KNYGOS

BIBLIOGRAFIJOS IR KRITIKOS ŽURNALAS

Nr. 4—6. **1924 m.**

Leidžia Švietimo Ministerijos Knygų Leidimo Komisija Kaune.

Redaguoja Vaclovas Biržiška Univ. Biblioteka

TURINYS

Nuo Redakcijos.

„Knygų" leidimui 1923 metais del lėšų trūkumo sustojus šiais 1924 metais kol-kas pasidarė galima leisti tik atskirus „Knygų" numerius. Šį numerį leidžiame tokį, kokiu jis buvo spaudon paruoštas dar 1923 m. pradžioje, tik mažumą pridėję, nes bibliografijos medžiaga nesęsta. Apleidome tiktai skyrių „Literatūros naujienos", nes taip retai „Knygoms" einant visos jos „naujienos" atrodytų labai „senos". Be to, kiek gyvenimas parodė, tik maža dalis visų sumanymų tą ar kitą raštą leisti tikrai įvyksta: atsiradus pirmai minčiai ką nors paruošti mūsų autoriai skubi plačiai visiems tą pranešti, nors žymiai tų sumanymų daliai nelemta niekados svieto matyti.

Prie šių „Knygų" numerių pridedama atskira paginacija „Lietuvių Bibliografijos" pradžia nuo 1545 metų. Jei „Knygoms" nebus lemta šiuo numeriu savo gyvenimo baigti, bibliografijos tąsa bus spausdinama sekamųjų „Knygų" numerių prieduose.

Vaclovas Biržiška „Knygų" redaktorius.

Tarptautinis spaudiniais apsimainymas.

Nors Lietuva iki šiol dar nėra prie Briusselio konvencijos prisidėjusi, tačiau neabejotina, kad kiek patvarkiusi savo tarptautinius politinius santykius, ji turės užmegsti ir artimesnių kultūrinių ryšių su visu pasauliu. Pirmieji žingsniai, kad ir pusiau oficialūs (Intelektualė Koperacija prie Tautų Ligos) jau ir dabar daromi. Bet Lietuvos reikalas verčia rištis kur artimesniais ryšiais: nors dalinai ir kitų valstybių mokslo reikalai verčia jas kreipti dėmesio į Lietuvą, be kurios, pav., pasaulio filologija dabar jau apsieiti negali, tačiau mes patys labiausiai esame reikalingi ryšių su kitų kraštų mokslo įstaigomis. Mūsų kultūros plėtimasis priklauso nuo to, kiek sugebėsime įsemti vakarų Europos kultūros vaisių. To gi neatliksime nesuorganizavę sistematingo apsimainymo užsienių leidiniais, kuris dabarties laiku yra jau plačiai išsivystęs kitose valstybėse *).

Pati mintis leidiniais nemokamai mainytis gimė gan senai. 1829 m. anglas, James Smithson, paliko savo brolėnui visą turtą, 100.000 svarų sterlingų vertą su sąlyga, kad šiam mirus vaikų nesulaukus, visas palikimas turės būti atiduotas Jung. Valstybių Š. Am. vyriausybei sudaryti Washingtone institutui, kurs palaikys mokslo platinimą. Įpėdiniui mirus neturint vaikų, Jung. Val. vyriausybė Smithsono palikimą priėmė ir sudarė įstaigą, pavadintą „Smithsonian Institution", kuri buvo padalinta į tris skyrius: 1) leidinių, 2) rinkinių ir mokslo tyrimo ir 3) tarptautinio apsimainymo leidiniais. Institucija buvo įsteigta 1846 m. rugpiūčio 10 d. Sulig statutu, jos prezidentas turi būti Jung. Valstybių prezidentas. Nuo pat pradžios labiausiai išsiplėtė trečioji sekcija, kuri tarpininkauja mokslo akademijoms, universitetams, bibliotekoms, mokslo draugijoms ir visų valstybių vyriausybėms apsimainant savo leidiniais. Šiuo tarpininkavimu teko jau pasinaudoti ir Lietuvos universitetui (Biblioteka jau gavo keletą tūkstančių tomų per Smithsonian Institution iš Princetono ir Columbios universitetų ir iš kitų mokslo įstaigų).

Ir kitos dvi sekcijos pradėjo plačiai veikti ir jau nemaža nuveikė, tarp kitko palaikydamos mokslo tyrinėjimus etnografijos, astronomijos ir žemės magnetizmo srityje. Specialė Instituto įstaiga Bureau of Etnology tyrinėja nykstančių Amerikos indėnų etnografiją ir archeologiją (nemaža instituto šios rūšies leidinių turi Lietuvos universiteto biblioteka). Bet ir ikišiol plačiausiai veikia trečioji sekcija, kuri per 50 metų (iki 1895 m.) išsiuntė pasauliui 107.118 siuntinių, sveriančių 326.955 anglų svarų. Su ja tuolaik korespondavo 23.408 mokslo įstaigos 3771 vietų.

Europoj panašios organizacijos atsirado vėliau. Prancūzo Aleksandro Vattemare pastangos paraginti Europos vyriausybes ir mokslo įstaigas įvesti leidinių apsimainymą pradžioje nesusilaukė pritarimo, nors pats Vattemare tam darbui buvo paaukojęs 15 savo gyvenimo metų. Tiktai 1867 m., per pasaulinę parodą Paryžiuje, kai kurie susivažiavę valdovai susitarė prispirti savo vyriausybes, kad jos įvestų apsimainymą meno kūriniais. Anglijoj, Belgijoj, Prancūzijoj susidarė pirmos tarptautinio apsimainymo įstaigos. 1877 m. Briussely buvo sušaukta pirmoji šiuo klausimu tarptautinė konferencija, kurioje dalyvavo 15 valstybių atstovai. Buvo nutarta kiekvienoj valstybėj įsteigti įstaigą apsimainyti vyriausybės leidžiamais kartografiniais, geografiniais ir panašiais leidiniais. 1880 ir 1883 m. Briussely buvo sušauktos naujos tarptautinės konferencijos, kurios konvencijos išplėtė ir į visus valdiškus, mokslo ir literatūros leidinius. Tų konferencijų pasekmė buvo Briusselio konvencija 1886 m. kovo 15 d.

Einant šia konvencija, kiekviena valstybė sudaro specialų apsimainymo Biurą. Apsimainoma tais valstybės leidiniais (parlamentų ir administracinių įstaigų), kurie savo visuomenei yra prieinami jų leidimo vietoje ir veikalais, išleistais valstybės parėdymu ar lėšomis. Kiekvienas biuras kasmet skelbia ir siunčia kitiems biurams sąrašą tiems leidiniams, kuriais jis gali mainytis. Siunčiamųjų ekzempliorių skaičius nustatomas atskirų biurų susitarimu; biurai siunčia tiesioginai vienas kitam siuntinius savo lėšomis. Jie kartu tarpininkauja tarp mokslo ir literatūros įstaigų ir draugijų del apsimainymo leidiniais, bet ir šie biurai ima į savo rankas siuntinėjimą.

Prie šios konvencijos pradžioje buvo prisidėjuslos tik 8 valstybės (jų tarpe Jung. Val. Š. Am., Ispanija, Italija), tačiau ir kitoms

*) Plg. *J. Słępowski* Organizacja i metody międzynarodowej wymiany wydawnictw. Warszawa 1922.

valstybėms buvo paliktas atviras kelias tomis pačiomis sąlygomis prisidėti. 7 valstybės pasirašė atskirą sutartį tiesioginiam apsimainymui vyriausybės oficialiu organu ir parlamentų dokumentais.

Nors ne visos valstybės prisideda vienodomis sąlygomis, tačiau iki 1922 m. buvo prisidėjusios 43 valstybės. Iš naujai susikūrusių valstybių 1921 metais prisidėjo Čekoslovakija ir Lenkija.

Konvencija liečia tiktai apsimainymą oficialiais leidiniais; valstybės, prisidėdamos prie konvencijos, gali išplėsti apsimainymą ir į kitus, mokslo ir literatūros, leidinius, tiktai atskirai susitardamos.

Centralinis Biuras Briusselyje visą tą apsimainymo darbą kordinuoja ir tvarko, leidžia instrukcijų, skelbia sąrašus toms įstaigoms, kurios leidiniais mainosi ir tt.

Vac. Biržiška.

Autorių teisės Lietuvoje.

Su autorių teisėmis Lietuvoje išėjo nesusipratimas — tiek autoriai, tiek leidėjai, tiek net kitos valstybinės įstaigos buvo giliai įsitikinę, kad Lietuvoje autorių teisės nėra saugojamos, kad jos yra tvarkomos tiktai atskiromis sutartimis tarp autorių ir leidėjų ir bendrais civiliais įstatais. Tas nesusipratimas buvo kilęs iš vieno posakio mūsų Spaudos Įstatymo, kuris 25 str. sako, jog šiuo įstatymu panaikinami rusų spaudos įstatymai, išdėti Įstatymų Rinkinio XIV tome. Kadangi autorių teisės yra surištos su spauda, tai net ir kiti mūsų teisininkai (taip tas klausimas, pamenu, buvo dviejų teisininkų referuojamas Meno Kūrėjų Draugijos Literatūros Sekcijoj) laikė, kad šis Spaudos Įstatymo posakis liečia ir autorių teises. Užmiršta mažmožis: spaudos įstatymas ne civilės, bet administracinės teisės įstatymas, ir pakeisti jame rusų įstatymai — spaudos įstatymai — irgi administracinės teisės įstatymai, tilpę XIV tome, kuriame apie autorių teises nekalbama nieko. Tiesa, seniau ir jie buvo surašomi „cenzūros statute", bet iš ten jie buvo perkelti į X Įst. Rinkinio tomą priedu prie 420 straipsnio, kur jie pasiliko ir iki šiol.

Nors galima ginčytis ir ginčijamasi del to, ar autorių teisės yra civilės teisės ar sudaro kitą, savarankišką teisės grupę, tačiau neabejotina, kad ir iš esmės ir del kodifikacijos vietos jie nič nieko su pakeistais rusų spaudos įstatymais bendro neturi; delto pas mus ir ikšiol galioja rusų autorių teisių įstatymai. Dalinai tai pripažino ir mūsų kodifikatoriai „Baudžiamame Statute", paskelbę naują 620 ir 622 str. redakciją, kuri Rusijoj buvo įvesta kaipo dalis rusų autorių teisės 1911 m. kovo 20 d. įstatymo.

Šis įstatymas, paskelbtas 1911 m. 61 Nr. (eil. 560 Nr.) įstatymų rinkinio, tarp kitko buvo išplėstas ir į Suvalkiją. Lietuvoj galioja ir specialė pastaba prie 6 str., kurioje nustatoma, kam priklauso paveldėjimo teisė.

Patį įstatymą sudaro septyni skyriai. Pirmas skyrius iškelia bendrus autorių teisės nuostatus. Čia nurodoma, kad autorių teisės įstatymas liečia literatūros, muzikos, meno veikalus, fotografijas ir panašius dalykus. Autoriui priklauso teisė įvairiais būdais savo veikalą dauginti. Autorių teisė yra paveldomoji teisė. Jeigu autorius nepaliko įpėdinių ar gyvas būdamas savo teises kam kitam neperleido, tai ji jam mirus negalioja. Įpėdiniai naudojasi autoriaus teisėmis dar iki penkiasdešimt metų nuo autoriaus mirties; šis terminas veikalams, pasirodžiusiems jau autoriui mirus, skaitomas nuo jo mirties dienos. Tas pats skyrius numato teisę naudotis kitų veikalų ištraukomis kompilatyviniams veikalams, sutvarko autorių savitarpio santykius veikalams kelių žmonių parašytiems, tvarko liaudies dainų melodijų, patarlių rinkėjų teises ir t.t., laikraščių leidėjų ir bendradarbių teises išspausdintiems laikraščiuose straipsniams ir veikalams. Tarp kitko čia nustatoma, kad veikalams išėjusiems be autoriaus pavardės ar po pseudonimu 50 m. skaitosi ne nuo dienos autoriaus mirties, bet nuo dienos veikalo pasirodymo. Nustatomas būdas atlyginti nuostoliams del autorių teisės įstatymo nepildymo.

Antras skyrius nustato, kad su autoriaus teise rišasi ir teisė viešai veikalą skaityti, išimtinoji teisė skelbti laiškus, dienynus (įpėdiniams sutikus); teisė senovės rankraščių leidėjams; išimtinoji teisė perdirbti apy-

saką į dramą ir atvirkščiai; išimtinoji teisė versti, jei autorius pačiame veikale pažymėjo, jog tą teisę sau pasilieka; šioji teisė autoriui priklauso, dešimts metų nuo originalo pasirodymo, jei jis pats ta teise pasinaudojo per penkis metus. Svetimšalių veikalai gali būti verčiami be autorių sutikimo, jei tai nėra uždrausta konvencijos, sudarytos su kitomis valstybėmis; autorių teisės priklauso ir vertėjui; tačiau visiems leidžiama perspausdinti įstatymus, vyriausybės parėdymus, visokių visuomenės ir valstybės įstaigų nutarimus, viešai pasakytas prakalbas ir t. t. Nustatoma tvarka naudotis žiniomis ir naujienomis, laikraščiuose paskelbtomis.

Trečias skyrius kalba apie autorių teises muzikos veikalams. Ketvirtas — apie sutvarkymą teisės viešai vaidinti dramos ir muzikos veikalus; dramos veikalai be autoriaus sutikimo niekados negali būti vaidinami, muzikos veikalai tik tuo atsitikimu, jei pačiam veikale pažymėta, kad autorius tą teisę sau pasilieka. Be autoriaus sutikimo jie gali būti atliekami liaudies šventėse ar labdarybės vakaruose ir koncertuose, kur patys dalyviai negauna atlyginimo ir bendrai neturima asmeninio pasipelnijimo tikslo.

Penktas skyrius konkretizuoja autorių teises meno veikalams.

Šeštas kalba apie teisę fotografijos atvaizdams — ji tęsiasi 10 metų nuo atvaizdo išleidimo.

Septintas liečia sutartis su leidėjais, kuriems sutartim einant pereina autorių teisės. Jei sutarty nenurodytas laikas, į kurį veikalas turi būti išleistas, tai leidėjas privalo jį išleisti ne vėliau kaip per trejus metus. Mūsų santykiams labai įdomus klausimas iškeliamas 71 §, — kuriuo einant autoriui priklauso teisė išpirkti iš leidėjo neišparduotus veikalo ekzempliorius ta kaina, kuri buvo nustatyta veikalą tik išspausdinus. Bene padėtų šis paragrafas kovoti su mūsų leidėjų spekulacija, kai leidėjai, su autoriu atsilyginę, kelia knygų kainas ir iš to pakėlimo autoriui nieko nemoka.

Be šio rusų įstatymo, galiojančio Vilnijoj, Suvalkijoj ir Kaunijoj, Klaipėdos krašte veikia vokiečių 1901 m. birželio 19 d. įstatymas, kurs turėjo neabejotinos įtakos ir rusų 1911 m. įstatymui. Svarbiausias skirtumas tarp tų dviejų įstatymų, tai autorių teisių laikas: vokiečių įstatymas nustato trisdešimties metų laiką nuo autoriaus mirties, jei be to suėjo dešimts metų nuo veikalo paskelbimo dienos. Klaipėdos krašte veikia dar 1907 m. sausio 9 d. įstatymas apie autorių teises į plastikos ir fotografijos veikalus — su tokiu pat terminu, kaip ir literatūros veikalams, ir įstatymas 1901 m. birželio 19 d. apie leidimo teises.

Be šių įstatymų yra dar Tarptautinio Berno Konvencija 1886 m. rugsėjo 9 d., peržiūrėta Berlyne 1908 m. lapkričio 15 (13) d. ir papildyta pridedamuoju protokolu, pasirašytu Berne 1914 m. kovo 20 d. Prie šios konvencijos berods žada prisidėti ir Lietuva. Tačiau tuo klausimu, be galo svarbiu mūsų kultūrai, mūsų spauda veik nesidomi. O gaila. Nes konvencija apsaugodama lietuvių autorių teises užsieniuose ir užsienių autorių Lietuvoje, Lietuvos kultūrai ne tik nieko teigiamo neduoda, bet atvirkščiai, būtų jai labai kenksminga, nes žymiai suvaržytų svetimų autorių veikalų vertimą Lietuvoje; lietuviai gi autoriai užsieniuose nėra verčiami. Del tos pat priežasties Rusijoj prieš karą buvo vedama plačiausioji polemika ir daugelis ir kitų valstybių ar visai prie konvencijos neprisidėjo ar prisidėjo su tam tikromis sąlygomis (Prancūzija, Norvegija, Graikija, Italija, Japonai, Olandai, Švedija, Danija, Anglija). Karui pasibaigus iš naujų valstybių prie konvencijos prisidėjo — Austrai (1920), Čeko-Slovakija (1921), Vengrai (1922), Lenkai. Mums gi geriau dar palaukti.

Vac. Biržiška.

„Spaudos Įstatymo" pakeitimo projektas.

Kaip ir daugelis mūsų įstatymų, išleistų valstybei kuriantis, paskuboms užkišti vienai kitai mūsų įstatymdavystės spragai, mūsų Spaudos Įstatymas irgi savo trūkumų turi. Lietuvos universitetui susikūrus ir pras dėjus jos Bibliotekai kurtis paaiškėjo vienas šio įstatymo trūkumas. Tai, būtent, nepilna sunaudojimas galimumo privalomais ekzem

plioriais papildyti mūsų didesnes bibliotekas. Ir universitetas, šio trūkumo atsižiūrėjęs, buvo sustatęs projektą „Spaudos Įstatymo" kai kuriems paragrafams pakeisti*). Šis projektas neliečia visai kitų Spaudos Įstatymo dalių, tik iškelia ir išplečia šiuos pamatinius klausimus:

a) tikslesnį nustatymą spausdinimo įstaigos sąvokai;

b) nustatymą naujam privalomųjų ekzempliorių skaičiui, kuris galėtų aprūpinti visas mūsų didesnes valstybines bibliotekas;

c) išplėtimas prievolės pristatyti privalomus ekzempliorius taipogi ir į knygas spausdinamas nors užsieny, bet lietuvių kalba ar Lietuvoj didesniame skaičiuje parduodamų.

Pats projektas šiaip skambėjo.

„Spaudos Įstatymo" 1919 m. lapkričio 30 d. 3, 8 ir 9 §§ pakeičiami ir įvedami nauji paragrafai 9[1], 9[2]:

3 § Spaustuvė, litografija ir jai tolygi mechaninio dauginimo įstaiga privalo vesti joje spausdinamų raštų rejestrą, kurį Apskrities ir Miesto Viršininkas ar Vidaus Reikalų Ministerijos Spaudos Skyriaus Vedėjas patsai ar per savo įgaliotą asmenį gali patikrinti. Šio rejestro nuorašas prisiunčiamas kartu su siunčiamu 8 str. numatytu priverstinu visų spaudinių ekzemplioriu Apskrities ir Miesto Viršininkams, kurie per savaitę laiko prisiunčia rejestrą kartu su spaudiniu Vidaus Reikalų Ministerijos Piliečių Apsaugos Departamento Spaudos Skyriui. Periodinių spaudinių rejestrai siunčiami iš spaustuvių vieną kartą per mėnesį.

Pastaba: Rejestre ir jo nuoraše įrašoma: 1) numeris iš eilės; 2) autoriaus pavardė (jei toksai spaudiny nurodytas); 3) spaudinio pavadinimas; 4) išspausdinimo laikas; 5) vieno ekzemplioriaus kaina; 6) ekzempliorių skaičius; 7) puslapių skaičius; 8) leidimo firmos pavadinimas ar leidėjo pavardė; 9) diena rejestro nuorašo išsiuntimui.

8 § Spaustuvė, litografija ir tolygi jai mechaninio dauginimo įstaiga privalo pristatyti kiekvieno spaudinio po vieną ekzempliorių: 1) Apskrities ir Miesto Viršininkui; 2) Valstybės Centraliniam Knygynui; 3) Lietuvių Mokslo Draugijai; po vieną ekzepliorių visų spaudinių, išskyrus atsišaukimus, plakatus, skelbimus ir pan. spaudinius: 4) Seimo Bibliotekai; 5) Lietuvos Universiteto Bibliotekai; po vieną ekzempliorių visų periodinių ir neperiodinių, didesnių kaip 16 puslapių, spaudinių: 6—15) Šiaulių, Panevėžio, Telšių, Raseinių, Mariampolės, Vilkaviškio, Ukmergės, Mažeikių, Biržų ir Zarasų Centraliniams knygynams ir 16—20) penkis ekzempliorius Centraliniam Valstybės Knygynui naujai kuriamiems Centraliniams knygynams.

Pastaba 1. Visi 8 § minėti spaudiniai siunčiami tiesioginai ir nemokamai iš spaustuvės atatinkamoms įstaigoms ir bibliotekoms (knygynams) — neperiodiniai spaudiniai ne vėliau kaip 7 paroms nuo išspausdinimo dienos praėjus; periodiniai: dienraščiai — išleidžiant iš spaustuvės; kiti periodiniai spaudiniai—praėjus ne daugiau kaip 48 valandoms nuo išspauzdinimo laiko.

Pastaba 2. Laikinai, susisiekimui su Lietuvių Mokslo Draugija nenusistačius, visi jai skiriami ekzemplioriai pristatomi per Apskrities ir Miestų Viršininkus Spaudos Skyriui, kur jie laikomi atskirai, perduoti Lietuvių Mokslo Draugijai.

9 §. Visos leidimo firmos ir knygų prekybos įstaigos, įvežančios iš užsienių Lietuvon knygas ir spaudinius prekybos tikslams, lietuvių ir kitomis kalbomis, privalo pristatyti po vieną kiekvieno spaudinio ekzempliorių:

įvežant nuo 100 iki 500 ekz. vieno spaudinimo per metus — Centraliniam Valstybės knygynui, Seimo bibliotekai ir Lietuvos Universiteto Bibliotekai;

įvežant daugiau kaip 500 ekzempliorių per metus — ekzempliorių skaičių šio įstatymo 8 § numatytą.

9[1] §. 9 § nustatytas spaudinių ekzempliorių skaičius įduodamas Lietuvos muitinėn, per kurią spaudiniai eina. Praėjus ne daugiau kaip septynioms paroms nuo spaudinio įdavimo, muitinės visus spaudinius persiunčia V. R. M. Spaudos Skyriui, kuris išsiunčia juos atatinkamoms bibliotekoms.

Pastaba 1. Pristatančiam nustatytą knygų skaičių muitinės išduoda pakvitavimą, kuriame nurodoma: laikas, keno išduotas pakvitavimas ir jo eilės numeris; knygos pavadinimas; įvežamų ekzempliorių skaičius; skaičius priimtų ekzempliorių; spaudinio pristačiusios firmos ar asmens pavadinimas ir adresas Lietuvoje.

Pastaba 2. Visi leidėjai ar knygų prekybos įstaigos, įvežusios Lietuvon spaudinius iš užsienių prieš šį įstatymą paskelbus,

*) Dabar kįla Bibliografijos instituto klausimas, taigi ir šis spaudos įstatymo papildymo projektas atrodys kiek kitaip.

ir turinčios sandėliuose ir krautuvėse šio įstatymo 9 § numatytą ekzempliorių skaičių, privalo per mėnesį laiko nuo dienos, kai šis įstatymas bus paskelbtas, įnešti V. R. M. Spaudos Skyriui 9 § nustatytą ekzempliorių skaičių ir gauti iš Spaudos Skyriaus nustatytą pakvitavimą.

Pastaba 3. Vieną kartą išimtas muitinėje ar Spaudos Skyriuje pakvitavimas galioja per metus nuo pakvitavimo išdavimo dienos ir įvežant naujas tos pačios nepakeistos laidos spaudinius, jei jų įvežta daugiau kaip 500 ekzempliorių; taip pat išimtas sulig šio paragrafo pastaba 2, vieno kurio leidėjo ar knygų prekėjo pakvitavimas galioja tam pačiam spaudiniui, tos pačios nepakeistos laidos ir firmos, jeigu jis yra kitoje knygų prekybos įstaigoje.

Pastaba 4. V. R. M. Spaudos Skyriaus vedėjui priklauso teisė pačiam ar per įgaliotą asmenį tikrinti, ar visi leidėjai ir knygų prekybos įstaigos išėmė šio paragrafo nustatytą pakvitavimą.

9² §. Nusižengusieji šio įstatymo 1—9² paragrafams baudžiami teismo keliu iki 1000 litų, be priverstino nustatyto ekzempliorių skaičiaus išėmimo.

———

Šiame projekte numatytas priverstinų ekzempliorių skaičius gali kam atrodyti ir perdidelis. Sumažinant jį galima būtų laikytis ir to principo, kuris yra dabar taikomas kitose, mums kaimyninėse valstybėse: valstybė yra padalijama aukštųjų mokyklų rajonais ir be kelių ekzempliorių visoj valstybėj išspausdintų ir renkamų vienoj centralinėj bibliotekoj ir keliuose universitetuose, kitos aukštosios mokyklos gauna tiktai tai, kas jų rajone išspausdinta. Mūsų sąlygose tat taip atrodytų: visų spaudinių vieną ekzempliorį gauna Valst. Centr. Knygynas, Lietuvos Universiteto Biblioteka (nes turime tik vieną aukštąją mokyklą), Seimo Biblioteka ir Lietuvių Mokslo Draugija. Vietos gi centraliniai knygynai gauna po vieną spaudinį, jų rajone išspausdintą.

V. B—ka.

G. H. F. Nesselmann'o lietuvių dainos *).

Tame dainyne yra 410 dainų. Šį Nesselman'o dainyną galima pavadinti kolacija Rėzos, Stanevičiaus, Daukanto, Bžozovskio jau anksčiau išspausdintoms, taip pat E. Budrio iš Pilupėnų bei E. Gizeviaus ir E. W. O. Glogavo iš Tilžės surinktoms ir N. Preuss. Provinz. Blätter'uose išspausdintoms dainoms.

Knygos gale yra skyrelis dainų šaltiniams nurodyti (Nachweis). Autorius nurodo 316 dainų šaltinių. Bet man patikrinus, ar prie kiekvienos nurodytųjų dainos yra šaltinis, paaiškėjo, kad 134 dainos neturi nurodytų šaltinių, 41 daina turi po du, net ir po tris nurodytus šaltinius (Rh. ir N. P. B.: 2, 5, 10, 12, 86, 144, 227, 229, 307, 341, 357 iš viso *11*; Rh. ir D.: 13, 224, 280, 309, 382, iš viso *8;* Stanevič. N. P. B.: 61, 89, 129, 149, 163, 239, 241, 256, 347, 364, 370, iš viso *11;* D. ir N. P. B.: 64, 354; Rh., Stan. ir N. P. B.: 141; Rh. ir Stanev.: 279; Stanev. ir D.: 281; Br. ir N. P. B.: 352, 410, 305, 246, 245, 174, 66, 56, iš viso *8,* Stanev., D. ir N. P. B.: 360). Be to, Rėzos šaltiniuose 186 ir 228 dain. yra nurodytos po du kartu, tik su tuo skirtumu, kad vieną kartą tai dainai yra nurodytas Rh. vienas Nr, antrą kartą kitas. Prakalboj autorius pasako, kad tiedvi daini pas Rh. yra kiekviena į dvi dali padalintos, kurios tačiau sudaro tik dvi daini, o ne keturias. Tokiu būdu atėmus anas 41 ir pastarąsias dvi daini (2) iš šaltiniuose nurodytųjų 316 dainų, gauname apie 134 dainas be šaltinių.

Prakalboj autorius sako, kad visus šaltinius, kuriuos pas save turėjo ir archivuose galėjo rasti, taip pat ir visus dainų rankraščius išnaudojęs. Nesselmann'as aiškiai nepasako, ar ir kurias dainas jis yra užrašęs. Baltromaitis — matyti, buvęs tų knygų savininkas — yra rašalu pažymėjęs prie 5 dainų „N. P. B.“ (laikotarpy nuo 1858 iki 1861 m.) kaip jų šaltinius, bet tai jau buvo laikas po šitos knygos išspausdinimo (92 daina N. P. B. 1959. IV; 259 — 1861. VIII; 291 — 1858 I B. St. 305; 332 — N. P. B.; 339 — 1860. V).

*) „*Litauische* Volkslieder“, Berlynas 1853 m.

Turint galvoj, kaip paties autoriaus pasakyta, kad „N. P. B-riuose" daugiausia lietuviškų dainų spausdino Budrys, Gizevijus ir kiti; tai gal Nesselmann'as dainų, kurių šaltinius šiame dainyne nenurodo, ėmė tiesiog iš kitų rankraščių. Sunku pasakyti dabar, kurias dainas N. paėmė iš kitų rankraščių, bet kad tos 134 dainos be šaltinių ne jo vieno yra — nėra abejojimo. Kad tiksliai tas klausimas būtų išaiškintas, reikėtų patikrinti visus to laiko lietuvių dainų šaltinius. Jau pirmame savo dainyno lape autorius pasako, kad jis, imdamas dainas iš kitų, jas kritiškai apdirbęs. Savo prakalboj pabrėžia, kad Rėza, bijodamas griežtos kritikos, savo dainyne lietuviškas dainas išspausdinęs taip, kaip užrašęs, visai jas neapdirbdamas ir nedarydamas iš panašių arba vienodų dainų, ar posmų kolacijas, delto pas R. ir esą tiek neaiškumų. N. panašias dainas sujungia į vieną dainą (186, 228) arba, jo nuomone, nepritinkančius vienai dainai posmus atskelia ir prideda kitai dainai panašaus turinio (54 ir 339). Yra šioj knygoj dainų, kurios labai panašios viena į kitą, bet autorius jas atskirais numeriais išspausdina, tik pažymėdamas, sulyginti, pavyzdžiui 94 N. P. B. išspausdin. su 408 be šal.; 191 Rh. su 405; 320 D. su 403 be šal.

Toliau N. tokias dainas arba jų variacijas, kurios, jo nuomone, ne lietuviško tautinio turinio, visai iš lietuv. tautinių dainų rinkinio išmeta, nes jos esančios ar tai iš lenkų (Pana Padoliute), ar šiaip iš slavių gautos, ar tiesiog dvasiškių ir mokytojų mokiniams nukaltos. Tokiu būdu iš Daukanto surinktų 117 dainų jis tik teranda 76 tautines dainas, likusias 41 d. atmeta. Kiek N., apdirbdamas tas dainas, randa nesąmoningų ir taisytinų išsireiškimų pas dainų šaltinių autorius, galima matyti iš jo toj pačioj knygoj įdėtų pažymėjimų, pavadintų Noten. Tokius netikusius išsireiškimus ar žodžius jis drąsiai išbraukia ir pastato savo, jo nuomone, tinkamus žodžius ar išsireiškimus.

Kaip iš jo prakalbos matyti, Nesselmann'as turėjo daug tų dainų variacijų (atmainų), bet jis jas, idant neperpildytų dainyno, atatinkamoms dainoms neprideda. Tokias dainas autorius pavadina dvilinkomis dainomis (Doppellieder), kur, pavyzdžiui, vienoj dainoj kalbama apie mergelę, kitoj dainoj tokiais pat žodžiais — apie bernelį, arba vienoj — apie motinėlę, kitoj — apie tėvelį. Tokių dainų šiame dainyne yra atspausdintų 22 (38, 44, 61, 71, 76, 87, 97, 136, 152, 163, 169, 172, 180, 231, 241, 253, 292, 302, 309, 327, 385 ir 409).

Mokslinio tyrinėjimo atžvilgiu, apkarpydamas dainų variacijas ir originales ypatybes, N. nemaža žalos padarė, nes vienam, neturint daugiau kritikų ir įrodymų, sunku laikyti kritiką, ar dainą priskirti prie tautinių, ar ne, o, antra, sunku, matyti, dabar gauti tų šaltinių ir rankraščių, kad galėtume patikrinti tų dainų tikrumą ir originalumą. Bet, matyti, N. apkarpydamas neturėjo tai galvoj, nes jo tikslas buvo kitas.

Autorius dainas sutvarkė tokioj eilėj, kaip paprastai tautinės dainos yra suskirstomos, būtent: mitologinio turinio, darbo dainos ir t. t., bet griežto suskirstymo nėra.

Lietuviškas dainų tekstas yra lotyniškomis raidėmis atspausdintas. Pati rašyba šiek tiek skiriasi nuo šių dienų lietuvių rašybos. Pav., vietoj š = sz, uo = ů, v = w, Autorius pasisako, negalėjęs griežtai prisilaikyti savo rašybos, bet daugely prisilaikęs Kuršaičio rašybos. Kalboj yra daug barbarizmų, kaip: žalnėrukas, krygė, sūdas etc, tačiau grynos lietuvių savybės tai perviršija. Ar jau dainoms atsiradus ir pas žmones tokie barbarizmai buvo, aš bent nepasakyčiau, nes galimas daiktas, kad tik tada tie barbarizmai į dainas įsibrovė, kai bendrai lietuvių tauta suėjo į artimesnius santykius su gretimomis tautomis ir į savo kalbą įsileido svetimtautiškų žodžių.

Šito dainyno gale yra įdėtos 55-os dainų gaidos, kurias N. tai iš Rėzos rankraščių, tai iš Budrio ir Gisevijaus N. P. B-riuose išspausdintų, tai iš Bžozovskio paėmė. Jau pats autorius pasako, kad sunku melodiją, vieną kartą išgirdus, teisingai užrašyti. Delto jų teisingumą galėtų pasakyti ar lietuvių tautos melodijų mokovas, arba jos reikėtų patikrinti žmonėse, kur jas dainuoja.

Prakalbą savo knygai Nesselmann'as rašo vokiečių kalba ir šiaip visus pastebėjimus davė tąja kalba. Prakalboj autorius aprašo dainos gražias poetingąsias savybes, primindamas, kad net Lessing'as, Goethe ir k., išgirdę lietuvių dainą, nustebę jos poetingu gražumu ir švelnumu. Taip pat stengiasi pabrėžti, kad lietuvių tauta yra linkusi dainuoti, taiki ir vaišinga, turi savo kultūrą ir mitologiją, savo epą, susidedantį iš dainų, panašiai kaip graikų „Iliada". Mat, Nesselmann'as turėjo galvoj šiąja knyga supažint vokiečius su lietuvių dainomis, kalba ir kul

tūra, nes, be abejojimo, ir Nesselmann'as jautė, kad vokiečiai buvo lietuvių kalbą pasmerkę išnaikinti, del to griebės, kad ir ne visai išgelbėti nuo mirties, bent pailginti jos gyvavimą, norėjo lietuvių dainomis padaryti įspūdį vokiečiams, kad jie gal susilaikytų žudę ir naikinę lietuvių kalbą. Kad ir buvo kai kurios dainos iš Rėzos dainyno, ar N. P. B-riuose išspausdintos dainos vokiečiams žinomos, bet tai toli gražu ne visos dainos, kurios jau anuo metu buvo surinktos, tad jis pats stengės surinkti į vieną knygą ir išspausdinti, kad vokiečiai turėtų progos arčiau ir plačiau susipažinti su lietuvių dainomis, nes pats autorius pasako, kad tris penktadalius tų dainų vokiečiai dar nežinojo.

Nesselmann'as mano, kad lietuvių dainos visai nėsančios tokios senos, kaip kad dažnai manoma, tik lietuvių dainų senobinė spalva esanti delto, kad lietuviai ne taip greit užmiršę senobinę religiją ir gyvenimo būdą, kas geriausiai ir atsispindėję daug vėliau atsiradusiose dainose.

20-XI-22 m. Kaunas. *Gudaitis.*

Esamoji literatūra Kaune dainų srity.*)

(1922—23 m. lietuvių literatūros seminaro darbas Lietuvos Universiteto Humanitarinių mokslų fakultete).

1. Lietuvių liaudies dainos.

1. **A. Adata.** Vieversėlio dainos visokiuose kraštuose užrašytos. Atvejus II. Ryga. 1906 m. (M. Biržiška).

2. **Ateitis.** Mėnesinis moksleivių laikraštis. 1911 — 13 m. [(prie jos priedas „Mūsų tautinės tvėrybos Žiedai"). Dvasin. Žemaič. Seminarija, Mileris. Gaučys].

3. **Ateitis.** 1919 met. Liepos mėn. 3-ias sąsiuv. 11 dainų iš Leipalingio apylinkės. (Gaunama visur).

4. **Aušrinė.** „Lietuvos Žinių" literatūros ir mokslo nemokamas priedas. 1910—13 m. Liaudies kūrybos skyrius. (Liet. Univ. B., M. Biržiška, V. Steponaitis, J. Papečkis).

5. **Baltramaitis** Silvestr. Litva. Očerki iz narodnago byta litovcev. Vypusk I. Svadba: SPB. 1887. p. 80. [(Dainų vertimai). M. Biržiška].

6. **Bartsch** Christian. Dainu Balsai. Melodieen litauische Volkslieder. I u. II Teil. Heidelberg. 1886. 248+XXX, IV+304. 1889. (Liet. Univ., M. Biržiška, Zareckis).

7. **Bartsch** Christian. Dainu Balsai. E. Volterio tų knygų recenzija iš Mit. Lit. Lit. Ges. 2½ p. (Univ. Bibl.).

8. **Basanavičius** J. Ožkabalių dainos. I ir II d. Shenandoah Pa. 1902 m. IV+192, 198+I [M. Biržiška, Dabušis, Gaučys, Dv. Žemaič. Semin., Univ. Bibl.].

9. **Berg** N. Piesni raznych narodov. Perevod N. Berga. Moskva 1859. p. 556. [Litovskija pėsni p. 39—62). M. Biržiška].

10. **Berg** N. Litovskija piesni. Vilno. Izdan. „Litvy" p. 17. (Gaunama visur).

11. **Bezzenberger** Adalb. Litauische Forschungen. Beiträge zur Kenntniss der Sprache und des Volkstumes der Litauer. Göttingen. 1882. (67 dainų tekstai) p. XV+213. (Liet. Univ. Bib. Hum. fak. sem. knygyno Nd 372 ir d 570. M. Biržiška ir Kamantauskas).

12. **Bezzenberger** A, Eine historische Daina. „Altpr. Monats." 1878. XV. p. 642. (M. Biržiška ir Univ. Bib.).

13. **Biržiečių** dainos arba vieversėlio dainų trečioji laida. Ryga 1910. p. 48 (M. Biržiška).

14. **Brzozowski** M. K. Pieśni ludu nadniemeńskiego z okolic Aleksoty zebrał i przełożył z dołączeniem do niektórych melodyi. Poznań 1844. p. 129 ir 19 p. gaidų. (M. Biržiška. Univ. Bibl.).

15. **Brazys Teod.** Mūsų Dainelės. I ir II d. Vilnius 1918. Išleido kun. Dogelis. 30+40 dainų. (Gaunama visur).

16. **Brugmann** K. Litauische Vokslieder und Märchen aus dem Preussischen u. dem

---

*) Naudotasi: Балтрамайтисъ. Сборникъ библіографическихъ матеріаловъ для географіи, исторіи, исторіи права, статистики и этнографіи Литвы съ приложеніемъ списка литовскихъ и древне пруссскихъ книгъ съ 1533 по 1903 г. (Pirmoji ir antroji laidos). СБП. 1891—1904 p. 289+96, VII+616+218. Franciszek Gawełek. Bibliografija ludoznawstwa Litewskiego. Wilno 1904 p. 77.

Russischen Litauen. Gesammelt von *Leskien A.* und Brugman. Strassburg 1882 p. 578. [Zareckis, Univ. Bibl.].

17. **Graži Dainu** kningelė iszleista per Giedrį Bitėnai 1893 p. 47. (M. Biržiška).

18. **Gražiu Dainu** knygelė. Bitėnai 1899 p. 48. (M. Biržiška).

19. **Daina.** Aufgezeichnet von Staklies im Sommer 1891. Mit. Lit. Litt. Gesl. IV, p. 333. [Liet. Univ. Bib.].

20. **Dainos.** Mitgeteilt von Hern. Cand. theol. Moser. Mit. Lit. Litt. Gesl. IV, p. 334 — 341. [Univ. Bibl.].

21. **Dainos** aufgezeichnet in Padubisen von Antanas Kabaila mitgeteilt von A. Janulaitis. Mitt. Lit. Litt. Ges. 1901 V. p. 179 — 189. [Univ. Bibl.].

22. **Davainis Silvestraitis** Miecz. Patarlės ir Dainos surasze nug žmoniu. Tilžėje 1889 m. p. 30. (5 dainos) (M. Biržiška, Centr. Valst. Knyg.)

23. **Daukši N.** Litovskij katechizis po izdaniju 1559 g, vnov perepiečatannyj i snabžennyj objasnen. E. Volterom SPB. 1886. LXXXVI + 191 p. Priloženije k 53 tomu Zapis. Imp. Akademii Nauk (Keletas dainų ir raudų). (M. Biržiška, Jauniaus knygynas Žemaič. Semin., Univ. Bibl.).

24. **Drazdauskas Unt.** Giesmies Swietiszkas ir Szwintas. Tilžiej 1884 p. 16. [Univ. Bib., Dvas. Žem. Seminar.].

25. **Fortunatov i Miler.** Litovskija Narodnyja piesni. Izdan. Imper. Moskovskago Universiteta. 1878. p. 221. [Univ. Bibl.].

26. **Jankus M.** Lietuwiszkos ir senausos Dainu knigeles, iszleistos nu... Tilsit 1882. p. 36 (M. Biržiška).

27. **Jankus M.** Sztukaunos dainos nu Žmoneliu isz Kalnuju apigardos surinktos. Mitt. Lit. Litt. Gesl. II, p. 295. [Univ. Bib.].

28. **Janulaitis A.** Malavėnų dainos, surinktos ir užrašytos Malavėnų sodžiuje, Šiaulių pav. 1893—1898 m. Mitt. Lit. Litt. Gesl. IV, p. 433—459, 497—516. [Univ. Bibl.].

29. **Jucewicz Ludwik Ad.** Przysłowia Ludu Litewskiego. Wilno 1840. 1 daina. (M. Biržiška).

30. **Juokaunos dainos.** Bitėnai 1893. p. 30. Spauda M. Jankaus. (M. Biržiška).

31. **Juškewičius Ant.** Lietuviškos dajnos užrašytos par A. J. apigardoje Pušaločiu ir Velonas iš žodžiu Lietuviu dajnininku ir dajnininkiu. Kazan 1880—82. [antra lajda 1880, trečia ir ketvirta lajda 1881. p. 418+463+360]. [Univ. Bib., M. Biržiška, Dabušis, Zem. Semin.].

32. **Juškevičius Ant.** Lietuviškos svodbinės dajnos. SPB. 1883. XXIV+878. (Univ. Bib., M. Biržiška, Dabušis, Dvasin. Žemaič. Semin., Centr. Valstyb. Knygynas).

33. **Juškevičius Ant.** Parinktos Lietuviškos dajnos pagal A. J. Vilniuj 1909. p. 44. (M. Biržiška).

34. **Juszkiewicz Ant.** Melodje ludowe litewskie, zebrane przez s. p. księdza A. J..., opracowane przez Osk. Kolberga i Izydora Kopernickiego, a ostatecznie opracowane przez Zygm. Noskowskiego, Jana Bouduina de Courtenay. Część I. Kraków. wyd. Akad. Umiejętności 1900. 4⁰. p. XLIV+247. (M. Biržiška, Univ. Bib.).

35. **Juškewiče Ant.** Dainos surašitos par A. J... Kazan. 1878. p. 7. (4 dainos). [Univ. Bib., M. Biržiška].

36. **Kalvaitis** Vil. Prusijos Lietuvių Dainos. Tilžėje 1905. (Gaun. visur).

37. **„Karys“** 1922 met. Skyrius „Mūsų tautosaka. (Gaun. visur).

38. **Kolberg Oskar.** Pieśni Ludu litewskiego. p. 167+230. w „Materiały etnologiczne etc. t. III. 1879 r. ir atskirai Kraków 1879. 8⁰. p. 64. (M. Biržiška ir Univ. Bib.).

39. **Koncewicz J.** Vor einigen Jahren in seinem heimathlichten Städtchen Szadow Lieder gesammelt. Mitt. Lit. Litt. Gesl. I, 25 —26 p. [Univ. Bib.].

40. **Kraszewski J, I.** *Litwa.* Starożytne Dzieje, ustawy, język, wiara, obyczaje, pieśni, przysłowia, podania itd. t. I p. 516. Warszawa 1847. (M. Biržiška, Univ. Bib.).

41. **Kurschat Fr.** Grammatik der Litauischen Sprache. Halle 1876. 8⁰. XXIV+476. (25 liaudies dainų melodijos). [P. Dovydaitis, Kamantauskas, Central. Valst. Knyg., Univ. Bib.].

42. **Kurschat A.** Ein Litauisches Gedicht zum 18 Januari 1704. Mitt. Lit. Litt. Gesl. III. p. 540. [Univ. Bib.].

43. **Lautenbach J.** Očerki iz istorii Litovsko-latyšskago narodnago tvorčestva. Parallelnyje tieksty i izsliedovanija. Jurjev 1896 p. 221 (Kasakaitis, Univ.).

44. **Leskien A. u. Brugmann K.** Litauische Volkslieder u. Märchen. Strassburg 1882. p. VIII+578. (Zareckis S., Univ. Bib.).

45. **Mitteilungen der Litauischen Litterarischen Gesellschaft** Heft I—VI, Heidelberg 1883. Heft VII — XII. Heidelbr. 1887.

Heft 13—18. Heidelbr. 1893. Vierter Band (Heft I — VI) Heidelbr. 1899. Fünfter Band (25—30 Heft) Heidelbr. 1911. (Univ. Bibl.).

46. **Mottschul**—Maulinen. Daina. (Istorinė daina) Mitt. Lit. Litt. Gesl. II, pusl. 124. (Univ. Bibl.)

47. **Neimontas Juozas.** Senovės Lietuvių dainos su gaidomis 1913 m. Seinai p. 19. (M. Biržiška).

48. („). Auksinės varpos. Senovės dainos surinktos Udrijos apylenkėje. I. Seinai 1909. p. 40. (M. Biržiška).

49. **Nesselmann G. H. F.** Littauische Volkslieder, gesammelt, kritisch bearbeitet und metrisch übersetzt von H. F. Nes. mit einer Muzikbeilage. Berlin 1853. 8⁰. XIV+368 p. [410 dainų]. (Univ. Bibl.)

50. **Niemi A. R. Dr. ir Kun. A. Sabaliauskas.** Lietuvių dainos ir giesmės Šiaurrytinėje Lietuvoje Dr. A. R. Niemi ir kun. A. Sabaliausko surinktos. 1911 p. XXIV+363. Suomių Mokslo Akademijos leid. (M. Biržiška, Kamantauskas, Gaučys, Univ. Bib.).

51. **P. B.** Viena Daina. „Žinyčia" 1901 m. Nr. 3. p. 22—24. (Būtėnas P., Gaučys).

52. **Pakalniškis Jonas.** Klaipėdiškių dainos. Vilnius 1908. (Dabušis St.).

53. **Piosnki wieśniacze** z nad Niemna i Dźwiny. I ir II d. Wilno 1839. (M. Biržiška).

54. **Piosnki** wieśniacze z nad Niemna i Dźwiny, niektóre przysłowia i idiotizmy. Wilno 1846. (M. Biržiška).

55. **Sabaliauskas A. kun.** Lietuvių dainų ir Giesmių gaidos. Lietuvos šiaurės Rytuose surinko Kun. A. Sabaliauskas Nemunėlio Radviliškio klebonas. Helsinkiai 1916 p. XVI +233+VI. (M. Biržiška, Kamantauskas, Dabušis, Univ. Bib.).

56. **Stiklelis K.** Labai gražios dainos surinko... Čia tilpo 32 dainos nuo žmonių užrašytos Liepalotų kaime, Naumiesčio parapijoj, Suvalkų gubern. Tilžėje 1907. p. 39. (M. Biržiška).

57. **J. Šimtakojis.** Trakiečių Dzukų dainos užrašytos... Merkinės parapijoje. Shenandoah, Pa 1899 p. 82 [Univ. Bibl.].

58. **„Švyturys"** 1912 metraštis—almanachas. [Vilniaus guber. Paberžės parap. 29 liaudies dainos]. [M. Biržiška, Gaučys].

59. **„Vaivorykštė"** literatūros ir meno laikraštis 1913 m. I knyga. (Stakliškių, Merkinės, Paberžės parap. 12 liaudies dainų), p. 168—179. (M. Biržiška, Dvasin. Žemaič. Semin., Gaučys).

60. **„Vaivorykštė"** 1913 m. II knyga. (Skyrius „iš lietuvių liaudies poezijos"—14 dainų). [M. Biržiška, Dvasin. Žem. Semin., Gaučys].

61. **„Vaivorykštė"** 1913 met. III knyga. [„Iš liaudies poezijos"—10 dainų]. [Žemaič. Dvas. Semin.].

62. **Vidunas.** Lietuvos Varpeliai. Dainų rinkinys. Tilžėje 1909. p. 48. (Gaun. visur).

63. **Volter E.** O rezultatach etnografičeskoj pojezdki k prusskim litovcam lietom 1883 g. (kelių dainų tekstai). [Univ. Bibl.].

64. **Volteris E.** Lietuviška Chrestomatija. SPB. 1901—1904. Vypusk I i II. (Dainų tekstai). [M. Biržiška, Gaučys, Dv. Žem. Sem. apie 15 egzemp., Univ. Bibl.].

65. **Wolter E.** Litauische Volksliedar aus Udria und Kirsna. Melodie aufgeschr. im Jahre 1888 von der Anna Kaminskiute in Udria, Kr. Kalvaria, Guver. Suwalki. Mitt. Lit. Litt. Gesl. IV, 311—14, 405. [Univ. Bib.]

66. („). Lieder aus dem Gebiete der Drusken und des alten Sudauerlandes und ein geistliches Lied aus Kupischen. Aufgeschrieben in Olava, Kreis Troki, Guv. Wilna. Mitt. Lit. Litt. Ges. IV, 405—415. [Univ. Bibl.]

Apie lietuvių liaudies dainas.

67. **Banaitis Kz.** Lietuvių muzikos ir dainų reikalu. Vilnius 1919. p. (Gaunama visur).

68. **Bartsch Chr.** Ueber die Litauische Volkspoezie. Mitt. Lit. Litt. Gesl. IV Heft p. 186—219; VIII. 75—100. [Univ. Bib.]

69. **Basanavitius Jonas.** Žiponas bei Žipone ir sidabringumas bei auksingumas Lietuviškun Dainun. Tilžėje 1885. [Centr. Valstyb. Knyg., Univ. Bib.]

70. **Basanavičius J.** Iš gyvenimo lietuviškų vėlių bei velnių. Chicago Ill. 1903. LXXXIII+386 p. (M. Biržiška, Univ. Bib.).

71. **Basanavičius Jonas.** Levas lietuvių pasakose ir dainose. Folkloro studija Liet. Moksl. Dr. leid. 1919 m. p. 235+XLIV tab. (Gaunama visur).

72. **Biržiška M.** Lietuvių dainos. Vilnius 1916 m. p. 55. (Pirmoji laida išparduota); antra laida 1923. Dainų literatūros vadovėlis p. 99. (gaunama visur].

73. **Biržiška M.** Lietuvių dainų literatūros istorija, d. I. Vilnius 1919 m. p. 118. (Gaunama visur).

74. **Biržiška M.** Dainos keliais (Vadovėliui bent kiek medžiagos) I. Vilnius 1921. p. 118. (Gaunama visur).

75. **Biržiška M.** Dainų atsiminimai iš Lietuvos istorijos. Vilnius 1920 m. p. 142. (Gaunama visur).

76. **Brazys Theodor.** Die Singweisen der Litauischen Dainos. Stuttgart 1918. p. 46. (Gaunama visur).

77. **Brazys Theodoras.** Apie tautines lietuvių dainų gaidas. Studija. Tilžėje 1920 m. p. 44. (Gaunama visur).

78. **Čiurlionienė** (Kymantaitė) Sofija. Lietuvoje. Vilnius 1910. (Dailės kilimas — Dainos p. 28—41 ir tose gi pačiose knyg.:

79. **Čiurlionis M. K.** Apie muziką, psl. 57—83. [Apie dainas). [M. Biržiška, Gaučys].

80. **Čiurlionienė.** Iš mūsų literatūros. Kaunas. 1907. [Apie Rėzos, Basanavičiaus dainynus). [Gaučys, Leimonas].

81. **Gabrys J.** Lietuviu literatūros istorijos apžvalga. Kaunas 1911 met., dalis I. Skyrius apie liaud. dainas. (Žem. Dv. Sem., Gaučys, Batiuška).

82. **Gisevius** Eduard. Tilzit 1881. p. 188. (IV skyrius: „Dainos und eigene Gedichte"). (Zareckis, Univ. Bibl.).

83. **Herder,** Johann Gottfr. Stimme der Völker in Lied. p. 118 — 136, apie lietuvių dainas. Herders Werke t. VIII ir XV. (Dr. Eretas).

84. **Juškeviče Ant.** Svodbine reda Velonyčiu Lietuviu surašyta par... 1870 met. Kazan 1880 g. (Spetyla 2 egz., Human. fak. seminar., Univ. Bibl.).

85. **Jungfer Victor.** Litauische Dainos. „Litauische Warte" 1920 m. Nr. 8/9, 10/12. „Eltos" knygyne.

83. **Kragas P.** Rūtele mūsų dainose. Kaunas 1922 m. p. 28. (M. Biržiška, Gaučys, Žem. Semin.).

84. **Kraszewski J. I.** Dajny pieśni litewskie przejrzane przez M. B-kę. Wilno. Wyd. „Głosu Litwy" 1919. p. 49. (M. Biržiška, Gaučys ir kai kuriuose knygynuose).

85. **Krašiausko J. I.** Lietuvių dainos. Vilnius 1921. p. 53. (M. Biržiška).

86. **Kostomarov N.** Litovskaja narodnaja poezija. Sočin. t. III. p. 345-373. SPb. (M. Biržiška, Centr. Valstyb. knygyne, Univ. bibl.).

87. **Löbel Richard Dr.** Ueber litauische Volkspoesie. Beilage zum Progr. der Grossherzogl. Realsch. zu Oppenheim 1884 p. 24. Mitt. Lit. Litt. Gesl. 10 Heft. (Univ. Bibl.).

88. **Ludwik z Pokiewia.** Litwa pod względem starożytnych zabytków, obyczajów i zwyczajów skreślona przez L. z P. Wilno 1846 p. 381. (M. Biržiška).

89. **Meulen R van der** Die Natur vergleiche in der Liedern und Totenklagen der Litauer. Leiden 1907. 8⁰. (Univ. Bibl.),

90. **Meulen R van der.** Gamtos prilyginimai lietuvių dainose ir raudose. Iš vokiečių kalbos vertė M. B-ka. L. M. Dr. leid. Vilnius 1919 p. 105. (Gaunama visur).

91. **Mierzyński Ant.** Zródła do mytologii Litewskiej od Tacyta do końca XVIII wieku. Warszawa 1892 p. 155. (M. Biržiška, Univ. Bibl).

92. **Mitteilungen der Litauischen Litteraturischen Gesellschft** 1883—1911. Heidelberg. (Univ. Bibl.).

93. Romantisch-sagenhafte **Motive** des Litauischen Volkslieder. Mitt Lit. Litt. Gesl. IV p 64-69. (Univ. Bibl.).

94. **Nast L.** Die Volkslieder der Litauer, inhaltlich und musikalisch Wissenschaftliche Beilage zum Berichte des Königlichen Gymnasiums zu Tilsit 1893. p. 52. (M. Biržiška).

95. **Nesselmann G. H.** Ueber das litauische Volkslieder. (Mitt. Lit. Litt. Ges. H 5). (Univ. Bibl.)

96. **Niemi A. R.** Lietualania hää tapoja kerännyt A. R. N. Memoirs de la Societé Finno-ougrienne XXXV t. Helsinki 1914 [apie dainas]. (Univ. Bibl.).

97. **Niemi A. R. Prof.** Die Berichungen zwischen der litauischen und fennischen Volkspoesie. „Litauische Warte" 1920 N. 1 p. 2-39. (Eltos knygyne).

98. **Reino Sylvanto.** Liettua mui noin ja nyt. (Lietuva seniau ir dabar). Helsinki 1920 p. 176. [Skyrius apie liaudies poeziją]. („Litwos" redakc. ir Eltos knyg.).

99. **Samogita.** Prasmė ir gražumas Lietuvos dainų. „Žinyčia" 1900. N 1. p. 33-54. (Dvas. Žem. Semin. knyg.).

100. **Šilingas Stasys.** Tautos dainų genezis. „Baras" 1915 m. Vilnius p. 157. (M. Biržiška, Dr. Abraitis, Dabušis, Gaučys).

101. **Tetzner F. u. H.** Dainos. Litauische Volksgesänge, mit Einteilung, Abbildung und Melodien herausgegeben. Leipzig. Universal-Bibliotek N 36 96. (Užsienio Reik. Min. knyg., Univ. Bibl.).

102. **Tetzner Franz, Dr.** Die Slawen in Deutschland. Beiträge zur Volkskunde der Preussen, Litauer und Letten. Von Dr. Fr. T. Braunschweig 1902. p 520 XX. [Skyrius apie Lietuvą, dainas ir literatūrą p. 24-112]. (C. S. Zareckis, Univ. Bibl.).

103. **Ueber** das litauische Volkslied oder die Daina. Mitt. Lit. Litt. Gesl. I. S. p. 186 219. (Univ. Bibl.).

104. **Žitkus K.** Girtybė liaudies dainose. „Sargyba", mėnesinis laikraštis, N 1-8. Kaunas 1922. (Gaunama visur).

105. **Volter.** Daina. Enciklop. slov. Brokgauza- i Efrona. t X. st. 36. (Centr. Valstyb. Knyg., Univ. Bibl.).

P. Gaučys.

Lapelis iš vieno knygyno istorijos.

(Atsiminimai).

Didysis Lietuvos Kancleris ir Lietuvos Edukacinės Komisijos Pirmininkas, Jokimas Litavor Chreptavičius, žmogus mylįs mokslą ir meną, XVIII šimtmečio gale turėjo surinkęs nemažą ir turtingą senomis ir retomis knygomis knygyną. Knygynas tas buvo jo dvare Ščorsai, Gardino gub. Dalį jo XIX šimtmetyje jo įpėdiniai atidavė Kijevo universiteto knygynui su sąlyga, kad Vilniuje universitetui atgimus ji turės būt jam perduota. Kita dalis ir gan turtingas archyvas buvo Ščorsuose iki didžiajam Europos karui ir, tik vokiečiams einant gilyn į Lietuvą, buvo išvežta apsaugai į Maskvą.

Prieš karą dar kiek apie jį girdėjęs, susidomėjau juomi karo metu del straipsnio, tilpusio lenkų rinkinyje „Dom Polski" (išleist. 1917 met. Maskvoje), kuriame radau nurodymų, kad Ščorsų knygyne, tuomet jau buvusiam Maskvoje, yra vienintelis žinomas egzempliorius panegyriko kunigaikščiui Mikalojui - Kristupui Radvilai „Sierotka". Man svarbus buvo ne panegyrikas, bet spausdinimo forma: jis buvo raižinio varyje būdu atspausdintas ir papuoštas tuo pačiu būdu raižytais atvaizdais pradžios XVII šimtm., Vilniaus ir Nesvyžiaus bažnyčių, Vilniaus pilies ir kitais tų miestų reginiais. Tyrinėdamas Lietuvos, ypač Vilniaus, ikonografiją, stengiaus tuos reginius pažinti. Tiktai 1921 m. balandžio mėn. pakliuvęs Maskvon ekspertu Lietuvos kultūros turtų, iš Lietuvos Rusijon išvežtų, reikalais galėjau tikėtis tų knygų surasti. Pasinaudojęs savo buvimu Maskvoje galėjau ieškoti to knygyno, nors vilties surasti buvo maža: knygynas buvo privatus, nežinojau, kur jis buvo sudėtas, be to, revolucija galėjo jį kur nors išblaškyti, kad ir geriausiai Maskvą žinančiam, sunku būtų jis surasti; nežinojau, iš kurio galo tą ieškojimą pradėti. Tačiau visai pripuolamai ir netikėtai gavau jį matyti ir džiaugtis. Štai kaip tat įvyko. Balandžio mėn. pradžioje, atvažiavęs Maskvon, radau ją prekybos atžvilgiu apmirusią: „laisva" prekyba buvo Tubnaja, Smolenskaja ir dar keliose aikštėse, o valstybinė prekyba — apmirusi; valdžios krautuvės buvo tuščios; ir visoje Maskvoje buvo tik dvi – „laisvos" krautuvės - knygynai: „Rašytojų Sąjungos" ir „Poetų", koperatyvų pagrindais įkurti. Tad, išėjęs vieną dieną pasivaikščioti, labai nustebau pamatęs atidarytą krautuvę su dviem dideliais langais ir iškaba iš dviejų žodžių ant baltos drobės gabalo: „Prodaža marok". Priėjęs prie langų pamačiau, kad jie netušti: viename iš jų buvo pridėta senų komunistinių ir nekomunistinių laikraščių Nr. Nr., kitame — išmėtytos šen ten krūvelės markių, pora markių albumėlių ir keletas naujų brošiūrėlių. Viena iš jų, gana gražiai išleista, patraukė mano akis kažkokiu nepaprastu ženkleliu jos viršelyje ir savo pavadinimu — kiek atmenu—„O markach, pogašennych Ukrainskim Znakom", o ženklas buvo—valstybinis Ukrainos (ne bolševistinės) respublikos ženklas. Nutariau pamėginti ją pirkti, jei bus prieinama kaina. Krautuvėj radau gan simpatingo veido senuką, kuris parodė man knygutę. Apsidairęs pamačiau ir markių, kurių tarpe buvo Latvijos, Estijos ir keletas Lenkijos. Tiktai nebuvo nė vienos lietuviškos. Paklaustas senukas, ar neturį lietuviškų, su dideliu pasigailėjimu atsakė, kad „jie" jų neturį, ir pradėjo skųstis, kad nežiną, kokiu būdu jų gauti. Mums įsikalbėjus „geruoju" apie lietuviškas markes, į krautuvę įėjo jaunas vyrukas nešinąs rankoje vokiečių kalboje 1921 m. laidos pašto markių katalogą. Buvo tai savininkas ar vy-

riausias dalininkas tos krautuvės, matyt, žydas. Po trumpo bendro pasikalbėjimo, jie pradėjo manęs prašyti papasakoti, kaip jos atrodą. Baigiant „savininkas“ pradėjo prašyti gauti jam nors vieną komplektą tų markių kolekcijai. Negalėdamas del didelio valiutos skirtumo tų markių iš manęs pirkti, savininkas pasiūlė mainytis į kitas markes; atsakiau, kad markių nerenku. Ir sužinojęs iš manęs, kad renku tiktai knygas ir tai beveik išimtinai iš meno srities, prisipažino, kad jis tokių turįs ir mielu noru mainysiąs jas į markes. Davė savo buto adresą ir susitarėm, kurią dieną užeisiu pas jį. Paskirtą dieną ir valandą nuėjau pas jį, vadino jį — M. Jis man pirmiausiai parodė rankraštinį folialą, maždaug pradžios XVII šimtmečio, raudono aksomo apdaruose. Rankraštis iš Rytų mitologijos su daugiau kaip šimtas atatinkamų miniatiūrų. Jos buvo taip gražiai atliktos, jog sunku buvo atitraukti nuo jų akis ir atsidžiaugti jomis. Jis pasakė, kad mieliausiu noru išmainytų tą knygą į markes, bet kadangi dabar serganti jo žmona, ir jis reikalingas pinigų, pasiūlė man ją pirkti už „nepigią“ kainą — 400 000 sov. rublių. Nors tokie pinigai už tą „nepigų“ (kas rodė, kad tas ponas nežinojo, ką turi) rankraštį buvo tik skatikai, atsižiūrint tikros knygos vertės, bet aš ir tų tuomet neturėjau ir pažadėjau kitą sykį duoti atsakymą. Be to, aš bijojau, kad čia nebūtų kokios provokacijos. Besikalbėdamas pastebėjau ant stalo rėmus fotografijoms spausdinti, kuriose vietoj fotografijos buvo įdėtas... Chreptavičiaus knygyno ex - libris. Paklaustas — ar jis ir ex - librisus renka, jis lyg sumišęs atsakė — „taip...“ ir klausė, ar man ex - librisai irgi įdomūs. Man patvirtinus, jis visgi nukreipė kalbą kitur. Tiktai gerokai pasikalbėję grįžome vėl prie ex - libriso. Paaiškėjo, kad ex - librisuose jis nieko nenusimano ir galų gale net prisipažino, kad „... nerinkęs, bet dabar manąs pradėti rinkti“... ir prašė manęs „įvesti jį į rinkimo paslaptis“. Kadangi rinkime ex - librisų beveik jokių paslapčių nėra, tai visai nuoširdžiai papasakojau jam viską, ką toje srityje žinojau. Ir kartu paklausiau, kur jis gavo Chreptavičiaus knygyno ex - librisą. Atsakymą gavau visai „savotišką“. — Matai, tamsta, ėjau vieną dieną gatve, žiūriu — veža ant lomoviko knygas, nieku nepridengtas... Praeina žmogus ir siūlo pirkti keletą nukritusių nuo vežimo knygų. Pirkau už skatikus... — Ir parodė istorinio turinio knygą XVII šimtmečio. Pažiūrėjau, — apatinėje pusėje viršutinio apdaro buvo ženklas nuplėšto ex - libriso, bet antraštiniam lape buvo išspaustas raudonas užrašas — „Ex Bibl. Joach. Com. Chreptowicz“, kas aiškiausiai rodė, kad toji knyga buvo iš Chreptavičiaus knygyno. Paklausiau — ar nežino, iš kur ir kur tos knygos buvo vežamos. Atsakė, nežinąs, bet jei aš norėčiau daugiau tokių ex - librisų gauti, tai jis gausiąs ir tuč tuojaus, irgi „už skatikus“, pasiūlė man tą knygą pirkti. Knyga, kaipo toki, buvo man neįdomi, o pirkti ją vien del ex - libriso nenorėjau, nors jis užsispyręs ją siūlė ir net tiek pigiai, jog galėjau užmokėti. Pasakiau, kad vandalizmu neužsiimu.

Kitą kartą pas M. užėjęs gavau vieną pažadėtą Chreptavičiaus knygyno ex-librisą ir pamačiau dar vieną to paties knygyno ex - libriso rūšį, kurios visai nežinojau.

Įsikalbėjus apie ex - librisus, M. nei iš šio, nei iš to šiaip atsiliepė:

— Tamsta, manau, nepyksi ant manęs, kad aną sykį buvau ne visai atviras ir truputį... melavau. Aš da mažai tamstą žinojau ir, žinoma, čia... pas mus... atviru būti negalima. Dabar būsiu atviresnis. Tas knygas aš pats vežiau. Jos buvo sukrautos viename drėgname sandelyje Marinos Roščoje, dirbau tuomet Švietimo Komisariato Senovės Apsaugojimo Sekcijoje ir buvau įgaliotas tą knygyną pervežti. Knygos buvo sudrėgusios, ex - librisai atsiklijavo, jų ir dabar dar ant grindų pilna... Knygyną pervežiau į pirmą proletarų muziejų... Pasakyki, tamsta, nejaugi tas knygynas yra toksai senas?

— Delko?

Parodė man trečią Chreptavičiaus knygyno ex - libriso rūšį, kurioje raides **„M.D.L“**, jis paskaitė lotyniškomis skaitlinėmis ir iš jų nustatė ex - libriso metus. Paaiškinau tą dalyką, ir jis prisipažino, kad net „specialistai“ maną, kad tai esą metai...

Tas pasikalbėjimas davė man suprasti, kad turiu reikalo su tikru „specu“, kaip juos tuomet Maskvoje vadino ir kurių Rusija buvo pilna, kas vertė mane abejoti, ar nėra čia kokios avantiūros. Tačiau apsidžiaugiau, netyčiomis atradęs Chreptavičiaus knygyną, kuriame guli ir toji man įdomi knyga.

Paprašiau dar kartą parodyti man rankraštinį folialą. Parodė, bet įspėjo, kad jis jo jau neparduodąs, nes rengiąsis važiuoti

Amerikon ir tenai ar Europoje tokį „dalykėlį“ parduosiąs už gerus pinigus. Jis rodęs jį specialistams, ir tie jam taip pasakę ir patarę. Aš ne tiek žiūrėjau tų stebuklingai gražių miniatiūrų, kiek kokio nors ženklo, rodančio — iš kokio knygyno tas rankraštis paeina. Labai ilgai ieškoti neprisiėjo. Kaip tik apatinėj pusėj viršutinio apdaro radau vietą, kur buvo atplėštas ex-librisas. Vietos didumas rodė, kad ten būta Chreptavičiaus ex-libriso. Kad tas rankraštis buvo iš Chreptavičiaus knygyno, rodė ir tai, kad M. daugiau man jokių knygų nerodė, nors buvo pažadėjęs „kalnus“. Galop M. pasisiūlė interesuojančias mane to knygyno knygas pristatyti už „nedidelį atlyginimą“...

M. „veidas“ man jau visai paaiškėjo. Negalėjau patikrinti, ar vežė knygyną iš Marinos Roščos, ar iš kur kitur, bet buvo nesunku patikrinti, ar jis jį nuvežė į pirmą proletarų muziejų, nes kaip tyčia buvau susipažinęs su to muziejaus konservatorium. Tad nutariau įsitikinti — ar jis nors žodelį teisingai sakė, ar jis visai „specas“...

Pirmas proletarų muz. buvo įrengtas buv. žinomo Maskvos pramonininko Nosovo viloje ir iš Nosovo rinkinių. Konservatoriu jo buvo labai simpatingas ir doras (kas tuomet Maskvoje buvo retenybė), kaip ne kartą įsitikinau, dailininkas Voropajevas. Prie to muziejaus buvo didžiausias Maskvoje viešas, išimtinai iš meno srities literatūros, knygynas. Buvo pagrindo manyti, kad ir Chreptavičiaus knygynas, turtingas meno literatūra, galėjo čia pakliūti.

Muziejun užėjau su Voropajevo draugu ir mano geru pažįstamu, žinomu Maskvoje dramos artistu A. P. N., kuriam jau buvau papasakojęs apie savo pažintį su M. ir apie tą keistą istoriją su knygynu. Paklaustas — ar Chreptavičiaus knygynas yra sujungtas su pirmo proletarų muziejaus knygynu, Voropajevas atsakė, kad tokio knygyno jis nežinąs ir jų knygyne jo nesą. Artistas A. P. N., didelis juokdarys, patarė Voropajevui „geriau prisipažinti“, nes jis (aš) tą knygyną vis viena rasiąs, ir kaip iš maišo pradėjo berti nebūtus dalykus: kad aš esąs „didelė šiška“ — ekspertas Lietuvos komisijos taikos sutarčiai su Tarybų Rusija vykinti, kad tas knygynas priklausąs Lietuvai, kad Sovietų valdžia už kiekvieną pražudytą Lietuvos kultūros turtą atsakanti auksu, tad ir iš pražudytųjų reikalausianti... Voropajevas atkartojo, kad apie tokį knygyną jis nieko negirdėjęs ir jo jų knygyne nėsą. Voropajevą gan gerai pažinojau ir gerbiau, tad netikėti jam negalėjau. Man aišku buvo, kad M. melavo, taigi ir nenorėjau jo daugiau matyt.

Kelioms dienoms praėjus, vėl apsilankiau pirmame proletarų muziejuje, nes jis buvo vienas geriausių tos rūšies naujų muziejų, ir susitikau su Voropajevu. Beveik iš pirmo mūsų kalbos žodžio Voropajevas pradėjo man pasakoti tokią istoriją. — Man išėjus, kitą dieną atbėgęs pas jį M. ir sakąs: „Aš čia parvežiau Chreptavičiaus knygyną ir dabar esu įgaliotas jį sutvarkyti“. Voropajevas nustebęs paklausęs — Chreptavičiaus?!

— Taip, Chreptavičiaus. Įrodymui, kad jis Chreptavičiaus, štai turiu to knygyno exlibrisą...

Voropajevas užsipuolė:

— Delko gi tamsta nesakei pirma, kad atvežtas knygynas yra Chreptavičiaus knygynas? Aš apie tai nieko nežinojau, tamsta gi jį suvertei sandėlyj, kur jis iki šiam laikui betvarkėje guli, nes mes savo darbininkų jam tvarkyti neturime, o Švietimo Komisariatas neatsiuntė. Čia buvo atėjęs teirautis del jo Lietuvos misijos įgaliotinis.— Voropajevas nejuokais pakartojo visa, ką jam juokais aną sykį sakė A. P. N. ir taip prigąsdino M., kad tas beveik be žado išėjo iš muziejaus. Voropajevas pažadėjo jam nedovanoti... Prašiau jam nieko nedaryti, nes apie knygyną teiravaus tiktai kaipo privatus, o ne oficialus asmuo.

Greit po to, birželio mėn. gale, Komisijos reikalais turėjau važiuoti Kaunan. Išvažiavimo dienoje iš pat ryto ateina pas mane M. Nusiminęs, išsigandęs klausia, ar nieks negirdėsiąs, kai kalbėsime, ir prašė užrakinti duris.

— Aš pas tamstą labai svarbiu reikalu. Paprašiau sėsti. Patūpčiojo vietoje ir pradėjo nerviškai kartoti: „Ja strašno vlopalsia... Ja nie chotiel“...

— Kas yra?

Pradėjo tiesiog kliedėti, kad jis perdaug buvęs su manim atviras, kad nežinojęs, kas aš per vienas, kad dvi naktis visai nemiegojęs, jam gresianti „stienka“... kas daryti, kaip išeiti iš tos padėties...

Nors beveik nieko da negalėjau iš jo kalbos suprasti, bet dasiprotėjau, koks dalykas.

— ...Matai, tamsta, pasisiūlęs tamstai pristatyti knygas iš Chreptavičiaus knygyno, gavau Švietimo Komisariato mandatą tą knygyną sutvarkyti, nuėjau į pirmą proletarų muziejų ir... Toliau atpasakojo tą patį, ką man jau buvo papasakojęs Voropajevas; labai gailįs viso to, ką taip neatsargiai tame knygyne daręs, nes daręs ne iš blogos valios, bet tik gyvenimo verčiamas; aš jam turįs padėti išsikasti iš tos duobės... O toji duobė jam, „nemiegojusiam dvi naktis", atrodė baisiausia. Nors pikta man buvo, bet pradėjau raminti. Tik išbujojusi jo fantazija neleido jam manimi tikėti, ir jis nuolatos tą patį kartojo. Išvestas iš kantrybės, perskaičiau jam gerą notaciją, kad nerinktų ex-librisų, jei nežino, kas jie ir ką su jais daryti, ir pasakiau, kad jei norėčiau „jo nelaimės", tai padaryčiau tai tuojau.

— Kaip?

— Paprastai — toje pačioje vietoje areštuočiau tamstą.

— Kokiu būdu?

— Labai paprastai, tamsta žinai, kur esi ir žinai, kad čia pat yra Čeka (Komisija buvo vienam name su Čeka).

M. visas pabalo, ir vėl turėjau raminti, tik pareikalavęs, kad išvogtas iš Chreptavičiaus knygyno knygas tuojau nuneštų atgal...

Kai atsisveikinom, dar kartą paklausė — ar aš nieko jam nedarysiąs ir ką jam daryti su leidimu įeiti atstovybėn. Patariau jį sudraskyti ir keliauti sau.

— Kad man įeinant užrašė į knygą mano vardą, pavardę ir adresą...

— Išbraukti to negaliu...

Del šventos ramybės turėjau nueiti pas Voropajevą ir prašyti, kad jis „iš tos istorijos" nieko nedarytų, jei M. grąžįs knygas.

Tik nusiraminęs supratau, kad ir aš lengvai galėjau atsidurti negražioje istorijoje. M. daugiau nemačiau.

Kaunas, 1922-VII-21.

Paulius Galaunė.

Uždraustų raštų rinkimas.

Nors kiekvienas kraštas savo laiku turėdavo nemaža raštų ir knygų, kurios savo metu buvo draudžiamos ir naikinamos, tačiau gal retai kur knygų persekiojimas ir naikinimas buvo taip uoliai varomas, kaip Lietuvoje. Prasidėjus XVI amžiuje Lietuvoje tikybinėms kovoms, katalikai naikino ir degino nekatalikų knygas; reformatai, liuteronai ir kiti reformacijos šalininkai naikino katalikų knygas; rusai XVII-XVIII amžiuje, kariaudami su Lietuva, čia pabuvę naikino visas knygas ne rusų kalba; švedai gabeno knygas Švedijon. XIX amžiuje pradėta persekioti ir viešai deginti uniotų knygas; vėliau prasidėjo persekiojimas ir deginimas Vilniuje ir Kaune visų lietuviškųjų knygų ir visų sukilimų metų slaptai leistų knygų, laikraštėlių, atsišaukimų ir t.t. Prasidėjus Lietuvoje ir Rusijoje smarkiam revolucijos judėjimui 1903—1906 m., atsirado daugybė visokios rūšies nelegalių spaudinių, spausdinamų užsieniuose ar Lietuvoj nelegalėse spaustuvėse. Tas pats buvo karo metu, po vokiečių okupacija, bolševikų laikais Vilniuje ir net dabar, kai įvairios nacionalinės ir politinės grupės veda tam tikrą nelegalų darbą ir leidžia nemaža tokios rūšies nelegalės literatūros. Tik maža dalis tos įvairiais laikais leistos literatūros, net aštriausios cenzūros akimis žiūrint, gali atrodyti draustina. Bet kas mokslo darbo imasi, tam dabarties politikos akiniai negali kliudyti, nes be šios literatūros neapsieis nei vienas istorininkas, nei vienas visuomenės judėjimo tyrinėtojas. Bęt kur jos gauti?

Įvairiuose mūsų rinkiniuose yra šiek tiek lietuvių spaudinių iki 1904 m. Turtingiausia šios rūšies Mokslo Draugijos Biblioteka, bet ir ji toli nepilna. Nemaža yra Universiteto Bibliotekoj. Kitų kategorijų uždraustų raštų, kiek žinau, nieks Lietuvoje nerinko ir nerenka. Valstybės Centraliniam Knygyne jos šiek tiek buvo, nors ir buvo ji tenai laikoma kartu su nereikalinga makulatūra.

Juo vėliau pradėsime ją rinkti, juo sunkiau bus surinkti. Ypatingai sunku surankioti įvairius atsišaukimus ar kitus palaidus spaudinius. Yra tokių, kurie neišnyks, jei bus tą pat dieną, tik pasirodžius, pagauti ir apsaugoti. Taigi reikia tuč tuojau to darbo imtis,

pavedus jį kokiai didesnei bibliotekai, universiteto ar kitai kokiai.

Svetur šiuo reikalu jau kiek atlikta. Vatikano biblioteka turi turtingiausią dvasinės vyriausybės uždraustų knygų rinkinį, įneštą į „Index librorum prohibitorum“ — tokių indeksų buvo ir atskirai Lietuvai ir Lenkijai. Deja, šis rinkinys veik niekam neprieinamas. Lenkai sudarė nemažus rinkinius sukilimų spaudinių — didelis 1863 m. spaudinių rinkinys yra Lvovo 1863 m. muziejuje. Rusijoje 1917 m. pradedant pradėta rinkti Rusijos revoliucinę, nelegalę literatūrą, koncentruojant ją Mokslo Akademijoj, Valstybės Centralinėj Bibliotekoj Peterburge ir Maskvos istoriniam muziejuje. Galop tokį pat rinkinį sudaro ukrainiečiai Kijeve. Šiuo darbu neturėtumėm atsilikti, nes turime pas save daugybę medžiagos.

V. Biržiška.

Slapyvardžiai.

(175 lietuvių rašytojų 334 slapyvardžiai).

Tam tikros mūsų literatūros vystymosi sąlygos vertė lietuvių autorių didžiumą dengtis įvairiomis kaukėmis-slapyvardžiais. Vėliau tat tapo tam tikru įpratimu ir dabarties mūsų literatūrai charakteringu. Tačiau kiekvienam, kas mūsų literatūrą ir judėjimą tyria, tie slapyvardžiai žymiai darbą apsunkina. Senesnieji darbininkai, žymią senesnių veikėjų dalį asmeniškai žiną, žino ir jų slapyvardžius. Bet ir šiaip, net mūsų buvę spaudos uždraudimo metu laikraščių redaktoriai, kitų slapyvardžių jau nebegali paaiškinti. Jaunesniems rašytojams ir tyrinėtojams tikras su slapyvardžiais vargas — tenka kiekvienam savarankiai įvairiu metu ir įvairiose vietose paaiškintus slapyvardžius rankioti. Svetur yra daugybė specialiai slapyvardžiams paaiškinti bibliografinių leidinių*). Mes tokių neturime, ir net kiti autoriai norėtų ir į grabą su savim nešti savo rašinių paslaptį, ypatingai, jei paties autoriaus nusistatymas su laiku pakitėjo ir jis stengiasi greičiau savo jaunatvės „nuodėmes“ užmiršti ir palaidoti. Tačiau visuomenei reikalinga pažinti ir savo autorių evoliuciją. Jų rašiniai ne jų, bet visuomenės nuosavybė. Ji turi teisę ir visus slapyvardžius atskleisti.

Tą omeny turėdamas skelbiu pradžiai mažą slapyvardžių rinkinėlį įvairiais laikais rašiusių autorių. Rinkinėlis susidarė pripuolamai, daugiausia užrašant jau kitur paskelbtus slapyvardžius. Jei vienas kitas nebuvo skelbiamas—del išdėstytų aukščiau motyvų—autoriai pykti neprivalo. Jei bars — bus pervėlu. Tikiu, kad šis bandymas ras pasekėjų. Svarbiausia, kad senesniųjų žurnalų redaktoriai ar artimesni bendradarbiai patys atskleistų tų laikų slapyvardžius, kaip tat yra padaręs dr. K. Grinius su penkiais „Varpo“ komplektais („Varpas“ 1920 N 1 ir 3).

*) Pvz., lenkų kalboj: *E. Minkowiecki,* Wykaz pseudonymów. War. 1886.

A. B. (Aušroj) — Antanas Baranauskas; A. Burba [Viltis eil.].
a-b. (Varpe) — Juozas Adomaitis.
1. **Adomaitis** Juozas — Šernas, Budrys, -j-a, a-b.
Agaras — A. Maciejauskas.
Agricola — M. Akelaitis.
Aidas — A. Jakavičius.
A. iš B. — A. Kriščiukaitis.
Aiškūnas — kun. J. Tumas.
Aitvaras [Ūk.] — A. Rucevičius.
Aitvaras [Varpe] — G. Liandsbergis.
2. **Akelaitis** Mikalojus — Čiuderiškių Mikalojus, Chłop z pow. Marjampolskiego, N. Ak., Vytautas, Litovskij Krestjanin [Pasv. Al. II], Agricola.
Don Alberto [Vil. Žin.] — Alb. Vabalas.
Aldonas — kun. Lydeikis.
J. Anykštėnas — J. Biliūnas.
3. **Aleksa** Julius [mirė 1892-XI-22] — Alfas [Vien. Liet.], Atgaivis (Varpe).
4. **Aleksa** Zigm. — Z. Angarietis, Z. A.
Alfas [V. Liet.] — Julius Aleksa.
Amerikietis — kun. J. Žilinskas.
Amerikos Kunigas — kun. A. Kaupas.
Z. Angarietis — Z. Aleksa.
5. **Andziulaitis** Juozas — Kalnėnas [Aušra], J. A. [Apšvieta].
An-ka — kun. A. Kaupas.
Antanas iš Būgnų — A. Kriščiukaitis.
Anupras — Julius Anusevičė.
6. **Anusevičė** Julius — Anupras.
Apysenis — kun. Civinskas.

Apuokas — Vl. Mongirdas.
A. R. — Albinas Rimka.
7. **Arminas** Petras — Trupinėlis.
Artojo Vaikas (Darb. B.) — K. Jasiukaitis.
J. S. Aržuolaitis — Jonas Šliupas.
A. S. (Vil. Žin.) — A. Smetona.
P. As — P. Višinskis.
A-s — P. Višinskis.
Assakaitis Pranys — Pr. Mašiotas.
8. **Astramskis** Juozas — Trupinėlio pažįstamas (Vien. Liet.), Kvietiškėnas (Vien. Liet.).
Pranys Ašakaitis — Pr. Mašiotas.
9. **Ašmys** Mikelis (mirė 1918) — Simša.
Atgaivis — Julius Aleksa.
J. St. Augys — J. Staugaitis.
Dr. A. V. — A. Vileišis.
Jonas Avulis — Antanas Vilkutaitis.
Ažukalnis V. — Valerijonas Zagurskis.
K. B-a — K. Būga.
10. **Bagdonas** Juozas — J. Šidaras, J. Lt. (Var. 1894).
Baisus Barzdočius — Jonas Šliupas.
11. **Bajoraitis** Fridrichas (mirė 1909) — Balandėlis, Paukštelis.
Bajoras (Varpe) — Gabr. Liandsbergis.
Balandėlis (M. Liet.) — F. Bajoraitis.
Balandis — M. Gustaitis.
Balandis, B-dis (Var.) — Vladas Mačys.
12. **Baltakis** Gasparas (mirė 1912) — G. B. Raitelis (Vien. Liet.).
13. **Baltromaitis** S. — Žiemkentis (Aušra).
14. **Baltrušaitis** J. — J. Mėmelė.
15. **Balvočius** J., kun. (mirė 12-XI-1915) — J. Gerutis, Prietelius.
Bangputys (Apž.) — kun. H. Vichmans.
16. **Banlulis** Julius — Menkutis (Vien. Liet.).
17. **Baranauskas** Antanas, vysk. — Jurgis Smalausis.
18. **Baranauskas** Antanas (Aušroj) — A. B.
19. **Baronaitis** Juozas — Londonietis (Liet., Vien. Liet.).
Barzda (Ūk.) — A. Rucevičius.
20. **Basanavičius** Jonas — B. (Aušra), J. Bs., Bassianis, Birštonas, J. B-nius.
Bassianis — J. Basanavičius.
J. Bekampis — J. Šaulys.
21. **Beržanskis** Jonas — j-b (Varpas 89 N 7), Dagis, Klausutis.
22. **Beržanskis** Liudvikas — J. K. Dagys, J. K-gis, J. Kadagys.
Beržėlis — J. Vileišis.
Betgyvas — G. Liandsbergis.
Bijūnas — K. Stiklius.
23. **Biliūnas** Jonas — J. B-nas, Jonas Gražys, Jonas (Vil. Ž. 1905), J. Anykštėnas, Jonas Niuronis.
Kazys Bindokas — Antanas Vilkutaitis.
Birštonas — Basanavičius.
O. Birmantaitė — A. Garmus.
P. B-is — P. Bugailiškis.
Jonas Bitaitis — Jonas Staugaitis.
Bitė — G. Petkevičaitė.
J. B-ius — J. Basanavičius.
24. **Bortkevičius** A. kun. — K. V. S. (T. S.).
J. B-nas — Jonas Biliūnas.
25. **Bruožis** Ansas — A. B. Klaipėdiškis.
J. Bs. — J. Basanavičius.
Budrys — J. Adomaitis.
26. **Būga** K. — K. B-a, K. Ulis [V. Ž.].
27. **Bugailiškis** P. — P. B-is, g. k.
28. **Burba** A. kun. — Lakūnas, A. B. [Aušra].
Cyrulys—A.Davainis-Silvestraitis [Aušra].
Chłop z pow. Marjampolskiego — M. Akelaitis.
Chronopolitanus — dr. J. Gaigalaitis.
29. **Cyvinskis** kun. — Apysenis, Antanas Kapsas, Jaunimo Prietelis, Kunigas.
Čemeras — Jonas Sutkus.
30. **Čepas** M. — Greitakojis.
31. **Čėsna** Jonas — Meškutis.
Čiuderiškių Mikalojus [Gaz. Liet. 1879] — Akelaitis Mikalojus.
M. Dagilėlis — Morkus kun.
Dagys — Jonas Beržanskis.
J. K. Dagys — Liudvikas Beržanskis.
Da-gyvas — G. Liansbergis.
Daktaras — Antanas Vilkutaitis.
32. **Dambrauskas** Andrius kun. — Gandras.
33. **Dambrauskas** A. kun. — A. Jakštas, Druskius, D. Dumbrė.
34. **Daušas** Jonas (m. 1917-III-21) — Juzėnas (Viltis).
35. **Davainis-Silvestraitis** M. — Veversys, Cyrulys, Vyturys, M. Ds.
Debesylas — kun. Žebrys.
Dėdė Atanazas — J. Pakalniškis.
Dėdė — S. Kairys.
36. **Demikis** Motiejus — Ožkanagis.
37. **Didžiulienė** — Žmona.
38. **Didžiulytė** Vanda — Šermukšnė.
Pl. Dieglys, Pl. Dgl. — Vl. Mačys.
39. **Dyrikis** Indrikis — J. Latvis (Aušra).
Adomas Domeika — Tomas Žilinskas.
Draugaitis, Dr. — S. Matulaitis.
Dr. S. J. J. S. a. Gr. — J. Sauerveinas.

Druskius — Dambrauskas kun.
D. Dumbrė — Dambrauskas kun.
Ignotas Dzukas — Ignas Jonynas.
Dzukas — Radžiukynas.
Eglė-Aglė — Šliupienė-Malinauskaitė.
Elžikonis — Vl. Pauliukonis.
Emėraitis (Var.) — A. Višteliauskas.
Esmaitis — S. Matijošaitis.
40. **Frommas** Al. — Gužutis.
Gabriela — G. Petkevičaitė.
Gabrys J. — Paršaitis.
41. **Gaidamavičius** Jonas — Gaidys, Jonas G-ys, -j-g, j-b.
42. **Gaidamavičius** Zigmas — Zigmas Gėlė.
J. Gaidys — J. Gaidamavičius.
43. **Gaigalaitis** W. dr. — Chronopolitanus.
44. **Galvanauskas** Er. — Juodkalnietis.
Gandras — kun. Andrius Dambrauskas.
45. **Garmus** A. dr. — O. Birmantaitė.
St. Garnys — kun. Maculevičius.
Garnupys (V. Liet.) — S. Radaviče.
46. **Garšva** Pranc. — P. Titilvikas (Ūk.), Saulės Spindulis (Ūk.).
Zigmas Gėlė — Z. Gaidamavičius.
Dr. Genėjas — A. Janulaitis.
A. Gerulaitis, A. G. — Jonas Jablonskis.
L. Gerulis — Liūdas Gira.
Gerutis — kun. J. Balvočius.
Giela — Jonas Sutkus.
47. **Gira** Liūdas — L. Gerulis.
Giraitės Žentas — Žalėnas-Regnis (suš. Rusijoj).
Girėnas — J. Sauerveinas.
Girininkas — Petras Leonas.
Jonas G-ys — Jonas Gaidamavičius.
Gyvulių Gydytojas — M. Veitas.
gk. — P. Bugailiškis.
Petras Gražbylys — kun. Januševičius.
Jonas Gražys — J. Biliūnas.
Greitakojis — A. Čepas.
48. **Grigonis** Matas — Svirno Žvynė.
A. Griežlė — A. Rucevičius.
49. **Grinius** K. — Kupstas, Kurmis, Kumpis.
Grumstas (Var.) — dr. Kaukas.
Gulbiniškių Antanas — A. Vilkutaitis.
Gulbiniškių Keturakis — „
50. **Gustaitis** J. — Balandis.
Gužutis — Frommas.
Halina z Połągi — kun. Maculevičius.
51. **Herbačauskis** J. A. — Jaunutis Vienuolis.
Hygienos Tarnas — Vincas Kudirka.
-j-a — J. Adomaitis.
J. A. — J. Andziulaitis.
52. **Jablonskienė** — S. O.
53. **Jablonskis** Jonas — K. Obelaitis, K. Ob., A. G. (Varpe), Petras Kriaušaitis, A. Gerulaitis, J. Obůl. (Aušra 1884), Rygiškių Jonas.
54. **Jacevičius** Pr. — Šilgalys (V. Ž.).
55. **Jakavičius** Antanas (mirė 1919-X-10) — Timas Tyla, Aidas, Laivelis (Vien., Liet., Aidas, Pav.).
A. Jakštas — kun. A. Dambrauskas.
56. **Jankus** M. — Krumplys (Var.).
57. **Janonis** Ignas — Vaidilos Ainis.
58. **Janulaitis** A. — Žmogus, dr. Genėjas.
59. **Januševičius** kun. — Petras Gražbylys.
60. **Janušis** Peliksas (mirė 1900) — P. Jogvilietis, K. Miškinis (Pas. apie Adomą ir Jievą).
61. **Jasevičius** Anupras kun. — Anupras Žemaitis.
62. **Jasiukaitis** K. — Artojo Vaikas.
63. **Jasulaitis** Juozas — J. ir JJ.
Jaunimo Prietelis — kun. Cyvinskis.
J. Jaunutis — Strazdas.
Jaunutis (Vien. Liet.) — Jonas Sutkus.
Jaunutis Vienuolis — J. A. Herbačauskis.
J. A. W. L. — Jonas Višteliauskas.
J. A. W. Lietuvis — „
-j b (Var.) — Jonas Gaidamavičius.
-j-g „ — „
J. ir JJ. (Var.) — Juozas Jasulaitis.
J. K. — Jonas Kraučūnas.
P. Jogvilietis — P. Janušis.
64. **Jokantas** — K. Miškonis.
Jonas (V. Ž.) — Jonas Biliūnas.
Ic. Jonas — kun. J. Žilinskis.
M. Joniškis — M. Lozoraitis.
65. **Jonynas** Ig. — Ignotas Dzukas.
Jon-kas — Jonas Kraučūnas (V. Ž.).
Jovaras — Jonas Krikščiūnas.
J. S. K. [Aušra] — J. Koncevičius.
Adomas Juodasis — A. Lastas.
Juodkalnietis — E. Galvanauskas.
66. **Jurgelionis** Kl. — Kalėdų Kaukė.
Juzėnas [Viltis] — Jonas Daušas.
67. **Jurkūnas** Ignas — I. Šeinius.
J. Kadagys, J. K-gis — Liudv. Beržanskis.
K. A. K. — kun. A. Kaupas.
68. **Kairys** St. — Dėdė, Kugis Mugis.
J. Kalv. — J. Andziulaitis.
Kalnėnas — „
Kamajiškis [V. Ž.] — J. Smolskis.
Antanas Kapsas — kun. Cyvinskas.
Vincas Kapsas, V. K. — Vincas Kudirka.
V. Kapsukas — V. Mickevičius.
Antanas K-as — kun. Kaupas.

69. **Kaukas** dr. — Grumstas [Var.].
Kalėdų Kaukė — Kl. Jurgelionis.
J. Kardielius — J. Mačys.
Karvojus — kun. Kaupas.

70. **Kaupas** A. kun. — Selimas, K. A. K., An-ka, Karvojus, Patrimpas, Amerikos kunigas, P. A. F.
Kazys [Ūk.] — A. Rucevičius.
Kėkštas — Jonas Mačys.
Kėkšto Šešėlis — „
J. M. K. Šešėlis — „
Keturakis — A. Vilkutaitis.
K. J. (V. Ž.) — K. Jasiukaitis.
Pr. Kl. (V. Ž.) — Pranas Klimaitis.
A. B. Klaipėdiškis — Ansas Bruožis.
Klausutis — Jonas Beržanskis.

71. **Klimaitis** P. — Pr. Kl. (V. Ž.), Pranas (V. Ž.).

72. **Koncevičius** J. — J. S. K. (Aušra).

73. **Kraučūnas** Jonas — J. K. (Var.), J. (V. 93), Jon-kas (V. Ž.).
Vincas Krevė — Vincas Mickevičius.
Petras Kriaušaitis — Jonas Jablonskis.

74. **Krikščiūnas** Jonas — Laukinis (V. L., V., U. R.), Jovaras.

75. **Kriščiukaitis** A. — Antanas iš Bugnų, A. iš B.
Krumplys (V.) — M. Jankus.

76. **Krupavičius** M. kun. — G. Taučius.
K. S. V. — Ks. Sakalauskas.

77. **Kudirka** Vincas — Q. D. ir K., Hygienos Tarnas, Perkūnas, V. Kapsas, V. K., Varpelis, Panerių Vincas, Szeszupski.
Kugis-Mugis — S. Kairys.
Kumpis — dr. K. Gr nius.
Kunigas — kun. Cyvinskas.
Kunigas A. — Antanas Vilkutaitis.
Kunigas Lietuvis — kun. Adomas Pronckūnas.
Kun. P. V. — P. Vilūnas.
J. S. Kuokštis — J. Šliupas.

78. **Kuprevičius** dr. — S-dra, M. Sk(ie)dra.
Kupstas — K. Grinius.
Kurėnas — (V. Ž.) — Jonas Vileišis.
Kurmis (Ūk.) — Jonas Račūnas.
Kurmis (V.) — K. Grinius.

79. **Kušeliauckas** S. L. — Laurynas.
Kvietiškėnas — J. Astramskas.
K. V. S. (T. S.) — kun. A. Bortkevičius.
Laivelis — Antanas Jakavičius.
Lakūnas — kun. A. Burba.

80. **Lastas** Adomas — Adomas Juodasis.
J. Latvis (Aušra) — Indrikis Dyrikis.

81. **Laucevičius** Br. (mirė 1916-III-31) — Br. Vargšas, Pagrindų Kurmis.
Laukinis — J. Krikščiūnas.
Lauras, Laurukas — K. Stiklius.
Laurynas — S. L. Kušeliauckas.
Lazdynų Pelėda — Z. Pšibilauskienė.

82. **Leonas** Petras — Petras Liūtas, Girininkas.

83. **Liandsbergis** Gabr. (mirė 1916-IX-28) — Aitvaras (V.), Žemkalnis, Terremont, Senis, Betgyvas, Da-gyvas, Vosgyvas, Bajoras, L-s.

84. **Lydeika** Juozas kun. (mirė 1898-IX-28) — Aldonas.
Liepukas, Liepuks iš Liepojos — K. Stiklius.
Lietuvos Mylėtojas — J. Šliupas.
Lietuvos Vaikas — Radžiukynas.
Lingis (Aušra) — T. Žičkauskas.

85. **Lingis** A. dr. (mirė 1900) — A. Veliuoniškis.

86. **Lipštas** P. — P. L-is.
P. L-is — P. Lipštas.
P. Liūtas — P. Leonas.
Londonietis (Liet. ir V. L. 1899) — J. Baronaitis.

87. **Lozoraitis** M. (mirė 1907) — M. Joniškis.
L-s (V.) — Liandsbergis.
J. Lt. (V. 94) — J. Bagdonas.
M. (Aušra 83 I) — J. Mikšas.

88. **Maciejauskas** A. — Agaras.

89. **Maculevičius** kun. — Maironis, St. Garnys, Stanislovas Zanavykas, Žvalionis (Apš.), Halina z Połągi, Narodny Učitel (N. Vr. 1884).

90. **Mačys** Vladas — Balandis, B-dis, Bl. Dieglys, Bl. Dgl.

91. **Mačys** Jonas (mirė 1908) — Kėkštas, J. Kardielius (Aušra), J. Ma...ys, Ma-iu Jonas, Kėkšto Šešėlis, K-o Šešėlis, J. Steponaitis (Saulėt.), J. M., J. Mažžinis, Jonas Nebylys, J. Neregys.
Maironis — kun. Maculevičius.
Ma...iu Jonas — J. Mačys.
J. Ma...ys — „

92. **Malinauskaitė-Šliupienė** L. — Aglė, Eglė, Šarka.
Margalis — kun. Šnapštys.
Mark-bis — Pr. Mašiotas.

93. **Markūza** Petras (mirė 1892) — Svogūnas.

94. **Mašiotas** Pranas — Pr. Mš., P. A., Pranys Ašakaitis (Assakaitis), P. A. Pake-

leivingas, P. A. Suvalkietis, Svečias, Markbis.
95. **Matijošaitis** S. — Esmaitis.
96. **Matulaitis** Petras — Paulius, Žmogutis.
97. **Matulaitis** Stasys — S. M., Dr., Draugaitis, Sėbraitis, Šventmikis.
98. **Matulionis** P. — Vilnietis (V. Ž.).
Masagetas — J. Šaulys kun.
J. Mažžinis — Jonas Mačys.
M. D. S. — M. Davainis-Silvestraitis.
Medelis — A. Rucevičius.
J. Mėmelė — J. Baltrušaitis.
Menkutis (V. L.) — Julius Baniulis.
Meškus — kun. Just. Staugaitis.
Meškutis (Ūk.) — Jonas Čėsna.
99. **Mickevičius** Vincas — V. Kapsukas, Vincas Vilkas-Pilkas, Vilkaitis (V. Ž.).
100. **Mickevičius** Vincas — Vincas Krėvė.
J. Miglovara — J. Milevskis.
101. **Mikolainis** P. — M. Noveskis.
102. **Mikolaitis** (mirė 1911) — A. K Tielo.
103. **Mikšas** Jurgis — M. (Aušra).
104. **Milevskis** Juozas — J. Miglovara.
P. Miškinis — P. Janušis.
K. Miškonis (V. Ž.) — Jokantas.
M. J. — J. Mačys.
105. **Mongirdas** Vladas — Apuokas.
106. **Morkis** kun. — M. Dagilėlis.
Mostykla — J. Penčiukas.
Mužikas — Povilas Višinskis.
Jonas Nebylys — J. Mačys.
P. Neris — Petras Vileišis.
Jonas Niuronis — J. Biliūnas.
M. Noveskis — P. Mikolainis.
K. Obelaitis, K. Ob., J. Obūl. — Jonas Jablonskis.
Ožkanagis — Motiejus Demikis.
P. — Povilas Višinskis.
P. A. — Pranas Mašiotas.
Pagrindų Kurmis (Am.) — Br. Laucevičius.
J. Pajaujis — Antanas Vilkaitis.
107. **Pakalniškis** J. kun. — Dėdė Atanazas, Tetulė Ona.
P. A. Pakeleivingas — Pranas Mašiotas.
Paleistsparnis — kun. Šnapštys.
Panenupis — kun. Staugaitis.
Paparonis — kun. Šmulkštys.
108. **Palukaitis** Juozas Jonas [mirė 1918 IV-12] — Višakis, Višakėlis.
109. **Papečkis** J. — Juozas Rainis.
Papšutės Juozas (Apš.) — kun. J. Tumas.
110. **Paršaitis** — J. Gabrys.
111. **Paršaitis** Pr. (mirė 1911-VII-30) — Pr. Siūlelis, Perkūnėlis (V. Ž.).
112. **Paškanis** M. — M. P-is.
113. **Paškevičius** Juozas kun. (mirė 1899 VI-20) — Utique (T. S.).
Paukštelis — Fr. Bajoraitis.
114. **Pauliukonis** Vl. — Elžikonis (Ūk.), Žvaginis (V. Ž).
Paulius — Petras Matulaitis.
Pažerių Vincukas — Vincas Kudirka.
115. **Pečkauskaitė** M. — Šatrijos Ragana.
116. **Penčiukas** Jerkmons (mirė 1896 Prūs.) — Vijurkas (N. Sargas), Ūsorius, Mostykla, Utėlius.
V. Perkūnas — Vincas Kudirka.
Perkūnėlis — Pr. Paršaitis.
117. **Petkevičaitė** Gabrielė — Bitė, Gabriela.
Petliukas — Pundzevičius.
Jonas Petraitis — Jonas Vileišis.
118. **Pietaris** Vincas — V. Prūsas, Savasis, Senas Lietuvys (Apšv.), P. Žiurys (Ūk.), Vangas, Tenykštis, Žuvėdra.
M. P-is — M. Paškanis.
Pranas — Pr. Klimaitis.
119. **Pšibilauskienė** Zofija — Lazdynų Pelėda.
Prietelius — kun. Balvočius.
120. **Pronckūnas** Adomas kun, (mirė 1904 XII-2) — kunigas Lietuvis.
V. Prūsas — Vincas Pietaris.
L. Pruseika — A. Vabalas.
121. **Puida** Kazys — K. Žegota.
122. **Pundzevičius** — Petliukas.
Pušaitė — Matilda Šveikauskaitė.
Q. D. ir K. — Vincas Kudirka.
123. **Račkauskas** V. K. — K. Vairas.
124. **Račūnas** Jonas (mirė 1900) — Kurmis (Ūk.).
125. **Radžiukynas** — Dzukas (V.), Lietuvos Vaikas.
126. St. **Raila** — S. R. (Aušra), St. Šunbajoris, Senas Lizdeika (V. Ž.).
Juozas Rainis — J. Papečkis.
G. B. Raitelis — Gasparas Baltakis.
127. **Ralys** Kazys — Vargovaikis.
Rimbas — Jonas Sutkus.
128. **Rimka** Albinas — A. R.
129. **Rodavičius** S. — Garnupis (V. Liet.).
130. **Rucevičius** A. — Griežlė, Medelis, Barzda, Karys (Ūk.).
Rudšilio Špokas — Jonas Sutkus.
131. **Rugis** Juozas dr. — Švekšnys.
132. **Sabaliauskas** kun. — Žalia Rūta.
133. **Sakalauskas** Ks. — K. Vanagėlis, K. S. V. Saulės Spindulis (Ūk.) — Pr. Garšva.
134. **Sauervein** J. — Girėnas, Silvaticus, Dr. S. JJ. S. a., Gr.

Savasis — V. Pietaris.
Sėbraitis — S. Matulaitis.
Sekupasaka — Pr. Vaičaitis.
Senas Lietuvys — V. Pietaris.
Senis — G. Liandsbergis.
Senis Lizdeika (V. Ž.) — S. Raila.
135. **Senkus** Juozas (mirė-IX-13) — Ungurys.
Silvaticus — dr. J. Sauerveinas.
M. Sk-dra — Dr. Kuprevičius.
Pr. Siūlelis — Pr. Paršaitis.
Simša — M. Ašmys.
Skausmas — A. Staugaitis.
136. **Skieteris** A. dr. — Vaistininkas, Nenuorama.
S. M. — Stasys Matulaitis.
Jurgis Smālausis — vysk. A. Baranauskis.
137. **Smetona** A. — A. S. (V. Ž.)
138. **Smolskis** Jurgis — Kamajiškis, J. Śatekšnis.
S. O. — Jablonskienė.
Spragilas — Povilas Višinskis.
S. R. (Aušra) — St. Raila.
Stagaras — Šliakys V.
139. **Staugaitis** A. — Skausmas.
140. **Staugaitis** Jonas — Jonas Vincaitis, Jonas Bitaitis, J. St. Augys.
141. **Staugaitis** Justinas K. — Meškus, Panenupis, Zanavykas.
J. Steponaitis — Jonas Mačys (Saul.).
K. Stiklelis — K. Stiklius.
142. **Stiklius** Kostas — Bijūnas, Lauras, Laurukas, Liepukas, K. Stiklelis, Liepuks iš Liepojos.
143. **Storasta** Vil. — Vydūnas.
144. **Strazdas** — J. Jaunutis.
Susnykietis — kun. Svietlauskas.
Susnykų Ksaveras — Ks. Svietlauskas.
145. **Sutkus** Jonas (mirė 1910-VIII-11) — Giela, Jaunutis, Rimbas, Rudšilio Špokas, Čemeras.
P. A. Suvalkietis — P. Mašiotas.
Svogūnas — P. Markuza.
Svečias (V.) — Pr. Mašiotas.
146. **Svietlauskas** Ksaveras (mirė 1916-XII-19) — Susnykietis, Susnykų Ksaveras.
Svirno Zvynė — M. Grigonis.
Šarka (Aušra) — Malinauskaitė-Šliupienė
J. Šatekšnis — J. Smolskis.
Šatrijos Ragana — M. Pečkauskaitė.
147. **Šaulys** Jurgis — J. Bekampis, J. Bkp.
148. **Šaulys** Jurgis Kan. — Mažagetas.
I. Šeinius — I. Jurkūnas.
J. Šerenga — kun. Jonas Užupis.
Šermukšnė — V. Didžiulytė.
Šernas — J. Adomaitis.
Šiaulėniškis — M. Šikšnys.
Šidaras — G. Bagdonas.
149. **Sikšnys** Marcelinas — Šiaulėniškis.
Šilgalys (V. Ž.) — Pr. Jacevičius.
150. **Šliakys** V. — Stagaras.
151. **Šliupas** Jonas — J. S. Kuokštis (Aušra). J. S. Aržuolaitis, Baisus Barzdočius, Lietuvos Mylėtojas.
152. **Šliupas** Rokas — Uola.
Šliupienė — Malinauskaitė.
153. **Šmulkštys** kun. — Paparonis.
154. **Šnapštys** kun. — Margalis, Paleistsparnis.
St. Šunbajoris — St. Raila.
155. **Šveikauskienė** (mirė 1917) — M. Viršila.
Švekšnys — J. Rūgis.
Šventmikis — S. Matulaitis.
Szeszupski — Vincas Kudirka.
G. Taučius — kun. M. Krupavičius.
Tenykštis — V. Pietaris.
Terremontanus — G. Liandsbergis.
Tetutė Ona — kun. Pakalniškis.
A. K. Tielo — Mykolaitis.
156. **Tilvytis** Jurgis kun. — Žalvarnis.
Timus Tyla — Antanas Jakavičius.
P. Titilvukas — Pr. Garšva.
T. R. — Povilas Višinskis.
Trupinėlis — Petras Arminas.
Trupinėlio Pažįstamas — J. Astramskis.
157. **Tumas** Juozas kun. — Aiškūnas, Vaižgantas, Papšutės Juozas (Apž.).
K. Ulis — K. Būga.
Ungurys — Juozas Senkus.
Uola — Rokas Šliupas.
Ūsorius — J. Penčiukas.
Ušreniškis (V. Ž.) — P. Višinskis.
Utėlius — J. Penčiukas.
Utique — kunig. Juozas Paškevičius (Poška).
158. **Užupis** Jonas kun. (mirė 1917 — IX - 26) — J. Šerenga.
159. **Vabalas** Albertas — Don Alberto (V. Ž.), L. Pruseika.
Vaidilos Ainis — J. Janonis.
160. **Vaičaitis** Pran. — Sekupasaka.
K. Vairas — V. K. Račkauskas.

Vaistininkas — dr. A. Skieteris.
Vaižgantas — J. Tumas.
Ks. Vanagėlis — Ks. Sakalauskas.
Vangis — V. Pietaris.
Vargovaikis — K. Ralys.
Br. Vargšas — Br. Laucevičius.
161. **Veitas** M. — Gyvulių Gydytojas.
A. Veliuoniškis — dr. A. Lingis.
Veversys (Aušra) — M. Davainis - Silvestraitis.
162. **Vichmanas** H. kun. — Bangputys (Apš.).
Vydūnas — Storasta Vilh.
Viršila M. — Šveikauskienė.
Vytautas — M. Akelaitis.
A. Vienuolis — A. Žukauskas.
Vijurkas Niam. Sar. — J. Penčiukas.
163. **Vileišis** Antanas dr. — dr. A. V.
164. **Vileišis** Jonas — Kazėnas (V. Ž.), Jonas Petraitis, Berželis.
165. **Vileišis** Petras — P. Neris.
Vilkaitis (V. Ž.)—Vincas Mickevičius.
Vincas Vilkas - Pilkas. „
166. **Vilkutaitis** Antanas — Avulis, Daktaras, Keturakis, Kunigas A., J. Pajaujis, Kazys Bindokas, Gulbiniškių Antanas, Gulbiniškių Keturakis.
Vilnietis (V. Ž.) — P. Matulionis.
167. **Vilūnas** P. — kun. P. V.
Jonas Vincaitis — Jonas Staugaitis.
Višakis - Višakėlis — Juozas J. Palukaitis.
168. **Višinskis** Povilas — A—s, P. As., Spragilas, P. T. R., Mūsiškas, Žmogus (V. ir Uk. retk.), Ušneniškis.
169. **Višteliauskas** Jonas — J. A. ir L. (Aušra). J. A. ir Lietuvis, Emeraitis.
Vos-gyvas — G. Liandsbergis.
170. **Zagurskis** Valerijonas — V. Ažukalnis-Zanavykas — kun. Just. Staugaitis.
Stanislovas Zanavykas — kun. Maculevičius.
Žalia Rūta — kun. Sabaliauskas.
A. Žalvarnis — kun. Jurgis Tilvytis.
171. **Žebrys** kun. — Debesylas (V. Ž.).
K. Žegota — K. Puida.
Anupras Žemaitis — kun. A. Jaseviče.
Žemaitė — J. Žimantienė.
Žemkalnis — G. Liandsbergis.
172. **Žičkauskas** T. — Lingis (Auš.).
173. Žilinskas Jonas kun. — Ir. Jonas, Amerikietis.
174. **Žilinskas** Tomas — Adomas Domeika.
175. **Žimantienė** — Žemaitė.
P. Žiurys — V. Pietaris.
Žmogus — P. Višinskis.
Žmogus — A. Janulaitis.
Žmogutis — Petras Matulaitis.
Žmona — Didžiulienė.
175. **Žukauskas** A. — A. Vienuolis.
Žuvėdra — V. Pietaris.
Žvaginis (V. Ž.) — Vl. Pauliukonis.
Žvalionis — kun. Maculevičius.

Šin pripuolaman sąrašan pateko tik maža dalis mūsų rašytojų; jų kiti tik vieną kitą stralpsnį ar eilutes sustatė; be to, minėtiems čia rašytojams toli ne visi slapyvardžiai nurodyti. Tačiau pilnesnį sąrašą galima bus patiekti tik sistematingai peržiūrėjus, ypatingai senų, laikraščių komplektus, kurių dabarties laiku stingame.

Vaclovas Biržiška.

Recenzijos.

Rec. šios knygos: 1] A. Ružancovo—Liet. Karo Bibl., 2]. M. Brenštejno—Biblioteka uniw. w Wilnie, 4] R. Mienickio — Archiwum akt dawnych w Wilnie, 4] A. Aleknos — Žemaič. vysk. Mot. Valančius, 5] K. Būgos — Kalba ir senovė, 6] J. Yčo — Simono Grunau reikalu. 7] Jono Jablonskio sukaktuvėms, 8[A. Janulaičio — Žydai Lietuvoje, 9] P. Klimo — Istor. Liet. Valst. apžvalga, 10] Lunkevičiaus — Kaip gyventa mūsų senelių prosenelių, 11] St. Matulaičio — Lietuvių tautos istorija, 12] Mažvydo—Kalbos paminklai, 13] Rubakino — Iš tamsios praeities, 14] K. Skirmuntaitės—Pagal Nemuną ir Baltiją, 15] J. Šliupo — Aušra, 16] K. Būgos — Lietuvių kalbos žodynas, 17] K. Gareiso—Teisės enciklopedija, 18] J. Gobio—Visuom. mokslo vadovėlis, 19] A. Kaufmano—Ekonominio ūkio istorija, 20] Karskio

— Bialorussy, 21] Pr. Jodelės — Geologiniai tyrinėjimai, 22] Pagrindinė žemės ūkio chemija, 23] Ūkio parodos, 24] E. Debesio—Maž. mokyklos atlasas, 25] Gk.—Gaip gyvena Norvegai, 26] Būdvytis - Svyrūnėlis — Ištremimo keliais, 27] Dygasinskio — Žvirbliai, 28] Kalevala, 29] A. Niemojevskio — Revoliucijos žmonės, 30] V. Pietario—Algimantas, 31] M. Rodzievičaitės—Dievaitis, 32] W. Shakspeare—Mackbetas, 33] Vaižganto — Raštai, 34] Aidas—Jaunučiai daigeliai, 35] Amičio—Motinos beieškant, 36—38] Pr. Mašioto—Išradėjai ir išradimai, Sparnuočiai, Mano poilsis, 39] Miesto muzikantai, 40] Rikki's—Tikki's—Tavi's, 41] Schmido—Šimtas apsakymėlių, 42] H. Vagnerio — Pirmieji gamtos pasakojimai, 43] Lietuvos paštas.

Be Nr. 12 ir 20, visos recenzijos parašytos redaktoriaus.

Norintieji, kad tolimesniuose „Knygų" numeriuose tilptų knygų recenzijos ar kad jos įeitų į bibliografijos skyrių, tesiunčia knygas redakcijon.

Bibliografija. Bibliotekos. Archyvai.

Majoras Aleksandras *Ružancovas*. Lietuvos Karo Bibliografija. 1917—1922. Kaunas, 1923, 89 p.

Plečiantis mūsų literatūrai darėsi neišvengiamos atatinkamos bibliografinės apžvalgos, be kurių yra tiesiog negalimas rimtas darbas by kokioj mokslo srityje. Tačiau turėdami šiokią tokią bendrą bibliografiją, apie specialines anksčiau ir nesvajojome. Dabar tiek mūsų literatūra išaugo, jog ir be specialinės apsieiti negalime. Šioj srityje pirmą darbą atliko dr. K. Grinius, davęs 1922 m. „Medicinoj" [Nr. 5—8] straipsnyj „Medicinos ir higienos žinių populerizacija lietuvių tarpe" — medicinos lietuvių kalboje bibliografiją.

Majoras Ružancovas, Karo Mokslo skyriaus bibliotekininkas, pasirinko savo specialybę karo bibliografiją. Nuo 1922 met. pradžios prie „Mūsų Zinyno" kas du mėnesiu jis duoda „Karo literatūros rodyklę", kuri faktinai yra dabarties laiku *vienintelis* lietuvių bibliografinis, kad ir specialinis, žurnalas, nes „Knygų" periodiniu žurnalu laikyti negalime: tiek neregulariai ir tokiomis nenormalėmis apystovomis jos eina. „Rodyklėj" duodama sistematinga ir sistematizuota karo literatūros bibliografija tiek lietuvių, tiek svetimomis kalbomis. Tačiau be jos maj. Ružancovas griebėsi ir specialiai lietuvių karo bibliografijos ir davė mums viršminėtą knygą. Nors ir man teko tą knygą ruošiant šiek tiek prisidėti, tačiau faktina bibliografija nuo pirmo iki paskutinio žodžio [išskyrus tik dalinai fizinį auklėjimą ir sportą] yra vieno maj. Ružancovo darbas ir garbė. Tokiu rūpestingumu ir savotišku prityrimu retas bibliografas savo darbą atlieka. Neabejotinai darbas nėra pilnas, nes nė viena bibliografija niekados nebūna pilna. Tačiau vargu ar panašiose, kaip maj. Ružancovas, sąlygose dirbdamas, kas nors sugebėtų nors perpus taip gerai tą darbą atlikti.

Čia kreipia dėmesio ir tiksli medžiagos sistematizacija ir autorių rodyklės, kurios duoda darbui platesnės, ne vien karo, reikšmės, ir galop pats knygos pavidalas, rūpestingai suderintas su jos turiniu.

Būčiau patenkintas, jei mano bibliografiniai darbai nors perpus taip gerai būtų atlikti kaip šis.

Senoji Vilniaus universiteto biblioteka. (Michał *Brensztejn*—Biblioteka uniwersytecka w Wilnie do roku 1832-go. Wilno, 1922, 146 p.).

Mykolas Brenšteinas yra savotiškas žmogus, Lietuvos dirvoje jau keliasdešimt metų dirbąs. Lenkas kilimo ir kultūros, savo iš praeities paveldėtais palinkimais prie Lenkijos linkstąs, visą savo gyvenimą atidavė vien Lietuvos kultūros tyrinėjimui neaplenkdamas ir neneigdamas, kaip kiti lenkų mokslininkai daro, ir lietuvių savitos kultūros, kiek ji reiškėsi Lietuvos praeity. Bendrai jis ne tiek tyrinėtojas, kiek rūpestingiausias ir retas rinkėjas, kuris surinko daugybę nežinomos medžiagos Lietuvos praeičiai nušviesti. Jo surinkta medžiaga drąsiai gali naudotis ir kiekvienas lietuvis istorininkas, nebijodamas to, kad toji medžiaga gali būt subjektyviai, vienašaliai parinkta.

Savo Lietuvos tyrinėjimą Brenšteinas pradėjo tyrinėjimu Lietuvos archeologijos ir etnografijos. Taip pat ėmėsi lietuvių bibliografijos, mokyklų istorijos ir pan. Kai kurie jo didesnieji darbai, kaip Kražių gimnazijos istorija, gausi medžiaga Lietuvos varpų istorijai, berods, dar nėra išspausdinti. Dabar turime naujausią jo darbą „Vilniaus universiteto bibliotekos iki 1832 m. istoriją".

Yra tat pirmasis šioj srityje darbas, kurs pilnai nušviečia vieną Lietuvos didžiausiųjų

kultūros įstaigų istoriją. Jos ėmėsi seniau ir daugelis Vilniaus miesto ir universiteto istorininkų, kaip Kraševskis, Balinskis, Bielinskis, Janovskis ir kiti, tačiau didžiuma jų naudojosi daugiausia spausdinta medžiaga, nepilnai archyvinę medžiagą suvartodami. M. Brenšteinas irgi del medžiagos trūkumo ne visą istoriją vienodai pilnai nušvietė. Tačiau jisai sugrupavo kur gausesnę medžiagą ir davė pilnesnę Vilniaus bibliotekos istorijos vaizdą už tą, kurį iki šiol turėjome, nupiešė visą šios bibliotekos retų džiaugsmų ir skausmų vaizdą.

Vilniaus Akademijos biblioteka pradėta steigti tik Akademijai susikūrus. Užmazgą jai padarė mirusio 1570 m. Vilniaus sufragano Jurgio Albino biblioteka, kur buvo gan žymus skaičius ir vadinamųjų „eretiškų" knygų, nes Albinas pats buvo įtariamas palinkimu prie reformacijos. Svarbiausią bibliotekos pamatą buvo sudaręs did. kunigaikštis Zigmantas Augustas, paaukojęs be galo turtingą tais laikais savo asmeninę biblioteką. Tikras tos bibliotekos knygų skaičius nėra žinomas ir dabarties laiku; M. Brenšteino žiniomis, pačiam Vilniuje yra tik viena šios bibliotekos knyga. Čia jis apsiriko, nes dar vieną knygą turi ir Lietuvių Mokslo Draugija Vilniuje. Matyt, dar prieš Vilniaus universiteto likvidaciją šios Zigmanto Augusto bibliotekos knygos buvo išsvaidomos, ir tuo būdu pateko ne tik į Lenkijos bibliotekas, bet ir į užsienius. Ypač daug jų yra Krokuvoj. Rusams 1832 m. biblioteką likvidavus, didelė Zig. Augusto knygų dalis pateko į rusų bibliotekas. Visos šios bibliotekos knygos turėjusios charakteringus apdarus su išspaustu parašu „Sigismundi Augusti Regis Poloniae Monumentum".

Po tos gausios Zigmanto Augusto dovanos pradėjo plaukti ir kitos. Miręs 1580 m. vyskupas Protasevičius paaukojo keletą tūkstančių tomų, taip pat paaukojo savo knygas Lukošius Krasnodębski, miręs 1600 m., kardinolas Jurgis Radvila, vyskupas Mikalojus Pacas, pralotas Mikalojus Decius (miręs 1629 m.), Kristupas Sapiega. Karaliaus sekretorius Adrijanas Viežbickis užrašė 1673 m. jezuitams savo dvarą su sąlyga, kad iš jo kas metai būtų skiriama bibliotekai padidinti 100 auksinų. Tuo pačiu laiku Vilniaus jezuitų spaustuvei uždedama pareiga vieną egzempliorių visų jos spaudinių siųsti Akademijos bibliotekai.

1610 m. biblioteka kiek nukentėjo del gaisro, kuris sunaikino žymią miesto dalį, kartu kiek užgavo ir biblioteką. 1655 m. rusams Lietuvą užplūdus, jezuitai buvo išvežę savo biblioteką Karaliaučiun, iš kur grįžo tik rusus iš Vilniaus išvijus. Tuo laiku neabejotinai tam tikra dalis iš bibliotekos knygų dingo ir pateko į svetimas bibliotekas, tarp kitko į Švediją. Yra davinių, kad švedai net buvo biblioteką laikinai pagrobę. Apie tą patį laiką iš bibliotekos pražuvo Zigmanto Augusto dovanota protestantų biblija, kuri „stebuklingu" būdu atsirado Krokuvos bibliotekoj. M. Brenšteinas tik priveda patį faktą ir legendą, kuri del to fakto buvo greitomis sukalta, — ir nemėgina jos išaiškinti tuo, kad bibliotekininkas, kuriam neva velnias knygą pavogęs, pats ją pardavė.

Bibliotekai Vilniun grįžus, jos turtas žymiai padidėjo, paaukojus Sapiegai 3000 su viršum veikalų, kurie sudarė atskirą bibliotekos skyrių „Bibliotheca Sapiehana"; žymių dovanų XVII—XVIII amž. įnešė ir K. Vaišnaravičius, K. Bžozovskis, M. ir K. Verbickiai ir kit.

1733 m. panaikinus Lietuvoje jezuitų ordeną, Akademija kartu su biblioteka perėjo Edukacinės Komisijos žinion, ir biblioteka pradėjo augti iš naujo. Prie jos liko prijungta biblioteka jezuitų Collegium Nobilium Vilniuje, 1777 m. nupirkta daug medicinos knygų iš gydytojo S. Bisi'o. Nuo 1780 m. bibliotekos turtas pradėjo žymiai augti Varšuvos Seimui išleidus 1780 lapkričio 2 d. nutarimą, kad visos Lietuvos provincijos spaustuvės vieną egzempliorių spausdinamų knygų privalo įduoti Vilniaus bibliotekai.

Akademijai virtus Lietuvos vyriausia mokykla, St. Augustas paaukojo žymų skaičių gamtos mokslų knygų. Aukojo profesoriai J. Forsteris, J. Sartorius ir Dovidas Pilchovskis. Tačiau tie papildymai buvo pripuolami, biblioteka neturėjo jokių lėšų knygoms užpirkti. Tiktai gale XVIII amž. šiam reikalui buvo paskirtas Vilniaus ir Gardino spaustuvių pelnas. 1797 m. jau rusų valdžia paskyrė 300 rub. metams bibliotekai papildyti. Vyriausiai mokyklai įsikūrus, žymiai pasikeitė ir knygų turinys, nes greta teologinio turinio knygų, atsirado nemaža knygų ir iš kitų mokslo šakų. Bet bendrai, turint omeny, kad daug knygų dingo, bendras knygų skaičius buvo nedidelis — 1800 metais jis siekė 8680 tomų.

Žymiai pakitėjo bibliotekos padėtis nuo 1803 metų, įsteigus Vilniaus universitetą. Bibliotekininku 1804 metais buvo paskirtas profesorius G. Groddekas, kuris, ilgus metus biblioteką vesdamas, ją pamatinai pertvarkė ir iš naujo atgaivino, sudaręs jai rimtą pamatą plėstis ir augti. Lėšos bibliotekai papildyti liko žymiai padidintos, užvestas planuotas supirkinėjimas knygų užsieniuose, gauta daug aukų, perdirbtas bibliotekos butas ir pritaikintas tų laikų reikalavimams, sutvarkytos instrukcijos knygoms naudotis ir tt. Groddekas, Kontrimas ir kiti bibliotekos bendradarbiai taip biblioteką išvystė, jog 1831 m. prieš likvidaciją ji turėjo 51.837 tomus.

1832 metų 1/13 gegužės Vilniaus universitetas buvo uždarytas, tik palikta medicinos ir teologijos fakultetai, virtę savarankiomis akademijomis. Pradėta likviduoti ir universiteto biblioteka. 1833 m. Gudijos Mokslo Apygarda gavo 6382 veikalu 9000 tomuose, Vilniaus Medicinos Akademija 6590 veikalų 13.240 tomuose ir 3000 tomų Medicinos Instituto, Vilniaus Dvasinė Akademija apie 20 tūkstančių tomų, Kijevo universitetas 5405 veikalus 7563 tomuose, Charkovo universitetas 1339 veikalus 4321 tomuose. Jono Sniadeckio biblioteka padalinta tarp observatorijos (312 veikalų 482 tomuose) ir Medicinos Akademijos (513 veik. 1238 tomuose), Peterburgo Mokslo Akademijai atiduota 32 veikalu 48 tomuose. Taigi viso suskirstyta 33067 veikalai 60.656 tomuose, iš kurių Vilniuje paliko 19.902 veikalų 20.932 tomuose. Iš universiteto knygų-krautuvės išsiųsta Švietimo Ministerijai 12 veikalų 2377 egzemplioriuose.

Visi rankraščiai buvo perduoti Švietimo Ministerijai, kuri juos suskirstė tarp Peterburgo bibliotekų. Jų viso buvo 103, tarp jų autografai Skargos, Kojalavičiaus, 2 egz. gudų kalba Lietuvos Statuto. Taip pat Švietimo Ministerijai atiduota universiteto archyvas ir archyvas buv. Edukacinės Komisijos. Išgrobstyta ir kabinetų rinkiniai.

Autorius nebaigia tolimesnio likimo Vilniuje likusių knygų aprašymo. Perkėlus Dvasinę Akademiją Peterburgan, kartu iškeliavo ir biblioteka; Medicinos Akademijos biblioteka buvo irgi išdalinta rusų universitetams. Mokslo apygardos knygos likosi Vilniuje, kurių dalis, matyt, pateko ir I-on Vilniaus gimnazijon. Šios knygos, su Vilniaus universiteto ex-librisais, kartu su kita bibliotekos dalimi, pateko vėliau į Vytauto Didžiojo gimnaziją, iš kur 1821 m. buvo išplėšta lenkų okupacinės valdžios.

Ryszard Mienicki. Archiwum akt dawnych w Wilnie, w okresie od 1795 do 1922 roku. Warszawa, 1923. Nakładem archiwów państwowych p. VIII+133.

Nors Vilniaus aktų archyvo istorijos klausimu buvo rusų laikais nemaža rašyta, tačiau ir šis rašinys duoda gausiai medžiagos vieno svarbiausio Lietuvos istorijai nušviesti archyvo. Išgabenus Lietuvos Metriką XVIII amž. gale į Rusiją, šis archyvas iš įvairių įstaigų archyvų sudarytas ilgai buvo veik. vienintelis Lietuvos mokslininkams prieinamas; ypatingai ji išpopularino Vilniaus Archeografinės Komisijos leidiniai, kuriuose, greta tendencingo dažnai dokumentų parinkimo ir stambių klaidų, įsibrovusių dokumentus spausdinant, visgi tilpo daugybė svarbių istorinių aktų.

Mienickio rašinio įdomiausią dalį sudaro charakteristika tų veikėjų, kurie archyvo pryšakyje stovėjo ar jame dirbo. Čia autorius, bendrai labai subjektingai rusų darbą įvertindamas, sugebėjo duoti gan objektingas charakteristikas Gorbačevskio, Sprogio ir kai kurių kitų.

Istorinis archyvo aprašymas remiasi daugiausia dokumentais — ir čia jo didelis pliusas. Gale autorius mėgina apskaityti archyvo nuostolius karo metu, rusams žymią jo dalį evakuavus, ir net nepraleidžia progos lietuvių neįkandęs, nors tiek bolševikams 1919 m., tiek Lietuvos valdžiai 1920 m. esant Vilniuje, lietuviams — archyvų vedėjams — vienas rūpesnis tebuvo — archyvą išsaugoti, net nenuimant antspaudų. Autorius labai kukliai nutyli dalies archyvo evakuavimą Lenkijon, lenkams iš Vilniaus bėgant — tuomet turėjo nemaža dokumentų dingti. Jie ruošėsi išvežti visa, kas tik jiems atrodė svarbiausia, prikrovė ištisas dokumentų skrynias evakuacijai (ypatingai čia pasižymėjo Studnickis), tik, deja, daugelio nesuspėjo išvežti. Priskyrus gi išvežimą iš archyvo viso Liublino unijos archyvo, paaiškės, kad lenkai trumpai šeimininkaudami archyve padarė jam nemažesnių nuostolių už rusus.

Tas subjektingumas, kuris iš kiekvieno rašinio puslapio spindi, atima žymią dalį vertės jo darbo, kuriam pagaminti nemaža pasidarbuota ir kuriame daug įdomios medžiagos suteikta.

Istorija. Literatūros istorija.

Kun. Antanas Alekna. Zemaičių Vyskupas Motiejus Valančius. Šv. Kaz. Dr-jos leid. Klaipėda, 1923, „Lituanijos" spaustuvėj, 283 p.

Yra tai pirmoji kiek platesnė vyskupo Valančiaus biografija, sudaryta daugiausia remiantis paties Valančiaus atsiminimais ir Žemaičių kapitulos ir Kauno gubernatoriaus raštinės archyvine medžiaga. Veik visa knyga dalimis jau buvo spausdinta įvairiuose laikraščiuose atskirais straipsniais. Jie dabar surinkti vienon vieton, bet nesuvienodinti. Čia plačiai nušviesta Valančiaus darbai tiktai bažnyčios srity; jo politinis veikimas nustumtas antron vieton; jo rolė mūsų literatūroj ir tautiniam atgijime veik visai nepaliesta ir nušviečiama vien paties Valančiaus atsiminimais — bibliografinai. Be to, trūksta bendros istorinės perspektyvos ir istorinio fono — del ko veikalas daug nustoja. Del keisto temos smulkinimo autorius ir patį Valančių tiek susmulkino, jog visą knygą perskaičius įspūdis gaunamas gal ir visai priešingas tam, kurį autorius buvo norėjęs pasiekti: Valančius atrodo žmogumi be kokios vadovaujančios politinės ir visuomeninės minties, šiaip paprastas pasyvaus pasipriešinimo dvasininkas, ir tiek. Šios knygos pasirodymas neišsemia reikalo platesnės ir gilesnės Valančiaus monografijos; tačiau būsimieji Valančiaus istorininkai ras joj nemaža tokios medžiagos, skrupulingai surinktos ir objektingai išdėstytos, kokios gal jie patys ir nebūtų surinkę. Taigi knyga kad ir klausimo neišsemia, vienok yra visais atžvilgiais sveikintina, kaipo pirmas bandymas nušviesti vieną įdomiausiųjų ir mažiausiai žinomų Lietuvos istorijos laikotarpių ir šio laikotarpio centrinį asmenį — vyskupą Valančių, kuris bent naujais Lietuvos istorijos amžiais buvo ir yra vienintelis žmogus, kurį galėtumėm dideliu politiku vadinti.

K. Būga. Kalba ir senovė. I dalis, Šviet. Min. leid. Kaunas, 1922, Valst. spaust., 354 p.

Jau pats autoriaus vardas geriausia šiai knygai rekomendacija. Bet ji šios rekomendacijos ir nereikalinga. Kiekvienas inteligentas nepasigailės ją rankosna paėmęs. Ir jei grynai filologinė knygos dalis ne visiems vienodai bus prieinama, tai toji dalis, kur kalbos faktais nušviečiami mūsų žilos senovės rūkais aptraukti atsitikimai — būtinai reikalingi perskaityti kiekvienam, kas nori savo praeitį pažinti.

Šiam rašte — rinkiny spausdintų daugiausia „Švietimo Darbe" straipsnių — autorius tų senovės faktų nušviečia nepergausiai, — užtat jie turi kai kur mūsų istorijai sprendžiamos reikšmės, — čia pirmiausia priklauso šalies gyvenamo ploto ir kalbos savybių nustatymas ir visų senųjų lietuvių santykių su Germanais aprašymas.

Kalbininkai, kalbos „taisytojai", be daugybės reikalingos jiems filologinės medžiagos, ras ir rimtų įrodymų, kad visokiais naujumais gyvos kalbos neištaisysi, kad norint būti filologu reikia nemaža pasidarbuoti.

Dr. *Jonas Yčas.* Simono Grunau, XVI amžiaus kronisto, reikalu. Atsp. iš „Švietimo Darbo" Nr. 3—6, 1922 m. Kaunas, 1922, 63 p.

Tai, berods, vertimas Dr. Yčo vokiškos disertacijos, už kurią jis ir yra daktaro laipsnį gavęs. Gerai autorius yra padaręs, kad ir mūsų inteligentijai šį veikalą lietuvių vertime išleido. Nemažo dar yra ir kitų disertacijų mūsų jaunųjų ir nebejaunųjų „daktarų", kurios lietuvių kalboje išspausdintos įneštų visgi vieną kitą naują krislelį mūsų naujan mokslan.

Čia autorius supažindina mus su ordeno istoriografija iki Grunau'o, to paties Grunau'o gyvenimu, su tomis įtakomis, kurios savotiškai paveikė Grunau'o nusistatymą; su Grunau'o kronikos rankraščiais ir spausdinimu; su kronikos turiniu ir su jo įtaka vėlesniams vokiečių rašytojams. Visa dėstoma objektingai, gal perdaug objektingai.

Vienok skaitytojas, kuris nemažai girdėjo priekaištų Grunau'o kronikai darytų, negali būti p. Yčo knyga pilnai patenkintas. Čia turime lyg ir Grunau'o reabilitaciją, bet pačiam rašte šiai reabilitacijai maža duodama medžiagos. Nes silpnai nušviesti tie šaltiniai, kuriais Grunau'as naudojosi savo kronikai rašyti, negalima iš čia paduodamos medžiagos spręsti kiek jis, kaipo istorininkas, yra patikimas ar nepatikimas. O jug čia ir yra svarbiausias klausimas, kai šio kronikininko raštais tenka naudotis.

Taip pat ne visai pilnai nušviesta Grunau'o įtaka kitiems velesniems rašytojams. Čia autorius naudojosi vien tik vokiečių raštais, tai ir kalba vien apie Grunau'o įtaką vokiečių istorininkams. Tačiau visai nenušviesta jo santykis su lenkų ir Lietuvos istorininkais, pvz.—Stryjkovskio ir kitų. Ir nenuostabu — autoriui visai nežinoma naujoji lenkų isto-

riografija, kas žymu kad ir iš padėto knygos gale literatūros sąrašo — iš lenkų minimi 'tik pasenę raštai Jaroševičiaus, Kraševskio, Narbuto, iš naujesnių tik Mierzyńskio ir vienas A. Prochaskos raštelis. Nebūtų tai nuostabu, jei raštas būtų rašytas Lietuvoj — čia ne taip lengva literatūrą parinkti; vienok autorius naudojosi gausingomis vokiečių bibliotekomis ir archyvais; neabejotina, jis būtų tenai galėjęs parinkti daugiau literatūros ir ją atatinkamai įvertinti.

Vienok atsiminę, kad tai tik disertacija, negalime jai statyti tokių reikalavimų pilnumo atžvilgiu, kokius statytumėm šiaip mokslo darbui. Vis tik tai jau įnašas lietuvių mokslui.

Jono Jablonskio 60 metų amžiaus sukaktuvėms, 2-ji dalis; jubiliato, jo mokinių ir pažįstamų atsiminimai. „Lietuvos Mokykla" 1921, Nr. 12. (1922 m. — gegužės m. 31 d.).

Tai trečias „Lietuvos Mokyklos" numeris pavestas mūsų žymiausių darbuotojų sukaktuvėms. (Vėliau pasirodė ir ketvirtas — P. A. Arminui paskirtas.) Vieną jų — T. Žilinskio — jau teko „Knygų" Nr. 1 referuoti. Šis žinoma, dar įdomesnis, nes ir J. Jablonskio rolė lietuvių judėjime buvo kur kas žymesnė už tuodu. Čia vėl kelios dešimtys jo mokinių, draugų ir pažįstamų dalijasi savo atsiminimais apie tą Lietuvių Mokytoją, per kurio rankas perėjo visa dabarties mūsų inteligentija, nežiūrint jos dabartinių krypsnių ir nusistatymų. Ir visi, be pažiūrų skirtumo, atsiliepė „Lietuvos Mokyklos" šaukiami savo Mokytoją atsiminimais pagerbti.

Tuose atsiminimuose, žinoma, J. Jablonskio asmuo vyrauja, kaip ir jo įtaka visiems, su kuo jis susidurdavo ir susiduria. Kuone kiekvienuose atsiminimuose yra žodžių, kad ne kas kitas, tik vienas J. Jablonskis padaręs jį žmogumi.

Bet kartu čia vėl atskleidžiami nauji lapai dar taip menkai nušviestos Lietuvos atgimimo istorijos, kurios vėlesnis laikotarpis taip tampriai buvo surištas su jubilato asmeniu. Iš tų atskirų atsiminimų plytelių pamažu aiškėja pilnas vaizdas šios sunkiosios lietuvių „kovos del kultūros".

Kad ši knyga nušviestų paties J. Jablonskio gyvenimą, ji nėra pilna. Bet čia ne redaktoriaus kaltė, nes jisai kreipėsi į mūsų visus darbuotojus, prašydamas bendromis jėgomis jubilatą pagerbti. Nenušviesta kai kurie momentai, nes negauta atsiminimų. Pavyzdžiui, nurodysiu į jojo platų veikimą Šiauliuose, sutvarkymą Šiaulių ekonomijos archyvo, kuris karo metu visas dingo, į jojo kuriamus kalbos ratelius Vilniuje; į jo gyvenimą ir areštą Rusijoj bolševikų valdžiai atsiradus, kada net aiškiausi jo politiniai priešai, kaip Kapsukas Mickevičius, kuone sušaudymu grasino tiems, kas drįso jį suimti, ir darė juos atsakomingais galvomis už kiekvieną J. Jablonskio nukritusį plauką; į jo rolę 1919 met. pradžioje Vilniuje bolševikų šeimininkavimo metu ir t.t. Ir čia, kaip visur kitur, jo asmuo darėsi centru, aplink kurį spietėsi visi lietuvių kultūros darbininkai.

Iš išspausdintų knygoje atsiminimų tik keletas nukrypsta nuo bendro fono. Tai pirmučiausia Jono Kriaučiūno atsiminimai apie Liudviką Vaineikį, kur ir dabar matyt neapykantos jausmas; tai atviras laiškas paties Jono Jablonskio del biaurių denunciacijų A. Bulotos Amerikoj. Tai galop P. Avižonies atsiminimai „Jablonskis — bedievis", kur ne visai tinkamai apibendrinamas veikimas kun. Krikškijono, liguisto lietuvių ėdiko, kuriam jo tikybiniai rūbai dengdavo tiktai nežmonišką lietuvių neapykantą, — ja jis gyveno visą savo ilgą gyvenimą, ja gyvena ir dabar.

A. Janulaitis. Žydai Lietuvoje. Bruožai iš Lietuvos visuomenės istorijos XIV — XIX amž. Kaunas, 1923, V-bės s-vė. Išleido A. Janulaitis, 174 p.

A. Janulaitis iki šiol yra veik vienintelis istorininkas, kuris savarankiai tyrinėja mūsų praeitį ir šių tyrinėjimų rezultatus laiks nuo laiko spausdina. Ir šis jo darbas, atsirėmęs rūpestingai surinktos archyvinės medžiagos ir plačiai suvartotos literatūros, duoda daug nauja ir įdomu ne tik istorijos mėgėjams, bet ir istorijos tyrinėtojams. Plačiam Lietuvos ekonominių santykių fone čia piešiama istorija žydų atsiradimo Lietuvoje, jų sustiprėjimo ir susiaugimo su kraštu. Ypatingai svarbūs lapai, kuriuose nušviečiami savitarpiai žydų santykiai su kitais Lietuvos luomais ir klasėmis. Mūsų literatūroj visai naujas ir plačiau nežinomas dalykas, tai tikras vaizdas kilusio vėliau Lietuvoj antisemitizmo ir draugiškų santykių tarp žydų ir jezuitų, kurie ekonominai su žydais solidarizuodami, visur jų gynėjais stodavo. Taip, šią knygą perskaičius kitoj šviesoj stoja ir visas vidaus Lietuvos gyvenimas, kurį toli ne pilnai nušviečia žinomi Kutrzebos raštai.

Tenka nurodyti tik vieną šios knygos trūkumą, del kurio sunku kartais ja naudotis, kaipo mokslo medžiaga: tiktai nuo 86 p. autorius prierašuose nurodo ir tuos šaltinius, iš kurių jis savo tvirtinimus sėmė. Gi iki 86 p. jis, berods, duoda tiktai du prierašu, pasitenkinęs bendru šaltinių sąrašu darbo pradžioje. Todel pirmoj darbo dalyje sunku patikrinti autoriaus išreikštas nuomones, dar sunkiau atskirti, kur jis remiasi šaltiniais, o kur kitų autorių raštais. Šis dviejų dalių nesuderinimas aiškėja iš prakalbos, kurioj autorius aiškina, kad jas rašęs įvairiu laiku. Tačiau skaitytojui nuo to ne lengviau.

Šiaip knyga žymiai praturtino mūsų neturtingą istorijos literatūrą.

Prof. *E. F. Karskij*. Bielorussy. Tom III. Očerki sloviesnosti bielorusskago plemieni, knyga 3. „Chudožestviennaja literatura na narodnom jazykie“, Petrograd, 1922 m., XVIII+454+2 psl. Otpiečatano v količestve 600 ekzempliarov.

1922 m. gale išėjo paskutinė knyga garsaus prof. Karskio veikalo „Bielorussy“. Savo darbą jis yra pradėjęs dar 1885 met., išleisdamas Maskvoj knygą „Obzor zvukov i form bielorusskoj rieči“. Nuo to laiko per 17 metų jis visas savo pajėgas atiduoda savo tautai tirti: renka, sistematizuoja, tiria ir sutvarko gudų etnografijos ir kalbos medžiagą, suieško ir perskaito viską, kas tik anksčiau buvo parašyta ar išspausdinta gudų etnografijos ir kultūros klausimais, apvažiuoja savo kraštą ir vietoje jį ištiria ir galop per 20 metų, tomas po tomo, leidžia savo „Bielorusy“. 1903 metais pasirodo pirmas tomas Varšuvoj: „Vviedienije v izučenije jazyka i narodnoj sloviesnosti“. 1904 m.—šis tomas perspausdintas Vilniuje pirmam tomui į keletą mėnesių išsisėmus. 1908 met. Varšuvoj spausdinama II tomo pirma dalis: „Jazyk bielorusskago plemieni“ — „Istoričeskij očerk zvukov bielorusskago jazyka“. 1911 m. išeina Varšuvoj II tomo antra dalis: „Istoričeskij očerk slovoobrazovanija i slovoizmienenija v bielorusskom nariečii“. 1912 m. Varšuvoj II tomo trečia dalis: „Očerki sintaksisa bielorusskago nariečija“. 1916 m. Maskvoj tomas III: „Očerki sloviesnosti bielorusskago plemieni“. Dalis pirma: „Narodnaja poezija“. 1921 m. Petrograde tomas III, dalis antra: „Staraja bielorusskaja pismiennost“ ir galop 1922 m. anksčiau minėta tomo III trečia dalis.

Nors paskutinioji knyga ir baigia milžinišką prof. Karskio darbą, tačiau jis pats užbrėžia kryptį vėlesnių darbų, kurie turės nušviesti kalbos sritis, visai nepaliestas ar nepilnai nušviestas prof. Karskio ar jo pirmtakūnų.

Pirmų pirmiausia jisai užbrėžia platų darbą sustatant pilną gudų kalbos žodyną, kadangi senas, 1870 m., rusų Mokslo Akademijos išleistas 30.000 žodžių Nosovičiaus žodynas, Karskio nuomone, pilnai neišsemiąs gudų kalbos turto.

Kitas darbas, tai išleidimas senosios gudų kalbos žodyno, sustatyto iš senų gudų raštijos paminklų iki mūsų laikų išsilikusių. Galop platus darbas sistematizuojant ir tyriant gudų šnekamosios literatūros medžiagą, sustatant biografinį žodyną gudų rašytojų ir kritinę apžvalgą dailiosios gudų literatūros.

Prof. Karskis konstatuoja, kad tas darbas vienam žmogui nepakeliamas; todel jis kviečia visas gudų mokslo ir literatūros pajėgas tais darbais pasidalinti, o leidžiant pilną gudų kalbos žodyną sudaryti specialinę draugiją su atatinkamomis komisijomis, kuriose galėtų dalyvauti visi gudų kalbos žinovai ir mėgėjai.

Trumpoj bibliografinėj žinutėj sunku pilnai nušviesti milžinišką reikšmę prof. Karskio darbo. Čia tenka tik konstatuoti, kad šie darbai išauklėjo jau dvi kartas gudų visuomenės darbininkų, kurie iš jų mokėsi karštos gudų tautos ir kalbos meilės ir neretai dalyvavo rinkime įvairios kalbos ir etnografinės medžiagos. Tiktai E. Karskio darbams pasirodžius pasidarė galima sutvarkyti ir galutinai nustatyti gudų gramatiką ir sintaksę, sudarant stiprų pamatą gudų literatūrai vystytis.

Paraleliai E. Karskio darbams vystėsi gale XIX ir pirmam dešimtmety XX amžiaus ir gudų tautinis judėjimas; vėliau, dalinai jo įkvėptas, šis judėjimas iškilo galinga banga ir savarankiai nubėgo pirmyn, toli pralenkdamas senuką-profesorių.

E. Karskio vardas dabarties laiku yra populiaringiausias Gudijoj. Ir ne veltui 1917 m. susirinkus Minske pirmam visos Gudijos Kongresui, kai salėj pasirodė aukštoji profesoriaus Karskio figūra, visas kelių tūkstančių delegatų susirinkimas atsistojo kaip vienas žmogus ir gausingu plojimu jį

sutiko ir palydėjo iki prezidiumo stalo, kur jis užėmė vietą vienbalsiai išrinktas Kongreso Garbės Pirmininku.

1923-III-3. Dvinskas. *K. Jiezovitov.*

P. Klimas. Istorinė Lietuvos Valstybės apžvalga. „Vaivos" leidinys. K. 1922. Guido Hakebeilio spaust. Berlyne, 42 p.

Knygutėj, atspausdintoj iš „Visos Lietuvos" 1922 met., duodama bendra apžvalga Lietuvos viešosios akcijos valstybę sudarant ir jos vėlesnių santykių su lenkais. Pradžioje pridėta ir trumpa istorinė apžvalga pirmosios Lietuvos valstybės atsiradimo.

Šioj dalyje yra keletas abejotinų vietų. Priimtu mūsų istorininkų trafaretu tvirtinama, kad Lietuvos valstybė buvo Mindaugo laikais susidariusi del pavojaus iš vokiečių, lenkų ir rusų pusės. Tuo tarpu yra davinių manyti, kad valstybė buvo susikūrusi ne sričių jungimosi keliu, bet užkariavimu, einančiu iš rytų į vakarus. Juk ir tos Lietuvos sritys, kurioms iš kaimynų grėsė didžiausias pavojus — Žemaičiai — paskutiniosios Lietuvos valstybės sąstatan įėjo. Taip pat abejotinas ir išaiškinimas priežasčių, del kurių teko Lietuvai susijungti su Lenkija.— Sauliai (p. 8) veikiausia buvo ne vieta netoli Bauskės, bet dabarties Šiaulių apylinkės: jau be pavadinimo, vietos reljefas pilniausiai atatinka žinomam kautynių aprašymui. Bilenšteinas gi Saulių ieško netoli Brunaviškių.

Lietuvos priklausomybės periodo aprašymui autorius duoda tik pusę puslapio — gaila. Juk tame periode ir subrendo Lietuvos visuomenės politiniai idealai, kurie vėliau gavo išraišką karo metu atstatant valstybę.

Daugiausia vietos pavesta ir įdomiausiai aprašyta dabartinės Lietuvos valstybės atstatymo laikotarpis.

Kaipo konspektyvinė Lietuvos valstybės istorijos apžvalga knyga skaitytina visiems. Ji primins nemaža ir pamirštų faktų.

Lunkevičius. Kaip gyventa mūsų sėnelių prosenelių. 101 piešinys. Kupiškėnų būrelio vertimas. Kalbą žiūrėjo A. Vireliūnas. Švietimo Min. leid. V.-K. (spaus. Leipcige). 1922, Oskaro Branšteterio s-vė, 144 p.

Lunkevičius Rusijoj buvo gana žinomas kaipo popularizatorius. Ir čia duota viena jo geriausiųjų popularizacijų—trumpa materialės kultūros istorija. Tokiu būdu tai bus jau trečioji kultūros istorija lietuvių kalboje greta plačios, 3 tomų, Amerikos Tėvynės Mylėtojų Draugijos išleistos ir „Kultūros" išspausdintos Rubakino—„Iš tamsios praeities į šviesią ateitį".

Už šias knygas ji yra neblogesnė, bet ir negeresnė. Didžiausias jos minusas tas pats, ko ir visų mokslo popularizacijų vertimų. Toks popularizatorius, rašydamas savo tautos skaitytojams bendrą vaizdą, pvz., kultūros istorijos, jį charakterizuoja ir savo krašto kultūros savybėmis, kurios kiekvienam kraštui yra skirtinos.

Taip elgėsi ir Lunkevičius. Bet verčiant jį toji savybė prapuolė — pasiliko tik Rusijos ilustracijos ir vaizdai, nors pasakojama ne rusams, bet lietuviams. Taigi skaitytojas lietuvis iš šios knygos nieku būdu negaus savo kultūros savybių supratimo; pažinęs kiek Europos ir Afrikos gyventojų senąją praeitį, jis faktinai maža žinos, „kaip gyveno *mūsų* seneliai proseneliai", nors jam tat antraštės ir žadama. O juk visai ne taip sunku buvo kad ir kai kuriuos paveikslus paveikslėlius pakeisti atatinkamais Lietuvos radiniais, pvz., akmens, žalvario ar geležies radinių. Juk maža vien tik visur, kur kalbama apie rusus, pridėti „ir Lietuvoje", kaip tat vertėjų padaryta. Tat dažnai ir neteisinga, nes iškasenos rastos Rusijos pietuose ir Lietuvoje yra labai skirtingos. Tai dvi atskiros kultūros.

Tenka gailėtis, kad vieton šios knygutės neišversta kad ir Krzyvickio popularinių raštų iš kultūros istorijos, nes tenai visur yra nemaža pavyzdžių ir ilustracijų iš Lietuvos senovės. Bet ką padarysi—mūsų inteligentams visa kultūra vien tik rusuose, per juos jie tik ir mano savąją kultūrą kelti.

Knygutė išleista švariai ir, nežiūrint nurodytų trūkumų, įdomi pasiskaityti jauniems ir savamoksliams.

St. Matulaitis. Lietuvių tautos istorija. „Švyturio" b-vės leidinys. K.-V., 1923, (Tilžė), Reylenderio s-vė, 260 p.

Yra tat tiktai antra, greta Aleknos, Lietuvos istorija, jei neskaitysime menkiausių knygučių Prano ar to paties Matulaičio trumputės Voroneže išleistos santraukos. Tačiau ir ji nepašalino trūkumo tinkamo mokyklai vadovėlio. Aleknos knygutė nėra vadovėlis. Sausai, nevaizdžiai parašyta, vienu ir tuo pačiu trafaretu charakterizuojanti kuone visas Lietuvos istorijos epochas, ji savo begaliniu

nuobodumu tiesiog atstumia mokinį nuo jos skaitymo—mokiniui lieka kuone atmintinai jos mokytis, nes atpasakoti jos turinį nėra galimumo. Be to, jos medžiaga neproporcionaliai sutvarkyta — katalikybės reikšmė dirbtinai išpučiama, nutylimi jos neigiami, ypatingai jezuitų, veiksmai.

Tačiau Matulaičio knygutė, nors ir priešingo nusistatymo, vargu ar labiau gali tikti vadovėliui. Tiesa, ji yra kur gyviau ir didesniu talentu parašyta. Ją skaityti įdomu—neužmigsi, kaip Alekną skaitydamas. Vienok yra dar labiau už Alekną tendencinga. Alekna katalikybės reikšmei paprastai paveda atskiras dalis, taigi ten, kur apie ją nekalba, jis yra daugiau objektingas. Matulaitis yra persiėmęs prieškatalikiškos tendencijos: tas persiėmimas reiškiasi kuone kiekvienam puslapyje iškeliamomis katalikų nedorybėmis. Alekna jų visai nemato, Matulaitis vien tik jas temato. Ir tas neigiamas prieškatalikijos santykis eina raudonu siūlu per visą knygą. Visos gerosios pusės čia nutylimos. Tas tendencingumas atstumia,— matai knygutėj ne istoriją, bet politinį pamfletą, kuris daugelį istorinių faktų tiesiog iškreipia.

Medžiagą vartodamas M. toli nuo Aleknos atsilieka—jis daro daugybę faktinų klaidų, kurių nerasime pas Alekną, ypatingai nušviesdamas senovės lietuvių gyvenimą ir laikotarpį po Liublino unijos. Vietomis visai bereikalingai įveda ilgiausius aprašymus tokių vakarų ir pietų Europos įvykių, kurie jokiu būdu negali būti su Lietuva surišti. Politinę istoriją nušviesdamas, jis aklai eina istorininkų rusų ir lenkų pėdomis, tiktai tai Lietuvos istorijoj matydamas, ką jie matė. Del to taip ir lieka nenušviesti visi Lietuvos politinės istorijos po Liublino unijos savitumai, kurių nenorėjo matyti lenkų istorininkai, o tokių savarankių veikimų Lietuvoj nemaža buvo iki pat 1863 metų sukilimo. Vienu žodžiu, knygutė vienašališka visais atžvilgiais. Ji bus naudinga tik kairesniojo nusistatymo jaunimui, kuris ikišiol šioj srityje nieko neturėjo. Bet mokyklose viena ji nepriimtina ir tai ne vien del jos savotiškos tendencijos, kuriai mokykla nepriaugo ir, matyt, nepriaugs. Mokykla lauks, kai ne istorijos mėgėjai, bet lietuviai istorininkai-mokslininkai jai tinkamą vadovėlį pagamins. Dabar gi tenka tik lopyti — imti skyrių iš Aleknos, kitą iš Matulaičio, kurios geriausiai vykusi dalis — Lietuvos visuomenės santykiai.

Mažvydas. Seniausieji lietuvių kalbos paminklai iki 1570 metams. Spaudai parūpino Dr. Jurgis Gerullis, Leipcigo universiteto ekstraord. profesorius. Kaunas, 1922, Švietimo Ministerijos leidinys, XXXV +592 p.

Tai knyga, kurią turėtų įsigyti kiekvienas susipratęs lietuvis. Tai tikrai „seniausieji lietuvių kalbos paminklai", išleisti ne tik Vokioje (Vinterio spaustuvėje, nors kažkodel tai nutylima), bet ir tikru vokišku kruopštumu. J. Gerulio rūpesniu surinkta ir nufotografuota visi ligi šiolei žinomieji ir nežinomieji Mažvydo tekstai: Catechismusa prasty Szadei (1547), Giesme S. Amraseijaus (1549), Forma chrikstima (1559), Paraphrasis (išsp. bene 1589) ir Gesmes Chriksczoniskas (išsp. 1566—1570). Ypačiai svarbios yra Giesmės ne vien del to, kad jos pirmą kartą po pusketvirto šimto metų yra mokslui ir visuomenei primintos bei pateiktos, bet ir delto, kad jos žymiai padaugina mūsų literatūros istorijos žinias. Jos iškelia mums Mažvydo pirmtakūnus - poetus, Karaliaučiaus universiteto profesorių Rapailonį (Rapagelaną) ir Kulvišką (Culvensis) ir kitus „Mažvydo darbo draugus" — Zablocių (Užabalį?), Jomantą, Rodonionį, Vilentą, Seduikionį, Gedkantą, Blotną, Marčionį, Merkutį (? Mercucecius) ir Kirtaporį, kurių vieni visai dar nebuvo žinomi, kitų vardai tebuvo žinomi, ne raštai (pav. Kulviškio), kiti dar kad ir buvo žinomi iš savo raštų, bet ir jų čia duodama nežinomų raštų.

Svarbūs yra paties redaktoriaus straipsniai: Mažvydo gyvatas, Mažvydo raštai, Mažvydo darbo draugai. Nors jie dar toli neišsprendžia visų del Mažvydo raštų kilančių abejojimų, priešingai, verčia mus naujų klausimų iškelti, bet gal čia jų ir bus didžiausias svarbumas: jie verčia mus ieškoti, tirti, gilintis į praeities faktus. Pati straipsnių kalba su „popirm" „po visam" ir pan. gal keistoka pašalaičiui skaitytojui, bet Mažvydo, kad ir žemaičio, XVI a. Prūsų leidiniui kaip tik tinka, pridera.

Mūsų visuomenė turi žemai žemai nusilenkti, dėkodama leidėjams, redaktoriui ir pačiam spaustuvininkui, kurių nepaprastas spekuliavimo gadynei sąžiningumas leidžia įsigyti šį rašto deimantėlį už 3 litus!

M. B—ka.

N. Rubakinas. Iš tamsios praeities į šviesią ateitį. Pasakojimas iš žmonių kultūrinės istorijos. Laisvas vertimas iš rusų kalbos,

„Kultūros“ b-vės, leidinys. Šiauliai, 1923 (spausd. Leipcige pas A. Höffmaną), 220 p.

Didelė, gražiai ir rūpestingai išleista knyga, greta Lunkevičiaus „Kaip gyveno mūsų seneliai proseneliai“, neabejotinai ilgam dar bus jaunimui pamatinis įvadas į kultūros istoriją. Rubakino vardas pats savaime čia daug pasako. Kaipo popularizatorius jisai pagarsėjo ne tik Rusijoj, bet ir Vakaruose, kur pora metų atgal buvo susidarusi net speciali amerikonų bendrovė jo knygoms į svetimas kalbas versti. Kaip kiekvienas popularizatorius, jis turi ir savo trūkumų: jei neužmiršim nurodytų prie Lunkevičiaus, jis be galo suprastina kartais labai painius istorinius procesus, be to, vieną kartą knygą parašęs jis jos netobulina, nors mokslas žengia pirmyn. Iš tokių suprantamų ir del to abejotinų skyrių tenka atkreipti dėmesį ypatingai į skyrių apie senovės tikybas (p. 191 — 199), į kurias žymi mokslininkų dalis žiūri jau visai kitaip, negu tat Rubakino žiūrima. Ten, kur Rubakinas jau atsiliko nuo dabarties mokslo, reikėjo verčiant kiek jį papildyti. Bet bendrai knyga duoda labai daug nauja kiekvienam jaunam ar net ir suaugusiam, tik sistematiško mokslo negavusiam, skaitytojui.

K. Skirmuntaitė. Pagal Nemuną ir Baltiją istorijos apyaušry. II Padavimai. Prieš Mindauginiai laikai. Senovės prūsų istorija. Iš lenkų kalbos vertė Esmaitis „Vilniečio“ leidinys. Vilnius, 1920 „Žaibo“ s-vė. 60 p.

Tai viena iš daugelio Lietuvos istorijos monografijų, kitataučių istorininkų rašytų, kurias buvo pradėję leisti Vilniaus lietuviai. Tai svarbūs darbai — tų monografijų didžiuma ne tik del kalbos neprieinama plačiajai mūsų skaitančiai visuomenei ir moksleivijai, bet ir mokslo žmonės ne labai jomis tegali naudotis del mūsų bibliotekų skurdo. Tų monografijų tarpe Skirmuntaitės „Nad Niemnem i nad Baltykiem“, kurios antrą dalį yra išleidęs lietuvių kalboje „Vilnietis“, liečia laikotarpį iki Lietuvos valstybės susikūrimo Mindaugo laikais. Čia gan smulkiai išdėstytas visas pasakingas Lietuvos istorijos laikotarpis; tik autorė gal permaža kritingumo įnešė į tą kronininkų žinių įvertinimą. Be to, plačiai nušviečiamas senprūsių likimas. Nors ir čia maža nauja pasakoma, tačiau visa knygutė bus gan naudinga, ypatingai mūsų studentijai smulkiau Lietuvos istoriją tyrinėjant, nors ji kiek ir atsiliko nuo dabarties mokslo.

D-ras *J. Šliupas.* „Aušra“. Paskaita laikraštininkų kursuose Kaune 1922 m. VIII-3 ir 4 d. Kaunas, 1923, Š. Levi spaustuvė, 29 p.

„Aušros“ sukaktuvės iššaukė tik šią nedidelę knygutę, kuri tačiau vaizdžiai ir prieinamai piešia tą vieną įdomiausių mūsų kultūros kovos laikotarpių, „Aušros“ atsiradimo priežastis ir jos istoriją. Autorius — vienas „Aušros“ stulpų — pridavė knygutei pusiau atsiminimų formą, del to ji yra kiek subjektyvė, bet „Aušrai“ nušviesti gal būt del subjektyvumo ji duoda kur daugiau, negu galėtų duoti sausas, moksliškas traktatas. Kaipo „Aušros“ popularizacija ji pilnai savo tikslą atsiekia, tačiau visa gadynė dar savo istorininko laukia.

J. Tumas. Lietuvių literatūros paskaitos. Draudžiamasis laikas. „Šviesos grupė. Kaunas, 1924, „Raidės“ s-vė, „Minties“ B-vės leidinys, 52 p.

Yra tat viena dalis lietuvių literatūros paskaitų, kurias J. Tumas spausdina įvairiuose mūsų laikraščiuose ir žurnaluose ir skaito universiteto studentams. Svarbiausias J. Tumo nuopelnas, tai popularinimas mūsų spaudos uždraudimo laikotarpio plačios visuomenės tarpe. Parašyta, kaip visi J. Tumo darbai, su dideliu talentu ir temperamentu. Duoda ir naujos nežinomos medžiagos, semtos daugiausia iš asmeninio pasipažinimo su svarbiausiais šio laikotarpio veikėjais. Tačiau turi ir trūkumų — gan chaotiškas medžiagos sutvarkymas ne retai apsunkina suprasti, apie ką čia kalbama; be to, visose tose paskaitose matyt dažnai tik pripuolamai ir neišsemiamai surinktą medžiagą, del ko ir daugelis faktų neteisingai nušviečiama.

Kalbos mokslas.

Lietuvių kalbos žodynas. Sudarė *K. Būga.* 1 sąsiuvinis. Kaunas, 1924, Šviet. Min. leid. LXIV+80 p.

Nevyko iksiol mums su lietuvių kalbos žodynais. Turėjome kiek senesnių ir naujesnių žodynų, tačiau jie buvo daugiausia trumpučiai, vos tik mažą lietuvių kalbos turto dalį suėmę. Buvo išėjusios penkios [gal ir šešios] laidos Širvydo žodyno [1629, 1631, 1642, 1677, 1713 ir 1718?], 1730 m. išėjo mažutis Haako žodynas, 1747 m. Ruhigo, 1800 met. Milckės, 1851 met. Nesselmano,

1870—1883 m. Kuršaičio, 1894 m. Miežinio, 1903 m. Lialio. Be to, Peterburgo Mokslo Akademija 1897—1923 m. išleido pustrečio tomo Juškos žodyno ir dr. Jurgis Šlapelis atskirais sąsiuviniais mažą savo žodyno dalelę paskelbė. Užtat daugiausia ir kartais turtingiausių žodynų liko rankraščiuose, ir jų žymi dalis visai žuvo.

XVII amžiuje rinko D. Kleinius [1653], Teofilis Šulcas [1673], Fridrichas Prätorius [1694]; XVIII amž. Jokūbas Perkuhn [1707], Brodovskis [1713—1744], Kristupas Lopacinskis [? 1755]; XIX amž. Dionizas Poška, Simanas Daukantas, Laurynas Ivinskis, Mikalojus Akelaitis, Uvainis [1833?], Ugianskis [apie 1864], Juškevičius [1831—1848], kun. Menštavičius [apie 1874], Kaz. Kristupas Daukša [po 1863?]. Silvestras Gimžauskas [1879—1881], kun. Kašarauckas ir daug kitų vėlesniais laikais. Ir jei ne visi tie rinkiniai žuvo ir kiti jų ir dabar net kitų kalbininkų yra naudojami, tačiau nei vienas jų nebuvo tiek naudingas, kiek būtų padaręs spaudą apleidęs. Faktinai sustojus ir Juškos žodyno spausdinimui kildavo mintis, kad kažkokis fatalinis likimas laukia kiekvieną šioj srityje darbą. Tačiau šis likimas tai tik paprastos nenormalės lietuvių kultūros darbo apystovos, kuriose amžiais lietuviams teko gyventi. Šioms apystovoms pakitėjus, prisirinkus daugybei naujos medžiagos, pats lietuvių kalbos žodyno gaminimas stipriai atsistojo. Tų naujų apystovų pirmas rezultatas —prof. K. Būgos žodyno pradžia.

Žodynas nepanašus nei į vieną kitą lietuvių kalbos žodyną — tai pirmas tikrai moksliškas žodynas—jis ne tik kalbos turtą renka, bet ir aiškina, ir tuo įgyja plačios mokslo reikšmės. Tokis žodynas senai jau buvo laukiamas viso pasaulio mokslininkų-kalbininkų, kurie be lietuvių kalbos negali dabar bendrai filologijos imtis. Jis dar labiau laukiamas mūsų šviesuomenės, nors jo uždavinys ne praktikai tarnauti.

Gavome jo vieną sąsiuvinį, gausime jau šiais metais dar keleta, tačiau jo galas dar toli. Bet tokis žodynas greit pasirodyti ir negali. Grimmo vokiečių kalbos žodynas jau keliasdešimt metų leidžiamas ir vis dar nepabaigiamas. Rusų Mokslo Akademija nuo 1891 m. leidžia rusų kalbos žodyną ir privedė jį iki raidės I su dalimis K ir L. Mūsų žodynas nežada būti toks platus, nors sprendžiant iš pradžios jis nedaug bus trumpesnis už rusų. Ir visa mūsų šviesuomenė yra suinteresuota, kad šis tikrasis tautos ilgaamžio kultūros vystymosi paminklas būtų kiek galima tobulesnis ir kad būtų iki galui privestas. Tam ir ji ir pats sudarytojas į žodyną privalo žiūrėti ne kaipo į vieno žmogaus milžinišką darbą, bet kaipo į visuomenės darbą. Taigi iš vienos pusės pati visuomenė turi siųsti žodynui kiek galima daugiau medžiagos, iš kitos — pats prof. Būga privalo atsiminti, kad to darbo, nebūdamas jaunuolis, jis vienas neapgalės — taigi jo pareiga ruošti mokinius, kurie galėtų jo padėjėjais būti ir, reikalui esant, net jį pavaduoti, jei pats jisai del kurių nors priežasčių negalėtų savo darbo tęsti ir būtų priverstas jį laikinai sustabdyti.

Del paties žodyno turinio kalbėti netenka — tai mokslininkų-kalbininkų reikalas. Mums čia rūpi daugiausia jo visuomeninė reikšmė.

Teisių ir ekonomijos mokslas.

Karl Gareis. Teisės enciklopedija ir metodologija [ištrauka iš „Enzyklopädie und metodologie der Rechtswissenschaft"]. Vertė P. Juknevičius ir J. Montvila. Mariampolė, 1924 m. „Dirvos" s-vė. Liet. Univ. Teisių Fakulteto leidinys, 65 p.

Išleidus A. Janulaičiui Iheringo „Kovos del teisės" vertimą, šita knygutė yra tik *antra* lietuvių kalboje teisės teorijos knyga. Ji duoda kelias ištraukas iš žinomos Gareiso Teisės enciklopedijos.

Tokioj formoj Teisių fakulteto ji buvo išleista tam tikru studentams vadovėliu teisininkams. Tačiau ji reikalinga perskaityti ir kiekvienam inteligentui ir ypatingai tiems mokytojams, kurie teisės mokslą dėsto gimnazijose ir vidurinėse mokyklose ir ne retai čia savo mokiniams kartoja visokias nesąmones įvairių teisės popularizatorių, faktinai gi teisės darkytojų, à la J. Gobis ir jam panašių.

Juoz. Gobis. Visuomenės mokslo vadovėlis vidurinei mokyklai. Šiauliai, 1923, Savičio ir Šumkauskio s-vė, 72 p.

Visa knygutė—vienas didelis nesusipratimas. Nesusipratimas, jei autorius manė, kad tai vadovėlis, kurį galima vidurinėj mokykloj vartoti; dar didesnis pamatinis nesusipratimas tas, kad J. Gobis keletą rusų vadovėlių gimnazijoms ir keletą veikalų, griežtai priešingų nusistatymų, perskaitęs pamanė, kad jis tiek visuomenės mokslus yra pažinęs, jog gali ir kitus mokyti. Nesusipra-

mas, jeigu J. Gobis mano, kad jo knygutėj yra nors vienas sakinys, kuris nesipriešintų kitam tos pačios knygutės sakiniui. Iš chaotiško įvairių knygučių skaitymo autoriui pasidarė galvoj toks pat chaosas, kaip kiekvienam mokiniui, kuris, laikydamas kiekvieną spausdintą žodį kuone šventu, vienu laiku skaitytų Spencerį ir kun. Paltaroką, Mengerį ir kun. Šaulį, Čuprovą ar Isajevą ir kunigą Skruodį. Atmetant paskutinį, kurs ėjo tais pačiais keliais, kaip ir J. Gobis, ir davė panašų grafomanijos pavyzdį, visi kiti — žmonės nors ir savų, bet griežtai priešingų nusistatymų, gi autorius stengiasi iš kiekvieno nors po sakinį vadovėlin įvesti, visai nenusimanydamas, kad jie greta stovėti negali. Viską gi autorius apvainikavo išdėstymu valstybės teisės pamatų pagal senus rusų „učebniki zakonovied̃enija" ir tai jų nesupratęs, nes tą, ką jie paduoda iš *rusų* valstybės teisės, J. Gobis priėmė, kaipo teisingą valstybinės teisės principą — nenuostabu, jo nurodytoj literatūroj nėra nė vieno rimto valstybinės teisės veikalo. Paduodamas Korkunovo pasenusią valstybės sąvoką, jis ir ją ima ne iš Korkunovo žinomo kadaise Petrogrado universiteto kurso, bet iš tų pačių „učebnikų". Vienintelis jo kiek sąžiningesnis atpasakojimas mūsų konstitucijos (su kai kuriais priedais — autoriaus nesąmonėmis) griežtai priešinas tam, ką jis pats vieną puslapį atgal yra rašęs, pvz., kalbėdamas apie vyriausybę, jis neatskiria amnestijos nuo bausmės dovanojimo teisės ir tvirtina, kad „valstybės galvai" (!) priklauso amnestijos teisė, mat, nesuspėjo perskaityti mūsų konstitucijos 65 §; ar kad, priešingai konstitucijos 63 §, toji pat „valstybės galva" „neatsako kaip už valdymo aktus, taip ir už privatinius pasielgimus" (!); ar kad, priešingai konstitucijos 50 §, „valstybės galvai priklauso teisės įstatymus tvirtinti bei sankcionuoti". Nemanau, kad J. Gobis sąmoningai klaidintų savo mokinius—jis tik taip maža visuomenės moksluose nusimano, jog jam viskas tat atrodo tas pats, ir rusų carų prerogativas jis ramia širdimi perkelia ir prezidentams, jų skaičiuje ir Lietuvos prezidentui.

Praėjo pusė metų, kaip šie žodžiai buvo rašyti ir, horribile dictu, knygutės išėjo antra laida. Išeina, kad per pusmetį įvairių mokyklų įvairūs naivūs mokytojai tą knygutę kaipo vadovėlį vartojo ir visą tą nesąmonių vinegretą vaikų galvosna kišo. Savaimingas mokytojų pasiruošimo jų darbui reiškinys! Bet dar įdomiausia, tai tie skirtumai, kuriuos autorius antron laidon įnešė. Prisiskaitęs kritikos kitų katalikiškų rašytojų, jis norėjo tuo ir savo „vadovėlį" „sukatalikinti" — reiškia, kitas savo nuomones paskelbė svetimomis nesąmonėmis ir vieton jų įvedė griežtai priešingus sakinius, taip pat naiviai suformuluotus, taip pat chaotiškai sugalvotus. Skaitant vadovėlį tenka tik rausti. Prisipažinsiu, man kilo mintis, kad vienintelis likimas, kurio turėtų knygutė susilaukti, tai tas pats, kokio susilaukdavo rusų raidėmis spausdintos lietuvių knygos—jai vieta tiktai krosnyj.

Prof. *A. Kaufmanas.* Ekonominio ūkio istorija. Vertė A. Kelmutis. „Švyturys", Tilžė, 1923, 82 p.

Trūkstant ekonominės literatūros, kuri nesiektų agitacijos tikslų, ši knygutė laiku išleista. Jį galės atstoti ir ūkio istorijos vadovėlį VII - VIII gimnazijų klasėse. Tačiau vertėjo paduota antraštė daugiau negu keista. Jei yra „ekonominis" ūkis, tai gal vertėjas žino ir kitą ūkį, kurs su ekonomija nieko neturi?

Autorius rusų kalboj knygutę pavadino: „Formy choziaistva v ich istoričeskom razvitii"—tai nieko bendro su vertėjo paduota antrašte. Kam čia norėta naiviai savo originalumą parodyti—nesuprasi.

Gamtos mokslai ir agronomija.

Prof. *Pr. Jodelė.* Geologiniai tyrinėjimai technikos žvilgsniu su Lietuvos geologijos daviniais ir šulinių gręžiniais. Šv. Min. leid. K., 1922, Valstybės s-vė, 108 p.

Šioj knygoj mes jau turime šiokį tokį ryšį kad ir su mūsų universiteto mokslo darbais. Knyga buvo rašyta dar Kijevo universiteto docento Jodelės (žiūr. prakalbą), išspausdinta jau Lietuvos universiteto profesoriaus Jodelės. Ji mums pasako, kiek visgi nauja Lietuvą tyrinėjant galima susilaukti iš universiteto darbo, nes jau pirmos knygos pavestos buvo Lietuvos mažiausiai ištirtai pusei—jos geologijai. Lietuvių parašytų šioj srityje knygų iki šiol neturėjome. Rašė vien rusai, vokiečiai ir lenkai.

Čia prof. Jodelė rūpestingai surinko ir jo paties darytus gręžinius ir visą jam prieinamą šiuo klausimu literatūrą ir davė bendrą vaizdą Lietuvos žemės istorijos, papil-

dęs ją žiniomis iš bendros geologijos ir mineralogijos. Tokio pilno vaizdo, kokį jis yra davęs, mes iki šiol neturėjome, nors reikia pripažinti, kad jo sunaudota literatūra toli nepilna: jisai daro klaidą, daugelio mūsų tyrėjų daromą, neigdamas visai turtingą šiuo klausimu lenkų literatūrą.

Prie savo darbo jisai nėra pridėjęs Lietuvos geologinio žemėlapio, ir gal gerai yra padaręs — permaža turime davinių šiam žemėlapiui pagaminti; kad taip yra—užteks palyginti Lietuvos geologinį žemėlapį, įdėtą į Kellerio „Memel-Pregel und Wechrelstrom Atlas", kad ir su žemėlapiu, kuris įdėtas lenkų „Encyklopedja Polska" tome pirmam—atrodys, jog čia kalbama apie du įvairiu kraštu.

Knygos reikalingos ne tik studentams, prof. Jodelės klausytojams, bet ir visiems geografijos mokytojams.

Pagrindinė žemės ūkio chemija. Spaudai prirengė Jonas Paltarokas. Ž. Ū. ir V. T. Ministerijos Švietimo Skyriaus leidinys. Klaipėda, bm (1923), spaudė „Rytas", 91 p.

Tai viena iš serijos tų knygučių, Ž. Ū. Min. leidžiamų, kurios turi tikslo aprūpinti vadovėliais žemės ūkio mokyklas. Šioj srityje Žemės Ūkio Ministerijos darbas nuolat tobūlėja ir leidinių gilumu ir jų technika.

Nors šioj pąskutinėj yra ir ydų. Kažkodel nenurodyti leidimo metai. Be to, iš „Įženginio žodžio" matyt, kad šios knygutės autorius yra ne Jonas Paltarokas, kaip tat galima būtų manyti iš viršelio, bet A. Maas, gi Paltarokas tik vertėjas. Tai kam gi toks kuklumas, kurs gali skaitytoją bereikalingai suklaidinti?

Ūkio parodos. Parodų rengėjams, dalyviams ir lankytojams vadovėlis. „Kultūros" b-vės leidinys. Šiauliai, 1922. (Klaipėda, „Ryto" s-vė) 69 p.

Žemės ūkio literatūros turime nemaža. Tačiau iki šiol tai buvo veik viena populari literatūra. Vienok kįlant ūkio kultūrai negalime vien tokia literatūra tenkintis. Ir ūkio mokykloms, kurių vis daugiau mūsų krašte atsiranda, ir šiaip inteligentiškesniems ūkininkams reikalinga labiau mokslinė ūkio literatūra. Tuo keliu jau pradedama eiti. Iš kitos pusės žemės ūkio kultūrai pakelti nemaža reiškia ir ūkio parodos. Jos turi jau mūsų krašte savo istoriją, tačiau tik neprikiausomybės laiku jos pradeda virsti svarbiu, organizuotu ūkio kultūros akstinu. Kad šiuo atžvilgiu jos dar geriau būtų sutvarkytos, „Kultūros" b-vė ir išleido aukščiau minėtą knygutę.

Tai yra rinkinys straipsnių apie žemės ūkio parodų istoriją ir reikšmę, jų organizaciją ir atskirus skyrius. Šiuo atžvilgiu knygutė reikalinga ir naudinga ne tik parodų organizatoriams, bet dar labiau eksponentams, kurie ją perskaitę gal pradės sąmoningiau į parodas žiūrėti.

Geografija.

E. Debe's, Mažasis mokyklos atlas iš 20 lapų, skiriamas pradedamajam mokslui. Lietuvos mokyklai prirengė A. Vireliūnas. Švyt. B-vė, 1923.

Greta daugybės pedagoginio šlamšto, kuriuo ypatingai paskutiniu laiku įvairūs menki kompilatoriai mūsų mokyklas apdovanoja, šis atlasas (pirmutinis geografijos atlasas, nes išleistas Pranckevičiaus vaikiškas darbas atlasu negali vadintis) vienas nedaugelio šviesių krislelių. Jeigu A. Vireliūnas, rengdamas šį atlasą mūsų mokyklai, būtų pasitenkinęs vien tik vertimu vokiškojo atlaso teksto, tai ir tuomet būtų padaręs gerą darbą. Tačiau, kaipo prityręs pedagogas, jis nuėjo toliau. Jis pridėjo keletą žemėlapių, žiūrėdamas Lietuvos mokyklų reikalų, jis pradeda mokslą Lietuva, toliau supažindina su artimiausiais Lietuvos kaimynais, vėliau supažindina su visa Pabaltija ir tuomet jau eina toliau į Europą. Jo padėtasis 4 p. Lietuvos žemėlapis yra dabarties laiku *vienintelis* (greta P. Matulionies), kuriuo galima naudotis mokyklos reikalams. Nežiūrint maštabo ir mažo skaičiaus pavadinimų, o gal kaip tik del to, jisai duoda atsaką į visus klausimus, su kuriais Lietuvos geografijos mokytojas susiduria. Bereikalingas tiktai atrodo Vokietijos žemėlapis 8 p. svarbus gal vokiečiams, bet mūsų mokykloms visai nereikalingas. Pirmiausiai nėra reikalo duoti dviejų Vokietijos žemėlapių,—fizinio ir politinio, — kada kitos valstybės piešiamos kartu su atatinkama Europos dalimi. Be to, visai mūsų mokiniams nesvarbios yra senos, prieškarinės Vokietijos sienos ir jos vidaus padalijimas į atskiras valstybėles, kurių kitos, be to, dabar visai išnyko. Tai tik vokiečiai gali versti savo vaikus tų sienų nepamiršti. Kitas mažas trūkumas, ar per neapsižiūrėjimą įsibrovęs — trūksta atskiro pietų paašigalių srities žemėlapio su Antarktija.

Norėtųsi manyti, kad kitoj laidoj šis geriausias atlasas tų trūkumų neturės ir kad Nilo deltė bus pakeista taip charakteringa Nemuno delte.

G. K. Kaip gyvena Norvegai. „Kultūros“ b-vės leidinys. Šiauliai (Sp. G. Pritsz'o s-vėje, Leipcigas), 1921, 52 p.

Viena geriausiųjų mūsų populiarios literatūros knygučių. Čia trumpai ir įmanomai aprašoma Norvegijos praeitis, konstitucija, unija su Švedija, švietimo stovis ir organizacija, prigimtis ir žmonių darbas (žvejyba), žemės ūkis, pramonė ir prekyba, viešasis gyvenimas, vietos savivaldyba ir vietos reikalai. Norvegijos gyvenimas nušviečiamas visapusiai. Knygutė skaitytina visiems, labiausiai tinka jaunimui ir suaugusiems, sistemačio mokslo neišėjusiems.

Dailioji literatūra.

Pr. V. Būdvytis-Svyrūnėlis. Ištrėmimo keliais. Pirmieji bandymai (1901—1919). Kaunas, 1921 (1922 m.), spausd. Tilžėje, Jagomasto s-vėje „Lituania“, 153 p.

Viso pasaulio jaunuomenė eina tuo pačiu keliu — iki 17-18 m., atėjus subrendimo laikui — ji kažko ilgisi; galop supranta, kad ilgisi meilės. Jei ji palieka dora ir neiškrypsta iš kelio, neranda savo meilei objekto, tai šio jausmo nepatenkinimas iššaukia didžiausio nusiminimo, pesimizmo, kartais noro nusižudyti; vėliau pasirenka sau „mylimąją“, bet ir vėl, nedrįsdama prie jos prieiti, dar labiau ilgisi, išrinktąją idealizuoja; galop savo jausmus jai išlieja, raada pritarimų — triumfuoja; kiek laikui praėjus veda ir... nurimsta. Ir šį laikotarpį — nuo jo pradžios iki galui — atsiranda begalinis noras eiles rašyti, atsiranda vadinamasis „talentas“, tai yra mokėjimas maždaug skambiais ir sutartinais žodžiais šiuos jausmus eilių forma surašyti. Ir rašo, rašo visi ir rašo absolutiškai vieną ir tą patį.

Kitur to laikotarpio eilės paprastai nespausdinamos — jei bent mokinių laikraštėliuose. Pas mus kitaip — jau nuo „Aušrinės“ nabašninkės laikų šios rūšies eilės sudaro kuone vienintelę mūsų spausdinamą, taip sakant, „poeziją“. Nieko joj originalu, nė vienos jų jokių pėdsakų mūsų literatūroj nepaliko ir nepaliks; 90% šių eiliadirbių, praėjus šiam laikotarpiui, eilių jau neberašo, nes poezijos talento neturėjo. Iš likusių tik keletas pradeda rodyti lyg savarankų talentą, kuris gal su laiku, pačiam rašytojui galutinai subrendus ir pasilavinus, gali virsti tikru į poeziją palinkimu.

Taigi Būdvyčio - Svyrūnėlio eilės kaip tik priklauso tai kategorijai. Tai, žinoma, dar ne poezija. Ar ji virs poezija — dar didelis klausimas.

Greičiausiai ir jis mes eiles rašyti... vedęs. O jei ir toliau rašys, tai jo eilės neabejotinai neturės jokio ryšio su išspausdintomis. Šiose nėra nieko originalu, nei vieno krislelio, kurs leistų šias eilių knygas išskirti iš šimtų joms panašių, kad ir negeresnių.

„Poeto“ amžiui ir subrendimui apibūdinti charakteringi padėti antraštiniame lape skaičiai „1901—1919“. Mat, jis matęs, kad ir kiti panašius skaičius deda. Taigi ir padėjęs ne metus, kada eilės buvo rašytos, bet savo metriką: būtent, žinok — gimęs 1901 m.; taigi vėliausias čia jo parašytų eilių amžius 17 — 18 metų — pirmoji mūsų minima meilės stadija.

Zvirbliai. *Vinco Kudirkos* perdirbinys iš lenkiškai parašytos *A. Dygasinskio* apysakos. Atspausdinta iš V. Kudirkos raštų, išleistų 1909 m. Tilžėje. Švietimo Ministerijos leidinys. K., 1922, 42 p. „Varpo“ bendrovės s-vė.

Savo laiku Adolfas Dygasinskis buvo laikomas gyvulių gyvenimo, jų tarpusavių santykių ir santykių su žmonėmis vienu geriausiu aprašytoju. Visose jo apysakose glūdi daugiau - mažiau gili mintis — ne visados vaikui suprantama, ir todel jo negalima laikyti vaikų rašytoju, kokiais yra panašaus žanro rašytojai Setton Tomsen ir kiti.

Taigi ir šitoji knygutė vargu ar gali būt vaikų literatūrai priskaityta, juoba, kad tai tik sutrumpinimas. Ir čia tik galima pasigailėti, kad knygutė tokioj formoj išleista. Jei „Varpo“ laikais toki sutrumpinimai ir buvo neišvengiami del lėšų spaudai trūkumo, tai dabar tokis motyvas savaime jau atpuola. Apysaka, kaipo apysaka, savo reikšmės nustojo. Užtat, kalbos atžvilgiu ištobulinta, ji gali būti ir tiems patiems vaikams - mokiniams gera skaitymo knyga savo kalbai tobūlinti — jug kitos mūsų knygos šiuo atžvilgiu nedaug teduoda. Bet ir tas kalbos patobūlinimas nepateisina knygutės leidimo tokioj formoj — jei norima buvo Kudirką priminti,

tai reikėjo leisti knygutę taip, kaip ji Kudirkos buvo išversta, neliečiant kalbos, bet ištaisant vien tiktai rašybą.

Kalevala. Suomių tautos epas. Iš antrosios ir vienuoliktosios suomių laidos lietuvių kalbon vertė kun. A. Sabaliauskas. Švietimo Ministerijos leidinys. Kaunas, 1922, 424 p.

Jei Švietimo Ministerijos Knygų Leidimo Komisija nieko kita nebūtų išleidusi, be „Odisėjos", „Mažvydo" ir „Kalevalos", tais trimis spaudiniais ji pilnai būtų savo darbą pateisinusi. „Kalevala" pasirodė vėliausiai — ilgai spausdinama, nors išversta jau 1917 metais. Veikalas pats iš savęs garsus, rekomendacijos nereikalingas; mums itin brangus, nes verstas nepriprastu pas mumis būdu, ne iš rusų vertimo, bet iš suomių originalo, padedant dideliam lietuvių tautos draugui ir kalbos žinovui profesoriui Niemi. Kun. Sabaliauskas priklauso, matyt, tai nedidelei mūsų tarpe žmonių grupei, kuri ir ištremime būdama moka ištremimo laiką savo krašto gerovei sunaudoti. Nepolitikuodamas, nesitrankydamas po visokias įstaigas su aimanais ir skundomis, jis sėdo mokytis mums taip sunkios suomių kalbos ir išmokęs apdovanojo Kalevalos vertimu. Garbė jam už tai. Kiti gal ir stengsis šį tą vertimui prikišti — te patys pamėgina nors šimtąją dalį geriau išversti. Gal tuomet nutils.

A. Niemojewski. Revoliucijos žmonės. Vertė K. Puida. Antroji laida. „Vaivos" leid. Kaunas, 1922 (spausdinta pas Guido Hakebeilį Berlyne), 97 p.

Čia žinomas, nesenai miręs, lenkų rašytojas, beletristas ir publicistas, davė keletą gražių apysakaičių iš 1905—1906 m. revoliucijos Lenkuose. Šios apysakos savo laikų galėjo turėti ir tam tikros agitacinės reikšmės — kovoj su rusų valdžia. Tačiau patys tų apysakų dalyviai dažnai realūs žmonės — ir pats apysakų autorius padarė keistą evoliuciją, del kurios ir apysakos kitaip skaitomos.

A. Niemojevskis iš karšto revolucininko virto atkakliausiu antisemitu ir priešu tų, kuriuos jis taip aukštai savo apysakose kėlė. Taip pat ir tie jo didvyriai dabar jau nebe „tie", bet žmonės pilnai iš savo buvusių priešų paveldėję visus jų valdymo būdus. Todel ir pats apysakų rinkinys neskaitomas tuo įdomumu, kuriuo jis būtų skaitomas, jei ne toji agitacinė tendencija, priešinga tikram vėlesniam dalykų būviui.

Vienok A. Niemojevskis davė ir keletą įdomių psichologinių tipų, kurie verčia ties jais sustoti.

Bendrai imant „Vaivos" bendrovė, leisdama šią knygutę antrą kartą klaidos matyt, nepadarė — ji bus skaitoma, kaip ir buvo.

Dr. *V. Pietaris.* Algimantas. Istorijos apysaka. Tomas II. „Raštai" tomas IV. „Atžalos" leidinys. Kaunas (Leipzig), 1922, 238 p.

Antras „Algimanto" tomas sudaro kartu ir jo pabaigą. Kaip pirmame, taip ir čia tik tenka stebėtis autoriaus vaidentuvės turtingumu, kas davė jam galimumo iš labai jo laikais negausios medžiagos sukurti turtingą Lietuvos prosenovės vaizdą. Kad istoriniai ir ne visados tikri faktai, jie susipina įdomiausin pasakojiman, nuo kurio vietomis skaitytojas atsitraukti negali.

M. Rodzevičaitė. Dievaitis. Išvertė Kazys Puida. „Aušros" leid. V. K. 1922 (Tilžėje) Reylenderio spauda, 308 p.

Neturėdami veik visai jokios nei originalės nei verstos beletristikos, turime džiaugtis kiekvienu nauju beletristikos veikalu. Juk didelė visuomenės dalis visur vien beletristika minta. Lietuvių visuomenė beletristikos neturėdama neskaito nieko ar gaudo rusų knygas.

Sveikintina ir antroji „Dievaičio" laida, nes pirma išsisėmė.

Fabula gana įdomi, nors su lietuvių gyvenimu nebent veikalo pavadinimas teriša — šiaip ta pati fabula su tais pačiais žmonėmis, kaip ir visose Rodzevičaitės apysakose, tik kitais vardais ir kitoj vietoje. Rodzevičaitė prirašė daugybę apysakų, lengvai skaitomų, tačiau neiškėlė gal nei vienos minties, ties kuria skaitytojas kiek ilgiau sustotų. Ir šioji apysaka nuo kitų nesiskiria, nors tai ir buvo viena pirmutinių Rodzevičaitės platesnių apysakų, daugiau už kitas žinoma del konkurso, kurį „Dievaitis" buvo laimėjęs. Rodzevičaitės rašymo būdas nemaža bendro turi su mūsų Šatrijos Ragana, nors ši gal už aną turi mažiau talento ir daugiau gryno jausmo. Be reikalo palikta posakis, kad tai neva „šių laikų apysaka" — su šiais laikais ji nieko bendra neturi. Jos laikai praėjusio amž. 70 - 80 metai.

William Shakespeare. Macbeth. Tragedija penkiuose aktuose. Lietuviškai vertė ir komentarus pridėjo Kleofas Jurgelionis (Kalėdų Kaukė). Chicago Ill., 1915., 136 psl. „Naujienų" spauda.

Šis Šekspyro vertimas yra vienintelis Šekspyro vertimas lietuvių kalbon iš anglų originalo. Ir čia jau jo pirmas pliusas. Antras—nors ir Amerikoj išleistas, bet ne „amerikoniškai" verstas — šiuo atžvilgiu Kl. Jurgelionies vardas yra užtenkamu laidu, kad vertimas atliktas kaip reikiant. Vertėtų mūsų Švietimo Ministerijos Knygų Leidimo Komisijai su vertėju susitarti, kad ją Lietuvoje perspausdinus ir išleidus vieton įvairių naujybinių, pereinamos vertės dramų.

Apie veikalą kalbėti netenka, tai klasinis veikalas, be kurio negalės apsieiti nė viena mūsų mokykla.

Vaižganto Raštai. Tomai I—IV. Publicistika. „Švyturio" leid. K.-V. (Tilžė), 1922 m.

Pirmieji keturi Vaižganto raštų tomai pavesti jo publicistikos veikimui 1918—1922 metais. Jie turi mums dvigubą vertę — ir Vaižgantui rašytojui pažinti ir mūsų nepriklausomybės kovų pirmiems metams charakterizuoti.

Vaižgantas, be abejo, priklausydamas neskaitlingai grupei mūsų kultūros dii majores, turi ir lietuvių literatūroj ir gyvenime savo, Vaižganto, atskirą vietą. Žmogus didelio temperamento, kad ir rišasi su kitomis politinėmis partijomis, vienok nei vienos partijos rėmeliuose nesutelpa. Ir jo charakteristikai, kaipo politiko, kaip tik šie jo raštų tomai nemaža duoda—čia pilna savaimingų priešingumų ir nenuosakumų, iš kurių ir yra supintas visas Vaižgantas—visuomenės veikėjas.

Šie keturi tomai turi ir bendresnę reikšmę — jie yra savotiškas dokumentas mūsų pirmų metų savarankaus gyvenimo. Daugybėje niekur nerenkamų laikraščių tiesiog sunku būtų surasti reikalingą mūsų politikams medžiagą, jei ne toki leidiniai, kaip Vaižganto Raštų I—IV t., kaip M. Biržiškos „Na posterunku Wileńskim" I—IV t., kaip A. Rondomanskio „Litwa współczesna" ir kiti.

Tačiau šiam leidiniui galima prikišti neperdaug rūpestingą redakciją. Medžiaga sutvarkyta gan chaotiškai; nors ir pažymėta tam tikri laikotarpiai antraštėse, vienok jų, skirstant tomais, neprisilaikyta. Be to, redaktorius perdaug jau brangino kiekvieną Vaižganto žodį, įdėdamas rinkinin net jo redaktoriaus atsakymus, kuriuose nieko įdomaus nei Vaižganto nei Lietuvos charakteristikai nėra. Juk Vaižgantas, kad ir didelio talento rašytojas, visgi ne pasaulio genijus, ne Mickevičiaus, ne Tolstojus, ne Goethe, kurių kiekvienas žodis renkamas ir spausdinamas. Čia redaktoriaus neabejotinai žymiai perdėta. Leidinys nieko nenustotų, jeigu geroka dalis „Raštų" būtų apleista.

Vaikų ir jaunuomenės knygos.

Aida. Jaunučiai Daigeliai. Pirma dalis. Ruduo. Žiema. „Kultūros" b-vės leid. Šiauliai (Leipcigas), Brandšteterio s-ė. 1922, 160 p.

Vaikų rašytoju ne kiekvienas gali būti. Tam reikia ir pačiam būti pusiau vaiku. Ir šiuo atžvilgiu minimos knygutės autorė pilnai vaikų rašytojos reikalavimams atatinka. Reta kur galima rasti suaugusį rašytoją, kuris, rašydamas mažučiams, taip giliai įeitų į aprašomus nuotykius, kaip ji tai padarė. Ji visą gamtą atgaivina, ir, matyt, pati berašydama, ką rašo šventai tiki. Ir todel jos rašiniuose nėr nuobodumo, jos pasakos gyvena ir savęsp traukia.

Autorė turi turtingą vaidentuvę. Juk be poros skolintų motyvų, didžiausią knygutės dalį sudaro jos pačios sufantazuotos, suaustos pasakėlės, kurių didžiuma ne tik mūsų, bet ir pasaulio vaikų literatūrai gėdos nepadarytų.

Autorė ne vien aprašo. Ji nėra objektyvus rašytojas. Tendencija, suaugusiems aiški, bet vaikui led pagaunama, kyšo iš kiekvieno jos dalykėlio. Jei tat nebūtų vaikams rašyta knygutė, galima būtų net ir alegorijos ieškoti. Bet tarp šio tendencingumo ir saldžiai sacharininio Šmidto ir jam panašių moralizatorių visas šimtmetis žmonijos raidos. Ir atidus moralas nepasakytas, bet būtinai vaikų išvedamas pilnai atatinka šių dienų pažangiosios pedagogijos reikalavimams, atatinka šių dienų gyvenimo tendencijai — čia ir užuojauta ir pagalba silpnesniems, labiau nuvargusiems, ir žmonių solidarumas, ir savišalpa, ir susigiminiavimas su gamta ir t.t. Daug bendrų motyvų su Amičiu, bet ir vienodų ar bent panašių sąlygų pagamintų. Tokios tendencijos velytumėm rasti visoj vaikų literatūroj.

Galop, autorė aiški pedagogė. Gale ji duoda pavyzdžių ir nurodymų, kaip jos pasakas dar gyvesnėmis padaryti, kaip jas surišti su vaikų savarankiu darbu. Čia jau griežta naujiena vaikų literatūroje — ji suartina ją tiesioginai su mokykla ir mokyklos darbu, vaikų skaitymas vaikams nejuntant virsta mokymu. Tat keleriopai padidina ir vaikų skaitymo reikšmę.

Ilustracijos — ne visai lygios. Jos vietomis visai vaikiškos—vaikui kuo artimiausios. Vietomis perdaug jau taisyklingos. Ir ilustratorius, matyt, turi aiškių davinių būti labai geru vaikų knygų ilustratorium — jau dabar matyt, kur geriau iš ilustracijų nuveikė, negu kiti, patentuotieji, ilustratoriai.

Visa knygutė bendrai suimta — ir turiniu, ir ilustracijomis, ir išoriniu pavidalu yra žymus vaikų lietuvių literatūrai įnašas. Autorė bene pirmą kartą po savo nauja kauke pasirodžiusi, bet lietuvių vaikų literatūrai ir anksčiau nesvetima, yra neabejotinai, kukliai kalbant, didžiai talentuota vaikų rašytoja — tenesustoja pusiaukely, nes jai gal teks išeiti ir iš siaurų ribų vien Lietuvos vaikams rašančios rašytojos.

E. de Amičis Motinos beieškant. Iš italų kalbos vertė A. Voldemaras. „Švyturys". K.-V. (Tilžė) 1922, Neylenderio s-vė, 44 p.

Yra tat jau antra laida šios vienos gražiausiųjų Amičio apysakaičių, įterptų jo garsiajan „Širdin". Ji yra plačiai žinoma viso pasaulio vaikų, bus dabar skaitoma ir mūsiškių. Jos gerąsias puses vertime didina dar daili kalba ir tas retas mūsų verstinoj literatūroj reiškinys, kad ji yra išversta iš italų originalo, o ne, kaip pas mus įprasta, iš vertimo. Gana palyginti šį vertimą su M. Grigonies vertimu, tilpusiu „Širdies" p. 275—310, kad tas skirtumas pasidarytų aiškus, ir tai nežiūrint to, kad M. Grigonies vertimas iš vertimo visgi labai sąžiningai atliktas.

Prie „Motinos beieškant" trūkumų reikia priskaityti stoką paveikslėlių, kiekvienam vaiko leidiniui reikalingų, ir nesiskaitymą su mūsų mokyklos priimtais geografijos vardais ir terminais. Veltui vaikas ieškos savo vadovėliuose ir žemėlapiuose Dženovos ir dženoviečių — neras. O Gibraltaro siauruma bus jau ketvirtu terminu tai pačiai sąvokai greta vadovėliuose vartojamo sąsiaurio, ar „Lietuvos Žinių" pramanytų siaurakaklio ir sąsmaukos. Gal Dženova labai tikslus Genujos pavadinimas, o siauruma — geras terminas, bet tuos pačius miestus įvairiai vadinant, o geografiškoms sąvokoms pažymėti vartojant įvairius terminus, nustoja prasmės ir patys pavadinimai ir terminai.

Pr. Mašiotas. Išradėjai ir išradimai. Su 27 paveikslėliais. „Švyturys". K.-V. (Tilžė) 1922, Reylenderio s-vė, 72 p.

Tai jau bene penkioliktoji knygutė, Pr. Mašioto vaikams pagaminta. Kalbama apie įvairius išradimus ir jų išradėjus. Tik be reikalo jų tarpe atsirado ir Kr. Kolumbas — jisai nieko neišrado, tik Ameriką atrado, ir tai antrą kartą, nes Šiaurės Amerika buvo jau atrasta apie $4^1/_2$ šimtmečių prieš Kolumbą. Man matos, kad vaikams būtų įdomiau, jeigu autorius visu savo gabumu aprašytų vaikams atskiroj knygutėj įvairias keliones ir jų tarpe ir Kolumbo kelionę. Šiaip knygutė žymiai praturtina mūsų vaikų literatūrą.

Pr. Mašiotas. Sparnuočiai. Pasakojimai vaikams. „Švyturio" leidinys. K.-V. (Tilžė) 1922, Otto v. Mauderodės s-vė, 79 p.

Pr. Mašiotas tai produktingiausias vaikams rašytojas ir, berods, pirmutinis lietuvių rašytojas, kurs vaikų skaitymu rūpintis pradėjo. Išleidęs jau keliolika plačiai skaitomų, gražiai parašytų ir puikiai mūsų geriausių dailininkų (Kalpoko, Rimšos) ilustruotų knygučių, jis ne tik neišsirašė, bet su kiekviena nauja knygute vis nauja vaikų literatūron įneša.

Jisai nestato labai plačių, toli einančių uždavinių. Tenkinasi paprasta maža vaikiška morale, kuri pati iš jo pasakojimų išeina, nors niekados ji nėra pasakyta; labiausiai žiūri gyvo, įdomaus pasakojimo.

Šitoji knygutė paduoda keletą pasakojimų iš paukščių gyvenimo. Paprastais dailiais posakiais atpasakojami kasdieniai paukščių darbai ir vargai, rišami su žmogaus gyvenimu. Ir tas paukštis ar vabzdys pasidaro vaikui tokiu artimu, savu. Šiam rinkinėly autorius pabandė ir naujo žanro — rimčių rimčiausio jumoro. Tai „Muselė-Saldainytė". Čia jis ne juokina, viskas rimtai atpasakota, bet ne tik vaikas, bet ir suaugęs skaitydamas negali juoko sulaikyti. Tai ir yra tikro jumoro savybė. To jumoro, matyt, Pr. Mašiotas turi nemaža — nebūtų jis tokio vaikų literatūros perlo davęs; galime

tad iš jo ir daugiau panašios rūšies dalykėlių laukti — juk tat žanras labiausia vaikų literatūroj apleistas, gal būt, ir vienas sunkiausiųjų.

Pati knygutė, kaip ir visos Pr. Mašioto vaikams rašytos, be abejo, bus visų vaikų skaitoma. O „Muselei Saldainytei“ tikroji vieta visose mūsų skaitymo knygose.

Pr. Mašiotas. Mano poilsis. Pasakojimai didesniems vaikams. Švietimo Ministerijos leidinys. Kaunas (Tilžė), 1922, „Ryto“ s-vė, 63 p.

Šioj knygelėj, skiriamoj kiek didesniems vaikams negu anoji, autorius irgi ima pavyzdžius iš paprasčiausio kasdienio vaikų gyvenimo. Tik jau ne vien pasakoja ar šiokią tokią moralę kontrabandiškai pakiša, bet nejučiomis įveda vaiką į žinijos pasaulį, aiškindamas tuos gamtos reiškinius, su kuriais vaikas kiekviename žingsny susiduria. Čia ir forma kiek kitokia negu mažiausiems vaikams jo rašomosiose knygutėse. Čia nuolatos pasakoja autorius, o ne patys jo pasakojimų subjektai. Del to vietomis nukenčia kiek pasakojimų gyvumas. Bet ir šios vietos neabejotinai bus mielai ir su nauda vaikų skaitomos.

Miesto muzikantai ir Ežio ir zuikio lenktynės. „Kultūros“ b-vės leid. Šiauliai (sp. Vokietijoj), 1922, 16 p.

Gražiai suplanuotoj ir tiksliai leidžiamoj „Kultūros“ b-vės vaikų literatūroj minimos čia serijos knygutės užima savarankę, bet labai svarbią vietą. Tai yra knygutės - paveikslai tiems vaikams skiriamos, kurie ar vos tik tepradeda skaityti ar visai skaityti nemoka. Taigi čia svarbiausias dalykas — paveikslas ilustracija, gražiai keliomis spalvomis išleista. Tekstas irgi taip atspausdintas, kad jis gali ir mažo vaiko būti skaitomas, ir yra tik antraeilis dalykas — iš vienų paveikslų vaikas galės atpasakoti išpieštas istorijas.

Šios knygutės, kurių kaip tik labai maža turėjome, be abejo, visai išstums menkai ir nedailiai kadaise Zavadzkio leistas panašias knygutes. Knygutė turės rastis kiekvieno Lietuvos vaiko rankose ir suteiks jam nemaža linksmų ir naudingų valandėlių.

„Rikki's-Tikki's-Tavi's ir kiti apsakymėliai. Vertė J. Norkus. Kaunas, 1923, „Žvaigždyno“ B-vės leidinys, 55 p.

Yra tat rinkinys įvairių žinomų apysakėlių jaunimui ir suaugusiems. Pirmoj vietoj yra padėta garsioji Kipplingo apysaka, iš kurios ir pats rinkinys gavo pavadinimą. Nos ši apysaka jau kadaise buvo „Apšvietoj“ spausdinta, bet niekam dabartinės jaunos kartos skaitytojų ji nėra žinoma, ir šis naujas, be to, dailus vertimas yra pilnai pateisintinas ir raś neabejotinai naujų skaitytojų. Tas pats tenka pasakyti ir del kitų čia tilpusių apysakų — Senas varnas, Sidabrinė dėmelė, Ygel, Stebuklingoji slyva. Gaila tiktai, kad vertėjas versdamas nenurodė niekur autorių, iš kurių vertė — nors save pažymėjo; jo darbas yra svarbus ir šitam atsitikime gražiai atliktas, tačiau autoriai, kad ir svetimoj kalboj parašę, suvaidino čia pirmą rolę. Tai nėra ko jų slėpti.

Chr. v. Schmid. Šimtas apsakymėlių. Iš vokiečių kalbos vertė Dr. K. Jokantas. „Švyturio“ leid. Jaunimo bib. N 5 K.-V. (Tilžė) 1922, s-vė „Lituania“, 136 p.

Prakalboj prie vokiško leidimo sakoma, kad „kolei tik pasauly vokiečių kalba skambės, Ch. v. Schmid'o apsakymėliai nenustos savo vertės, ir mūsų anūkai ilgai dar jais gėrėsis, lavindami bei dorindami savo širdis“. Tačiau toks pagyrimas labiau negu abejotinas. Jau jeigu šiais apsakymėliais kas gėrėsis, tai greičiau tėvai - auklėtojai, bet ne vaikai. Jiems tie vaizdeliai gali atstoti reikalą nuolatiniu darbu lavinti savo auklėtinius, nes jie čia randa faktinai paprastą katekizmą, apsakymėlių formon įdėtą. Ir autoriui, be abejo, čia rūpėjo, ne tai, kas vaikui įdomu pasiskaityti, bet tik tas, ką jis pats nori įkvėpti vaikams. Patys apsakymėliai, matyt, rašyti sulig iš anksto pasiskirstyta tema, taigi tendencija kyšo iš kiekvieno žodžio, ir del to kaipo vaikų skaitymo knyga ji jokios vertės neturi.

Vienok viena galima pasakyti, kad knygutė, nors vaikui ir neįdomi, niekados nebus jam kenksminga. Vienas gi kitas pakišamas vaikui moralinis dėsnis jojo širdelėn gal ir įkris. Ir čia knygutės pliusas.

Daugelis čia patiekiamų vaizdelių senai jau figūruoja įvairiose vaikų skaitymų knygose. Tačiau tie visuomeniniai santykiai, kuriais atsirėmus vaizdeliai buvo rašomi, senai jau savo laiką atgyveno ir dabar dažnai, ypatingai Lietuvoj, yra pilnu anachronizmu.

H. Vagnerio Pirmieji gamtos pasakojimai. Šeimai, Vaikų darželiui, prieglaudai, mokyklai. I. Vertė B. Masiulis. Jaunimo

biblioteka N 4. „Švyturio“ leid. K.-V. (Tilžė). 1922, 138 p.

Šis trumpų iš gyvulių gyvenimo apsakymėlių rinkinys pilnai patenkina pasistatytąjį tikslą. Ne tik maži, bet ir didesni vaikai visados be galo domisi gyvulių gyvenimu. Todel tokį pasisekimą tarp vaikų visados turėjo Bremo gyvulių gyvenimai. Ir šios knygos, kad ir ne labai talentingai parašytos, kaip, pav., Kipplingo ar specialiai vaikams rašytojo Seton-Tomseno knygos, yra neabejotinas įnašas mūsų vaikų neturtingon literatūron. Nors trumpi pasakojimai, bet jie visi duoda nemaža charakteristikai tų mažai vaikams žinomų ir dalinai nykstančių gyvulių, kurių nemaža čia aprašyta.

Tinkamiausia vaikams iki 10 metų.

Įvairios.

Lietuvos Paštas 1922 metams. Inž. *K. Puidos* bendra redakcija. Susis. Min., Pašto, Telegrafo, Telefono Valdyba. K. 1922, (Berlynas, Hakebeilio sp.), 92+XXIV p.

Įvairūs parankiniai leidiniai, kurie supažindina su atskirų valstybės valdymo šakų darbu, būtina sąlyga normalaus valstybės darbo, būtinai reikalingi piliečiams, kad tinkamai galėtų valstybės aparatu naudotis. Tai ir šis leidinys, berods, šioje srityje pirmas, yra naudingas, ir jo pasirodymas sveikintinas, ypatingai del to, kad duoda nemaža medžiagos ir mūsų valdymo aparato sutvarkymo istorijai.

Čia paduodama trumpa Lietuvos pašto, telegrafo ir telefono istorinė chronika, kurią paskaičius ir susipažinus su tais vargais, kuriuos tenka apgalėti mūsų pašto organizatoriams, nurimsta širdyje pyktis, kai telegramos iš Kauno New Yorkan nueina dukart greičiau negu Raseinių apskritin.

Lietuvos pašto ženklų istorija — šaltinis naujų džiaugsmų ir liūdesių mūsų gausingiems filatelistams, ypatingai pašto ženklų sąrašai. Paprastam gi piliečiui, filatelijos gudrybių nežinančiam, čia tik vienas pasirodo keista, kad kiekvieną mūsų markių seriją spausdinant būtinai atsiranda bent keli šimtai ar net keletas tūkstančių markių su klaidomis atspausdintų ar nors netinkama spalva. Taigi ir noriu paklausti, kodel visos tos rūšys bespausdinant pasirodo esą netinkamos, kodel apie tai prieš spausdinant nepagalvojama. Bet turint omeny, kad ir tos netinkamos markės be pelno valstybei, o gal markių gamintojams, kito nieko neduoda, klausimas taip ir palieka nepasakytas.

Toliau duodami tarifai, tiek labai nepastovūs ir jau net tik knygutei išėjus, tuoj pakeisti, plati programa pašto-tel. valdininko vardui įgyti, įstaigų ir tarnautojų sąrašai. Gaila tik, kad dar nepaduota statistinių žinių, kurios galėtų nušviesti, kiek mūsų visuomenė šiuo paštu ir telegrafu naudojasi, koki apyvarta laiškų ir telegramų tarp Lietuvos ir užsienių ir tt.

Vienok ir tokioj formoj, kokioj išspausdinta, knygutė įdomi ir reikalinga.

Bibliografija.

I. Tikyba.

74) Abrozai smerties ir Abrozai Gywasties isz Kynos [got. r.]. Išl. Berlyno missios bendrovės knyg. Priekulė, 1914 [A.B.Kl.].

75) *L. Adomauskas.* Šventraščio paslaptys. Kaunas, 1922. S-vė Raidė, 196 p.

76) Amelye [got. r.]. Išl. Berlyno missios bendr. knyg. Priekulė, 1914. [A.B.Kl.].

77) Amžinoji meilė [got. r.]. Išl. Rytprusiškoji naminės misijos draugija. Vertė kun. Reidys. Klaipėda, 1920. B-vė „Lituania“ [got. r.] [A.B.Kl.].

78) Aniolelis. Katalikų jaunuomenės maldų knygelė. Vilnius 1915. Juozapo Zavadskio s-vė, 286 p.

79) ["] ["] Vilnius 1914. J. Zavadskio s-vė, 285+III p.

80) Apie Kristaus sekimą keturios knygos. Iš lenkų kalbos vertė E. R. Vilnius [1914?]. J. Zavadskio s-vė, 384 p.

81) Atilsys Dievuje. Išl. Rytpr. naminės misijos draugija. Vertė kun. Reidys. Klaipėda, 1920. S-vė „Lituania“ [got. r.]. [A.B.Kl.]

82) Ar Krikščioniškoji Bažnyčia Panaikins Kares? Pittsburg, 1916, 28 p.

83) Basa mergaitė. Išl. Lietuviškos Sąjungos knygynas. Tilžė, 1914 [lot. r.]. [A.B.Kl.].

84) Kun. *J. B.* Apie Grigalines šventąsias mišias ir kitus būdus gelbėjimo iš čiščiaus. Vilnius 1915. K. Strazdo ir A. Vėgelės p-vė 15 p.

85) Kun. *D. Bončkovskis.* Trumpa šventa istorija Senojo Įstatymo. Vertė kun. Vl. Mironas. Trečias leid. Vilnius 1916. J. Zavadskio s-vė, 56 p.

86) *P. D. Chantepie de la Saussaye.* Tikėjimų istorija. Vertė J. Laukis. Chicago 1914 m. 1086 p.

87) Kun. *K. Čibiras.* Liturgika. „Švyt." K.-Vil. 1922. Tilžė, sp. Otto v. Mauderodės, 126 p.

88) Pr. *A. Dambrauskas.* Kristau, išgirsk mus! Paveiksluota maldų knygelė vaikams. Kaunas 1921. 29 p. Šv. Kaz. leid.

89) [•]. Melskimės. Maldų knygelė Lietuvos jaunimui. Šven. Kazim. leid. Kaunas, 1921, 324 p.

90) [•] [•] Šv. Kaz. leid. Kaunas, 1921. 324 p.

91) [•] Naujasai popiežius Benediktas XV. Šv. Kaz. leid. Kaunas 1914. Sal. Banaičio s-vė, 19+I p.

92) [•] Švento Pranciškaus dvasia, arba naujas tretininkų vadovėlis ir maldų rinkinys. Šv. Kaz. leid. Kaunas 1921, „Šviesos" s-vė, 462 p.

93) Dešimt apdumojimų žmonėms prispaudimuose ir nusiminimuose esantiems. Iš lenkiško vertė kun. *Jurgis Rupko.* II leid. Kaunas 1914. S. Banaičio s-vė, 26 p.

94) Diewo didi Dywai dabar praejusiůse Metůse. Tilžė 1917 [got. r.] [A.B.Kl.].

95) Dievo Karalystė jumyse yra arba apie gerumo dorybę. Versta iš lenkų kalb. kun. P. L. Šv. Kaz. leid. Kaunas 1920. „Šviesos" s-vė, 73 p.

96) Kun. *P. Dogelis* [iš kun. Pinarto]. Jėzaus meilė. Tilžė 1921, 346 p.

97) Dukteries atverstas tėvas [Iš misijų]. Seinai 1914. Laukaičio, N. ir B-vės sp-vė, 16 p.

98) Dvasiškojo gyvenimo vadovėlis. Iš prancūzų kalbos išvertė kun. A. Stanlukynas Chicago 1916, 409 p.

99) Dwasiszkos Giesmes. Dievui ant garbės sutaisytos nůg kunigo *Endrulelt* Priekulėje isz naujo surinktos ir ant Gero musû Suraszytojû išleistos [got. r.] Tilžė 1916 [A. B. Kl.].

100) [•] [•]. Naujai iszleistos su Pridėjimu kelių naujų Giesmelių [got. r.]. Tilžė 1919. [A.B.Kl.].

101) Kunigas *Gaigalaitis.* Luteraus Knygutes. Atminimui pirm 400 Metu Nusidawusio Wieros Czystyjimo parupino mieliems Broliams Lietuwiams... pagal D. Hennig suraszytos. Iszleistos Kasztomis „Sandaros" Knįgu Kupczystes Klaipėdoje [got. r.]. Tilžė 1917 [vertė A. Bruožis].

102) [•] [•] su iliustracijomis.

103) *Gailionietis.* Vargo Žmonių globėja. Išl. Liet. Krikšč. Dem. Part. Kaunas 1922, „Šviesos" s-vė, 23 p.

104) *F. M. Gecas.* Šeštadienis ir Sekmadienis. Rabinų sąjungos leid. Kaunas, 1922, Br. Gurvičių s-vė, 19 p.

105) *J. Gerutis.* Rymo katalikų bažnyčios apeigos. Naujas pataisytas leidinys. Šv. Kaz. Kaunas 1915. S. Banaičio s-vė, 168+V p.

106) K. Giedrutis. Ar yra Dievas? Iš vokiško vertė... Chicago, 1915. 16 p.

107) Gyvasis rožančius su 15 paveikslėlių dievobaimingais apdumojimais, 1914 m. 4+15 p.

108. Graudi ašarėlė. Katalikų jaunuomenės maldų knygelė. Išl. J. Rinkevičius ir A. Rucevičius. Vilnius 1915. J. Zavadskio s-vė, 192 p.

109) *Frank Harris.* Pasakojimai apie Gerą. Vertė A. Lalis. Chicago 1822, 42 p.

110) Kun. *Konradas Hock.* Dievo Akyvaizdoje. Iš 7-os laidos vertė Byras. Tilžė, 1922, 184 p.

111) Kant. Pra. *Hox-Heres.* Jezaus širdies mėnuo. Vokiškai parašė... Liet. vertė kun. *Pr Žadeikis,* Pašušvio klebonas. Antra laida Šv. Kaz. Kaunas, 1914. S. Banaičio spaustuvė.

112) Kun. *P. Jakubėnas.* Tyla audroje. Pamokslas. Petrapilis 1916. „Lietuvių spaustuvė".

113) *K. V. K.* Netikėjimo priežastįs. So. Boston, 1917. p. 24.

114) Karalienė Aniolų. Maldų knyga lietuviams katalikams. Vilnius 1916. J. Zavadskio s-vė, 263 p.

115) Kardelis Mátichawa, arba kaip isz wieno žymo Mokintinio pasiuntinis pastojo [got. r.]. Išl. Berlyno missijos bendrovės knygynas. Priekulė 1914 [A.B.Kl.].

116) Katalikų tikybos katekizmas, patvirtintas Žemaičių vyskupystei. Trečioji laida. Tilžė, 1922. 110 p.

117) Katekizmas arba sutvirtinimo sakramentas su maldomis ir apeigomis Lotynų ir Lietuvių kalboje. Iš prancūzų kalbos vertė kun. V. Zacharevyče Vilnius, 1915. M. Kuktos s-vė, 22+2 p.

118) Katekizmas evangelikų reformatų tikėjimo vaikams. Petrapilis 1916 „Lietuvių s-vė", 80 p.

119) Kun. *J. Koncevičius.* Trumpas katekizmas. Vadovėlis pradžios mokykloms ir pirmai vaikų išpažinčiai. Ketvirta laida. Šiauliai 1922. Savičio ir Šumkauskio s-vė, 61 p.

120) [*] Trumpas katekizmas pirmai vaikų išpažinčiai ir šv. Komunijai vadovėlis. Trečia laida. Leipcigas [1921?].

121) Kristaus siela, pašvęsk mus. Maldingo krikščionies pašnekėsiai su Viešpačiu švenč. sakramente. Vertė P. Rauduvė: Kaunas 1922. 184 p.

122) Kun. *M. Krušas.* Katekizmas mažiems vaikams. Pagal kun. R. A. Mc. Gache'ną. Chicago, 1918. 71 p.

123) Kruvinas Viešpaties Jezaus Kristaus kelias. Vilnius 1915. Masiulio knygyno Panevėžyje leidinys. K. Štrazdo ir A. Vegėlės s-vė. 16 p.

124) Kunigas [I. J. Razokas]. Nedeldienio Mokyklų Rėdas su Maldomis, Giesmėmis ir kitais reikalingais dalykais. Išleido Nedeldienio Mokyklu Mylėtojai. Chicago 1919. 28 p. [A.B.Kl.].

125) Kristupas *Lekšas.* Zinio Warpelis. Naujos Dwasiszkos Giesmes ypacziai Szwentėms sutaisė ir iszleido... Peržiūrėjo ir kiek galint Iszleidimui pritaikino Werdainis kunigs Gailus [got. r.]. Tilžė 1919 [A.B.Kl.].

126) Kun. *J. Liasauskas.* Antras vaikams katekizmas. Seinai 1914. Laukaičio ir K-o s-vė, 68 p.

127) Litanija prie Motinos Dievo Neperstojančios pagelbos. Vilnius 1915. K. Strazdo ir A. Vegėlės s-vė, 15 p.

128) Dr. Martyno *Liuterio* Mažas katekizmas ir Dr. Jono Jokubo Rambako pamokslas. Petrapilis 1916. „Liet. s-vė", 92 p.

129) Jokubs Makvetle, wiens aprikoniszkas Medžiotojis. Priekulė 1914 [got. r.] [A.B.Kl.].

130) Kun. *A. Maliauskis.* Ar beverta tikėti. Šv. Kaz. leid. Kaunas, 1922. 32 p.

131) [*] Bedievių Inkvizicija. Kninga I. Kaunas, 1922. 91 p.

132) Marijos giesmė. Vilnius, 1915. M. Kuktos s-vė. Vienas lapas.

133) Naujai išleistosios suplikacijos ir maldos po skaitytinių mišių patvirtintos Žemaičių vyskupo. Š. Kaz. leid. Vilnius 1915. M. Kuktos s-vė, 8 p.

134) Netla, Basutū Mergaitė. Išl. Berlyno Misijos bendrovės knygynas. Priekulė 1914 [A.B.Kl.].

135) Kun. *L. Fr. Neiss.* Aszbeymano namai korius Wieszpacziui szlužyjo. Peržiūrėjo kun. Kr. Jurkšaitis. Berlynas 1914 [A.B.Kl.].

136) Nusipirkite vyšnių patįs. Išl. „Lietuviškos Sąjungos Knįgynas". Tilžė 1914 [A.B.Kl.].

137) Pagalbininkas Petras von Wyk. Išl. Berlyno missios bendrovės knygynas. Priekulė, 1914. (A. B. Kl.)

138) Palaiminimas tiems namams. Vilnius, 1915. 1 p.

139) Pasilinksminojimas Diewuje. Vertė kun. Reidys, Klaipėdoje. Išl. Rytprusinė naminės misijos draugija. Klaipėda 1920 S-vė. „Lituania" [got. r.] [A.B.Kl.].

140) Kun. K. *Paltarokas.* Šventoji Senojo ir Naujojo Įstatymo Istorija. 3-sis pat. leid. Sv. Kaz. Mariampolė 1919. 108+116 p.

141) Pasielgimas nekurios dievobaimingos mergaitės Katrynos bei jos nuobažni apmąstymai nekalto kentėjimo musu Pono Jezaus Kristaus. Biržai 1914. M. Yčo s-vė.

142) Kun. *Pr. Penkauskas.* Šventoji Senojo ir Naujojo Įstatymo istorija. Šv. Kaz. leid. Tilžė 1922. Jagomasto s-vė, 192 p.

143) Kun. *Antanas Petrauskas* [pagal Dr. J. Rises] Homilijos visų metų sekmadieniams. Seinai 1914. Laukaičio s-vė, 280 p.

144] Kun. *Pilikauskis.* Trumpas Katekizmas. Vertė kun. J. G. Vilnius 1915. Strazdo ir Vėgėlės s-vė, 48 p.

145) [*] Trumpas katekizmas pagal... išguldymą. Naujas pataisytas išguldymas. Vilnius 1915. M. Kuktos s-vė, 64 p.

146) [*] [*] Vertė kun. J. G. Perspauzdino kun. E. Paukšte. Maskva 1916. V. Lemano s-vė, 40 p.

147) Kun. *Pinart.* Jezaus meilė. Sulietuvino kun. P. Dogelis. 1921. 346 p.

148) Kun. *L. P.* Sutvirtinimo sakramentas su maldomis ir apeigomis. Šv. Kaz. leid. Kaunas 1922. „Šviesos" s-vė, 28 p.

149) Kun. *Adolfas Pleszczyński.* Gyvenimas šv. Stanislovo Kostka Jaunuomenės užtarytojo. Vertė M. M. T. Chicago 1917. „Tikybos ir Doros" sp., 59 p.

150) Poteriai arba atgailos sakramentas ir suplikacijos. Petrapilis, 1916. „Lietuvių s-vė, 15 p.

151) Kun. *Jurgis Rupko*. Lygumų klebonas. Lygumų bažnyčia. Vilnius 1914. M. Kuktos s-vė, 1 p.

152) Salamonas Koata, Matabelu Ewangelists. Išl. Berlyno misijos bendrovės knygynas. Priekulė, 1914 [got. r.] [A.B.Kl.].

153) Kun. *J. Skruodys*. Tikyba. Vilnius, 1921.

154) Juozapas Skvireckas. Evangelijos dalis skaitomas visų metų Viešpaties dienomis ir šventadieniais. Vertė... Tilžėje, 1920. 143. p.

155) Kun. *Justinas Staugaitis*. Bažnyčios istorija. Antrasis leidimas [peržiūrėtas ir papiatintas]. Švyturys. Kaunas—Vilnius [Tilžė] 1922. J. Reylenderio s-vė, 178 p., 5000 ekz.

156) Trumpas katekizmas patvirtintas Žemaičių ir Vilniaus vyskupų ir Mohilevos arkivyskupo. Shenandoah 1914. 28. p.

157) Kun. *K. Šaulys*. Vedusiųjų dingimas ir naujos jungtuvės. Kaunas 1922 m. „Šviesos" s-vė, 16 p.

158) *A. Štolzas*. Šventoji Elžbieta. Iš vokiečių k. liuosai vertė Byras. Kaunas 1922. „Šviesos" s-vė, 200 p.

159) Kun. *Jonas Šepetys*. Kaimo pamokslai. I dalis. Biržai 1914. M. Yčo s-vė, 64 p.

160) Širdingas Naujo Meto Pasveikinimas. Priekulė 1914 [A.B.Kl.].

161) *P. Schauppe*. Ar yra pragaras. Iš lenkiško vertė kun. Pov. Martišius. Kaunas 1914. S. Banaičio s-vė. Šv. Kaz. leid. 86+1 p.

162) Švenč. Jezaus Vaikelio valandos ir penkios Kalėdų giesmės. Šv. Kaz. Kaunas 1922. „Šviesos s-vė, 91 p.

163) Švenč. Panos Marijos Litanija. Kun. Pr. Bieliauskio lėšomis. Vilnius 1915. M. Kuktos s-vė, 64+1 p.

164) Šventasis Raštas Senojo ir Naujojo įstatymo su Vulgatos tekstu. Vertė ir komentarus pridėjo kun. Juozapas Skvireckas. 13 sąsiuvinys. Kaunas 1914. S. Banaičio s-vė, 321+480 p.

165) ["] ["] 14 sąsiuvinys. Kaunas 1914. S. Banaičio s-vė, 481—640 p.

166) Šventasis Rožančius, Odessa 1915. S-vė „Znanije", 31 p.

167) Kun. A. Tamoliūnas. Tretysis Švento Pranciškaus Įstatymas. Chicago 1922, Lietuvos Vyčių s-vė, 20 p.

168) Tėwams pakriksztyto Kudikio. Klaipėda 1914, s-vė „Lituania" [A.B.Kl.].

169) Tikybos pirmamokslis patvirtintas Žemaičių vyskupystei. Antroji laida. Kaunas 1917. S. Banaičio s-vė, 32 p.

170) Kun. *Antanas Tyrulis*. Naujas trumpas katekizmas, lengvas vaikeliams rengti prie pirmosios šv. Komunijos. Seinai 1914. 74+1 p.

171) Trumpas suglaudimas Wirszutinio surinkimo Dawado Ewangeliszkos Lietuwiszkos Maldos Draugystes. Tilžė 1914 [A.B.Kl.].

172) Turime Popiežių. Šv. Tėvas Benediktas XV. J. Rinkevičiaus ir A. Rucevičiaus leid. Vilnius [1914?] M. Kuktos s-vė, 15 p.

173) *Wallace Nelson*, Tikėjimų istorijos Profesorius... Kristaus Teismas ir jo teisėtumas. Pagal... sutaisė F. P. Bradschulis. Chicago 1918, 30 p.

174) *S. Vaigminas*. Šv. Morkaus ir Kryžiaus dienų maldos. Tilžė 1922. 30. d.

175) Wel matysimies. Vertė kun. Reidys. Klaipėda 1920, spaust. „Lituania" [got. r.] [A.B.Kl.].

176) Viešpaties kančios kelias. Pašventimo atmintis ant Šviesio Kalno Čenstakavoje. Vilnius 1915. Rutkauskio s-vė, 1 p.

177) *P. Viešiautas*. Šv. Kazimierio jubilėjaus iškilmės Vilniuje 1922 metais. Vilnius „Švyturio" s-vė, 16 p.

178) Kun. *Franciškus Žadeikis*. Gegužės mėnuo. Gegužinėms pamaldoms vadovėlis. Pagal vokiškuosius rašytojus spaudon parengė..., Pašušvio klebonas. Kaunas 1914. S. Banaičio s-vė, 176 p.

179) Kun. J. *Židanavičius*. Apie Religijos pradžią ir jos reikalingumą. Boston 1917 16. p.

II. Filosofija. Psichologija. Logika.

23) *(M. Deshumbert)*. Prigimtinė moralybė. Laisvamanių moralybės dėsniai. Kaunas 1922. „Varpo" s-vė, 31 p.

24) J. *Gobis*. Pažanga ir laimė. Kaunas 1919. „Šviesos" s-vė, 21 p.

III. Pedagogika. Švietimo reikalai.

27) *V. Arminaitė*. Blaivaus jaunimo auklėjimo reikalais. Iš „Liet. Mok." Blaivyb. dr. leid. Kaunas 1922. 8. p.

28) *V. Bičiūnas*. Paišybos metodikos bruožai. „Dirvos" leid. Mariampolė 1921. 46. p.

29) *A. Busilas.* Pedagogijos pagrindai arba kas reikia žinoti kiekvienam auklėtojui apie vaikus. Kaunas 1922, 32. p.

30) *V. P. Delianis.* Protmeilių Mokykla del Lietuvių. The School of Thinkers Lit. Ilustr. Mon. Pittsburg N 1 January 1922 p. 40 [liet. ir a ng.].

31) *Demokratas.* Socialistų kova su tikėjimu arba mokyklų klausimas St. Seime. Kaunas 1922. „Šviesos" s-vė, 16 p,

32) Humanitarinių Mokslų Fakulteto regulaminas ir mokslo planas. K. 1922. Liet. Univerșit. leid. V-bės s-vė, 8 p.

33) Kūdikių priežiūra. Iš anglų kalbos vertė Ona Vidikienė. Išl. Liet. Mot. Progr. Susiv. Amerikoje 1916. 144. p.

34) Kultūros švietimo draugijos įstatai. „Sietyno" leid. Raseiniai [Šiauliai] Savičo ir Šumkauskio s-vė, 8 p.

35) Lietuvių Draugija Aukštųjų Maskvos Mokyklų moksleiviams šelpti. 1913 — 1914 metų apyskaita. Vilnius 1915. M. Kuktos s-vė, 29 p.

36) Lietuvos Katalikų Mokytojų sąjunga. 1922, „Šviesos" s-vė, 32 p.

37) Lietuvos Katalikų Mokytojų Sąjungos Įstatai. Antroji laida. K. 1922, „Šviesos" s-vė, 24 p.

38) Lietuvos Mokytojų Profesinės Sąjungos Nario knygelė. Šiauliai 1922. Savičo ir Šumkauskio s-vė, 54 p.

39) Lietuvos Žiburėlio įstatai. Kaunas 1922. „Varpo" s-vė, 8 p.

40) *Pokrovski E.* Kaip maži vaikai auginti. Vertė J. L. Vilnius 1913. J. Zavadskio s-vė, 52 p.

41) *Juozas Purickis.* Beletristikos rolė žmonijos auklėjime. Kaunas 1914. S. Banaičio s-vė, Šv. Kaz. Dr-jos leid.

42) *St. Ld.* Vaikai ir alkoholio nuodai. Alkoholio kenksmingumas į vaikų protą ir organizmą. Išl. „Žinynas". Vilnius 1915 m. „Zničo" s-vė, 8 p.

43) *W. Schneebell.* Tipingoji škicų paišyba. Sąsiuvinys I. „Kultūros" leid. Šiauliai [Leipcigas] [1921] 8 tabelės.

44) ["] ["] sąs. II ["].

45) ["] ["] „ III ["].

46) ["] ["] „ IV ["].

47) ["] ["] „ V ["].

48) ["] ["] „ VI ["].

49) ["] ["] „ VII ["].

50) ["] ["] „ VIII ["].

51) *G. Taučius.* Idealas ir jaunuomenė. Vertė... Seinai 1914. Laukaičio s-vė, 150 p.

52) Trumpas paidagogijos vadovėlis. Didaktikos pradžia. L. M. Dr. Vilnius 1918, 48. p.

53) Vilniaus Lietuvių dviklasinė mokykla [1907—1917] [A. Vileišis]. Vilnius 1917, 16. p.

IV. Visuomenės mokslai ir teisė.

70) *V. Akelaitis ir L. Volpertas I.* Veikiantieji Lietuvoj įstatymai darbo srityje. II. Žemės reformos įstatymas. K. 1922. (Mariampolė) „Dirvos" s-vė, 129 p.

71) *A. Bogdanov.* Įžanga į politinę ekonomiją. Vertė V. Tauras. „Laisvės" spauda. Brooklyn 1922. 240. p.

72) *M. Cheisin.* Profesinės darbininkų sąjungos. Iš rusų kalbos vertė J. Pakalka. Liet. Soc.-Dem. Par. leid. K. 1922 m., s-vė „Raidė", 112 p.

73) Darbininkams atlyginimo įstatymas. Išl. New Jorko Valstijoje. Gruodžio m. 1913. Brooklyn N. J. 1914. „Vien. Liet." sp., 96 p.

74) *Juozas Gobis.* Visuomenės mokslo vadovėlis vidurinei mokyklai. Šiauliai 1923. Savičo ir Šumkauskio s-vė, 72 p.

75) Red. Star. Line. Ištrauka iš Amerikos Suvienytų Valstybių Įstatymo iš 1917 m. vasario m. 5 d. apie įvažiaviamą. K. 1922, s-vė „Prima," 8 p.

76) Kaip tapti Suvienytų Valstijų Piliečiu. Antra laida. Boston 1915, 29 p.

77) Lietuvos Atstatymo Bendrovė. Ekonominis judėjimas lietuvių tarpe. Boston 1919, „Sandaros" sp. 16 p.

78) Lietuvos Bankas. Liet. Banko įstatymas. Lietuvos Banko statutas. Piniginio vieneto įstatymas. K. 1922, „Varpo" s-vė 124 p.

79) Lietuvos Steigiamojo Seimo rinkimų įstatymas. K. 1919. V-bės s-vė, 21 p. VII.

80) Lietuvos Valstybės Konstitucija su paaiškinimais. Išleido V. Jankūnaitė. K. 1922. V—bės s-vė, 31 p.

81) Lietuvos Žemės Ūkis ir Žemės reforma. K. 1922 V-bės s-vė, 59 p.

82) *Karolius Marksas.* Jo gyvenimo ir mokslo charakteristika. Brooklyn. 1918 246 p.

83) („) Samdomasis darbas ir Kapitalas. F. Engelso įžanga. „Šviesos" leid. K. 1922 „Varpo" s-vė, 63 p.

84) J. *Mašiotas.* Lietuvių Bankas Vilniuje. Vilnius 1914. R. Kuktos s-vė, 9+3 p.

85) *Lad. Natkevičius.* Ką privalo žinoti kiekvienas pilietis demokratinę valstybę bekuriant. „Varpo" leid. K. 1922. „Varpo" s-vė, 72 p.

86) Normaliai įstatai vietos ir ūkio draugijoms. Kupiškio ūkio draugijos įstatai. Vil. 1915. J. Zavadskio s-vė, 27 p.

Normalnyi ustav dlia miestnych sielskochoziaistvennych obščestv. Kupišskoje obščestvo sielskago choziaistva. Vilna 1915. tip. J. Zavadskago.

87) Nuosavybė ir darbas. Sulietuvino A. J. Karalius. Chicago 1914. 18+2 p.

88) Kapitonas *Papečkys.* Kaltinimo aktas apie priešvalstybines, slaptas lenkų organizacijas Lietuvoje „Polska Organizacija Wojskowa" ir „Organizacija Strzelców Nadniemeńskich" b. m. ir v. (Kaunas 1919) 56 p.

89) Persikėlimas už Uralo 1914 metais. Pereselenije za Ural v 1914 godu. V. 1914. J. Zavadskio s-vė.

90) *Albinas Rimka.* Gamyba ir pelnas įvairaus didumo žemės ūkyje. Ž. U. ir V. T. Min. leid. Klaipėda 1922. „Lituanios" s-vė 72 p.

91) („) Lietuvos Ūkis. Statistikos tyrinėjimai. Antrasis leidimas. „Švyturio" leid. K.-V. (Tilžė) 1922. Reylenderio ir sūn. s-vė, 133 p.

92) Savivaldybės įstatymas K. 1919. V-bės s-vė 80 p.

93) Seimo rinkimų įstatymas. K. 1922, V-bės s-vė, 16 p.

94) [*Steponaitis Vyt.*] Pirmasis Lietuvos vartotojų draugijų kalendorius 1915 metams. Išleido Josvainių Vartotojų Draugijos Valdyba. K. 1915, 168 p.

95) *K. I. Skruodys.* Atstovų rinkimai Lietuvoje. V. 1919.

96) *A. B. Strimaitis.* Apdrauda ir pašalpa. Fraternalių Organizacijų peržvalga. New York 1917 „Tėvynės" sp., 32 p.

97) *P. Šalčius.* Kaip laikyti, prižiūrėti ir skirstyti prekes. Iš vokiečių šaltinių parengė Liet. Kop. B. Sąj. leid. K. 1923 [1922] „Raidės" s-vė, 34 p.

98) [„] Patarimai vartotojų bendrovių steigėjams ir vedėjams IV d. Krautuvės nuomojimas ir įrengimas. Instrukcija pardavėjams. K. 1919, 24 p.

99) Dr. *Jonas Šliupas.* Šis tas iš pasaulinės prekybos istorijos. „Biržų liaudies knygynas 1 N. Biržai 1922. Biržų s-vė 175 p.

100) Taupomųjų valstybės kasų įstatai. K. 1919. V-bės s-vė 12 p.

101) *Z. Toliušis.* Lietuvos teismų sutvarkymas. „Varpo" leid. K. 1922. „Varpo" s-vė 32 p.

102) Prof. *M. Tugan-Baranovskis.* Socializmas — visuomenės idealas. Vertė ir išleido Mečius Markauskas. K. 1822 „Raidės" s-vė, 144 p.

103) *I. S. Vasiliauskas.* Apie apdraudą. Sus. L. R. K. Am. leid. Boston 1917. „Darbininko" s-vė, 88 p.

104) D-ras *Viršila.* Teismo medicina. Šviet. Min. knygų leid. kom. leid. K. 1922 „Varpo" s-vė 88 p.

105) Žemės reformos įstatymas. „Varpo" b-vės leid. K. 1922. „Varpo" s-vė, 32 p.

106) Prof. *S. Žydas.* Koperacija, jos esmė ir uždaviniai. K. 1923, „Raidės" s-vė, Liet. Kop. Bend. Sąj. leid., 32 p.

Istorija.

51) *Z. Angarietis.* Lietuvos Revoliucinio judėjimo ir darbininkų kovos istorija. Partijos istorija iki 1896 m. Tomas I [Smolenskas?] 1923, 232 p.

52) *Madeleine Avietėnaite.* Didėji Francijos revoliucija. Worcester, Mass. 1917 „Amerikos Liet." sp., 75 p.

53) [„] Istorijos įžymiausių Europos tautų, dalyvavusių didžiojoj karėj. Worcester, Mass. 1917. „Amer. Liet." sp., 194 p.

54) *A. Busilas.* Istorija vidurinei mokyklai. Priešistoriniai laikai (pirmykštės kultūros bruožai). Versta iš Jakovlevo, Paagli, Viperio ir k.) „Varpo" b-vės leid. K. 1922. „Varpo" s-vė, 86 p.

55) J. *Gabrys.* Lietuvių-lenkų unija. Philadelphia, Pa. 1915 „Žvaigždės" sp., 66 p.

56) *Jonas Yčas.* Garbingas mūsų praeities atminimas. (Ats. iš „Liet. Tautos") V. 1914. M. Kuktos s-vė 23 p.

57) [„] Simano Grunau XVI amžiaus kronisto reikalu [Ats. iš „Šviet. Darbo" 1922 3/6 N.] K. 1922. Valst. s-vė 63 p.,

58) *Iksas.* Ar buvo visuotinas tvanas. Pagal I. M. Mecanu ir kitus, parašė... Boston 1920.

59) K. *Ivanovas.* Rytai ir mitai. Iš rusų kalbos vertė I. Jablonskaitė. Antrasis [trečiasis] leidimas. „Švyturio" leid. K.-V. [Karaliaučius] 1921. Rytų Prūsų s-vė, 125 p.

60) [„] Senovės Istorija. Iš rusų kalbos vertė K. Kepalas. „Švyturys" 1922 [5000 ek.]

61) *A. Jakštas.* Pirmutinės [10-ties metų] spaudos atgavimo sukaktuvės 1904—1914. Kaunas 1914. S. Banaičio s-vė 35 p. Šv. Kaz. leid.

62) *P. Klimas.* Istorinė Lietuvos Valstybės apžvalga. „Vaivos" leid. K. [Berlynas]. 1922 Guido Hakebeilio s-vė, 42 p.

63) Kokius Dievus garbino senovėje. Boston [1922] „Keleivio" leid., 300 p.

64) *Lunkevičius.* Kaip gyventa mūsų senelių prosenelių. 101 piešinys. Kupiškėnų būrelio vertimas. Kalbą žiūrėjo A. Vireliūnas. Šv. Min. leid. V.-K. [Leipzigas] 1921, Brandšteterio s-vė, 144 p.

65) *Pranas.* Lietuvos istorija. „Švyturys" 1919. 5000 ekz.

66) [„] [„] Švyt. 1920 5000 ekz.

67) [„] [„] Švyt. 1921 5000 ekz.

68) [„] [„] Švyt. 1922 5000 ekz.

69) *V. K. Račkauskas.* Ruožai iš Susivienijimo Lietuvių Amerikoje istorijos. Sus. L. Am. leid. New York [1918], „Tėvynės" sp., 36 p.

70) *R-čių Jonas.* Gudelių parapijos monografija (Ats. iš „Lietuvių Tautos"] Vil. 1914. M. Kuktos s-vė, 27 p.

71) Susivienijimo Lietuvių Amerikoje istorija nuo 1886 iki 1915 metų. Išl. S.L.A. lėšomis. New York, 1915 „Tėvynės" sp-vė, 547 p.

72) Suvienytų Valstijų prezidentai ir karės. Worcester [1917?] „Amerikos Lietuvio" s-vė, 40 p.

73) Kun. J. *Šepetys.* Reformacijos istorija Lietuvoje. Pirmoji dalis [ligi jezuitų atsikraustymui į Vilnių 1569 m.]. Vilnius 1922. „Mildos" leid., 80 p.

74) Dr. J. *Šliupas.* Prabengtis Lietuvių Tautos senovėje. Amer. Liet. Taut. Sand. leid. Boston 1922. 46 p.

75) *Tijūnaitis S.* Vidurinių amžių istorija. Sekdamas Zakrzewskį, Semkowiczą ir kitus parašė. Ketvirtoji dalis. Pirmoji knyga. Seinai 1914. Laukaičio s-vė, 68 p.

76) Trumpa senovės istorija. Pagal prof. R. Vipper vertė D. Chicago 1914. 305 p.

77) *V. Zakševskis.* Naujųjų amžių istorija. I dalis. Ligi didžiosios prancūzų revoliucijos. Iš lenkų kalbos vertė L. Noreika ir J. Pajaujis. Antrasis leidimas. „Švyt." K.-V. [Tilžėje] 1922. Reylenderio ir sūnaus s-vė, 173 p., 5000 ekz.

78) ["] ["] 2 dalis, 1922. 5000 ekz.

VI. Literatūros istorija ir teorija.

28) K. *Bizauskas.* Žodmenės bei literatūros teorija. Antroji dalis. 1918 m. priedas prie „Lietuvos Mokyklos" 53 — 80 ir 97 — 128 p.

29) J. *Gabrys.* Lietuvių literatūros apžvalga. Pirmoji dalis. Šv. Kaz. leid. K. 1914 112+IV p.

30) Prof. K. *Heinemanas.* Vokiečių literatūros istorija. II dalis. Vertė K. Puida. Šviet. Min. leid. K. [Berlynas] 1922. Otto Elsnerio s-vė, 269 p.

31) *A. B. Klaipėdiškis.* Prūsų lietuvių laikraščiai [atsp. iš „Draugijos"]. K. 1914. S. Banaičio s-vė, 16 p.

32) *G. Petkevičaitė.* Pasaulinės literatūros istorijos vadovėlis. Pirmoji dalis: Rytai, „Varpo" leid. K. 1922. „Varpo" s-vė, 48 p.

33) *G. Rutenbergas.* Simanas Daukantas, Lietuvių atgimimo pranašas, K. 1922, „Raidės" s-vė, 64 p.

VIII. Gamtos mokslai.

41) Akyvi apsireiškimai sviete. Su 7 paveikslais. Chicago 1914, 79 p.

42) *I. Baronas.* Gamtos pradžiamokslis I d. „Švyt." 1921. 10000 ekz.

43) ["] ["] II d. 1922. 10.000 ekz.

44) *Polius Beras.* Dievo galybė. Pasikalbėjimai ir paveikslėliai. Fizika. Chemija. Gyvulių fiziologija. Augalų fiziologija. Iš... laisvai vertė J. Murka. Antriesiems metams pirmosios knygos. Šviet. Min. Tilžė 1921. Otto v. Maud., 155 p.

45) *V. I. Budrikas.* Pasaulio Minčių Šaltinis: Knygos. Cleveland, 1921, 55 p.

46) *Pr. Dovydaitis.* Žmogaus išsirutuliojimas ir paleontologija. K. 1914. S. Banaičio s-vė IX. + 24 p.

47) Dr. *K. Grinius.* Apie botanikos organografijos lietuviškąją terminologiją. Iš „Liet. Tautos" V. 1914. M. Kuktos s-vė, 15 p.

48) Gyvulių Protas. Lietuvių kalbon vertė Juozas Laukis. Chicago, 1915. 212 p.

49) *Evgenij Elačič'as.* Pasakojimai iš gyvulių gyvenimo su 38 paveikslėliais. Vertė M. Lupeikytė K. M. 1922. „Dirvos" leid., 83 p.

50) Prof. *Pr. Jodelė.* Geologiniai tyrinėjimai technikos žvilgsniu su Lietuvos geologijos daviniais ir šulinių gręžiniais. Šv. Min. leid. K. 1922. V-bės s-vė, 108 p.

51) *T. Ivanauskas* ir *L. Vailionis*. Lietuvos Gamtos Tyrimo Stoties 1920 ir 1921 m. darbų apyskaita su pastabomis apie Lietuvos fauną apskritai [Kaunas]. 1922, 16 p.

52) Dr. *A. J. Karalius*. Bakterijos. „Žinių" B-vės leid. Chicago 1922, 32 p.

53) *K. S. Karpavičius*. Kas slepiasi už žmonių pasakų. Su daugeliu paveikslų ir su keletu žemlapių. Cleveland, O. 1918, 148+8 p.

54) Kopernikas ir Galilėjus. Parašė A. M. Chicago 1916, 32 p.

55) *(A. Maas)*. Pagrindinė žemės ūkio chemija. Žemės Ūkio ir Valst. Turtų Min. leid. Klaipėda, [1922] s-vė „Rytas". Spaudai parengė Jonas Paltarokas, 91 p.

56) *A. Nečajevas*. Žemės turtai. Seinai 1914, 62 p.

57) *V. Ruokis*. Analizinė chemija. 1922. Ž. Ū. ir V. T. Min. leid. 440 p.

58) *M. Stankevičius*. Žmogaus kūnas. "Švyt." 1921, 5000 ekz.

59) ["] Botanika I d. Šv. 1921, 5000.

60) ["] ["] II d. Šv. 1921, 5000.

61) ["] Zoologijos vadovėlis. Šv. 1921, 5000.

62) ["] Apie bites. Šv. 1921. 4000.

IX. Geografija. Kelionės. Vietų aprašymai.

26) *E. Debes*. Mažasis mokyklos atlas. Iš 20 lapų. Skiriamas pradedamajam mokslui. Lietuvos mokyklai parengė A. Vireliūnas. Švyt. K. V. 1923 [Leipcigas, H. Waynerio ir E. Debeso s-vėj], 20 lapų.

27) *J. Gerutis*. Planetos ir žvaigždės. Pagal Flammarioną. Šv. Kaz. Dr. Antra laida. K. 1920 87 p.

28) *A. Klimas*. Lietuvos geografija. „Dirvos" b-vės leid. K.-Mar. 1923, 71 p.

29) *A. Kruberis, S. Grigorjevas, A. Barkovas, S. Čefranovas ir G. Ivanovas*. Geografijos pradžia. Penktasis, B. Masiulio pataisytasis, leidimas. „Švyt." K.-V. [Tilžė] 1922. Otto v. Mauderodės s-vė, 122 p.

30) Kauno Miesto Žemlapis spalvuotas. K. (1922 V-bės s-vė. „Dirvos" leid. 5000 ekz.

31) Lietuvos Žemėlapis, kur smulkiai pažymėtos Didžiosios ir Prūsų Lietuvos vietos, kuriose eina mūšiai ir kurios nuolat laikraščiose minimos. „Liet Žin." 1915, 57 Nr.

32) *P. Matulionis*. Lietuvių ir Latvių žemė. Reljefinis žemėlapis [paaiškinimai] Tilžė 1922 Reylenderio ir sūnaus s--vė, 16 p.

33) *A. P. Niečajevas* ir kiti. Ugniakalniai ir žemės drebėjimai. Iš... Surinko B. S. Seinai. Laukaičio, Dvaranausko ir B—vės spaustuvėje. 1914. 8⁰ p. 60+3. [Žmonių Knygyno išleid. 1 Nr].

34) *Pranaičiukė Julė*. Iš kelionės po Lietuvą ir Aziją. Philadelphia 1914, 370 p.

35) *V. K. Račkauskas*. Amerika arba rinkinys įvairių faktų, žinotinų Amerikoje gyvenantiems ir čion atkeliaujantiems Lietuviams. New-York, 1915. 288 p.

36) *B. Rožanskaitė*. Afrika ir jos gyventojai. Martyno Kuktos spaustuvė Vilniuje 1915, 8⁰ 32 p. Šv. Kaz. leid.

37) *M. Šalčius*. Kaip Gyvena: Latviai, Anglai, Suomiai. Susiv. Amer. Liet. leid. New-Jork 1916. 65 p.

38) *Žviksas Zigmas*. Skersai Lietuvos ir Kuršės [Kelionės įspūdžiai]. Liet. Žin. 77—80 Nr.

X. Matematika.

39. Aritmetikos teorijos vadovėlis. L. M. Dr. V. 1916. M. Kuktos s-vė 127 p.

40) Arimetikos teorija. „Švyturys" 1921. 10.000.

41) Aritmetika. Mokslo pradžia ir terminai. [Mokytojo reikalui]. Kul. ir Šviet. sekc. leid. Voronežas, 64 p.

42) Aritmetikos uždavinynas I d. „Švyt." 1919. 5000 ekz.

43) ["] I d. „Švyt." 1920. 10.000 ekz.

44) ["] I d. „Švyt." 1921. 10.000 ekz.

45) ["] I d. „Švyt." 1922. 10.000 ekz.

46) ["] II d. „Švyt." 1919. 5.000 ekz.

47) ["] II d. „Švyt." 1920. 10.000 ekz.

48) ["] II d. „Švyt." 1922. 10.000 ekz.

49) *Mt. Bagdonas*. Algebros uždavinynas II d. „Švyt." K. V.1 922. [Tilžė] Reylenderio s-vė 32 p.

50) ["] ["] I dalis. „Švyt." 1922. 5000.

51) *A. Busilas*. Aritmetika. Antroji dalis „Kultūros" b-vės leid. K. 1922. „Varpo" s-vė 103 p.

52) ["] ["] [Uždavinynas ir teorija]. Ketvirtoji dalis „Kultūra" K. 1922. „Raidės" s-vė, 127 p.

53) ["] Matematikos abėcėlė. Aritmetika pirmiesiems mokslo metams K. 1922. „Varpo" s-vė, 64 p.

54) ["] Aritmetika. Trečioji dalis. Tretieji mokslo metai „Kultūros" leid. 1922.

55) ["] Jaunas Matininkas. I d. „Švyt." 1920. 5000 ekz.

56) *I. Damijonaitis*. Aritmetikos uždavinynas [mokslo pradžiai]. Veiksmai su skaičiais ligi 1000 „Dirvos" leid., Mariampolė 1922. 112 p.

57) 7-is Trumas aritmetikos vadovėlis vidurinėms mokykloms. Vil. 1916. 127 p.

58) *I. Ilgūnas*. Buhalterijos vadovėlis. „Švyt." 1921. 5000 ekz.

59) ["] Komercijos aritmetika. „Švyt." 1922. 5000 ekz.

60) *A. Matulevičius*. Veiverių mokytojų seminarijos mokytojams Aritmetikos uždavinynas pradedamajai mokyklai. Pirmieji metai. Petrapilis. Lietuv. draug. n. d. k. š. s-vė 1916 8° p. 61+1.

61) Inž. *K. Šakenis*. Fizika II dalis. Magnitas, Elektra. Antrasis papildytas leidimas. „Švyt." K.—V. 1922 [Tilžė] O. v. Mauderodės s-vė 114 p.

62) *M. Šalčius*. Pradedamosios aritmetikos vadovėlis. Worcester 1916, 84 p.

XI. Menas.

35) Birūtės garsai. Parinktos dainelės vartojimui Lietuvos jaunuomenei. Antra laida. „Birutės" leid. Tilžė 1914. Otto v. Mauderodės s-vė, 48 p.

36) Kun. *T. Brazys*. Mūsų dainelės 2—3 lygiems balsams. Surinko ir suharmonizavo... Leidėjas kun. P. Dogelis. Vil. J. Zavadzkio s-vė 1919. I d.

37) *Anzelmas Feuerbachas*. Atsiminimai ir dvylika jo svarbesniųjų paveikslų spalvuotų repredukcijų. „Kultūros" b-vės leid. Šiauliai [Leipcige] b. m. [1922] p. 8+12 repr.

38) *Juozas Gruodis*. 1) Mylėk. „Švyt."

39) ["] 2) Burtai. „Švyt."

40) ["] 4) Jūra ir mergos „Švyt."

41) ["] 5) Op! Op! „Švyt."

42) ["] 6) Ei jaunieji „Švyt."

43) ["] 7) Variacijos tema „Bernužėli neviliok" Fortepijonui. „Švyt."

44) *O. Kairiukštienė*. Lietuviškų raštų rankų darbams rinkinėlis. „Švyt." K.-V. 1923. (Berlynas) Guido Hakebeilis, 32 p.

45) Kaunas [50 Kauno reginių) su Vaižganto prakalba. Išl. A. Balsys. Leipcigas Otto Elsnerio s-vė b. m. [1922], 62 p.

46) *Aleksandras Kačanauskas*. O, kaip miela išgirst. Maironio žodžiai Arija Švyt. 6 p.

47) ["] 1) Oi kaip miela išgirst. Švyt.

48) ["] 2) Tų mergelių dainavimas. Švyt.

49) ["] 3) Už klystančius žmones. Švyt.

50) ["] 4) Lakštingalėlė. Švyt.

51) ["] 5) Sudie, Lietuva. Švyt.

52) ["] 6) Gėriau dieną, gėriau naktį. Švyt.

53) ["] 7) Gerk, gerk girtuoklėli. „Švyt."

54) Lietuvių Dailės Draugija. VIII Metinė Lietuvių dailės paroda [16 paveikslų] Vilnius 1914. M. Kuktos s-vė, 8° 19+1 ir 16 pav.

55) *Mikas Petrauskas*. Lietuviškos Dainos. Šeši sąsiuviniai. Išleido broliai Deveiniai. Boston M. 1922, 89 p.

56) ["] Aido Balsai. Išl. Susiv. Liet. Dainininkų Amer. Chicago 1922.

57) ["] Lietuviškos dainos mišriems balsams. Išl. Ipolitas Vaitkus. Brocton, Mass.

58) P. *Rusecko*. Lietuva 1922. 1 Serija 8 atv.

59) ["] II serija 8 atvir.

60) ["] III serija „

61) ["] IV serija „

62) ["] V serija „

63) ["] VI serija „

64) *Stasys Šimkus*. Mūsų dainos 4 mišriems balsams. K. Išl. A. Petronio knyg. [Tilžė, s-vė Lituania] 23 p.

65) ["] Saulutė tekėjo. New-York 1918.

66) ["] Mūsų muzika. I Aš įsivilkčiau čigono rūbą Broklyn 1920.

67) ["] Vai gudri, gudri. Broklyn 1918.

68) ["] Oi kas? Broklyn 1920.

69) ["] Ilgu, ilgu. Broklyn 1920 b. m. pb.

70) *Taliat-Kelpša* J. Ne margi sakalėliai. SPB. 1914. Tip. T. Šmidt 7 p.

71) ["] Tautiški šokiai. „Švyt." Tilžė Otto v. Mauderodė 4 p.

72) ["] ["] Kepurinė, Klumpakojis. „Švyt." Tilžė Otto v. Maud. 4 p.

73) *Adomas Varnas*. Ant politikos laktų. Šaržai. „Vaivos" b-vės leid. K. 1922 [Guido Hakebeilio s-vė) Berlynas p. 15+XXXIII Tob.

74) *Juozas Žilevičius.* 1) Aš pas motutę. Švyt.

75) [„] Laisvės daina. Švyt.

76) [„] Šviesi naktis, mėnesiena. Švyt.

77) [„] Gaudžia, gaudžia aukso varpas.

78) [„] Jau pavasaris ateis. Švyt.

79) [„] Girtuoklio daina. Švyt.

80) [„] Karvelėli. Švyt.

81) [„] Gundė mane berniukštis. Švyt.

82) [„] Močiutė, širdelė. Švyt.

83) [„] Nuliūdimo valandą. Švyt.

84) [„] Šėriau žirgelį. Švyt.

XII. Dailioji literatūra.

Eilės.

203) *Jul. Baniulis.* Ašaros ir džiaugsmas. Eilių rinkinys. Cleveland, O. 1920 107 p.

204) *Pr. Būdvytis.* „Vyčių" Tautos Pasaka. K. „Audra" 1923 Vasario 16 d. „Varpo" s-vė 48 p.

205) *Pr. Būdvytis-Svyrūnėlis.* Ištrėmimo keliais. Pirmieji bandymai. 1901—1919 K. [Tilžė] Sp-vė „Lituania" 1922, 153 p.

206) *Butkų Juzė.* Verkiančios rožės. Kaunas 1921, 47 p.

207) Dainos - Juokeliai, net linksta keliai. Worcester, Mass 1916, 56 p.

208) Kun. *St. Durskis.* Karo meto eilės. Sutaisė ir išleido... Klaipėda 1920, 38 p.

209) *L. Gira.* Milžinkapių daina. Ketvirtoji laida. V. 1914. „Zničo" s-vė 15 p.

210) Graži Dainų knygelė ir girtuoklių gadzinkos. Ryga 1914. S-vė Lietuva. 48 p.

211) *M. Gustaitis.* Meilė. Poema. Chicago 1914. „Kataliko" s-vė, 24 p.

212) [„] Lietuvos Vyčių Dovanėlė. Chicago Ill. 1915. „Draugo" s-vė, 28 p.

213) Juokaunos Dainos. Chicago 1915. 32 p.

214) *K. S. Karpavičius.* Trimitas. Patriotiškos, romantiškos ir juokų dainos. Cleveland, 1921, 141 p.

215) *Maironis.* Reseinių Magdė. Poematas. Trečioji laida, naujai pertaisyta. „Aušros" leid. K. 1921 [Leipcige] Brandšteterio s-vė, 31 p.

216) [„] Čičinskas. Ballada. K. 1919 „Šviesos" s-vė, 18 p.

217) *Maldžiūnų Juzė.* Oi, dainos, dainelės. Antroji laida K. 1921 [Tilžė] s-vė „Lituania" 111 p.

218) *Margalis.* 62 sakmės [48 naujai surengtos] K. S. Banaičio s-vė 1918, 56 p.

219) [„] Meilė tėvynės nemari. Duetas tenorui ir baritonui. Muzika J. Naujalio. Kaunas 1914, 4 p.

220) *Juozas Margalis.* Volungė. Eilės— pirmieji bandymai. S-vė J. Schoenke 1920, 96 p.

221) Naujos eilės ir Deklamacijos. Boston, 92 p.

222) *Strazdelio* Dainos. Parinktosios kun. A. Strazdo dainos. Jubilėjinis leidinys. „Žinyno" leid. Vilnius 1914. 461 p.

223) Svotbos dainos. Chicago 1916 M. J. Tananevičio sp. 32 p.

224) *Juozas Tysliava.* Žaltvykslės. Klaipėda 1922 Ryto s-vė 62 p.

225) *Justinas Tumėnas.* Laisvės Kalinys, poema Brooklyn „Laisvės" leid. 1915 48 p.

226) Dr. *Justinas Tumėnas.* Širdies Viesiulas. Genéve 1917. Imprim. de l'„Atheneum" 16 p.

227) *M. Vaitkus.* Upytė. Poema. Jono Rinkevičiaus leid. Viln. 1914. 29 p.

228) Kun. *Ant. Vienožinskis.* Dainos parašytos... Brooklyn. 1916 50 p. ir paveiksl.

Scenos veikalai. Monologai.

229) *Kazys Alyta.* Ant bedugnės krašto. Trijų veiksmų vaizdelis. Antra laida. Pirmoji „Blaivybės" konkurso premija. Švyt. V. 1918. „Švyturio s-vė 47 p.

230) J. *B.* Užsipelnė Diplomą. Komedija vienoje veikmėje. Brooklyn 1916.

231) *Brieux.* Skenduoliai. Triju dalių pjesa. Vertė Dr. Mingailaitė-Tumėnienė. Raseiniai S. Kadušino s-vė. 1922, 75 p.

232) *P. Bukšnaitis.* Velnias — Išradėjas. Libreto operetė trijuose aktuose. Brooklyn 1915, 44 p.

233) *Sofija Čiurlionienė* (Kymantaitė). Dolpelis ministerijoje tarnauja. Monologas ir laiškai. T. Otto v. Mauderode b. m. [1920] 23 p.

235) Du broliu. Keturių veiksmų drama, iš lietuvių gyvenimo Amerikoje. Sutaisė J. J. Zalp. Ketvirtas veiksmas skolintas iš Al. Bisono. Boston Mass, 1916.

235) *N. Gogolis.* Piršlybos. Komedija dviejuose veiksmuose Pagal... sukrevezojo Šalda-Balda. Chicago 1922 52 p.

236) *Knutas Hamsunas.* Vakarų Aušra. 3 veiksmų drama. Išvertė Petras Vaičiūnas.

Kaunas Šviet. Min. leid. 1922. Skaitymų biblioteka N 12 (Leipcigas, Brandšteterio s-vė) 136 p.

237) („) Ties Karalijos Anga. 4 veiksmų drama. Išvertė Petras Vaičiūnas. Skaitymų biblioteka N 10. Šviet. Min. K. 1922. (Leipcigas, O. Brandšteterio s-vė) 203 p.

238) *Kalnų Duktė* Graži Magelona. Melodrama keturiuose aktuose. Chicago 1920. 63 p.

239) *K. S. Karpavičius* Jaunystės karštis, vienaveiksmė komedija-farsas. Boston Mass 1916 32 p.

240) Kun. *F. L. Kenleis.* Piloto duktė. Drama. Vertė Jonas Tarvidas. Boston 1922 „Darbininko" spauda.

341) *F. Krawcewicz.* Grafas kaimiečių bernu. 6 aktų komedija. Vertė Z. Bagdziuniutė. Cleveland. 1917. „Dirvos" sp. 50 p.

242) *Vincas Krėvė.* Šarūnas, Dainavos šalies kunigaikštis. Vil. 1914, tom. I ir II.

243) Kurčias Žentas. Vieno veiksmo komedija. Antra laida. Pagal prancūzų originalą sutaisė Marė A—ne. I. Rinkevičiaus ir Rucevičiaus leid. Vilnius 1914. 18 p.

244) *Labich.* Du broliu — Komedija viename akte. Vertė Seinis. „Dirvos" spauda, Cleveland Ohio 1922. 16 p.

245) *Maironis-Mačiulis.* Kame išganymas? Libretto keturiais aktais. Ketvirtą kartą atspausta. Tilžė (1920) 37 p.

246) Mieganti liaudis. Drama. Chicago 1921 16 p.

247) *Moliere.* Daktaras iš prievartos. Komedija. Išv. Ona Alytienė. New Jork. 1917 „Tėvynės" sp. 60 p.

248) Monologai ir Deklamacijos. Antra pagerinta laida. Boston Mass 1914. 96 p.

249) Monologai „Švyt." Vil. 1918 16 p.

250) *M. Morėjus.* Aptiekorius. Sulietuvino P. N. Brooklyn. 1916. 34 p.

251) *P. R. Omankowska.* Gintarai 2 veiksmų Kalėdų vaizdelis. Vertė K. J. B. „Žinyno„ leid. V. 1914. 15 p.

252) *A. Ostrovskis.* Komedijos. I Pelninga vieta. II Neturtas ne yda. Vertė J. Stanulis ir P. Kvietkauskas. Jaunimo biblioteka N 11 „Švyt." V.-K. (Tilžė) 1922. J. Schoenkės s-vė 160 p.

253) *Pranas.* Aušrelė, vieno veiksmo operetė. Chicago. 1917. 14 p.

254) *Z. Rišpenas.* Pirmieji Krikščionįs. Penkių veiksmų drama. Lietuvių scenai prirengė A. Vitkauskas. Kaunas. Onos Vitkauskytės knyg. leid. 1914. 64 p.

255) *August Strinberg.* Tremtinis. Vertė A. A. Tulys. Cleveland, 1920. 47 p.

256) J. *Šerengá.*. Čiguono prieguoda. drama. Boston. 1921.

257) *Rabindranatas Tagore.* Dramos. Auka. Paštas. Vertė J. Pronskus. „Varpo" leid. K. (1922). Liet. Valst. s-vė. 85 p.

258) *L. Tolstojus.* Del pinigų. Trijų aktų Vienaveiksmė drama. Seinai. 1914.

259) *F. V.* Visi geri. Trijų aktų sceniškas vaizdelis. Boston. 1916. 22 p.

260) *Br. Vargšas.* Gadynės Žaizdos. Drama keturiose veikmėse Chicago 1914. 46 p.

261) *Vydūnas.* Sigutė. Iš lietuvių pasakos sumanyta vienaveiksmė mysteria. Tilžėje 1914. 32 p.

262) *Henry Wood.* Rytų pylis. Drama penkiuose aktuose. Lietuvių kalbon vertė Br. Skripskauskiutė, Cleveland. 1917. 67 p.

Apysakos.

263) *Abstinenta s.* Didesnis negu Hinden burgas (vaizdelis iš gyvenimo). Liet. Blaiv leid. Boston, 1917. „Darb." sp. 16 p.

264) *Aklasmatė.* Magaryčios. K. 1922. „Varpo" s-vė 144 p.

265) *Leonidas Andrejevas.* Krikščionys. Liet. kalbon išvertė A. Janulaitis „Varpo" leid. K. 1922. „Varpo" s-vė 32 p.

266) Armotoms baubiant. Dalyvavusiųjų kare pasakojimai. „Žinyno" leid. Vilnius. 1915.

267) *Atžala.* Mokytojų almanachas. Vil. 1917. 190 p.

268) *Pr. Bajoras.* Laimės beieškant. Apysaka. Cleveland 1918. 107 p.

269) *E. Belami.* Vandens valdovai. Vertė L. S. G. „Draugo" sąj. leid. K. 1922. 6 p.

270) Bezdžionė. Vertė Abušis. Vazdelis miesto darbininkų gyvenimo. K. 1914. S. Banaičio s-vė. Blaivybės Dr. leid. 8 p.

271) Biblija Satyroje. 1915. 385 p.

272) *Em. Boguaud.* Šviesos keliai. Sulietuvino Juozas Janilionis. Biržai 1918. 29 p.

273) Marija Bočkareva. Jos gyvenimo aprašymas. Vertė K. S. K. Cleveland Ohio 1919. 295 p.

274) *Chruščovas-Sokolnikovas.* Grunvaldas. Istorinis romanas. Vertė O. Pleirytė Puidienė (t. I). „Aušra" V.—K. 1822 (Berlynas) Guido Hakebeilis. 311 p.

275) *K. Evald'o.* Keturi draugai, — Piktžolės, — Alyvų krūmas. Vertė J. Sd. „Dirvos. b-vės leid. 1921. „Dirvos" s-vė 54 p.

276) J. Gerutis. Paklydėliai. Antras leidimas. Šv. Kaz. K. 1921. (Tilžė) „Spaudos" s-vė. 33 p.

277) *Teofilius Gotjė* (Sekimas) Bramizmo stebūklai. Romanas. Vertė J. J. Petronio knygyno leid. K. 1922. 97 p.

278) *Mikas Gudaitis*. Apysakos iš Prūsų Lietuvių gyvenimo. Tilžė, 1920. „Spaudos" s vė 68 p.

279) *Knutas Hamsunas*. Viktorija. Vienos meilės istorija. Išvertė A. Valaitis. „Aušra" K. 1922. (Tilžė) „Ryto" s-vė. 96 p.

280) („) Badas. Vertė Švenčioniskis. Brooklyn, N. J. 1918. 260 p.

281) Juokingi pasakojimai ant scenos ir namie ir kiti gražūs skaitymai. 1914. Ryga s-vė „Lietuva". 32 p.

282) Išsipildė. Iš rusų kalbos vertė K. Giedrutis. Chicago „Tikybos ir Doros" sp. 1916. 62 p.

283) *Kaskamdaibo*. Prošepano priepuoliai. „Trimito" leid. N 1. Klaipėda b. m. (1922?) s-vė „Lituania". 48 p.

284) („) Juodosios armijos vadas arba Bolševikai Vilniuje. „Trimito" leid. N 2. Klaipėda. b. m. (1922?) s-vė „Lituania" 44 p.

285) *Krislelis*. Iš Nemuno. Tilžė. 1922. 64 p.

286) V. *Krėvė*. Raštai III tomas. Švyt. K.—V. 1922. (Tilžė) E. Jagomasto s-vė 245 p.

287) *Selma Lagerlöf*. Legendos apie Kristų. Išvertė Kun. A. Alekna. Šv. Kaz. leid. K. 1914. S. Banaičio s-vė. 136 p.

288) *Lazdynų Pelėda*. Raštai II tomas. Švyt. K.—V. (Tilžė) 1922. Otto v. Mauderodės s-vė. 238 p.

289) („) („) III tomas. Švyt. K.—V. (Tilžė) 1922. Otto v. Mauderodė 234 p.

290) Kun. K. *Macius*. Vainora žydų budelis. Apysakėlė. „Žinyno" leid. V. 1914. Strazdo ir Vėgėlės s-vė. 24 p.

291) *Guy de Maupassant*. Novelės. K. 1922. „Varpo" s-vė. 60 p.

292) Mirtis už teisybę. Istoriškas padavimas. Antras leid. Ryga. 1914. s-vė „Lietuva" 16 p.

293) Mūšių laukuose. Dalyvavusiųjų kare pasakojimai. „Žinyno" leid. Vilnius. 1915. „Zničo" s-vė 16 p.

295) Naudingi Skaitymėliai [iš „Lietuvių kalendoriaus 1917] Išl. Stasys Jackevičius. Maskva 1917, 104 p.

296) Ne savo vėžėj. „Jaun. Lietuvos" leid. Chicago 1914, 48 p.

297) *Neverinskas*. Dievo Teismas. Worcester 1915 „Šakės" sp. 16 p.

298) *A. Niemojevski*. Revoliucijos žmonės. Vertė K. Puida. Antroji laida „Vaivos" leid. [Berlynas, Guido Hakebeilis] 1922, 97 p.

299) Paparčio žiedas ir keturios kitos apysakos. Antra laida. Boston 1916.

300) *Pr. Penkaitis*. Raštai. Pirmas tomas. Kaunas 1922 [Klaipėda] s-vė „Rytas" 271 p.

301) Dr. V. *Pietaris*. Raštai, tomas IV. Algimantas. Istorijos apysaka tomas II. „Atžalos" leid. Kaunas 1922 [Leipcigas, Spammersche Buchdruckerei] 238 p.

302) Po šrapnelių ugnimi. Dalivavusiųjų kare pasakojimai. „Žinyno" leid. Vilnius 1915 „Zničo" s-vė 16 p.

303) Kun. V. *Bolanden*. Angelė. Vertė kun. J. Mažiukas. Seinai 1914. Laukaičio ir Ko. s-vė 136 p.

304) *P. Ruseckas*. Rambyno tėvynėje. Du vaizdeliai iš Prūsų Lietuvos. Švyt. K. [Tilžė, s-vė „Lituania"] b. m. [1920?] 64 p.

305) *Jurgis Savickis*. Šventadienio sonetai. Berlynas 1922 s-vė Gega 144 p.

306) *Walter Scott*. Ivanhoe [Aivengo]. Romanas. Vertė K. Karklys I dalis Švyt. K. V. 1922 [Tilžė, I. Schoenkės s-vė] 220 p.

307) *Skruzdė*. Braižiniai. Rankius įvairių vaizdelių. Chicago. 1915 88 p.

308) *Ignas Šeinius*. Bangos siaučia. Apysaka. Vilnius 1914, 221 p.

309) [„] Nakties žiburiai. Vilnius, Jono Rinkevičiaus leid. 1914, 270 p.

310) [„] Vasaros vaišės. Pirmosios dvi dalys. J. Rinkevičiaus leid. Vilnius 1914 M. Kuktos s-vė 140 p.

311) Tirlaukio gėlelė. Iš lenkų kalbos vertė A. Lakunėlis. Seinai 1914 Laukaičio ir Ko s-vė 23 p.

312) Tūkstantis Naktų ir Viena. Arabiškos istorijos. Vertė D. T. Bočkauskas. Mahanoy City. 1915, 704 p.

313) Kun. *Juozas Tumas-Vaižgantas*. Karo vaizdai. Ryga 1915. K. Narkevičiaus ir P. Janulevičiaus s-vė 136 p.

314) *Vaidilutė*. Kada rauda siela. „Vaivos" leid. K. [Berlynas, Guido Hakebeilio s vė] 1922, 12 p.

315) *Br. Vargšas*. Katoržninkas ir tėvynė. Dvi apysakos. Chicago 1909, 30 p.

316) *A. Vienuolis*. Šio svieto niekniekių niekniekiai. Apysaka. Atsp. iš „Vaivorykštės" J. Rinkevičiaus leid. Vilnius 1914, 38 p.

318) *Voltaire*. Kandidas. Vertė Karolis Vairas. „Dirvos" sp. Cleveland, O. 1922. „Dirvos" leid. 170 p.

319) *Oskaras Wilde*. Granatų Pavėsyje. Vertė K. Puida. Brooklyn, 1914, 159 p.

320) *Žemaitė*. Raštai 4. Velnio vestuvės ir laidotuvės. Bičiuliai. Leonų leid. Vil. 1914 45 p.

321) [„] 5. Kurmelis. Leonų leid. Viln. 1914, 52 p.

323) [„] 7. Kaip tu man, taip ir aš tau. Motynėlės ašaros. Leonų leid. Vil. 1914, 48 p.

324) *Žemaitė-Žymantienė*. Kelionė į Šidlavą. New York 1916. „Tėvynės" sp. 48 p.

325) Žiedelis, pirmas lietuvių moksleivių raštų rinkinys. V. Lapinskio leid. Maskva 1916, 43 p.

326) Žmogžudystė Trukyje. Sulietuvino Guronių Vargdienis. Shenandoah, Pa. 1917 42 p.

XIII. Kalbos dalykai.

71) *D. S.* K. Parankiausias Budas Vokiečių kalbos Pramokti. Worcester 1916, 52 p.

72) [„] Rankvedis Francūzų kalbos. Worcester 1918, 110 p.

73) J. *Damijonaitis*. Trumpa lietuvių kalbos gramatika. Trečioji laida. V. 1919, J. Zavadskio s-vė, 119 p.

74) M. *Durys*. Lotynų kalbos sintaksė ir metrikos dalykai. Švyt. 1922, 176 p.

75) *Liūdas Gira*. Lietuvių rašybos vadovėlis. Trečioji pataisytoji laida. Švyt. K.-V. [Tilžė] 1922 Otto v. Mauderodė, 78 p.

76) *B. L.* Lietuvių ir rusų kalbų žodynėlis. Karmannyj litovsko-russkij slovar. Tvarkė ir koregavo P. Vikonis. A. Ptašeko leid. K. 1922 S. Levi s-vė, 252 p.

77) *St. Ld.* Ką mes turime žinoti apie mūsų kalbą? „Žinyno" leid. Vilnius 1914. „Zničo" s-vė, 10 p.

78) [„] Mylėkime savo kalbą! „Žinyno" leid. Vilnius „Zničo" s-vė, 7 p.

79) Lengvas Budas išmokti Angliškai. Antra padidinta ir pagerinta laida. Boston, 1915, 95 p.

80) Lotynų kalbós chrestomatija I dalis. Vil. 1916 M. Kuktos s-vė. L. M. Dr. IV+116 p.

81) [„] Antroji dalis. L. M. Dr. Vil. 1917 M. Kuktos s-vė 122 p.

82) M. ir A. Nepaprastieji veiksmažodžiai [liet. ir žydiškai] Mariamp. 1922. A. Aguševičiaus s-vė, 33 p.

83) *Mačernis ir P. Gaigalas*. Esperantiškai-lietuviškas ir lietuviškai-esperantiškas žodynėlis. Liet. Esp. Sąj. leid. K. 1922, F. Sokolovskienės s-vė, 84 p.

74) J. *Mačernis*. Kas tai yra Esperanto. Kaunas, 1922, „Šviesos" s vė, 24 p.

85) *Pr. Mašiotas*. Raštas. Vadovėlis norintiems išmokti rašyti. Ryga 1907 p. 24.

86) *E. Mittelsteiner*. Vokiečių kalbos gramatika [Deutsche Gramatik] „Vaivos" b-vės leid. K. 1922 [Berlynas] Guido Hakebeilis, 103 p.

87) *Palieknės Pranas*. Trumpa mūsų kalbos gramatika. Kaunas 1922.

88) *Rygiškių Jonas*. Lietuvių kalbos gramatika. Etimologija. Antrasai leidimas Švyt. K.-Vilnius 1922 [Tilžė] Otto v. Mauderodė 280 p.

89) *S. Šmidt*. Lietuviškai-lenkiškai-rusiškas žodynas. Litewsko-polsko-rosyjski słównik. Litovsko-polsko russkij slovar. K. 1922. S. Levi s-vė, 319.

90) *A. Vėgėlės* ir J. *Strazdo*. Kišeninis rusiškai-lietuviškas žodynėlis. Karmannyj russko-litovskij slovar. Trečiasis leidimas Švyt. b-vė K. Val-ės s-vė b. m. 252 p.

91) K. *Vidikauskas*. Vadovėlis Esperanto kalbos. Worcester 1918, 170 p. [su paveikslais].

92) Adomas *Vilimavičius*. Uždavinių pataisymas mažojo vokiško kalbamokslio. Metoda Gaspey Otto Sauer. Heidelberg 1919, 39 p.

93) *P. Vikonis*. Lietuvių kalbos pamokos skiriamos svetimtaučiams. II dalis. Uroki litovskago jazyka II č. A. Ptašeko leid. K. 1722 „Varpo" s-vė, 112 p.

94) Žodynėlis prie antros dalies „Lietuvių kalbos pamokų". A. Ptašeko leid. K. 1922. S. Levi s-vė, 42 p.

Elementoriai ir skaitymo knygos.

95) Kajus Julijus Cezarius. Vertė M. Durys. Švyt. K. V. [Tilžė] Reylenderio s-vė 1923, 48 p.

96) J. *Damijonaitis*. Vaikų darželis. Skaitymai antriesiems mokslo metams. Švyt. K. V. 1922 [Tilžė] Otto v. Mauderodė 206 p.

97) Elementorius ir Vaikų skaitymėliai. Worcester, 1914, 46 p.

98) Elementorius ir naujai ištaisytieji poteriai patvirtinti Žemaičių vyskupo. Kaun. 1915. [Viln.] M. Kuktos s-vė, 31 p.

99) A. *Jakučionis*. Kelias į šviesą. Elementorius Viln. 1917. Pirmoji laida.

100) ["] ["] Antroji laida.

101) Ketvirtoji skaitymų knyga, skiriama katalikiškoms Amerikos Lietuvių mokykloms. Surinko K. A. G. II laida Šv. Kazimiero seserų lėšomis Chicago 186 p.

102) P. *Klimas*. Skaitymo knyga lietuvių kalbos pamokoms L. M. Dr. Vil. 1916 p. 208.

103) ["] ["] Antrasai išleidimas. L.M.Dr. Tilžė Otto v. Mauderodė, 294 p.

104) *Ladislovas L.* Elementorius. Pirmoji vaikų knygelė. Viln. Zavadskio leid. 1915, p. 40.

105) Lietuvių vaiko pradžiamokslis. Skaitymo ir rašymo knygutė vaikeliams su vaizdeliais. Vaizdelius piešė A. Žmuidzinavičius ir kitį. Viln. 1915, p. 70.

106) *A.* ir *M.* Skaityk. Antrosios knygos „Dirvos" leid. Mariamp. 1922, p. 192.

107) J. *Murka*. Lietuvių kalbos vadovėlis III ir IV mokslo laipsniui. Antroji laida. Švyt. K.-V. [Tilžė] 1921. Otto v. Mauderodė p. 291.

108) ["] Vaikų darbymečiui. Trečioji dalis, knyga III-jam pradžios mokyklos skyriui. Beletristika ir gamta. Antroji laida. Tilžė 1921. Otto v. Mauderodė, 376 p.

109) Naujasis elementorius ir poteriai. Rinkevičiaus ir Rucevičiaus leid. Vilnius 1915 p. 48.

110) *M. Paltanavičia*. Lementorius ir vaikų skaitymėliai. Worcester. M. Palt s-vė 1914

111) Marčius *Rutinas*. Žinynėlis. Knygos skaityti. Trečias papildytas leidin. Švyt. K.-V. 1922 p. 112.

112) *Skabeika* Kl. Kas skaito rašo—Duonos neprašo. Antroji laida. Viinius 1915. Zavadskio s-vė, 95+3 p.

113) V. (F), G. (P) ir K. (F). Imk ir skaityk. Boston 1915. „Darbininko" leid. Nr. 1, 46+47 p.

114) Vargo Mokyklai. Burelio mokytojų rinkinys kalbos mokslo reikalui. Pirmoji dalis. Petrapilis 1916 m.

115) ["] ["] I. Leid. antras. Vil. 1919. „Švyturio" s-vė, 170 p.

116) ["] ["] II. Trečiasis leidimas. Švyt. V.-K. 1922 (Tilžė) Reylenderio s-vė, 336 p.

117) *M. Vasiliauskas*. Naujoji Dirva. Skaitymai. Šv. Kaz. leid. K. 1922, p. 192.

XIV. Medicina ir Veterinarija.

30) Azijos cholera. K. A. M. Literatūros skyriaus leid.

31) Apie limpamasias arba užkrečiamasias ligas L. D. A. M. M. Š. L. komisijos vertimas. Pirogovo dr. leid. Nr. 15. V. 1915. M. Kuktos s-vė.

32) Apie žmogaus marą. L. D. A. M. M. S. L. Komisijos leid. Nr. 11. Pirogovo dr. leid. Nr. 14. V. 1915. M. Kuktos s-vė, 8 p.

33) Apie kolerą ir kaip nuo jos apsisaugoti L. D. A. M. M. Š. L. Komisijos vertimas N 8. Pirogovo Dr. leid. N 8. V. 1915. Kuktos s-vė, 23 p.

34) ["] Antra laida. Sveikatos departamento leid. K. 1921.

35) Apie drugio ligą. L. D. A. M. M. Š. L. Komisijos leid. vertimas N 17 Pirogovo dr. leid. N 17 V. 1915. M. Kuktos s-vė, 7 p.

36) Apie džiovą. L.D.A.M.M.Š.L. Komisijos leid. vertimas N 14. Pirogovo Dr. leid. N 10, V. 1915. M. Kuktos s-vė, 8 p.

37) Apie akių ligą trachomą. L.D.A.M. M. Š. L. Komisijos vertimas N 13. Pirogovo Dr. leid. V. 1915. M. Kuktos s-vė, 12 p.

38) Apie geriamąjį vandenį. L. D.A.M.M Š. L. Komisijos leid. vertimas N 4. Pirogovo dr. N 16, V. 1915, M. Kuktos s-vė, 8 p.

39) Apie sifilį. L.D.A.M.M.Š.L. Komisijos leid. vertimas N 15. Pirogovo Dr. N 3, V. 1915, 6 p.

40) Apie skarlatiną L. D. A. M. M. Š. L. Komisijos leid. N 9. V. 1915, M. Kuktos s-vė, 16 p.

41) A. J. *Baranov*. Anatomija ir Fiziologija. Vertė Dr. J. Brundza. K. M. Sk. leid. Mar. 1922, „Dirvos" s-vė, 78 p.

42) [„] Receptūra, farmakologija su lotynų kalba. K. M. Skyr. leid. K. 1921, 78 p.

43) [„] Igiena. Versta iš rusų kalbos. K. M. Skyr. leid. Mariamp. 1921, „Dirvos" s-vė, 26 p.

44) Prov. *C. Budrevičius*. Trumpi praktiški patarimai dezinfektoriams. Sveikatos dep-to leid. K. 1919, 12 p.

45) Gydyt. *E. Draugelis*. Užkrečiamosios ligos. „Žinyno" leid. V. 1914, 11 p.

46) Dezinfekcijos taisyklės. K. M. Skyr. leid. K. 1922, V-bės s-vė, 24 p.

47) Karo gydytojas *E. Drugelis*. Kolera, šiltinė ir kruvinoji. „Žinyno" leid. V. 1915 „Zničo" s-vė, 15 p.

48) A. *G-mus*. Delko žmogui reikia gert ir valgyt? Pagal A. Bernšteiną parašė... „Keleivio" spaud. 1914, Boston, 40 p.

49) Dr. K. *Grinius*. Medicinos žinių populiarizacija ir Lietuvos Medicinos knygų sąrašas. K. 1922, "Varpo" s-vė, 28 p.

50) Instrukcija sveikatai užlaikyti. Sanitarijos skyr. leid. K. 1919, 20 p.

51) Kaip pasisaugoti rauplių. L. D. A. M. M. Š. L. Komisijos leid. N 16 Pirogovo Dr. N 1. V. 1915, M. Kuktos s-vė, 8 p.

52) Kaip gali prilipti kolera. L. D. A. M. M. Š. L. Komisijos leid. vertimas N 10. Pirogovo Dr. N 24, V. 1915, M. Kuktos s-vė, 8 p.

53) Kaip apsisaugoti nuo limpamųjų ligų L. D. A. M. M. Š. L. Komisijos leid. vertimas. Pirogovo Dr. leid. N 22, V. 1915 M. Kuktos s-vė.

54) [„] Antra laida. Sveikatos Dep. leid. K. 1922, 12 p.

55) Gydytoja *Kalvaitytė*. Rentgeno spinduliai. Ką su jais galima ir ko negalima padaryti. K. 1922. Šv. Kaz.

56) Dr. *A. J. Karalius*. Bakterijos „Žinių" Bend. leid. Chicago 1922. 32 p.

57) [„] Ką kiekvienas vyras turi žinot apie savo gimties reikalus. Brooklyn 1918 24 p.

58) Karštinės [šiltinės] L. D. A. M. M. Š. L. Komisijos vertimas Nr. 7 Pirogovo Dr. leid. Nr. 15. V. 1915 M. Kuktos s-vė 18 p.

59) Kas yra dezinfekcija ir kam ji reikalinga L. D. A. M. M. Š. L. Komisijos vertimas Nr. 3 Pirogoro Dr. leid. V. 1915 M. Kuktos s-vė 16 p.

60) Koleros gydymas Gr. Mattei vaistais ir kun. Kneippo. K. S. Banaičio s-vė 15 p.

61) Lietuvos Gydytojų sąrašas. Sveikatos Dep. oficial. leid. Kaunas 1922 „Varpo" s-vė 20 p. „Medicinos" 1922 Nr. 9—10 priedas.

62) *Gr. Mattei*. Gydymo budo rankvedys. K. 1915. S. Banaičio s-vė 32 p.

63) Dr. *F. Matulaitis*. Lytiškos ligos ir kaip nuo jų apsisaugoti. Boston 1915 24 p.

64) Pragaro rauplė L. D. A, M. M. Š. L. Komisijos vertimas Nr. 8 Pirogoro Dr. leid. Nr. 28. V. 1915. M. Kuktos s-vė 11 p.

65) Prusnos ir nagų liga (Jaščuras) L. D. A. M. M. Š. L. Komisijos vert. Nr. 12 Pirogovo Dr. leid. Nr. 29 V. 1915 M. Kuktos s-vė 8 p.

66) Margaret *H. Sauger*. Ką kiekviena motina privalo žinoti. Vertė A. Petrika. Philadelphia 1919 Liet. Soc. Sąj. s-vė 62 p.

67) [„] Patarimai merginoms apie lyties dalykus [Am.] 1915 120 p.

68) Sergėkimės ligų. Viln. 1915. M. Kuktos s-vė.

69) Skarlatina L. D. A. M. M. Š. L. Komisijos vertimas Pirogovo Dr. leid. V. 1915.

70) Dr. *A. Vileišis*. Oras ir klimatas ir jų svarbumas žmogaus sveikatai. Seinai 1914 37 p.

71) *Vydūnas*. Gimdymo slėpiniai. Antras pataisytas leid. Tilžė 1919. 104 p.

72) Dr. J. *Žemgulys*. Pamokinimai ligoniams, kurie serga (tuberkuliozu) džiova. Tilžė 1921 Jagomasto s-vė 16 p.

XV. Žemės ir Namų Ūkis.

26) *Amerikos Lietuvaitė*. Valgių gaminimas ir namų prižiūrėjimas. Worcester 1919 162 p.

27) Bitininkystės bei sodininkystės Lietuvių draugijos „Bitės" įstatai. V. 1915 „Zničo" s-vė 14 p.

28) *D. S.* K. Pasekmingas Daržovių auginimas. Worcester, Mass 1917 38 p.

29) *N. Ganusavičius*. Žiupsnys patėmijimų apie vaismainį. Biržų ūkio rat. leid. Biržiai 1914 M. Yčo s-vė 18 p.

30) Prof. *A. Kaufmanas*. Ekonominio [!] ūkio istorija. Vertė A. Kelmutis „Švyturys", K.—1923 [Tilžė, Reylenderio sp.] 82 p. [IV skyrius].

31) *Klimas S.* Agr. Čilinė salietra ir kaip ją vartoti. Vilnius 1914 M. Kuktos s-vė 10 p.

32) *Simanas Konavskis*. Apie eilinę sėjamąją mašiną. Versta iš lenkų kalbos. Biržai 1915. M. Yčo s-vė 24 p.

33) Agr. J. *Kriščiūnas*. Kaip vaisinius medelius skiepyti „Varpo" leid. K. 1922. „Varpo" s-vė 24 p.

34) Laikinosios taisyklės duoti iš Lietuvos miškų medžius. Ž. Ū. Min. leid. K. 1919. V-bės sp. 12 p.

35) Lietuvos Žemės Ūkio ir pramonės paroda Kaune Rugsėjo 10—20 d. K. 1922. S. Levi s-vė 176 p.

36) [„] [„]. [liet. anglų, franc. ir vok. k.] „Varpo" s-vė 24 p.

37) *Luisi*. Vadovėlis ūkininkams su 67 piešiniais ir daugybe lentelių. Vertė agr. Br. Miknevičius. Ž. Ū. ir V. T. Min. Šviet. skyr. leid. Klaipėda 1922 s-vė „Lituania" 179 p.

38) Kun. *Peliksas Martišius*. Apie sodą. Šv. Kaz. Antrasis leid. K. 1922 „Šviesos" s-vė p. 82+III.

39) Medžių taksos. Miškų Dep. leid. K. 1920. V-bės s-vė 69 p.

40) *M. Pečkauskaitė.* Lietuvos Bitininkas. Žem. Ū. ir Valst. T. M. leid. Klaipėda 1922 s-vė „Lituanįa" 80 p.

41) *D. P. Pratapas.* Dvi prelekcijos apie ūkininkystę. Worcester b. m. [1917?) „Amerikos Lietuvio" sp. 58 p.

42) *A. Sempolovskis.* Lauko dirbimas ir tręšimas. Vertė I. Valiūnas. Ž. Ū. ir V. T. Min. leid. K. 1922 „Lituanijos" s-vė 62 p.

43) *I. Sondeckis.* Kame mūsų išganymas arba kas tai yra koperacija. Vartotojams vadovėlis. „Kultūros" leid. K. Šiauliai 1923 s-vė „Raidė" Kaune 77 p. (IV sk.).

44) Ūkio parodos. „Kultūra" Šiauliai [Klaipėda] „Ryto" s-vė 1922 39 p.

45) Inž. *P. Vitkauskas.* Gyvulių šėrimas pagal prof. Kelnerio tyrinėjimus ir mūsų dienų praktikos patyrimą. V. 1914. Z. Zavadsklo s-vė p. 297+2 Jabl.+6 p.

46) *Žmuidzinas A.* Apie kiaules. Seinai 1914. Laukaičio ir ko. s-vė p. 38+1 paveiks.

XVI. Vaikų knygos.

50) *E. de Amičis.* Motinos beieškant. Iš italų kalbos vertė A. Voldemaras [2 laida]. K. Švyt. 1922, 44 p.

51) *A. Didžiulytė.* Musmirės 2-jų veiksmų scenos vaizd. [vaikams] Vor. 1918, 48 p.

52) *Čarlzas Dikensas.* Šykštuolis Skrudžas arba Kalėdų apsakymas su valduokliais. I. Mokinio vertimas. Švyt. K.-V. (Tilžė) Reylenderio s-vė 110 p.

53) *A Diržytė.* Pavasaris ir Gyvenimo pasaka. Su vaizd. b. v. ir m. [V. 1919?].

54) *A. Dygasiński.* Žvirbliai. V. Kudirkos perdirbti. Šv. Min. K. 1922 „Varpo" s-vė 42 p.

55) *A. Giedrius.* Marcelė. Keturių veiksmų scenos vaizdelis. Tilžė s-vė Lituania 34 p.

56) [„] Iš mokslo dienų. Dvi apysakaitės vaikams. Tilžė s-vė „Lituania" 1921, 51 p.

57) [„]. Mūsų liaudies pasakos vaikams. Iliustravo Panevėžio gimnazijos mokiniai. Tilžė 1922, 84 p.

58) [„] Šis tas vaikų teatrui. Išleido ir spaud. E. Jagomasto s-vė „Lituania" Tilžėje 1922, 69 p.

59) *M. Grigonis.* Nykštukai. Jonukas ir Marytė. Žasįganė. Trys pasakaitės su paveikslėliais. V. 1914 M. Kuktos s-vė.

60) Kun. *Kaz. Mačius.* Lietuvių vaikų pasakėlės. „Žinyno" leid. V. 1914. K. Strazdo ir A. Vėgėlės s-vė 32 p.

61) *D. N. Mamin-Sibiriak.* Onelės pasakos. I. Lozoraitytės vertimas. Išl. H. Ičienė. Biržai 1922.

62) *Pr. Mašiotas.* Išradėjai ir išradimai, su 27 paveikslėliais. Švyt. K.-V. 1922 [Tilžė] Reylenderio s-vė 72 p.

63) [„] Ir aš mažas buvau. Antrasis pataisytas leidimas. Švyt. K. V. 1922, 80 p.

64) [„] Senio pasakos. Iliustravo A. Galdikas. Švyt. K.-V. 1922 [Tilžė] E. Jagomasto s-vė „Lituania". 126 p.

65) [„] Pasakos nepasakos. Mažiems paskaityti ir dideliems pasiklausyti. Ryga 1915 40 p.

66) [„] Sparnuočiai. Pasakojimai vaikams. Iliustravo P. Rimša. Švyt. K.-V. [Tilžė] Otto v. Mauderodė. 1922, 79 p.

67) [„] Mano dovanėlė. Pieš. P. Kalpoko V. 1918 „Švyturio" s-vė. 19 p.

68) [„] Mano Poilsis. Pasakojimai didesniems vaikams. Šviet. M. K. 1922 „Ryto" s-vė. Tilžėje 63 p.

69) Miesto muzikantai. Ežio ir zuikio lenktynės „Kultūros" leid. b. v. [Leipcigas] [1922] 16 p.

70) *Nemuno Bangelė.* Katinėlis ir Gaidelis. Mažiems vaikams pasaka. Illiustravo P. Kalpokas. Tilžė „Lituanios" s-dė 1921 20 p.

71) Pasakėčios. Rinkinėlis kalbos mokslui. Šviet. Min. K. 1920, 32 p.

72) *Mayne Reid.* Karo takas. Romanas. Išeiviai iš Transvalio. Romanas. Vertė K. Puida. Jaunimo Biblioteka N 6. Švyt. K.-V. [Karaliaučius] Rytų Prūsų s-vė. 1921, 191 p.

73) [„] Skalpų medžiotojai. Romanas. Vertė K. Puida. Švyt. K.-V. [Tilžė] 1922. s-vė „Lituania". 219 p.

74) *B. R-tė.* Vaikų pasiskaitymai. Sakmės, apysakaitės ir pasakos. Šv. K. K. 1915 S. Banaičio s-vė. 48 p.

75) *Ch. V. Schmid.* Šimtas apsakymėlių. Iš vokiečių kalbos vertė Dr. K. Jokantas. Švyt. K.-V. [Tilžė] s-vė „Lituania". 1922 136 p.

76) *Walter Scott.* Ivanhoe. Romanas II dalis. Vertė K. Karklys. Švyt. K.-V. 1922. [Tilžė] I. Schoenkės s-vė 221 p. (XII sk.).

77) *Kl. Sk.* Mūsų dainos. Parinko... Petrapilis 1917. „Vaikų knygynėlis" N. 8, 26 p.

78) *M. Tvenas.* Princas ir elgeta. Laisvai vertė I. Trečiokas. „Kultūros" b-vės leid. Šiauliai [1922] [Leipcigas] Sp. Otto Brandšteterio 195 p.

79) *Eugenijus Tur.* Pompejos galas. Vertė A. Rucevičius. Romanas. Švyt. V. K. 1922 [Tilžė] Reylenderio s-vė 200 p.

80) *H. Wagneris.* Pirmieji gamtos pasakojimai I. Vertė B. Masiulis. Jaunimo Biblioteka N. 4. Švyt. K.-V. 1922, 135 p.

81) *Ksav. Vanagėlis.* Miestelio Onutė. Apsakymėlis. Seinai 1914. Laukaičio ir b-vės s-vė, 19 p.

XVII. Politika.

150) *Z. Angarietis.* Laukų darbininkai ir žemė. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 24 p.

151) [„] Kam žemė turi priklausyti. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 18 p.

152) [„] Lietuviai bolševikai Rusijoj 1917 m. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 128 p.

153) [„] Žemės klausimas Lietuvoj. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 30 p.

154) *Z. Angarietis, V. Kapsukas* ir k. Tautų klausimas ir lietuviai bolševikai. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 62 p.

155) *Z. Angarietis.* Imperializmas ir jo pergalėjimas. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 31 p.

156) [„] Ko nori social-demokratai. Išl. Liet. Sekc. C. B. Petrapilis 1918, 15 p.

157) [„] Lauko darbininkai ir Tarybų Valdžia Lietuvoj. Išl. L. ir B. K. C. K. 1920 63 p.

158) [„] Darbininkai ir bažnyčia. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 20 p.

159) [„] Lauko darbininkai baltojoj Lietuvoj. Išl. L. ir B. K. P. C. K., 1920, 64 p.

160) [„] Keleta žodžių apie komunizmą. Išl. L. ir B. K. P. C. K., 1920, 16 p.

161) [„] Lauko darbininkai ir klerikalai. Išl. L. ir B. K. P. C. K 1919, 15 p.

162) [„] Nepriklausomybė ir Lietuvos darbininkai. Išl. Liet. Sekc. C. B. Petr. 1918 31 p.

163) [„] Buožės neduos žemės. Antroji laida. L. ir B. K. P. 1920, 15 p.

164) [„] Žemės klausimo rišimas Tarybų Lietuvoj. Išl. L. ir B. K. P. C. K. 1920, 30 p.

165) [„] Paryžiaus Komuna. Išl. L. ir B. K. P. C. K. 1920, 32 p.

166) *Z. Angarietis, N. Leninas* ir kit. Brangumas. Maisto stoka. Spekuliacija. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 32 p.

167) Apie komunistų partijos rolę proletarų revoliucijoj. Išl. L. K. P. U B. 1920, 8 p.

168) *Artojas.* Kelionės įspudžiai arba sodiečio mintys apie dabartinę mūsų valdžios politiką. Klaipėda 1922, 24 p.

169) *O. Bauer.* Bolševizmas ar socialdemokratija. Versta iš vokiečių kalbos. L. S. D. P. Klaipėda 1922 „Ryto" s-vė, 141 p.

170) *G. O. Binštok.* Internacionalas. Vertė J. Š-ys. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 28 p.

171) *Vytautas Bičiūnas.* Lietuvių visuomenės srovės. Petrapilis 1916 „Lietuvių s-vė" 13 p.

192) *Elena Blonina.* Kodel aš tapau Sovietų valdžios gynėja. Išl. L. K. PAB. 1920 8 p.

173) *N. Bucharin.* Mūsų programa. Išl. L. ir B. K. P. C. K. 1920, 31 p.

174) [„] Šalin tarptautiniai plėšikai. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 23 p.

175) [„] Anarchistų ir komunistų surėdimas. Išl. L. ir B. K. P. C. K. 1920, 8 p.

176) [„] Kame tikroji liuosybė? Išl. L. ir B. K. P. C. K. 1920, 16 p.

177) [„] Pasaulio karo atnašos. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 15 p.

178) [„] Dr. N. Leninas [V. Uljanovas]. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 20 p.

179) [„] Užpuolimo taktika. V. Kolurov. Spalių revoliucija. Liet. Kom. Par. 1921, 16 p.

180) *Cicilistas.* Į socijalistų rojų. Chicago 1916 „Draugo" sp. 18 p.

181) *Dėde Atanazas.* Žemdirbių vargai ir priemonės jiems pašalinti. Ek. bei Pol. Liet. Žem. Sąj. leid. Mar. 1922 „Dirvos" s-vė, 38 p.

182) Delko kilo didysis Europos karas. N. P. Ogonovskį sekant parašė R. Sk. Viln. J. Zavadskio svvė 1915, 32 p.

183) Didžiojo karo priežastys. „Žinyno" leid. Viln. 1915. Strazdo ir Vėgėlės s-vė, 15 p.

184) Didžiųjų Lietuvos vargų memorialas [Rankraščio teisėmis]. L. V. Tarybos Prezidiumo nutarimu. Vilnius 1917 spalių 20 d. XVI p.

185) *J. J. Ettor.* Pramoninis unijizmas. Vertė J. Laukis. Baltimore 1916 „Darb. Balso" sp. 33 p.

186) Ernesto Galvanausko Ministerių kabinetas (VII) „Vyriausybės Žinių" leid. K. 1922 V-bės s-vė, 45 p.

187) *L. Gira.* Kovotojas del Vilniaus lietuvybės (kun. Juozas Ambroziejus) „Žinyno" leid. V. 1914, 24 p.

188) *P. Ivanovas.* Tarybų Rusijos Valdžios darbai. Išl. L. ir B. K. P. C. K. 1920 32 p.

189) *J. Jalanskis.* Mūsų pažiūros. Išl. Liet. Sekc. C. B. Petrapilis 1918, 15 p.

190) *V. K.* Katalikų Bažnyčia ir jos valdžia. Chicago 1915 „Tikybos ir Doros" sp. 32 p.

191) *Urias Kacenelenbogenas.* Vilniečio balsas. G. Petkevičaitės įžanga. Panevėžys 1922, 36 p.

192) Ką reiškia „Visų šalių proletarai vienykitės!" Išl. Liet. Sekc. B. B. Petr. 1918 15 p.

193) Kaip prasidėjo Europos karas. „Žinyno" leid. Viln. 1915 „Zničo" s-vė, 16 p.

194) Kaip ir už ką balsuoti į Seimą. K. 1922. „Varpo" s-vė, 4 p.

195) Kaip socialdemokratai rūpinasi darbininkais. Liet. Darbo Fed. leid. K. 1922 „Varpo" s-vė, 16 p.

196) *V. Kapsukas.* Kunigai ir caro valdžia. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 64 p.

197) [„] Kaip kunigai rūpinasi darbininkais. Išl. Liet. Sekc. Centro Biuras. Vor. 1918, 29 p.

198) *A. Karalius.* Rusų komunizmas. K. 1922 V-bės s-vė, 48 p.

199) Karininkų balsai ir reikalai. Liet. Kar. Sąj. C. K. leid. [1917?].

200) *K. S. Karpavičius.* Darbininkų padėjimas Amerikoje. New Jork 1917, 35 p.

201) *V. Karpinskis.* Du kovos metai. Išl. L. ir B. K. P. C. K. 1920, 15 p.

202) *V. Karpinski.* Tarybų valdžia ir jos organizavimas. Vertė J. Š-ys. Išl. Vid. Reikalų Komis. Vil. „Žaibo" s-vė 1919, 31 p.

203) Kas tokie pažangiečiai ir žemdirbiai. [K. 1922] „Šviesos" s-vė, 16 p.

204) Kas tie socialistai ir ko jie nori? Vertė M. Dirsė. Brooklyn, 1918, 27 p.

205) *Kelmutis A.* Ar vien tik buržujams ir klerikalams gali rūpėti tautos dalykai.

206) Ko eina į Seimą klasiniai susipratę darbininkai. K. 1922 „Varpo" s-vė, 32 p.

207) Komunistų Internacionalas ir tautų klausimas 1921. Išl. L. K. P. 6 p.

208) *V. Kraučūnas.* Žemdirbiai-ūkininkai kuo skaitlingiausiai dalyvaukite rinkimuose į Seimą. Mariampolė 1922 [s-vė Neumano Kaune], 4 p.

209) Agr. *V. Kraučūnas.* Lietuvos ūkininkų susivienijimas. K. 1922 „Varpo" s-vė, 12 p.

210) *Juozas Kudirka.* Karo Baisenybės Lietuvoje. Su autoriaus paveikslu. Chicago 1916, 55 p.

211) Kurgi tas viskas nyksta. Pagal K. Kautskį parašė Z. Aleksa. Boston 1914, 28 p.

212) *St. Ld.* Kas yra lietuviai ir Lietuva. „Žinyno" leid. Viln. 1914 „Zničo" s-vė, 8 p.

213) [„] Mylėkime mūsų tėvynę. „Žinyno" leid. Viln. 1914, „Zničo" s-vė, 4 p.

214) *Z. Lilina.* Žmonės ir revoliucija. Liet. Reik. Kom. s-vė Vor. 1918. 20 p.

215) *N. Leninas.* Trečiasis komunistų internacionalas. Išl. L. ir B. K. P. C. P. 1920 12 p.

216) [„] Laiškas Amerikos darbininkams. Liet. Reik. Kom. Vor. 1918, 11 p.

217) Lenkų raštas į brolius lietuvius. Išleidimas Parubežiaus sargybos. Varšuva, 16 p.

218) *V. Liebknecht.* Vorai ir musės. Rev. giesmės. Išl. Petr. Liet. Raj. Petrap. 1917, 15 p.

219) Lietuvių krikščionių Demokratų partijos programa. Petrapilis 1917, 15 p.

220) Marksas antrasis. Antra laida. Chicago 1916 „Draugo" sp., 24 p.

221) *Meškus.* Mūsų visuomenė ir nauji katalikų uždaviniai. K. 1922, 24 p.

222) *Mininas.* Komunistai, kas jie tokie? Išl. L. ir B. K. P. C. K. 1920, 16 p.

223) Mūsų partijos ir jų reikalavimai. Išl. Petr. Liet. Raj. Petr. 1917, 15 p.

224) *Pr. Naruševičius.* Kas yra Rusų socialistinė Federacinė Tarybų Respublika. L. L. D. P. leid. K. 1922 S. Neumano s-vė, 31 p.

225) *M. Olminskis.* Kas yra svarbiausia komunistų partijos programoj. Išl. LKBUB. 1920, 4 p.

226) Pirmeivių laikraštija, tikėjimas ir dora. Chicago 1917, „Tikybos ir Doros" sp. 16 p.

227) Pradžia ir pabaiga Romanovų viešpatavimo Rusijoj. Su caro, jo sūnaus ir dukterų paveikslais. Worcester, 1918, 23 p.

228) *E. A. Preobraženskis.* Mūsū priešų valstybės. Išl. L. ir B. K. P. C. K. 1919, 16 p.

229) [„] Proletariato teismai. Išl. L. ir B. K. K. P. C. K. 1920, 12 p.

230) [„] Tautų klausimas ir komunizmas. Išl. L. ir B. K. P. C. K. 1920, 16 p.

231) [„] Tikyba ir komunizmas. Išl. L. ir B. K. P. C. K. 1920, 16 p.

232) Priėmimo sąligos į komunistinį internacionalą. Išl. L. K. P. U. B. 1920, 6 p.

232) *L. Pruseika.* Marksas Karolis. Brooklyn 1918, 246 p.

234) *Aleksandras Purėnas.* Paviršium kaip ir sveika, viduje gangrena [Del Viln. vyskupijos bažnytinių santikių]. „Žinyno" leid. V. 1915 „Zničo" s-vė, 24 p.

235) *K. P.* Žemės belaukiant. Liet· Valst. Sąj. leid. K. 1922 „Varpo" s-vė, 32 p.
236) *V. K. Račkauskas.* Žinios ir faktai apie Susiv. Liet Amer. New York 1914, „Tėvynės" sp. 32 p.
237) Raštas del banditizmo karo gubernatoriui Lietuvoje. Rank. tei. V. 1918, p II.
238) Raštas vokiečių valdžios karo viršininkui prie Lietuvos gubernatoriaus Vilniuje del rekvizicijų. V. 1918, III p Rank. tei.
239) *Rausvys.* Lietuva ir valstiečių reikalai. Liet. valst. sąj. leid. K. 1922, 16 p
240) Revoliucijos pergalė. Iš vok. kalbos vertė Kaukas „Karo vėliavos" leid. V. 1918 15 p.
241) [„] Ką mes turime žinoti rinkdami į Seimą. K. 1922 „Varpo" s-vė, 28 p.
242) Rusų soc. Fed. Tarybų Respublikos konstitucija. Išl. L. ir B. K. P. C. K. 1920 16 p
243) Rusijos komunistų partijos programa. L. K. P. C. B. leid. 1920, 20 p.
244) *Vyt. Serbenta.* Naujos žmonijos šventė. Ukrainos kom. Par. Charkovas 1920, 8 p
245) *M. Sl.* Ko nori Lietuvos Socialistų Liaudininkų Demokratų Partija. Liet. Soc. liaud. Dem. Part. leid. Vor. 1918 „Lietuvių" s-vė, 32 p
246) *Socialistas* Ko gero lietuviai turi iš „socialistų sąjungos". Belshill 1915 „Iš. Dr." s-vė, 32 p
247) Socializmas ir Religija Pagal E Vanderveldę vertė Vardunas. Boston 1915, 24 p.
248) *John Spargo* Socializmo minties blaivumas. Vertė A. Lalis. Chicago. 1916 230 p
249) Streikas. Boston. M. 1917, 4 p.
250) *A. B. Strimaitis* S. L. A. organizavimas. Patarimai. New York 1920 „Tėvynės" sp, 126 p
251) Tikra teisybė apie krikščionių demokratų partiją ir jos filiją Darbo Federaciją. Šiauliai 1922. Savičo ir Šumkauskio s-vė, 32 p
252) V. *Uljanov.* Trys Rusijos revoliucijų laipsniai. Išl. Liet. Sekc. C. B. Petrapilis, 1918, 15 p
253) *Uosis* Turto norma. Boston [1922] „Darbininko" sp. 68 p.
255) [„] Naujos gadynės priešaušryje. Boston 1920 „Darbininko" sp. 32 p.
256) Už laisvą nepriklausomą Lietuvą. Visuotinas Am. Liet. Seimas 13 d. kovo 1918 New. Yorko mieste. 8 p.
257) *F. V. P. G.* ir *F. K.* Imk ir skaityk. Boston 1915 „Darbin." sp. 48 p.
258) *F. V.* Darbininko Dovanėlė Darbininkams. Antra laida. Boston. 1916 32 p.
159) [„] Iš po darbininko plunksnos. Boston. 1916 „Darbin." sp. 32 p.
260) *X. X. V.* Tikėjimas ir karė. Pittsburg. 1916 32 p.
261) *Vaižgantas.* Politikos ar visuomenės kunigų darbas. V. 1919 16 p.
262) Vienadienis jaunuomenės raštas „Nauju Taku". Vilnius 6. VI. 1914. Išl. K. Juchnevičius.
163) Vienas už visus — visi už vieną. Versta iš lenkų kalbos. Vilnius 1914. 24 p.
264) *Petras Vileišis.* Lietuvių-lenkų ginčas. K. 1922 „Varpo" s-vė 80 p.
265) Vilniaus vyskupijos lietuvių katalikų būtis ir panpolonistų išdykimas. Lietuvių katalikų kunigų memorialas. Die Lage der Katholischen Litauer im Bistum Wilna und die Aussehzanungen des Pappolonismus. Denkschrift des Katholischen Klerus Litauens. Tilžė sp. „Lituania" 1913 p. 145 [liet. ir vok.].
266) *Pr. Vn.* Darbdavių ir Darbininkų santikiai. L. Kr. Dem. par. K. 1921 38 p.
267) *X. X. Vytis.* Ką katalikai turi žinoti apie savo vadovus. Pittsburg 1915. 28 p.
268) *G. Zinovjevas.* Internacionalas ir internacionalas gyvasis. Vertė Z. V. Išl. L. K. P. U. B. 1920 8 p.
269) *J. Žemdirbys.* Bažnyčia ir valstybė. Išl. „Nauj. Lietuvos" Red. Petrapilis.
270) *Žemdirbio vaikas.* Kas tie žemdirbiai ir ko jie nori. Ek. bei Pol. Liet. Žem. Sąj. leid. Mar. „Dirvos" s-vė b. m. [1922] 16 p.
271) Kun. Tomas *Žilinskas.* Katalikų Bažnyčia ir demokratizmas. Boston 1916. „Darb." sp. 28 p.
272) *A. Žvirblaitis.* Lietuvių politikos ABC. K. 1922. „Šviesos" s-vė 24 p.

XVIII. Įvairios.

160) „Dirvos" knygyno katalogas. Cleveland. 1919. 112 p.
161) Knygų kataliogas „Keleivio" knygyno Boston (1916?) 35 p.
162) Laikinasis Švyturio katalogas. Šv. K. 1921.

163) Lietuvos Knygyno katalogas. Lietuva Publishing company A. Olszewski. Chicago 1916.

164) Prekių Kainininkas Stasio Jackevičiaus sandėlio Maskvoje. Petrap. „Lietuvių“ s-vė 1916 8 p.

165.) Jono Rinkevičiaus ir Ant. Rucevičiaus b-vės išleistųjų knygų katalogėlis. Viln. 1914 8 p.

---

166) *Kar. Dineika* ir *J. Eretas*. Lengvosios atletikos vadovėlis su 24 pav. ir 1 briežiniu. Kar. Moks. Skyr. leid. Kaun. 1922 „Varpo“ s-vė 110 p.

167) *S. Garbačauskas*. Lietuvos Sporto Lygos oficialės futbolo taisyklės. Liet. Sp. Lyg. leid. II K. „Varpo“ s-vė 1922 20 p.

168) *Matas Grigouis*. 200 žaidimų kambaryje ir tyrame ore su dainomis. Antra pataisyta laida. Seinai 1914. Laukaičio ir kit. s-vė p. 168+2 169) [„] Vaikų žaislui. Švyt. 1920.

---

170) Kun. *A. Briška*. Ką mums duoda girtybė. Chicago. 1916 32 p.

171) Lai gyvuoja blaivumas! Blaivininkų knygyn. Nr. 4. Viln. 1915 „Zničo“ s-vė.

172) *St. Ld*. Kaip atprasti nuo degtynės. Vil. 1915 „Zničo“ s-vė 8 p.

173) [„] Vaikai ir alkoolio nuodai. Vil. 1915 „Zničo“ s-vė 8 p.

174) [„] Nejaugi mes da gersime. Vil. 1915 „Zničo“ s-vė 8 p.

175) Nežudykite vaikelių. Sulietuvino Abušis. Kaun. 1914. S. Banaičio s-vė 8 p.

176) Kun. *K. Paltarokas*. Girtuoklystė neturto motina. Trečioji laida. K. S. Banaičio s-vė 1914 16 p.

177) *Jonas Juozas Palukaitis*. Pirmosios blaivybės knygelės vaikams. Parūpino mokytojas... Vilnius 1918 „Zničo“ s-vė 16 p.

178) *J. Strimaitis*. Svaigalai ir blaivininko priedermės. Viln. 1915. „Znico“ s-vė 12 p.

179) Tiesos žodžiai apie alkoolį ir spiritinius gėralus. Vertė stud. J. Kletka. Kaun. 1914. S. Banaičio s-vė 4 p.

180) Kun. *Juozas Tumas Vaižgantas*. Žemaičių Vyskupo Motiejaus III Kazimiero Valančiaus-Valančiauskio Blaivybės Gromatos. Ryga 1916. Narkevičiaus s-vė 86 p.

181) Tušti girtuoklių pasiteisinimai. Sulietuvino Abušis. Kaun. 1914. S. Banaičio s-vė 8 p.

---

152) *Franas Aldonis*. Barvos (Patinkamos ir nepatinkamos lietuvėms). Maskva 1917. S-vė K. J. Miške.

183) Amžinasis pavyzdis. Iš lenkų kalbos vertė K. P. K. 1914. S. Banaičio s-vė 10 p.

184) Amalunga arba Tyro Duktė. Chicago 1907 92 p.

185) Barabošiaus ženyba ir žmogaus gyvenimo siekinys ir lytiškoji etika. Brooklyn 1915 „Laisvės“ sp. 48 p.

186) *Aleksandras Bendyk*. Kalendorius Varnių padangies pagal 56 žingių sziaurės platumo paraszytas, teipogi ir su kitokiomis reikalingesnėmis žiniomis papildytas. Metai XI. Paraszytas per storonę... miestelyje Salantuose. Viln. 1915. Štrazdo ir Vėgėlės s-vė 72 p.

187) *Burtininkas*. Ateities apsakymas su Kazyrų pagelba. Worcester 1915 27 p.

188) *P. D.* ir *S. B.* Nors kunas miršta bet dušia gyvena. Vertė M. D. J. Rinkevičiaus leid. V. 1914.

189) Kun. *A. Dambrauskas*. Jo Malonybė Naujas Zemaičių Vyskupas Pranciškus Karevičius. K. 1915. Šv. Kaz. S. Banaičio s-vė 84 p.

190) *Dobilas*. Amžinas Žydas, istorija apie jo kelionę po svietą. Septintas leidimas. Ryga 1914 s-vė „Lietuva“ 16 p.

191) Dviejų butelių istorija. K. 1914 „Blaivybės“ leid. S. Banaičio s-vė 7 p.

192) *Futurus*. Nosce te ipsum. Pažink patsai save. V. 1914 „Žničo“ s-vė 10 p.

193) *N. Gusev*. Inkvizicija (Am.) 1914 215 p.

194) Kun. *Geo. Towsend* Fox, D. D Kunigų celibatas. Sulietuvino Ferdinand-de Samogita. Boston. 1916 50 p.

195) Gražios istorijos ir naudingi skaitymai. Riga. 1914. 48 p. sp. „Lietuva“.

196) *Iksas*. Kodel aš netikiu į Dievą. Antra laida. Boston. 1915. 64 p.

197) *Minykas Iliodoras*. Rasputinas. Worcester. 1917. 100 p.

198) Robert *G. Ingersoll*. Apie Dievą, Velnią, Dangų ir Pragarą. Vertė Ferdinando de Samogitia. Boston. 1915. „Keleivio“ sp. 72 p.

199) *A. Jakštas*. Ką mokslas gali pasakyti apie pasaulio pabaigą ir apie apokaliptiškąjį skaičių 666. K. 1920 „Šviesos“ s-vė 31 p.

200) Pr. *P. Januševičius.* Namai; jųjų svarba, vieta, padėjimas, stilius, medžiaga, statymas, papuošimas, išvaizdos ir planai. K. 1917 60 p.

201). Kun. Kan. *Jasėnas.* Patarėjes Liet. Katalikams svetur. Pirmoji dalis. Tautos ir tėvynės meilė. Ryga 1915. Narkevičiaus s-vė 244 p.

202) *A. K.* Kam reikalingas karas. Vertė L. U. „Rankpelnio" leid. Bellshill 1917. 36 p.

203) Kareiviams ir jų šeimynoms patarimai. Viln. M. Kuktos. s-vė.

204) *Kareivis J. D.* Dvejopas galas. Kaun. 1919. Šv. Kaz. S. Banaičio s-vė 31 p.

205) K. S. *Karpavičius* Mohamedo Kelionė į Dangų ir kiti mokslo pasiskaitymai. Cleveland 1919 „Dirvos" sp. 115 p.

206) *Kmitas* Huckleberry Finnas, Chicago 1914, 228 p. (XVI sk.)

207) St. *Ld.* Mylėkime mūsų Tėvynę! „Žinyno" leid. Viln. 1914 „Žničo" s-vė 4 p.

208) Lietuvos Paštas 1912 metams. Susis. Min.-jos Paštų, Telegraf., Telef. Valdyb. leid. Inž. K. Puidos bendra redakcija 1922 (s-vė Otto Hakebeilio Berlyne) 92+XXIV. p.

209) Lietuvos Raštvedys. Pamokinanti knyga. Šiauliai. Savičo ir Šumkausko s-vė 1922. 80 p.

210) Lietuvos visuomenei. Viln. M. Kuktos s-vė 1 p.

211) „Lietuvių Balso" dovanėlė kalėdoms. Red. leid. Mart. Yčas. 1915 Petrapilis.

212) Mikaldės Sabbijos karalienės pranašavimai. Šiauliai. Knygynas „Lietuva" 1922 „Varpo" s-vė Kaune 46 p.

213) Mary *Monk* Vienuolyno slaptybės. Vertė A. Cleveland 1919, 152 p.

214) Nebūk storžievis! Antras pataisytas išleid. Šv. Kaz. K. 1914 S. Banaičio s-vė 64 p.

215) [„] Ketvirta laida. Šv. Kaz. K. 1922 „Šviesos" s-vė 62 p.

216) Pasikalbėjimas apie laimę. Iš lenkų kalbos vertė Lapūga. K. S. Banaičio s-vė 1915, 32 p. [Šv. Kaz.]

217) Paskaita apie susivienijimą Lietuvių Amerikoje. Par. *L. S.* A. Narys Apysenis. N. J. 1915, 31 p.

218) Pašalpa kareiviams, netekusiems sveikatos ir jų šeimynų aprūpinimas. Viln. M. Kuktos s-vė. Šv. Kaz. leid. N 188. 1915, 22 p.

219) K. J. *Skruodys* Laikymosi ir elgimosi taisyklės. „Aušros" leid. V. 1921 „Žaibo" s-vė 46 p.

220 *Svirno Žvynė* Šeimyniškiems vakarėliams pramogėlė. J. Rinkevičiaus leid. V. 1914. 16 p.

221) Kun. R. *Swickerath.* [pagal] Liudvikas Windthorst'as. parašė I. E. K. Boston. 1916. 24 p.

222) M. *Šalčius* Kas iš kur pareina. New Jork 1916 „Tėvynės" sp. 62.

223) [„] Liudvikas Pasteris Žmonijos Geradaris ir Jurgis Stefensonas. Geležinkeliai. Sus. Liet. Am. New Jork 1917 „Tėvynės" sp. 48 p.

224) J. *Ščesnulevičius* Padorumas ir mandagumas [K. 1922] Br. Gurvičų s-vė 40 p.

225) Šeimyniškiems vakarėliams pramogėlė Švyt. 1919. [2000 ekz.].

226) Šv. Kazimiero Draugijos Valdyba. Į šv Kaz. Draug. sąnarius. K. 1914. S. Banaičio s-vė.

227) *M. Untulis* Naudingo žmogeus Gyvenimas. Brooklyn, 1916, 14 p.

228) Velnio apsėstoji davatka. Graži juokų knygelė. Ryga 1914 s-vė „Lietuva" 23+3 p.

229) P. *Vilunas* Kunigo išpažintis. b. v. ir m. 1922? 54 p.

---

230) Atminimui „Juokdario". 1914 metams Kalendorius Rīga 1914, 12+36+12 p.

231) Biržų Kalendorius 1914 m. Biržai 1914 P. Jakubėno ir M. Yčo leid. 86+10 p.

232) [„] 1915 m. Biržai 1914. M. Yčo s-vė 78+10.

233) Darbininkų kalendorius 1917 m. sutaisė „Kovos" Red. Philadelphia 1916 „Kovos" s-vė 112 p.

234) Didysis Lietuvos Ūkininko Kalendorius 1923 m. K. 1923 [1922] „Varpo" s-vė 102 p.

235) Dieve padėk! Kalendorius 1915 m. Viln. 1915. A. Syrkino s-vė 72 p.

236) [„] Kalendorius 1914 m. K. 1914. S. Banaičio s-vė 64 p.

237) XX amžius. Kalendorius 1914 m. K. Narkevičiaus ir P. Janulevičiaus spaustuvės išleidimas. Ryga.

238) Kalend. 1916 m. Brolių ir seserų Lietuvių naudai parengė Bėgėlis. Ryga 1916, 64 p.

239) Draugas. Panevėžio Kalendorius 1915 m. J. Masiulio leid. V. 1914 M. Kuktos s-vė 79 p.

240) Garnys 1914 metai. Garnio kalendorius tinkamas tūkstančiai metų. K. 1914. S. Banaičio s-vė 39 p.

241) „Giedros“ Kalendorius 1914 m. V. 1913.
242) Inkaro kalendorius metams 1920. New Jork 96 p.
243) Kalendorius 1916 m. L. A. D. M. M. M. Š. Leid. Kom. leid. N 20 Maskva 1916 136 p.
244) [„] 1917 m. Pirmieji metai. Petrapil. 1917. „Lietuvių“ s-vė 124+6 p.
245) „Kataliko“ Kalendorius 1916 m. Chicago „Kataliko“ sp. 85 p.
246) Kauno Kalendorius 1915 m. K. 1914 S. Banaičio s-vė 130+2 p. Šv. Kaz.
247) „Keleivio“ Kalendorius 1915 m. Boston 1914 „Keleivio“ sp. 96 p.
248) Liaudies Kalendorius Kaimynas 1919 m. Sut. L. Gira. „Žinyno“ leid. V. „Žaibo“ sp. 64 p.
249) Lietuvių naminis draugas. Kalendorius 1914 m. Riga 1914. Jakavičiaus s-vė 16+48 p.
250) Lietuvių Kalendorius 1923 m. Švyt. K. V. 1922 [Tilžė] „ Ryto“ s-vė 96 p.
351) Lietuviškas Kalendorius 1914 m. Biržai 1914. Vitkauskytės leid. Kaune. M. Yčo s-vė 130+130 p.
252) [„] 1915 m. Vitkauskytės leid. Kaune. Biržai 1915 M. Yčo s-vė 130 p.
253) Lietuvių Darbininkų Kalendorius 1917 m. Boston. „Darbininko“ sp. 94 p.
254) [„] 1921 m. Išl. Liet. Darb. Sąj. Boston, 113 p.
255) Lietuvos naminis draugas kalendorius 1923 m. Šiauliai knyg. „Lietuva“ [Kaun. Liet. V-bės s-vė] 30+12 p.
256) Metinė lietuvių biznio knyga 1920 m. Išl. „Naujienos“ Chicago 1920, 64 p.
257) Mūsų kalendorius 1915 m. Sut. L. Gira „Žinyno“ leid. V. 1914 „Zničo“ s-vė, 105+13.
258) Pabėgėlių 1917 metams kalendorius Ryga. Jakavičiaus knyg. leid. 102 p?
259) Pirmasis Lietuvos Vartotojų Draugijų kalendorius 1915 m. Išl. Josvainių Var. Dr. Val. K. 1915 S. Banaičio s-vė, 168 p.
260) Prietelius Kalendorius 1914. Išl. J. Rinkevičius. M. Kuktos s-vė, 89+7 p.
261) „Santaros“ kalendorius 1918 m. Maskva 1918 s-ta Miškės tipo-litografijoj 32 p.
262) „Saulės“ kalendorius ant meto 1918 Mahanoy C. Išl. Boczkausko s-vė, 80 p.
263) [„] 1919 [31 metas] Mahanoy City Išl. Bocz. s-vė, 48 p.
264) [„] 1920 Mahanoy city. Išl. D. Bocz. s-vė, 96 p.
265) [„] 1921 Mahanoy C. Išl. D. Bocz.
266) Sieninis kalendorius 1915 m. V. 1914 M. Kuktos s-vė, 730 p.
267) Sodžiaus kalendorius 1923 m. Liet. Koperac. bendrov. ir Šiaulių srities vartot. bendr. sąjungos leid. 1922, 132 p.
268) Susiv. L. Am. kalendorius 1917 m. New York „Tėvynės“ sp. 224 p.
269) Šv. Pranciškaus Tretininkų kalendorius 1915 m. V. 1915, 51 p.
270) „Tilžės Keleivio“ kalendorius 1914 200 p.
271) Ūkiškasis kalendorius 1920 m. Tilžė Otto v. Mauderodė, 96 p.
272) [„] 1921 m. Tilžė Otto v. Mauderode, 96 p.
273) Ūkininkų kalendorius 1919 m. Sut. Agr. A. Stulginskis. V. 1918. „Žaibo“ s-vė. 94 p.
274) Vytis Jaunimo Kalendorius 1919 m. Išl. „Žinynas“ V. „Žaibo“ s-vė. Red. L. Gira. 80 p.
275) Žemaičių Kalendorius Tilžės Keleivio 1919 m. Sutaisė M. G. Svirylys. Tilžė J. Relyenderio ir sūn. s-vė (lot.?). 128 p.
276) Žiburio Kalendorius 1914 m. Seinai 1914. Laukaičio ir kit. s-vė 128 p.
277) [„] 1915 m. Seinai 1915. Laukaičio ir kit. s-vė. 80 p.
278) [„] 1917 m. S-vė E. Liepkis Jaroslavlyje 95+3 p.

---

279) Akcinės Žemės Ūkio gaminių b-vės „Patrimpas“ įstatai. K. 1922. Br. Gurvičių s-vė 8 p.
280) Akcinės Prekybos bendrovės „Agaras“ įstatai. Biržai. Biržų s-vė 8 p.
281) Akcinės bendrovės „Sakalas“ įstatai. K. 1922. 16 p.
282) Akcinės bendrovės „Plyta“ įstatai. Kaunas 1922.
283) Akcinės Pramonės ir Prekybos B-vės „Tvenkinys“ įstatai. Mariampolė. „Dirvos“ s-vė 13 p.
284) Bepartyvės „Lietuvos Atgimimo“ Draugijos programa ir organizacija. K. 1922. „Šviesos“ s-vė 16 p.
285) Draugijos Biržų gimnazijai statydinti įstatai. Biržai. Biržų s-vė 1922. 8 p.
286) Įstatai Lietuvių Banko įrašytos B-vėsu apsiaurinta atsakomybe. „Spaudos“ s-vė Tilžėje 1919. 20 p. (lot.?)

287) Įstatai lietuvių dr-jos nukentėjusiems del karo šelpti. V. 1914. M. Kuktos s-vė 8 p.

288) *V. Kapsukas.* Lietuvių Moterų Darbininkių Draugijos uždaviniai ir įstatai. Belshill 1916. „Rankpelnio" s-vė 27 p.

289) Kauno Savanorių Gaisrininkų Draugijos įstatai. K. 1922. Š. Neumano s-vė 16 p.

290) Lietuvos valstiečių ekonominės sąjungos įstatai. K. 1922. „Varpo" s-vė 16 p.

291) Lietuvos Esperantistų Sąjunga (įstatai). K. 1922. „Šviesos" s-vė 4 p.

292) Lietuvos Universitetas. Kaunas 1923. Liet. V-bės s-vė 113 p. (liet. ir angl.).

293) Lietuvos Moterų Sąjungos įstatai. K. 1922. 8 p.

294) Lietuvos gailestingųjų seserų sąjungos įstatai. K. 1922. „Varpo" s-vė 8 p.

295) Lietuvos Sporto Lygos statutas. K. 1922. 16 p.

296) Lietuvos Moterų Kultūros Draugijos įstatai. K. 1922. „Šviesos" s-vė 7 p.

297) Lietuvių Draugijos aukštųjų Petrapilio mokyklų moksleiviams šelpti įstatai. Petrapilis „Lietuvių" s-vė 15 p.

298) Lietuvos Pramonįukų Sąjungos įstatai. K. 1922. „Varpo" s-vė 16 p.

299) Lietuvos apšvietimo draugijos „Saulė" įstatai. K. 1914. S. Banaičio s-vė 7 p.

300) Lietuvių Draugijos nukentėjusiems del karo gyventojams agronomijos ir teisių pagalbai teikti įstatai. V. M. Kuktos s-vė 5 p.

301) Lietuvių Draugijos „Sveikata" įstatai. V. 1915. M. Kuktos s-vė, 8 p.

302) Lietuvių „Grūdo" Draugijos įstatai. Petrapilis „Lietuvių" s-vė. 1916. 32 p. (rus. ir liet.).

303) Liglaikinė Susiv. Liet. R.-Kat. Amerikoje konstitucija. Chicago 1916. „Draugo" sp. 59 p.

305) Saratovo Lietuvių globos Mažosios Lietuvos belaisviams lietuviams šelpti įstatai. Petrapilis 1916 „Lietuvių" s-vė, 6 p.

306) Wokeczu bey Lietuwininku Namynes Bunta [Programas ir įstatai]. Klaipėda 1919 F. W. Siebert s-vė, 8 p. [got. r.]

---

307) Apyskaita Lietuvių Draug. Aukštųjų Maskvos mokyklų moksleiviams šelpti 1913—14 Viln. 1915, M. Kuktos s-vė, 29 p.

308) Kauniškės Lietuvių Kat. Moterų Draugijos apyskaita. K. 1914. S. Banaičio s-vė, 35+IX p.

309) Laisvės sąvaitės Atskaita Lapkričio 24—1 gruodžio 1918. New Haven C. 24 p.

310) Lietuvių globos mūsų broliams Lietuviams belaisviams iš Prūsų Lietuvos šelpti darbų apyskaita. V. 1915. M. Kuktos s-vė, 11 p.

311) Lituanijos komiteto lietuviams belaisviams šelpti 8 mėnesių [lapkričio 7 1915 iki liepos 1 d. 1916 m.] apyskaita, 1916.

312) „Švyturio" B-vė K. 1922 V-bės s-vė, 8 p.

313) Trumpa Lietuvių Draugijos nukentėjusiems del karo šelpti veikimo apyskaita nuo pradžios veikimo ligi 1915 m. balandžio mėnesio 8 dienos Viln. 1915, 6 p.

314) Vyriausias Lietuvos Gynimo Komitetas [ap.] I metai 1920 rugsėjo 27 d. — 1921 gruodžio 31 d. K. 1922 „Varpo" s-vė, 16 p.

Karo leidiniai.

87) Pulk. *Bobinskis.* Lauko telegrafo ir telefono kabelių remontas. K. M. Sk. leid. K. 1922 V-bės s-vė, 16 p.

88) [„] Prancūzų tipo induktoforinis lauko komutatorius. K. M. Sk. leid. K. 1922 V-bės s-vė, 20 p.

89) *Boleckis K.* Šaudybos vadovėlis. K. K. M. Sk. leid. 1922, 75 p. [Dirvos" s-vė, Mariampolė].

90) Kap. *Masiulis.* Katodiniai vamzdeliai radiotelegrafijoje K. M. Sk. leid. Kaunas, 1922, 28 p.

91) Pėstininkų rikiuotės statutas I dalis. Pėstininkų parengimas. K. M. Sk. leid. K. 1923 „Varpo" s-vė, 150 p.

92) Generolas *Radus-Zenkavičius.* Kautynių skyrius ir jo vartojimas kautynėse. K. 1922, K. M. Sk. leid. V-bės s-vė, 104 p.

93) Zenklai akies nuotraukoms ir kroki. Karo Mokslo skyr. K. 1922, 12 p.

Atsišaukimai, skelbimai ir t. t.

Paduodu dar dalį Lietuvoje išleistų atsišaukimų. Rašyba paduodama tokia, kaip pačiuose atsišaukimuose.

45. Mokytinė mūsų jaunuomenė! Krašto Apsaugos Ministeris pulkininkas leit. Žukas. Vilnius 1920, spalių 2 d. 24 x 17.

46. Lietuvos vyrai! Krašto Apsaugos ministeris pulkininkas leit. Žukas. Vilnius, 1920 m. spalių 2 d. 22 x 18.

47 Bracią Legioniści! Żolnieże Litewscy. 24 x 14.

48. Obywatele Litwy! Komitet obrony Litwy 31 x 23

49. Witajcie nam, Bracia którym zaświtała jutrzenka Wolności. Komitet Robotników i Włościan Litwy. 31 x 23.

50. Atvaduotų Lietuvos žemių piliečiai! Lietuvos darbininkų ir ūkininkų komitetas. 31 x 23.

51. Tovarišči krasnoarmieicy! Rabočije i krestjane Litvy. 31 × 23. (rusų r.

52. Lietuvos piliečiai! Išaušo jums nauja gadynė! Lietuvos darbininkų ir valstiečių komitetas. 31×23.

53. Obywatele Okupowanych ziem Litwy! Komitet Obrony Niepodległości. 23×16.

54. Pagrobtųjų Lietuvos žemių piliečiai! Nepriklausomybės Gyvėjų [1]) komitetas. 23×16.

55. Do robotników i włościan ziem niepodległei Litwy pod okupacją Polską. Komitet robotników i włościan niepodległej i wolnej Litwy. 23×16.

56. Bracia legioniści! Komitet polskich synów Litwy. 31×24.

57. Żołnierze polskėj armji! Komitet litewskich robotników i włościan. 31×23.

58 Baczność wszyscy obywatele· Polacy i litwini z Okupowanych ziem Litwy. 24×16.

59. Obywatele! Komitet Okupowanych ziem Litwy. 81×24.

60. W jakim celu organizują się „Strzelcy Nadniemeńscy!" Komitet robotników i włościan w okupowanym Litewskim kraju. 31×24.

61. Do wiadomości robotników i włościan! Komitet litewskish robotników i włościan. 31×24.

62. Brali Latveši! Leetava apsargašanas komiteja. 23×15.

63. Pilsoni! Leetavas apsargašanas komiteja zeemelos 23×15.

64. Broliai! Lietuwininkai ir wisi geri žmonė! Atskirtojo krašto Žmoniu Susiwienijimas 31×24.

65. Pilieti! Lietuvos ginimo komitetas 21×18.

[1]) Atsišaukime klaida, turi būti Gynėjų.

66. Visi į rinkimus! Nepriklausomybės Sargų Komitetas. 31×24.

67. Kas eina į rinkimus! Balandžio 14 ir 15 d. bus rinkimai į Steigiamajį Seimą. Rinkimų Komitetas. 31×24.

68 Obywatele! Zjednoczenie Polaków Litwy. 31×24.

69. Obywatele! Pierwszy pułk oswobodzenie Wilna 31×24.

70. Baczność Wszyscy Obywatele! Zjazd włoscian z okupowanych ziem Litwy i Białejrusi. 31×24.

71. Visi, kareiviai už Lietuvos Nepriklausomybę, vienykitės! Kareiviai! Lietuvos Nepriklausomybės kovotojų kuopa. 31×24.

72. Lietuvos Piliečiai! Nepriklausomybės Sargų Komitetas. 31×24.

73. Lietuvos Piliečiai! Lietuvos Nepriklausomybės Vadyba. 31×24.

74. Lietuvos Kareiviai! Nepriklausomybės Sargų Komitetas 31×24.

75. Instrukcijos savanoriams šaukti. Ministeris Pirmininkas M. Sleževičius. Krašto Apsaugos Ministeris karininkas Velykis. 25×21.

76. Kareivi, Buk atsargus. Lietuvos Gynimo Komitetas. 23×20.

77. Įsakymas. Del kuro stokos gresia Lietuvos traukinių sustabdymo pavojus. Sustojus traukiniams ginimas krašto nuo priešų turės žymiai susilpnėti, o vietomis bus tiesiog nebegalimas. Krašto Apsaugos Ministerijos Valdytojas ir e. p. Vyriausiojo Kariuomenės Vado Pasirašė: Generolas-Leitenantas Liatukas. Kaunas, Lapkričio 5 d. 1919 m. 27×23.

78. Įstatymas sekvestruoti privatiniam turtui valstybės reikalams karo metu. Augštasai Valstybės Tarybos Prezidiumas. 32×21.

79. Komendantams ir atskirų dalių viršininkams. Aplinkraštis. Krašto Apsaugos Ministeris Karininkas Merkis. 1919 m. birželio 23 diena. Kaunas. 32×21.

80. Kariškiai renka į Steigiamąjį Seimą. 52×20.

81. Piliečiai! Steigiamasis Seimas. Kaunas 1920-IX-25 d. 47×31.

82. Lietuvos Vyrai, į savanorius! Majoras Škirpa. I-jo savanorių pulko Vadas, Steigiamojo Seimo narys. 47×31.

83. Ginkimės nuo Lenkų. Lietuvos Gynimo komitetas: [parašai]. 47×31.

84. Vyrai. Lietuvos Gynimo komitetas. 31×20.

85. Lietuvos piliečiai. Lietuvos Gynimo komitetas. 31×24.

86. Ką šiandien turim daryti? Vyriausias Lietuvos Ginimo komitetas ir Lietuvos Šaulių Sąjunga. 31×23.

87. Draugai Kareiviai! Kareivių tėvynės mylėtojų grupė. 31×23 (del vasario mėn. sukilimo).

88. Už ginklo! Lietuvos Šauliai. 31×23.

89. Lietuvos Vyrai! Krašto Apsaugos Ministeris Pulkininkas leit. Žukas. (tas pat turinys kaip ir 46 Nr. tik didesnio formato) 31×23.

90. Piliečiai domės! Lietuvos Šauliai. 31×23.

91. Broliai kareiviai!!! Nepriklausomybės sargų komitetas (del vasario mėn. sukilimo, šapirografuotas) 32×21.

92. Susirūpinkime piliečiai. Vyriausias Lietuvos Gynimo komitetas. Lapkritys, 1920 m. 30×23.

93. Lietuvį, sukrusk į žygį! Prasideda žūt-būtinė kova! Lenkai jau savinasi sau ir Kauną! Tėvynės Gynėjai. 15×23.

94. Lietuviai ir Lietuvos Lenkai! Žinokite kas Jus laukia, jei Lietuva bus prijungta prie Lenkijos! Lietuvos valstiečiai. 15×23. (atspaudinta ant abiejų pusių).

95. Piliečiai! Krašto Apsaugos Ministeris Pulkininkas-Leitenantas Žukas. Vyriausias Armijos Gydytojas Generolas-Leitenantas Nagevičius (aukauti kariuomenei kailinių) 31×23.

96. Obywatele Litwy! (pasirašęs M. Sleževičiaus ministerių kabinetas) Kowno 16 maja 1919 r. 31×23.

97. Coż mamy robić!? Związek Robotników. 31×23.

98. Proletarjusze wszystkich krajów łączcie się! Do żołnierzy polskich. Socijaldemokratyczna Partja Litwy. Kowno 20. X. 20. (atspaudinia ant abiejų pusių) 22×16.

99. Żołnierze Litewscy do żołnierzy Polskich. Bracia Żołnierze! Żołnierze Litewscy. Pazdziernik, r. 1920 (atspaudinta ant abiejų pusių) 31×23.

100. Bracia, żołnierze Polscy. Żołnierze Litewscy. 32×23.

101. Żołnierze Polscy! Komitet włościan Litwy 32×23.

102. Bracia żołnierze! Żołnierze Polscy. 31×22.

103. Polacy i Litwini, obywatele Litwy! Wszyscy powinniście wiedzieć co Was czeka, w zazie przyłączenia Litwy do Polski! Związek Włościan Litwy. 15×23 (atspaudinta ant abiejų pusių).

104. Żołnierze! Czy wiecie, kto to jest Bałachowicz? Żołnierze Litewscy. Dn. 5 listopada r. 1920. Front. 15 x 23. (atspausdinta ant abiejų pusių).

105. Do Żołnierzy Polskich! List piąty. Żołnierze Litewscy. Dnia 9 listopada r. 1920. 15 x 23 (atspauzdinta ant abiejų pusių.

106. Do Żołnierzy Polskich! List szósty. Żołnierze Litewscy. Dnia 10 listopada 1920 r. 15 × 23 (atspausdinta ant abiejų pusių).

107. Do Żołnierzy Polskich! List siódmy. Kiedyż nareszcie wojna się skończy? Żołnierze Litewscy. Dnia 12 listopada 1920 r. 31 × 33.

108. Do Żołnierzy Polskich. List ósmy. Kiedyż nareszcie wojna się skończy? Żołnierze Litewscy. Listopad r. 1920. 15 × 23 (atspauzdinta ant abiejų pusių).

109. Do Żołnierzy Polskich! List dziewiąty. List otwarty do jenerała Żeligowskiego. Żołnierze Litewscy. Dn. 15 Listopada 1920 r. 31 × 22.

110. Do Żołnierzy Polskich! List dziesiąty. Żołnierze Litewscy. Listopad r. 1920. 15 × 23. (atspauzdinta ant abiejų pusių).

111. Do Żołnierzy Polskich! List 11. O przyszłych stosunkach Litwy z Polską. Żołnierze Litewscy. Listopad 1920 r. 31×23.

112. Do Żołnierzy Polskich! List dwunasty. Czem jest Wilno dla Polski, a czem dla Litwy! Żołnierze Litewscy. Listopad 1920 r. 15×23 (atspausdinta ant abiejų pusių).

113. Do Żołnierzy Polskich! List trzynasty. Żołnierze Litewscy. Dn. 22 listopada 1920 r. 15×23. (atspausdinta ant abiejų pusių).

114. Do Żołnierzy Polskich! List 14. Dn. 23 listopada 1920 r. Żołnierze Litewscy. 25×23 (atspausdinta ant abiejų pusių).

115. Do Żołnierzy Polskich! List 15. Czem jest dla Polski tak zwana Litwa Środkowa? Żołnierze Litewscy. Dn. 27 listopada 1920 r. 15×33 (atspausdinta ant abiejų pusių).

116. Do Żołnierzy Polskich! List 16. Czego można oczekiwać od rokowań polsko litewskich? Dn. 25 listopada 1920 r. Żołnierze Litewscy. 31×22 (atspausdinta ant abiejų pusių).

117. Do Żołnierzy Polskich! List 17. Znowu niepokój! Żołnierze Litewscy. W marcu 1921. 31×24.

118. Do Żołnierzy Polskich. List 18. Przyczyny zerwania rokowań polsko-litewskich. Żołnierze Litewscy. W marcu 1921 r. 31×2. (atspausdinta ant abiejų pusių).

119. Do Żołnierzy Polskich. List 19. Poco żołnierz polski przyszedł do Litwy? Żołnierze Litewscy. W marcu 1921 r. 31×24. (atspausdinta ant abiejų pusių).

120. Do Żołnierzy Polskich! List 20. Pokój z bolszewikami już zawarty! Cóż dalej? Żołnierze Litewscy. W marcu 1921 r. 31×24. (atspausdinta ant abieju pusių).

121. Do Żołnierzy Polskich! List 21. Wesołego Alleluja! Wielkanoc 1921 r. Żołnierze Litewscy. 31×24.

122. Do Żołnierzy Polskich! List 22. Jak w rzeczywistości wyglądają rzekome okrucieństwa i gwałty nasze nad ludnością polską w Litwie? Żołnierze Litewscy. W marcu 1921 r. 31×24 (atspausdinta ant abiejų pusių).

123. Do Żołnierzy Polskich list 23. Czy wiecie, Żołnierze, kto i po co Was zatrzymuje na froncie litewskim? Żołnierze Litewscy. W kwietniu 1921 r. 31×24 (atspaudinta ant abiejų pusių).

124. Do Żołnierzy Polskich. List 24. Znowu przygotowuje się krwawa awantura. Żołnierze Litewscy. W kwietniu 1921 r. 31×24 (atspaudinta ant abiejų pusių).

125. Do Żołnierzy Polskich. List 26. Żołnierze! Kim nareszcie jesteście i czem jest tak zwany „rząd Litwy Środkowej". Żołnierze Litewscy. W kwietniu 1921 r. 31×24. (atspaudinta ant abiejų pusių).

126. Do Żołnierzy Polskich. List 26. Zkąd powstaje cała wrzawa w Wileńszczyznie? Żołnierze Litewscy. W kwietniu 1921 r. (atspaudinta ant abiejų pusių).

127. Do Żołnierzy Polskich. List 27. Bracia Żołnierze! Winszujemy Wam dnia I Maja! Żołnierze Litewscy. 31×24 (atspaudinta ant abiejų pusių).

128. Do Żołnierzy Polskich. List 28. Czy ma się zjawić nowy Żeligowski? Żołnierze Litewscy. W maju 1921 r. 31×23. (atspaudinta ant abiejų pusių).

129. Do Żołnierzy Polskich. List 29. Wiwat oczekiwany Żeligowski Drugi! Żołnierze Litewscy. W maju 1921 r. 31×23.

130. Do Żołnierzy Polskich. List 30. Znowu rokowania polsko-litewskie zerwane; znów wojna zagraża. Żołnierze Litewscy. 31×23.

131. Do Żołnierzy Polskich. List 31. Źle się bawią kierownicy Wasi! Żołnierze Litewscy. Czerwiec 1921 r. 31×23 (atspaudinta ant abiejų pusių).

132. Do Żołnierzy Polskich. List 32. Czem jest obiecywane Wam w Litwie chleb i ziemie? Żołnierze Litewscy. Lato 1921 r. 31×23 (atspaudinta ant abiejų pusių).

133. Do Żołnierzy Polskich. List 33. Nie przyjmujcie daru Judaszowego! Żołnierze Litewscy. 31×24. Lato 1921 r. (atspaudinta ant abiejų pusių).

134. Do Żołnierzy Polskich. List 34. „Polscy Murzyni". Żołnierze Litewscy. Lato 1921 r. 32×23.

135. Do Żołnierzy Polskich. List 35. Ależ i rozum u Waszych kierowników! Żołnierze Litewscy. Lato 1921 r. 31×23 (atspaudinta ant abiejų pusių).

136. Do Żołnierzy Polskich. List 36.

137. Do Żołnierzy Polskich. List 37.

138. Do Żołnierzy Polskich. List 38. Nie możemy milczeć! bracia żołnierze! Z koleżeńskiem pozdrowieniem Żołnierze Litewscy. Grudzień 1921 r. 31×23.

139. Do Żołnierzy Polskich. List Nr. 39. Poco stoicie pod bronią! bracia żołnierze! Z koleżeńskiem pozdrowieniem Żolnierze Litewscy. Grudzeń 1921 r. 31×23.

140. Do ludności Wileńszczyzny i innych krajów Litwy, okupowanych przez wojska polskie. List 3. Rodacy! Z braterskiem pozdrowieniem Litwini z Litwy Niezależnej. W maju 1921 r. 32×24.

141. Do ludności Wileńsczyzny i innych krajów Litwy, okupowanych przez wojska polskie. List 4. Dokąd Was prowadzą agitatorzy „Straży Kresowej" i innych organizacji endeckich? Litwini z Litwy Niezależnej. W maju 1921 r. 31×24.

142. Do ludności Wileńsczyzny i innych krajów Litwy, okupowanych przez wojska Polskie. List 5. Rodacy! Czy wiecie, kto jest przyczyną wszstkich nieszczęść Waszych? Litwini z Litwy Niezależnej. W maju 1921 r. 31×24.

143. Do ludności Wileńsczyzny i innych krajów Litwy, okupowanych przez wojska polskie. List 6. Czem jest Gdańsk dla Polski, a czem Wilno dla Litwy? Z bratniem pozdrowieniem Litwini Niezależni. W maju 1921 r. 31×24.

144. Do ludności Wileńsczyzny i innych krajów Litwy, okupowanych przez wojska polskie. List 7. Zwrzchnicy „rządu" Wileńskiego swoje własne czyny potępiają! Z bratniem pozdrowieniem Litwini z Litwy Niezależnej. W maju 1921 r. 31×24.

Atsišaukimai 140—144 atspaudinti ant abiejų pusių.

145. Żołnierzu Polski! Litewski Związek Włościański. 31×23.

146. Ginkimės nuo galvažudžių! L. Š. S. C. V. 31×24.

147. Kaip organizuoti Lietuvos Gynimo komitetus. 24×15.

148. Lietuvos darbo žmonės! Lietuvos Soc. Liaud. ir Valstiečių Sąjungos Centro Komitetas. (gintis nuo lenkų). 31 ×24.

149. Ko iš mūsų reikalauja Tautų Sąjunga ir ko trokšta lenkai? Vyriausias Lietuvos Gynimo Komitetas. 1921 r. Kovo 8 d. 31×24.

150. Ir vėl Lenkai mums gręsia! Vyr. Liet. Gynimo Komitetas. 1921 m. kovo 3 d. 31×24.

151. Broliai Valstiečiai! Vyriausias Lietuvos Gynimo Komitetas. 1921 m. kovo 16 d. 31×23.

152. Būkime pasirengę! Vyriausias Lietuvos Gynimo Komitetas. 1921 m. Birželio 4 d. 31×24. (atspaudinta ant abiejų pusių).

153. Atsiliepkite gi! Vyriausio Lietuvos Gynimo Komiteto nariai: M. Sleževičius — pirmininkas. M. Krupavičius vice pirmininkas. O. Bichleris iždininkas. Vl. Putvinskis Liet. Šaulių są-gos pirm. Kun. Vailokaitis, Majoras Byla, V. Bojevas, Dr. Rachmilevičius. P. Ruseckas — sekretorius. 31×24.

154. Lietuvos šaulių sąjungos atsišaukimas į visuomenę. Lietuvos šaulių sąjungos centro valdyba Kaune. 36×25.

155. Draugai! Lietuvos šauliai, saugokit Kuriamajį Seimą. Lietuvos Šaulių Sąjungos Valdyba. 31×23.

156. Už ginklo darbo žmonės! L. Š. S. C. V. 31×23.

157. Už Lietuvą visi! Amerikiečių Komisija: Pirm. R. Adžgis, vice-pirm. P. Kazlauskas, iždin. E. Vitkauskienė, Sus. sekr. S. Kvietka, iždin. sek. K. Ambražiūnas; Kom. nariai: A. Vitkauskas, K. Norkus; korespondentas V. Širvydas. 23×16.

158. Lietuvos sūnūs! Lietuvos Šaulių Sąjungos Centro Valdyba. Kaunas, 1920 m. liepos 8 d. Š. Neumano Spaustuvė, Kaune. 33×23.

159. Broliai! Lietuvos Šaulių Sąjunga. Kaunas 1920 m. liepos 20 d. 32×23.

160. Gramadzianie vyzvalenago kraju. Zviazok Litouskich Strelcou. Kouna, lipiena 22 dnia 1920 godu. 31×23.

161. Obywatele oswobodzonego kraju! Związek Strzelców Litewskich. Kowno, 22 lipca 1920 roku. 31×23.

162. Lietuviai! Lietuvos Šaulių Sąjunga. Kaunas 1920 m. rugpiūčio 5 d. 31×23.

163. Obywatele Litwy. Związek strzelców Litewskich (šaulių sąjunga). Kowno, 5 sierpnia 1920 r. 31×24.

164. Įsakymas Nr. 1925/I. Visiems Lietuvos Šauliams. Spalių 15 d. 1920 m. Kaunas. Pasirašė Vl. Putvinskis, C. V. Pirmininkas. pas. Mikelkevičius, vice pirmininkas. Nariai: pas. R. Skipitis, J. Papečkis, K. Ralys, A. Milčius, M. Šalčius, pas. B. Kemėšis sekretorius. 30×22.

165. Lietuvos Piliečiai! Lietuvos šauliai. 31×23.

166. Piliečiai Domės! Lietuvos šauliai. 31×23.

167. Lietuvos Piliečiai! V. Krėvė-Mickevičius Lietuvos Šaulių Sąjungos Centro Valdybos pirmininkas. A. Bruožas už sekretorių, Prezidiumo narys. Kaune 1922 metų, rugsėjo 1 d. 47×13.

168. Sustok! Perskaityk! Pagalvok! Lietuvi! Ar žinai, kad spalių 10 ir 11 dienomis visi lenkai, visi žydai, visi krautuvininkai, visi šmugelninkai renka savo atstovus į Seimą. O jug jų Lietuvoje yra daug. Šaulių Sąjunga. 31×24.

169. Visoms Būrių Valdyboms ir Švietimo Komisijoms. Draugai! A. Kubilius. Už Kultūros ir Propagandos Skyriaus viršininką. S. Lapinskas. „Trimito" administratorius. 33×20.

170. Piliečiai, nesiduokit apgauti! Šaulių Sąjunga. Valstybės Spaustuvė (apie litus). 31×24.

171. Seimui susirinkus. Lietuvos Šaulių Sąjunga. Kaunas, 1922 m. lapkričio mėn. 13 d. 33×20.

172. Šalin Lietuvos Priešai! Lietuvos Saugotojų Slapta Sąjunga (atsišaukimas išleistas Amerikoje). 21×27.

173. Atsiminkim mūs kareivius! Vyriausias Lietuvos Gynimo Komitetas. Valstybės Spaustuvė. 31×24.

174. Deklaracja rządu w sprawie Sejmu Wileńskiego. Odczytana w Sejmie Ustawodawczym przez Prezesa Ministrów na posiedzieniu dn. 17 grudnia r. b. Kaunas. Lietuvos Valstybės Spaustuvė. 47×32.

175. Czego żąda „Związek Ludzi Pracy" Komitet Centralny. 30×24.

176. Lietuvai pagrąžinti Draugija išleido į visuomenę šį atsišaukimą: „Lietuvai pagrąžinti Draugijos kvietimas. Lietuvos Piliečiai! Draugijos Lietuvai pagražinti Valdyba. E. Jagomasto spaustuvė „Lithuaeia". Tilžėje Aukštoji g. 78. 29×23.

177. Tas pat atsišaukimas, kito formato. 54×38.

178. Russkije! Podpisal fon Kromzendorf, Kapitan Generalnago Štaba i Adjutant. 31×23.

179. Za čto vy vojujete tovarišči. Komitiet rabočich i krestjan Litvy. 22×24.

180. Besieda krasnoarmeica s soldatom Litovskoi Narodnoi Armii. 31×24.

181. Bratja-Vojiny. Komitet rabočich i krestjan Litvy. 31×24.

182. Russkije vojiny armii Judieniča, Viergoliča, Liviena, Avalova-Biermonta i dr. Soldaty Litovskoi Narodnoi Armii. 33×24.

183. Do Żołnierzy Polskich! Żołnierze Litewscy. Listopad r. 1920 na froncie. 15×23. (atspaudinta ant abiejų pusių).

184. Lietuviai ir Lietuvos Lenkai! Žinokite, kas Jus laukia jei Lietuva bus prijungta prie Lenkijos! Lietuvos valstiečiai. 15×23 (atspaudinta ant abiejų pusių).

185. Piliečiai ir Pilietės. Vyriausias Lietuvos Gynimo Komitetas. 15×23. (atspaudinta ant abiejų pusių).

186. Draugai kareiviai! Lietuvos Gynėjai. 15×23. (atspaudinta ant abiejų pusių).

187. Gramadzianie Litwy. Ministr Abarony Palkaunik Žukas. Ant kitos pusės Muži Litvy. Vojennyj Ministr Polkovnik Žukas. 31×24.

188. Što-ž majem rabic? Zviazak rabotnikau i sialian. Ant kitos pusės: Čto-že budiem dielat. Sojuz rabočich i kriestjan. 31×24.

189. Bratja-Soldaty! Nas obmanuli. Polskije soldaty. Ant kitos pusės. Braty-Saldaty! nas ašukali. Saldaty Polščy. 32×24.

190. Čto my siegodnia dolžny dielat? Glavnyj Komitet Zaščity Litvy i Sojuz Litovskich Strielkov. Ant kitos pusės. Što my segonnia pavinny rabić? Glauny komitet abarony Litvy i Zviazak Litoyskich Strelcoy. 39×23.

191. Da abarony ad paliakoy. K zaščitie ot Poliakov. Kamitiet Abarony Litvy. Komitiet Zaščity Litvy. 40×48.

192. Bratja-krasnoarmieicy. Centralnyj Komitiet Sojuza Litovskich Rabočich i Kriestjan. Kovna. 3. III 1920 g. 31×24.

193. Kas tai yra Tarybų valdžia? Lietuvos Valstiečių komitetas. 31×23.

194. Krasnoarmieicy. Komitet Oborony Litvy. 36×24.

195. Draugai darbininkai! Pavojus mums gręsia. Susipratusiųjų darbininkų grupė. (išleistas rinkimuose į Seimą prieš bolševikų ir bolševikuojančių sąrašus). 35×25.

196. Szalin Lietuwos prieszai. Kodel reikia smerkti Tautos fondą? 3. Lietuvos saugotojų slapta sąjunga (išleistas Amerikoje). 27×14.

197. Polk. Biermont (Avalov) i jego sluga polk. Viergolič — izmienniki i priedateli rodiny. Vozzvanije k russkim soldatam i oficeram otriada Biermonta. Pravitielstvo Sievero-Zapadnoi oblasti Rossii. 33×24.

198. Šalin dvarininkai iš dvarų! Šalin buožės iš buožinių! Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų Partija. 27×17. (atspaudinta ant abiejų pusių).

199. Ko vsiem rabočim i krestjanam, ko vsiemu trudovomu narodu osvoboždajuščeisia Litvy i Bielorussii. Centralnyj Komitiet Kommunističeskoj Partii Litvy i Bielorussii. 13 Ijulia 1920 goda. 32×23 (atspaudinta ant abiejų pusių, popiera ruda).

200. Lietuvos Kareiviai! Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų Partijos Centro Komitetas. 22×15. (atspaudinta ant abiejų pusių, popiera ruda).

201. Lietuvos darbininkai! bežemiai, mažažemiai ir kareiviai! Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų Partijos Centro Biuras. Kaunas, liepos 12 d. 1920 m. 29×18. (popiera plona).

202. Lietuvos darbininkai ir mažažemiai. Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų Partijos centro komitetas. 25×15. (popiera ruda).

203. Draugai darbininkai, mažažemiai ir kareiviai! Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų Partijos Centro Komitetas. 23×15.

204. Klausykite, lietuvos darbininkai, mažažemiai ir kareiviai. Lietuvos ir Baltarusijos komuuistų Partijos lietuvos Centro Biuras. Kaunas, birželio m. 1920. 23×22 (popiera plona).

205. Visiems paliuosuojamos Lietuvos ir Baltarusijos Darbininkams, Valstiečiams ir visai darbo Liaudžiai. Lietuvos ir Baltarusijos komunistų Partijos Centro komitetas. Liepos mėn. 13 d. 1920 m. 26×19. (atspaudinta ant abiejų pusių).

206. Šalin kraugerius! Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų Partijos Centro komitetas. 26×17 (atspaudinta ant abiejų pusių).

207. Imkite žemę! Lietuvos ir Baltarusijos komunistų (bolševikų) Partija Lietuvos Centro Biuras. 1920. VII. 19×14 (rinkta dvejais stulpeliais).

208. Draugai darbininkai, vargingieji sodiečiai ir kareiviai! Lietuvos ir Baltarusijos komunistų Partija. Centro Biuras. 33×16.

209. Rąbočij, truženik-kriestjanin i soldat! Centralnoje Biuro kommunističeskoj partii litvy i bielorusii. 33×19.

210. Lietuvos darbininkai, Mažažemiai ir kareiviai! L. ir B. Komunistų Partijos Centro komitetas 23×16. (popiera ruda).

211. Mus apgavo! Mobilizuotų kareiviu burelis. 23×18.

212. Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų Partijos Pareiškimas. Lietuvos ir Baltarusijos Komunistų Partijos Centro Biuras. 1920 m. rugsėjo 26 d. 28×16. (turinys tas pats kaip ir atsišaukime 2 Nr. formatas 32×24. Šis atsišaukimas atspaudintas ant abiejų pusių).

213. Tovarišči rabočije, soldaty i kriestjanie Taribskoj Litvy. Kovienskaja gruppa Kommunističeskoj Partii Litvy i Bielorussii 33×21 (šapirografuotas, ant abiejų pusių, 1919 met.).

214. Draugai darbininkai, kareiviai ir ukininkai, esantieji „prieglobstyje“ Tarybos! Kauno grupė komunistinės partijos Lietuvos ir Baltgudijos. 24-VIII. 19 m. 33×21. (šapirografuotas).

215. Kovon už bočių kalbą! Sąjungos steigėjai. 28×16 (Išleido „Sąjunga Lietuvių kalbai ginti“).

Lenkų okupuotose Lietuvos žemėse išleisti atsišaukimai.

216. Tautiečiai Lietuviai! Lietuvos darbininkai. 21 gr. mėn. d. 1921 m. 30×23. (lenkų sufalsifikuotas neva iš Lietuvos atsišaukimas, yra daug gramatikos klaidų).

217. Sielianski Sojuz „Adradzenie". Braccia Sielianie! Komitiet Sielianskago Sojuza „Adradzenie". Drukarnia „Znicz" w Wilnie 31×22.

218. Piliečiai! Rinkikai. „Lux'o" spaustuvė 46×62. (turinys tas pats, kaip ir lenkiško „Rodacy! kto dał nam wolność i uwolnił z kajdan moskiewskich?").

219. Į Lidos ir Braslavio apskričių gyventojus. Vladislovas Račkevičius Novogrudko Vaivada. Vilnius, Savič g. 8. J. Bajevskio spaustuvė. Cenzuros leista O. P. W. B. D. S. W. 26. XI. 21 32×23. (Novogrudko vaivados raginimas dalyvauti Vilniaus Seimo rinkimuose; turinys tas pats, kaip ir lenkų teksto).

220. Į Wilniaus žemės gyventojus! Rinkimų propagandos Biuras. Spaustuvė „Lux" Vilniuje. 35×29. (turinys tas pats, kaip ir to paties teksto lenkų atsišaukimo).

221. Lietuviai Ukininkai ir Darbininkai! Susipratę Lietuvos ūkininkai. 20 gruodžio mėn. diena 1921 m. 31×23 (lenkų sufalsifikuotas neva Lietuvos ūkininkų atsišaukimas, kviečiantis dalyvauti Vilniaus Seimo rinkimuose, yra klaidų ir polonizmų).

222. Laisvė - Lygybė - Brolybė. Liaudies „Atgimimo" sąjunga. Kaimo žmonės. „Lux'o" spaustuvė. 46×30. (Lenkų „Odrodzenie" partijos atsišaukimas).

223. Ukininkai stokite į rinkimus! Lietuvos Ukininkų Sąjunga. 2-ra Sausio mėn. d. 1922 m. 24×16 (Lenkų sufalsifikuotas atsišaukimas).

224. Dekret w przedmiocie wyborów do Sejmu w Wilnie. Wilno dn. 28 października 1920 r. Żeligowski Naczelny dowódzca i generał. P. O. Prezesa T. Komisji Rządzącej. W. Abramowicz? 31 ×23.

225. Głosuj do Sejmu! Biuro Prac Sejmowych. 23×16.

226. Pismo do wieśniaków. Druk „Lux" Wilno. 24×32. („Odrodzenie" partijos atsišaukimas).

227. Nie dajcie się oszukiwać! Wyborcy — rodacy. Druk „Lux" Wilno. 33×25 [atsišaukimas bendru obalsiu „Głosuj za Polską, bo tam czeka Cię pokój i dobrobyt].

228. Rodacy! Kto dał nam wolność i uwolnił z kajdan moskiewskich? Wyborcy. Druk „Lux" Wilno. 46×31.

229. Do Ludności Wileńszczyzny! Biuro propagandy wyborczej. Druk „Znicz" w Wilnie. 47×32.

230. Wolność — Równość — Braterstwo. Polski Związek Ludowy „Odrodzenie" do Braci Chłopów: Narodzie Wiejski! Główny komitet Wyborczy „Odrodzenie" Druk „Pax" Wilno. 33×23.

231. Bracia i siostry. Wyborcy. Druk. „Lux", Wilno. 24×16 (atsišaukimas bendro turinio eiti balsuoti).

232. Nasz Program. Najważniejsze nasze na dziś zadanie, to wcielenie Ziemi Wileńskiej do Polski! Naczelna Rada Ludowa Ziemi Wileńskiej. Wilno dn. 28 grudnia 1921 r. 36×28 (atspauzdinta ant abiejų pusių).

233. Do Wyborców! Co powinien wiedzieć wyborca! Wyborcy Polacy. 35×28. (bendro turinio). Druk „Lux" Wilno.

234. Polska demokratyczna lista Ludowa. Wolność — Równość — Braterstwo i równe Prawa Dla Wszystkich. Ludu pracujący! Zbliża się godzina próby dla Ciebie. Nie daj się oszukać! ?×15.

235. Co masz czynić 8-go stycznia. O czem każdy wyborca w dniu głosowania pamiętać powinien. Główny komisarz Wyborczy W. Łuczyński. 30 grudnia 1921 r. Druk. Józ. Zawadzkiego w Wilnie. 35×22.

236. Do Ludności Powiatów Lidzkiego i Brasławskiego. Władysław Raczkiewicz Wojewoda Nowogródzki. Druk. J. Bajewskiego Wilno, ul. Sawicz 8. Wolno drukować O. P. W. B. D. S. W. 26. XI. 21. 32×23.

237. Ludu Wileńszczyzny!!! Biuro Propagandy Wyborczej. Wolno drukować O. P. D. S. W. dn. 4-XI-21 r. Druk „Lux" Wilno. 32×25.

238. Do Ludności Wileńszczyzny! Biuro Propagandy Wyborczej. Wolno

drukować O. P. D. S. W. dn. 10/XII. 1921 r. Druk. „Lux“, Wilno. 35×27.

239. Do Ludności Wileńszczyzny! Biuro Propagandy Wyborczej Druk. „Znicz“ w Wilnie. 48×33.

240. Obwieszczenie Przewodniczący Okręgowej Komisji Wyborczej Stefan Stankiewicz. Dnia 29 grudnia 1921 roku. Druk. „Žaibas“ w Wilnie. 66×48. (Vilniaus Seimo Švenčionių apskrities kandidatų sąrašai).

241. Obwieszczenie. (—) Bolesław Łakowicz. Przewodniczący Komisji Okręgowej Nr. 5 na powiat Trocki. Wolno drukować O. P. D. S. W. dn. 10/XII. 1921 roku. Druk. „Lux“, Wilno. 32×25. (Pranešama, kad Varėnos valsčius priskirtas į 6 rinkimų apygardą).

242. Baczność Kobiety!!! Biuro Propagandy Wyborczej. Druk „Žaibas“. 80×23.

243. Gospodarze! Ludowcy! Włościanie! Zarząd Główny Polskiego Związku Ludowego „Odrodzenie“. Wilno, ul. Mostowa Nr. 1. 25×14 (kvietimas į „Odrodzenie“ kogresą, rengiamą prieš Vilniaus Seimo rinkimus).

Visi aukščiau paduoti atsišaukimai yra išleisti Vilniaus Seimo rinkimų kompanijoj.

244. Piliečiai! Krikščionių - Demokratijos Partija. Drukarnia St. Milewskiego w Suwałkach. Spaustuvė Stanislovo Miliaucko Suvalkuose. 28×19 (kalba pakenčiama, nėra raidžių š, č, ė, į, jos pakeistos ś, ć, é, j ir tt.).

Atsišaukimas Nr. 244 išleistas lenkų ir kviečia lietuvius dalyvauti rinkimuose į Lenkijos Seimą Varšuvoje.

245. Lietuviai ir Lenkai! Dėkitės prie Lenkijos!! Vilniaus Lietuvos Vienybės komitetas. Ant kitos pusės Polacy i Litwini Łączcie się do Polski! Komitet Wileński jedności Litwy. 35×18(išleistas Vilniaus lietuvių prieš lenkus).

246. Co nam dadzą Wybory? Włościanie z Wileńszczyzny. 31×24. (Lenkų kalba atsišaukimas nepataręs dalyvauti rinkimuose į Lenkijos Seimą).

247. Laisvos Lietuvos Piliečiai, žinokite, ką lenkai okupantai daro! Punsko ir Seinų krašto Lietuviai. 32×24. (Apipasakojama lenkų darbai okupuotose žemėse).

248. Obwieszczenie. Dowódca Grupy Operacyjnej Jazdy (—) Nieniewski Pułkownik Sztabu Generalnego. Suwałki, dnia 1 września 1920 r. Drukarnia St. Milewskiego w Suwałkach. 21×20. (Suvalkų, Augustavos ir Seinų apskričiai paskelbiami išimtinoje padėtyje).

249. Obywatele! Zjazd Delegatów Naczelnych Rad Ludowych Ziemi Brzeskiej, Wileńskiej i Wołyńskiej. 17×13.

250. Do mieszkańców Ziemi Nadniemeńskiej. Organizacja Strzelców Nadniemeńskich. Lipiec, 1919 r. 29×30.

251. Do Ludności Litwy Środkowej. Żeligowski Lucjan. Generał i naczelny Dowódzca. W imieniu Tymczasowej komisji Rządzącej: Abramowicz Witold, Bobicki Leon, Engiel Mieczysław, Szopa Teofil, Zasztowt Aleksander. 31×23.

252. Obwieszczenie Starosty powiatowego Świenciańskiego. P. O. Starosty Mikołaj Lipowski. Święciany dn. 1 listopada, 1920 roku. (Apie dezertyrus).

253. Dekret o powołaniu do słóżby wojskowej roczników 1893—1900 lat. (—) Żeligowski Naczelny dowódca i generał. P. O. Prezesa Tymcz. Komisji Rządzącej i Dyrektor Departamentu Spraw Wewn. (—) Bobicki. Wilno, 1 listopada 1920 roku. 31×23.

254. Do czynu, robotnicy rolni i bieda wiejska! Komitet Centralny Komunistycznej Partji Litwy i Białej Rusi. Wilno, w sierpniu 1920 r. 34×20.

255. Obwieszczenie..... Śmiercią przez rozstrzelanie będzie karany. Starosta. Drukarnia St. Milewskiego w Suwałkach. 40×33.

256. Do domu bracia! Polskie kółko legionistów 18×16 (popiera plona).

257. Obywatele Litwy! Żołnierze Litwy Środkowej. 26×17 (atsišaukimas buvo mėtytas Kaune iš lenkų orlaivio).

258. Panemunio krašto gyventojai! Panemunio krašto šaulių organizacija. Liepos 1919 m. 30×30. (Lenkų „Strzelców Nadniemeńskich“ lietuvių kalba išleistas atsišaukimas).

259. Broliai Lietuviai ir Lenkai! Panemunio krašto šaulių organizacija. Liepos, 1919 m. 30×20. (Lenkų „S. N.“ lietuvių kalba išleistas atsišaukimas).

260. Bracia żołnierze Litwy kowieńskiej! Żołnierze Litwy Środkowej. 28×17 (atsišaukimas buvo mėtytas Kaune iš lenkų orlaivio). *V. S-tis.*

Lietuvos Kariuomenės dalių laikraštėliai.

(1919 — 1922).

1) *Tėvynės Gynėjas.* [Nuo 1919. XI. 17). Joniškelio bataliono, kulkosvaidžių komandos lavinimosi laikraštėlis. I metai. Karo laukas, 1919. 1—3 Nr.Nr. [Red. viršila Leonas Vitkauskas]. 12 pusl. — 32×21. — Šapir. rankr. 9 pėstininkų pulko kulkosvaidininkų lavinimosi laikraštėlis. Nuo 7 Nr. 9 pėst. Lietuvos Kunigaikščio Vytenio pulko laikraštėlis. II metai. Veikian. Armija, 1920. 4 — 12 Nr.Nr. Red. viršila Leonas Vitkauskas. 52 pusl. — 32×21; 8 ir 10 Nr.Nr. — 26×20. — Šapir. 9 pėst. L. Kun. Vytenio pulko laikraštėlis. III metai. Veikian. Armija, 1921. 13—26 Nr.Nr. Švietimo Komisijos leidinys. Red. viršila Leonas Vitkauskas, nuo 23 Nr. viršila Leonas Racevičius. 256 pusl.— 32×21. — Šapir. IV metai. Veikian. Armija, 1922. 1 [27] — 3 [29) Nr.Nr. Švietimo Komisijos leidinys. Red. viršila Leonas Racevičius, nuo 2 (28) Nr. leit. Naunčikas. 40 pusl. 82×21. — Šapir. rankr. (Eina toliau).

2) *Warta Backauščyny.* [gudų kalb.]. Gudų bataliono laikraštėlis. I metai. Veikian. Armija, 1920. 1—15 Nr.Nr. (I. 9—VI. 30). Bataliono štabo leidinys, nuo 12 Nr. švietimo komisijos leidinys. Red. Redakcinė taryba (majoras Ružancovas, poručikas Majorovas ir grandinis Stiepenka). 78 pusl. — 32×21. — Šapir. rankr. 4 Nr. šapir. mašin.

3) *Tėvynės Vaduotojas.* 3 pėst. D. L. K. Vytauto pulko Švietimo komisijos leidinys. I metai. Veikian. Armija, 1920. 1—2 Nr.Nr. [V. 21—VI. 20]. Red. redakcinė komisija. 24 pusl. — 40×31; 2 Nr. 34×25. — Šapir. rankr. II metai. Veikian. Armija, 1921. 3—8 Nr.Nr. (I. 1—X. 20). Red. leitenantas Tarulis. 60 pusl. — 34×25; 8 Nr. 31×24.— Šapir. rankr. III metai. Veikian. Armija. 1922. 9 Nr. [VII. 15]. Red. karo valdininkas Bertulis. 16 pusl. — 33×21. — Šapir. rankr. [Eina toliau].

4) *Vestnik bosych.* [rusų ir ukrain. kalb.] Gudų bataliono karininkų grupės jumoristikos laikraštėlis. I metai. Veikian. Armija, 1920 1—2 Nr.Nr. [Vasario mėn.] Red. poručikas Novošickis]. 4 pusl. — 32×21. — Šapir. maš.

5) *Vairo vairelis.* Kauno m. Komendantūros Atsargos Kuopos Švietimo komisijos laikraštėlis. I metai. Kaunas — Šančiai, 1920. 1—2 Nr.Nr. Red. nenurodytas. 42 pusl. — 20×14; 2 Nr. 22×14. Šapir. rankr.

6) *Braslavskaja stennaja gazeta.* (Rusų ir gudų kalb.). Braslavo Gudų komendantūros leidinys. I metai. Braslavas (Ežerenų apskr.), 1920. 1—3 Nr.Nr. (IX. 4—IX. 13). Red. [majoras Ružancovas ir št.-kapitonas Blagoveščenskis). 4 pusl. — 30×21. — Šapir. rankr.

7) *Skydas.* 1 pėst. D. L. K. Gedimino pulko laikraštis. I metai. Veikian. Armija, 1921. 1—4 IV. Nr. (I 1 — II. 15). Leidžia Kultūros ir Švietimo komisija. Red. leitenantas P. Biržys. 104 pusl. — 22×17. — Šapir. rankr.

8) *Banga.* Kauno radio stoties laikraštėlis. I metai. Kaunas, 1921. 1—8 Nr.Nr. (I. 20.—VI. 18). Leidžia kultūros ir švietimo komisija. Red. vyresn. puskarininkas J. Žilinskas. 150 pusl. — 21×16. — Šapir. rankr.

9) *Kalavijas.* 6 p. P. K. Margio pulko karių laikraštėlis. I metai. Veikian. Armija, 1921. 1—5 Nr.Nr. (III — XII). Leidžia Kultūros ir Švietimo komisija. Red. leitenantas Lelešius. 100 pusl. — 21×16. Šapir. rankr.

10) *Vaivorykštė.* Periodinis Kauno Karo Telegrafo - Telefono Stoties laikraštėlis. I metai. Kaunas, 1921. 1—2 Nr.Nr. III—IV). Red. redakcinė komisija. 32 pusl. — 21×14. — Šapir. rankr.

11) *Wajskowy.* [gudų kalb.] Karo mokslo ir literatūros dvisavaitinis laikraštis. I metai. Kaunas, 1921. 1—10 Nr.Nr. (V. 1.—XI. 25). Generalio Štabo Literatūros Skyriaus leidinys, nuo 4 Nr. K. A. M. Karo Mokslo Skyriaus leidinys. Red. majoras Ražancovas. 148 pusl. — 32×21; 9 Nr. 21×16 — Šapir. rankr.; 8 Nr. Šapir. mašin.

12) *Świetazai.* (gudų kalb.) gudų atskiro bataliono dvisavaitinis laikraštis. I metai. Veikian. Armija. Jubilėjaus, 1 —3 Nr.Nr. [IX. 27.—XII. 15). Kultūros ir Švietimo komisijos leidinys. Red. vyresn. leitenantas Razumavičius, nuo 2 Nr. karininkas Gaidukevičius. 16 pusl. II metai. 4—6 Nr.Nr. (I. 31. — IV. 18). Red. karininkas. Sićko 12 pusl. — 42×34 — Šapir. mašin.

13) *Rubežiaus keliu.* Periodinis 1-mo Parubežinio pulko laikraštis. I metai. 1921. 1 Nr. (Spalio m.) Švietimo komisijos leidinys. Red. leitenantas Matulevičius. 20 p. — 32×21. Šapir. rankr.

14) „*Gediminietis*". 1 pėst. D. L. K. Gedimino pulko karių leidinys. Kalėdų Švenčių ir Naujų Metų paminėjimui, 1921. Veikian. Kariuomenė. Suredagavo ir išleido leitenantas Biržys. 16 pusl. — 23×18,5. — Šapirogr.

15) „*Vaidentuvė“ Frontė*“. 12-to pėst. Kauno pulko laikraštėlis. I metai. Veikian. Kariuomenė, 1—2 Nr.Nr. Štabo raštininkų leidinys. 40 pusl. — 33, 5×21. — Šapirogr.

16) „*Varyklis*“. Auto Bataliono karių žurnalas. I metai. [Kaunas]. 1923 1 Nr. 15 pusl. — 21,5×17. — Šapirogr.

17) „*Pulko Sargas*“. 7-to pėstininkų Žemaičių Kunigaikščio Butegeidžio pulko mėnesinis laikraštėlis. I metai. Veikian. Kariuomenė 32 pul. — 32×21. — Šapirogr.

A. R-as.

Lietuviai autoriai svetimomis kalbomis.

142) *A. B.* Dla czego polacy nie mogą pogodzić się z litwinami. b. v. [K.] 1922 p. 54.

143) *B. Akelaitis i D. Volpert.* Diejstvujuščije v Litvie zakony v oblasti truda s priloženiem zakona o ziemielnoj reformie. K. 1922 tip. Š. Levi. p. 112.

144) *P. Avižonis.* Boliezni glaz i sliepota sredi kriestjan litovcev Gruzdzievskoj i Ligumskoj volosti Šavielskago ujezda Kovenskoj gub. Disser. Jurjev 1914.

145) Dr. *I. Bassanovič.* Materijali za sanitarnata etnografija na Boglarija. Lomskijat okrug (1880—1889) Sofija Dieržavna pečatnica 1891 p. 184.

146) *M. Biržiszka.* Ze Żmudzi. Ogniwo 1904 p. 495—497, 1903 p. 985—986.

147) [„] Sprawy litewskie [spaudos leid.] Ogniwo 1904 p. 612—613.

148) *Leo Bistras.* Die rechtfertigung der Guten oder die moralphilosophie V. Solovjoffs. Verlagen Ūkio Bankas K. 1922 Š. Levi s-vė p. 94.

149) *K. Būga.* Kann man Kelten spuren auf baltischen Gebiet nachweisen „Revue slavistique“ t. VI Kraków 1913.

150) [„] Litovskoje nazvanije „vnuka“— anūkas i nekuotis. Rus. fil. Viest. LXV. Var. 1911.

151) [„] Baltica. Ottisk iz „Rus. Fil. Viestnika“ 1911 Varš.

152) *Biolis.* Weckrut an Preussens gebildete Litauer. Tilsit 1911 Otto v. Mauderode p. 20.

153) Conflit. lithuano — polonais. Correspondence échangée entre le conseil de la Société des Nations et le gouvernement lithuanien. 15 decembre 1921 — 18 mai 1922. Užsienio Reik. Min. leid. K. 1922 p. 46 did. for.

154) [Kun. *A. Dambrauskas*]. La doctrine de l'Eglise Russe et la Canon del' Ancien Testament „Revue Biblique“ 1901 Nr. 2 p. 267—278.

155) (Kun. *Dambrauskas*) Głos Litwinów do młodej generacji. Wyd. drugie. Kowno 1906. 28 p.

156) Economic et financial Ceridition of the Lithuania Republic et the beginnig of 1922. Išl. Liet. Inf. Biuras. Londonas 1922 57 p.

157) *P. G.* Jaką będziemy mieli korzyść ze związku czyli unji z Polską. Wyd. „Nowin“ N 2 K. 1922 16 p.

158) *J. Gabrys* Lithuania and the autonomy of Poland with a map by... Repr. fran. the British Rewiew February 1915. Pub. by the Lith. Infor. Bureau Paris.

159) [„] Carte Ethnograqhique de l'Europe. Deuxiéme Edit. Lausanne 1918. 21 p.

160) Dr. *W. Gaigalat* Die Evangelische Gemeinschaftsbewegung unter den Preussischen Litauern. Königsb. 1904. V+36 p.

161) Dr. Georg *Gerullis.* Die altpreussischen Ortsnamen. Gesammelt und sprachlich behandelt von... Berlin u. Leipzig 1522 Vereinigung wissenschaftlichen Verleger 186p.

162) *M. Gustaitis* Nowy Rok H. St. Jabłońska. E. Litwy 1920 N 1.

163) *A. Jurgeliūnas* K voprosu o nasledstviennosti pri zaraznych zabolevanijach. Russkij Vrač 1916.

164) *P. Klimas.* Les Territoires Lituaniens Le Gouvernement Kovno [Kaunas] b. v. ir m. 18 p.

165) *A. Kret-wicz* W kwestji biblioteki publicznej w Wilnie. Gl. L. 1919 N 78.

166) *Al. Kurschat* Haus and Hausgerät im preussischen Litauern. Mit. litt. Ges. V 424—443.

167) [„] Die Ruinen von Troki. Altp. Monatsschr. 41 [1904] 571—583.

168) *A. Lietuvis.* L'oppression russe en Lithuanie Paris 1900. 7. 8⁰.

169) M. O. W. De *Lubich-Milosz* Conférence de... a la salle de la société de geographique Paris, 29 Mars 1919 12 p.

170) *Maironis* Do Litwomanów tł. St. Jablońska. Gł. Litwy 1919 N 169.

171 *Mickevič-Kapsukas* V kogtiach polskich palačei. Izd. C. K. K. P. L. i B. 1920 32 p.

172) *Matulewicz Jerzy* ks. dr. Doctrina russorum de statis justitiae originalis Kraków 1903 236 p.

173) *Moszeik C.* Geschichte der Stadt Stallupönen. Stalupönen 1892 45 p.

174) *Nendre* Obrazy Čiurlianisa. G. Lit. 1919 N 122.

175) *G. Pietkevičaitė* Materialy po narodnoi medicinie litovcev. SPB. 1911 (iš „Živaja Starina").

176) *I. Purickis et Simon Rozenbaum.* Les territoires lituaniens. Le gouvernement de Grodno b. v. ir m. 18 p.

177) Dr. *Purickis* L'état économique de la Lituanie Lausanne 1919.

179) Dr. phil. *Joseph Purychis* Die Glaubenspaltung in Litauen im XVI Jahrhundert bis zur Ankunft der Jesuiten im Jahre 1569. Freiburg 1919 199 p.

179) *A. R.* Kwestja Polsko-litewska w chwili obecnej. Wilno Dr. „Švyt." b. m. 41 p.

180) [„] Ludu pracujący. Kowno 1922 8 p.

181) Rezoliucii priniatyje piervym sjezdom Litovskich Vračei. K. 1922 4 p.

182) *A. Rosikat* Individualität a. Persönlichkeit. Ein Klärungversuch. Leipzig [1913?].

183) *P. Rusiecki* Czy nam po drodze z panami. Kowno 1922 24 p.

184) *Skalweit Aug.* Die ostpreussische Domänenverwaltung unter Friedrich Wilhelm I and das Retablissement Litauens. Leipzig 1906 X+357 p.

185) *Smutkelis.* Lalki Gł. Litwy 1919 Nr. 110.

186) [„] Moja Łódź. tł. A. Fr. Gł. Lit. 1919 Nr. 52.

187) *Šatrijos Ragana.* Z opowiadań lekarza „Ognisko" 1905.

188) [„] Z podań litewskich [Egle Królowa wężów; Król ryb] [Gł. Litwy 1919 Nr. 3].

189) *Šliupas J.* Erich Linksch. Litauen und die Litauer. Stutgart 1917...

190) [„] Lithuania In Retrospect and Prospect New York 1915 p. 97.

191) [„] Lithuania ant its anciet calvinistic Churches [„The Princeton Ideological Rewiew" 1907 p. 242—280].

192) *Justinas Tumėnas.* Doctrine sur le regne de la verité dans le monde. Trad. de la langue lithuan. Genéve. Imp. Gutenberg 1917 p. 47.

193) Ustawa wyborcza do Seimu [versta iš liet. kalbos]. Kowno 1922 Vals. s vė p. 22.

194) *Vidunas.* Dzwony morza. Misterjum w trzech aktach. Tłumacz. z litewskiego. Wilno 1922. Wyd. „Gł. Litwy" p. 100.

195) *P. Wyszińśki.* Luźne myśli Litwina w sprawie litewskiej„ Ogniwo" 1905, 864—65.

196) *Jonas Žilius.* The Poundaries of Lithuania 1920 p. 20.

197) *Žemaitė.* Za okienicą, tł. z lit. J. M. Ogniwo 1903 p. 854—855.

Lituanica svetimomis kalbomis.

I. Lietuvos gamta ir geografija.

63) L. F. J. V. *Baczko* Handbuch der Geschichte und Erdbeschreibung Preussens. Dessau 1784. 2 Bde.

64) [„] Nanke's Wanderungen durch Preussen Hamburg 1800 2 Bde.

65) L. A. v. *Baczko* Grundriss einer Gechichte, Erdbeschreibung und Statistik aller Provinzen des Preuss. Staats. Königsb. 1804.

66) *Becker* T. Die holländische Mütze [iš Muzen — Almanach 1857] 1858 m.

67) H. *Boden* Die Fauna der unteren Oxford von Popiliany in Litauen — Geologische and Palaeologische Abhandlungen 1911.

68) Dr. Hugo *Bonk* Das Lochstädter Tief in historischer Zeit. Mit einem Plan des frischen Nehrung Altp. Mon. 1905 B. 42 82—96 p.

69) Gustav *Braun* Ostpreussens Seen Schriften d. phis.ökon. Ges. König. 1903 33 p.

70) G. *Braun*. Das Samland. Eine geologisch - geographische Studie - Koüg. Hart. Ztg. 1906 B 186.

71) *Braun* M. Die geschnitzen Flaggen an Kurischen Fischerböten Berichte der Fischerei. Ver. f. d. prov. Ostpreussen. 1904 7 p.

72) Die Rominter Heide. Mit 12 farbigen Ansichten. Stallupönen H. Klutkes Buchhandlung (apie 1913)

73) Die Ueberschwemmung im Memeldelta Kng. Hart. Ztg. 1906 N 127 — 130.

74) Dr. *Joh. Dreyer* Die Moore Kurlands nach ihren geographische Bedingtheit, ihres Beschaftenheit, ihrem Umfange und ihrer Ausnutrangsfähigheit Königsberg 1919 VIII + 261 mit Atb. im Text und 1 farbigen Karte.

75) Flemmings General Karten N 55 Die baltischen Länder Estland, Letland, Litauen Masstab 1:725000. 2 Auflage Karl Flemming and S. T. Wiskot A. G. Berlin.

76) Fischerung im Kurischen Haf. Königsb Hartg. Ztg. 1904 76 p.

77) Freytag - Berndt's Hand Karte Polen und Litauen. Masstab 1:2.000.000 Wien u. Leipzig.

78) *Friederichsen* Richard. Karte von Litauen in deutscher u. litauischer Sprache Nach amtlichen Quellen bearbeitet 1: 750.000 2 Aufl. 1919. Ausgabe A Mit Namenverzeichniss. Ausg. B. ohne Namenveirzeichniss.

79) Führer durch Kowno. Verlag Kownoer - Zeitung. Kowno. 1916 68 p.

80) H. *Gerdel* Die Geographische Kentnis von den Nord- und Ostsee Küsten bis zum Ende der Mittelalters. I Teil Berlin 1904 Wissench. Beilage der Sophienschule.

81) *Grabein* P. Berstein — Gewinnung Ostpreussens, das Gold d. Nordens Daheim. Jg. 42 1905 N 6.

82) F. *Grodecki* Birsztany. Czasopismo Lekarskie 1904 bal.

83) *Gruber* Hermann. Kreise u. Kreisgrenzen Preussen vornehmlich die Ostpreussens, geographisch betrach. Berlin 1912 102 p.

84) *Halecki* Oskar Geografia polityczna Ziem ruskich, polskich i Litwy 1340—1569. War. 1917 24 p. (odb. ze Spraw. Tow. N. War. Wydz. Nauk Antropol. Hist. i fil. R X Zesz. 2.

85) *Henneberger* Caspar Prussiae das ist des Landes zu Preussen Welches das herlichste Theil ist Sarmatiae Europeae Eigentliche u. Wahrhaftiche Beschreibung Königsb. 1576, 1595, 1629, 1638, 1656 ir 1863.

86) *Hilbert* H. Naturwissenschatfiche Wanderung über die Kurisch Nehrung = Naturwissensch. Wochensch. 1905 561 — 571, 577—585.

87) *Hofheinz* Rossitten. Köngs. Har-Ztg. 1906 N 464:

88) Ludwik *K. Chomiński*. Czerwone bydło krajowe na Litwie. Wilno 1921 p.

89) *Jaczynowski Adam*. Pilkalnia Chwejdańska Wisła 1905 p. 99.

90) *Knaake E*. Führer durch Tilsit u. Umgebung 2 Aufl. Tilsit 1905 p. 80.

91) [„] Litauen. Ostpreussen. 1906 p. 76—89.

92) [„] Ostpreussen Kng. p. 136.

93) *Ludwik Krzywicki*. Charakterystyka fizyczna ludności ziem polskich i dzielnic ościennych. Enc. Polska I 465—654.

94) *Krause P. G*. Endmoränen im westlichen Samland = Jahrb. d. preuss. geol. Landesanst. f. 1904 B 15 1907 p. 369—83.

95) Prof. *M. Kulagin*. Riedkaja žavla — račny bobr na Bielarusi. Maladaja Bielarus 1922. 1 sąs. p. 47—53.

96) *Kulwiec K*. Materiały do fiziografii jeziora Wigierskiego. Pam. Fizyogr. 1904 t. 18.

97) *Kazimierz Kulwiec*. Jezioro Wigierskie. Ziemia 1922 Nr. 3 p. 82—90.

98) [„] Notatki z wycieczki do Wigier „Wszechświat" 1902.

99) *E. Kurz*. Die Dünengestalten der Kurischen Nehrung. Köngb. 1904.

100) *I. Letzmann*. Die Höhe der Schnee decke im Ostbaltischen Gebiet. Eesti vabariigi Tartu ülikooli Tosmetuud — Acta et comentationes Universitatis Dorpatensis Tartu 1921 A II (Dorpat 1922) p. 1—65.

101) *Edward Malinowski*. Próba obmierzenia obszaru ziem zajętych na Wschodzie. Wschód polski 1919 1 Nr. p. 29—35.

102) *Mankowski H*. Die Kurische Nehrung — Die Völkerschau 1904 177—180.

103) *Gustaw Manteufel*. Birże Litewskie. Przeg. nauki i lit. 1906 I. II.

104) *Mennier* Fern Monographie des Tipulides et des Dinidal de l'auxbre de la Baltique — Annales des sciences naturelles. Zoologie 1916 M 82 9 ser t. VI, p. 349—397.

105) *Missuna A*. Przyczynek do geologii Nowogródzkiego powiatu Lw. 1910.

106) Neuer illustrierter Führer durch Memel u. Umgegend 2 verb. Aufl. Memel 1905 p. 144 F. W. Liebert.

107) Ostpreussen. Geologie. Klima. Von der Tierwelt. Kurzer Überblick über die Vegetations verhältnisse. Geschichtliches. Die Marienburg und die Ordensburgen Preussens. Königsberg und seine weitere Umgebung. Ermland. Litauen. Trakehnen. Rominten. Beynuhnen. Das Oberland. Mazuren, Königsberg. Verein zur Hebung des Fremdenverkehrs 1910 p. 206.

108) *Ir. Pierson.* Elektron, oder über die Vorfahren, die Verwandschaft und dem Namen des alten Preussen. Berlin 1869.

109) *Hans Preis.* Die Vegetationsverhältnisse der Frischen Nehrung westpreus sischen Anteils. Danzig 1906 p. VIII+58.

110) *C. E. Rhode.* Der Elbinger Kreis Danzig 1871.

111. Prof. *Rehman.* Ziemie dawnej Polski i sąsiednich krajów słowiańskich, opisane pod względem fizyczno — geograficznym. Lw. 1904 (tarp kitų ir Lietuva).

112) *Bronisław Rydzewski.* Rys geologiczno - morfologiczny Wilna. Ziemia 1922 Nr. 5 p. 152—156.

113) Prof. *Józef Rostafiński.* Las, Bór, Matecznik w poezji Mickiewicza Kraków 1921.

114) *Stefan Rudnicki.* Morze Baltyckie i Morze Czarne. Enc. Polska I 296—323.

115) *Wieh Sahm.* Geschichte der Pest in Ostpreussen Leipzig 1905 p. 184.

116) *Schellwien E.* Geologische Bilder von d. Samländischen Küste. M. 54 Abb. Schrftn. d. Phys. ökon. Ges. zu Königsberg in Pr. Jhg. 46 1905 p. 1—43.

117) *Julius Schumann.* Geologische Wanderungen durch Altpreussen Königsb. 1869.

118) *W. Siemaszko.* Zapiski grzyboznawcze w gubernii Wileńskiej 1914.

119) *Witold Sławiński.* Przyczynek do znajomości flory okolic Wilna. Część I Historja i bibliografia. Wyd. Tow. Pr. Nauk w Wilnie. Wilno 1922. Dr. J. Zawadzkiego p. 32 [7 kart].

120) [„] Okolice Wilna. Oszmiańskim traktem z Wilna do Miednik Królewskich. Wilno 1919 p. 38.

121) *A. I. Sobolewskij.* Gdie žila Litva. Izv. I. A. N. 1911 p. 1031—1054.

122) *Karl Svecknick.* Im Triebsand — Rivier der Kurischen Nehrung. Altp. Mon. 1903 B. 40 p. 169 — 186.

123) *Kar. Szafnagel.* Zapiski bryologiczne Wilno 1918.

124) *Wandalin Szukiewicz.* Kurhan całopalny przy wsi Wersoce Mat. Antr. arch. i etn. t. XI.

125) [„] Strefy archeologiczne na Litwie Rocz. Tow. Prz. Nauk. w Wilnie VI—1918 p. 5—16.

126) [„] Poszukiwania archeologiczne w pow. Lidskim [Wersoczka i Bogata). Mat Antrop. Archeol. i Etnogr. t. XIII.

127) *Świechowski M.* Das Polnische Element in den Litauischen Landen. Kraków 1918.

128) [„] Żywiół polski na ziemiach litewskich Kr. 1918.

129) *I. Talko - Hryncewicz.* Wiadomości antropologiczne o domniemanych szczątkach fińskich na Żmudzi. Mat. antrpol. archeologiczne t. XIV 1919.

130) [„] Przyczynki do paleontologji Litwy. Cmentarzysko na Arjańskiej Górce w majętności pod Wierzbołowem. Prace i mat. antrop. i archeol. tom I cz. I. i 2 1920.

131) [„] Karaimi v Karaici litewscy 1903, p. 59.

132) [„] O odmiennych czaszkach Krzywiczan. Kr. 1903 p. 43.

133) *Thienemann* J. Vogelwarte Rossitten über starke Raub vögelzüge a. Krähenversuch. Deutsche Jägerztg. Bd. 43 1904 p. 629.

134) [„] Krähenzug und Fang auf der Kurischen Nehrung. Wandern durch Ost- u. Westpreussen. Jhg. 2 1905 Nr. 3.

135) [„] Vogelwarte Rossitten. Ornithol. Monats. Jhg. 13 1905 p. 182—188.

136) *A. Thomas.* Litauen nach den Wegeberichten. Zeitsch. f. wissensch. Geographie 1883 IV Band.

137) *Tornquist A.* Geologie Ostpreussens Berlin 1910.

138) Dr. J. *Trzebiński.* Zoocecedra zebrane w Kowieńszczyznie i w Połądze (Przyczynek do zoocecidrologii Litwy) Pam. fizjogr. t. XXII 1916.

139) *M. Twardowska.* Spis roślin z Szementowczyzny i z Welesnicy. Pam. fiziogr. t. XVII 1902.

140) [„] Notatki florystyczne z Szementowczyzny i Welesnicy. Pam. fiziogr. t. XIX. 1907.

141) [„] Rośliny z zielnika Jana Wolfganga. Pam. fiziogr. t. XX 1910.

142) *Wakar Wl.* Polacy na Litwie. Mapa. Skala 1: 200.000. War. 1915.

143) *E. Wichert.* Charakteristik des Kreises Memel. Algm. Prs. Ztg. Berlin. 1861; Memeler Bürger Ztg. 1861 Nr. 95—103.

144) *St. Wołosowicz.* Okolice Wilna pod względem ewoluc. morfologicznym. Wilno 1917.

II. Lietuvos istorija ir archeologija.

129) *Paul Babendererde.* Nachrichtendienst und Reiseverkehr des deutschen Ordens um 1400. Alt. Mon. 1913 B. 50 p. 189-246.

130) *Ignacy Baranowski.* Z dziejów feudalizmu na Podlasiu. Przegl. hist. 1907.

131 [„] Podlasie w przededniu unji lubelskiej. Przegl. hist. 1907.

132) *Bohdan Barwiński.* Zygmunt Kiejstutowicz, książe Starodubski. Przeg. nauki i lit. 1906 I. II.

133) *Bohdan Barvinśkij.* Kilka dokumentov i zami'tok do časiv vel. kneziv. Svitrigaila i Žigimonta Kejstutoviča. Zapiski Nauk. Tov. im. Ševčenka t. CXV 1—22 [atmušt. atskirai].

134) [„] Istorični pričinki. Razvidka, zamitka i materijali do Istorii Ukraini-Rusi. I Žovkva 1908 170 p.

135) *Pf. Benrath.* Die fünf Agendenreformen unser Herzog Albrecht. Beiträge zur altpreussischen Reformations - und Literaturgeschichte. Altp. Mon. 1921 B 58 153—175 p.

136) *Bersohn Mathias.* Dawna zbrojownia książąt Radziwiłłów w Nieświerzu. W. 1904 27 p.

137) *Besseldt K. A.* Vom alten preussischen Trinkrechte. Tilsiter Wochenblatt 1917.

138) Prof. *Bidnov.* Russkija drievnosti v Polše i Litvie. 1908.

139) *Bieliński Józef.* Szubrawcy w Wilnie [1817—1822] Zarys historyczny. Wilno. 1910.

140) *Karl Boysen.* Beiträge zur Lebensgeschichte des Preussischen Kartographen und Historikers Kaspar Hennenberger (1529—1600) Altpr. Mon. 1908 B 45 67—135 p.

141) *Michał Brensztejn.* Bibljoteka uniwersytecka w Wilnie do roku 1832-go. Wilno 1922. Nakład J. Zawadzkiego. 146 p.

142) [„] Bractwa trzeźwości na Litwie głównie w djecezji Żmudzkiej 1856—1863. Wilno 1918. 42 p.

143) *Bruno von Querfurt.* Des hl. Schrift über das Leben und Leiden des hl. Adalbert [Vita S. Adalberti] [T. 2 lot. ir vok.) Von dr. A. Kolberg T 1 [2] Braunsberg 1904 118 p.

144) *Franz Buchholz.* H. Bart, der dritte Hochmeister des deutschen Ordens. Altpr. Monat. 1911 B 48. 159—175 p.

145) *Edward Carstenn.* Zur Geschichte der Trusoforschung. Altpr. Mon. 1911 B 48. 37—63 p.

146) *Kaz. Chodyniecki.* Zygmunt August wobec wyznania grecko-wschodniego Moskwa 1916.

147) Das Ausgabenbuch des Maienburger Haus Komturs für die Jahre 1410—1420 Herausg. von dr. Walther. Ziesemer. Königsb. 1911. XXVIII+464 p.

148. *Daubmann J.* Kurtzer Auszug der Preussischen Chronicken. Köngsb. 1556.

149) *St. Dangel.* Emisaryusze emigracyjni na Litwie po roku 1831. Wschód Polski 1920 6/7 N.

150) *Artur Döhring.* Die Grenzen der Altpreussischen Landschaft Sassen. Altpr. Mon. 1907. B 44 211—250 p.

151) Prof. *Wl. Dziewulski.* Historja astronomii w Uniwer. Wileńskim. Rocz. Tow. Prz. N. Wilno t. VII 1921.

152) *Ehrenberg H.* Italienische Beiräge z. Geschichte d. Provinz Ostpreussen Königsb. 1895.

153) *Georg Erchenhagen.* Ostpreussische Städtegründungen auf Ordensgebiet. Altpr. Mon. 1913. B 50 84—122 p.

154) *Färber* Alfr. Geschichte d. Kirchen gemeinde Schirwindt Pillkallen. 1906 237 p.

155) *Fischer Th.* The Scots in Eastern and Western Prussia. Edinburgh. 1903. XII +244.

156) *Froelich.* Zur Topographie u. Namenskunde d. Ortschaften u. Gewässer in den Schulzenämtern des eiemaligen Hauptamts Insterburg. Zeischr. d. Altertumsg. Insterburg. 1905 H. 9. 34—78.

157) *B. Frost.* Das Recht in Deutschordenstaat Preussen. Leipzig 1906.

158) *Maryan Goyski.* Wzajemne stosunki Polski, Litwy i Zakonu w latach 1399—1404. Przeg. nauk. i lit. 1906. III, IV, V, VI. [ats. Kr. 1906. 66 p.).

159) [„] Znaczenie dziejowe Litwy przed Grunwaldem Kr. 1908. 28 p.

160) *A. S. Gruševskij.* Goroda V. Kniažestva Litovskago v XIV—XVI vv. Starina i borba za starinu. Kiev 1918. 240 p.

161) Dr. *M. Gumowski.* Numizmatyka Litewska wieków średnich. Tablic III. Kraków 1920. p. 80

162) *E. Hahn — Bersemünde.* Litauische Brieflade. Jahrb. f. Geneal., Herald. u Sphragist. 1902 197—195 p. ir 1903 1—33 p.

163) *Halecki Oskar.* O unii Jagiellońskiej [zarys rozwoju] Wr. 1920 10 p. [100 egz.].

164) [„] O początkach parlamentaryzmu litewskiego. Spraw. Akad. Um. W. hist. fil. 1915.

165) [„] Sejm obozowy szlachty litewskiej pod Witebskiem 1562 i jego petycja o unją z Polską. Przegl. Hist. 1914.

166) *K. Hampe.* Der Zug nach dem Osten. Die Kolonisatorische Grosstat des deutschen Volkes im Mittelalter (5 kap.: Die Geschichte des Deutschen ordens im Preussen). Leipzig 1921 102 p.

167) *Emil Hollack.* Vorgeschichtliche übersichtskarte von Ostpreussen. Glogau Berlin 1908.

168) *E. Hollack u. F. Peisker.* Die Gräbefeld von Moythienen. Königsb. 1904.

169) *Emil Hollack.* Die Grabformen Ostpreussiches Gräberfelder. Zeitsch. für Ethnologie 1908 145—193 p.

170) [„] Die Vorgeschichte Samlands Protok. der Generalversammlung des Gesamtvereins der Deutschen Geschichts und Altertumsvereine in Danzig 1904. Berlin 1905 69 —93 p.

171) Prof. *Ludwik Janowski.* Historjografja universytetu Wileńskiego. Rocz. Tow. Prz. N. w Wilnie VII 1921 (7—139).

172) *I. Iwaszkiewicz.* Litwa w przededniu wielkiej wojny 1812. Bib. War. 1906. XII.

173) *Paul Karge.* Zur Geschichte des Deutschtums in Wilna und Kauen. Altpr. Mon. 1917 B 54 35—95 p.

174) *Heinrich Kemke.* Ein Beitrag zur Geschichte unserer provinziellen Altertumsforschung. Altp. Mon. 1810 B 47 445—460 p.

175) [„] Eine neue Veröffentlichung zur Prähistorie Ostpreussens. Altp. Mon. 1909 B 46 282 p.

176) *Wojciech Kętrzyński.* O powołaniu Krzyżaków przez ks. Konrada (Rozp. Ak. Um. Wydz. his.-fil. 1903 t. 45).

177) [„] O dokumentach Mendoga króla litewskiego. Rozp. Ak. Um. Wydz. hist.-fil. Serja II t. XXV. Kr. 1907.

178) [„] Der deutsche Orden und Konrad von Mazovien 1225—1235. Lwów 1904 188 p.

179) [„] Najdawniejsza stolica litewska. Kw. hist. 1907 sąs. 4.

180) *R. Klebs.* Der Bernsteinfund der Steinzeit von der Baggerei bei Schwar-zort. Königsberg 1882.

182) *A. Klein.* Die zentrale Finanzverwaltung im Deutschordenstaate Preussen am Anfang des 15 Jahrhunderts. Giessen 1904

182) *P. Kicka.* Moneta tatarska Hana Złotej Hordy Mehemeda Tochtamysza z kontramarką Witolda, Wielkiego księcia Litewskiego, Przegl. Bibliograficzno — Archeologiczny 1882 N$^{25}/_{26}$ 46—49 p.

183) *I. graf v. Klingsporn.* Geschichte Preussens Königsb. 1798 167 p.

184) Kodeks Olszewski Chomińskich. Wielkiego księstwa Litewskiego i Żmódzkiego Kronika· Wydał St. Ptaszycki. Wilno 1907.

185) *Kolberg.* Wulfstans Seekurs für die Fahrten von Schleswig nach Truso an der warmischen Küste von Preuss. im 9 Jahrhundert Z. f. d. Geschichte u. Altertumskunde Ermlands 1875 6 B.

186) *Kowalewski* E. Wspomnienia z przeszłości. Przyczynek do historji powstania styczniowego na Litwie. Wilno 1907 118 p.

187) *L. Krzywicki.* Biblioteki w klasztorach (na Litwie). Przegląd Bibl. 1901 t. I z. I.

188) *G. Krollmann.* Die Schlacht bei Tannenberg, ihre Ursachen und ihre Folgen. Königsb. 1910.

189) *M. Kuścińsk*i. Pomnik na pobojowisku z w. XVI w dawnem województwie połockiem (ties Ula—1568 m.). Przegl. Bibliogr. — Archeologiczny 1882 N 27/28 119 —120 p.

190) *E. Kutowski.* Zur Geschichte der Söldner in der Heeren des Deutschordensstaates in Preussen Dis. Königsberg 1922.

191) *A. Kwiatkowski.* Etwas vom alten Sassenlande. Mitteil. der literar. Gesel. Masovia 1903 Hg. 202—208 p.

192) *I. Lappo.* Razbor izsliedovanja M. K. Liubavskago „Litovsko-Ruskij Seim“. Otčet o dieviatom prisuždienji premji G. T. Karnova. Moskva 1903 78 p.

193) *Jazep Lesik.* Bitva pad Grunvaldom u apisanini kroniki Bychauca, Dlugoša, Belskago i inš. Adradženne 1922 I Mensk p. 148—164 (leidžia Instytut Bielarusk. kultury).

194) *Lemke E.* Mittheilungen üb. steinsagen aus Ostpreussen.—Verhandl. d. Berl. Ges. f. Anthrop. 1900 471—473 p.

195) [„] Ueb. Tätowinen (in Ostpr.) Verh. d. Berl. Ges. f. Anthrop. 1900 473 p.

196) *Carl Lempens* Geschichte d. Deutschen Ordens u. seiner Ordensländer Preussen u. Livland. Jena 1904 132 p.

197) Ks. *Likowski Edward.* Dzieje kościoła Unickiego na Litwie i Rusi w XVIII i XIX w. Cz. I—II Wr. (1907?)

167) *Lilienthal M.* (1686-1750-I-2 r.) Acta Borussica ecclesiastica, civilia, literaria oder sorgfältige Sammlung alleshande zur Geschichte des Landes Preussen gehörigen Nachrichten, Urkunden, Schriften und Documenten. I B Königs. u. Leipzig 1790 l. 5 p. 911+6. II B. Königs. u. Leipz. 1791 l 3+948 p.+2. B III Kongs. u. Leipz. 1792 l. 2 p. 936+2 m.

199) B. *Limanowski.* Dzieje Litwy. Wr. 1917.

200) Litovskaja Mietrika. Otdiel piervyj. Čast trietja. Knigi Publičnych Diel. Pieriepisi vojska Litovsk. Rus. Ist. Bib. t. XXXIV Pietr. 1915 p. 2+1378.

201) Litovskaja Mietrika. Otd. piervyj-vtoroj. Čast trietja: Knigi publičnych Diel. Tom piervyj. Rus. Ist. Bib. t XXX Jurjev 1914 p. IV+895+45+5 tab.

202) *Karl Lohmeyer.* Zur Altpreussischen Geschichte. Gotha 1907 321 p.

203) [„] Forschungen auf dem Gebiete der Ost u. Westpreussischen Geschichte im Jahre 1880 Z. f. Preuss. Gesch. u. Landeskunde 1882 H 9/10.

204) Aug Herm. *Lucanus* Preussens uralter und heutiger Zustand 1748 B I Lötzen 1901 VIII+16+451.

205) E. *Zurkalowski* Studien zur Geschichte der Stadt Memel und des Politik des Deutschen Ordens. Königsb. Pr. 1906 p. 51. [atsp. iš Altp. Monat. 1906 B 43].

206) Ernst *Machholz* Materialen zur Geschichte der Reformierten in Altpreussen u. im Ermland. 300 Jahre preussischer Kirchengeschichte, żum 25 Dezember 1913 Lötzen 1912 VIII+220 p.

207) S. *Mane* Einwanderungen aus Neuchatel nach Preussen. Vossische Zeit. 1907 1 sept. Sonntags Beilage.

208) [„] Französische Ackerbauern aus der Pfalz und der Uckermark in Litauen. Zeitschr. der Altsertumsgesch. Insterburg Hef. 11 p. 1—28 1909.

209) *Malecki* Jan Epistola ad Georgium Sabinum de Sacrificiis et idolatria veterum Borussorum, Livonum, aliarumqve vicinarum Gentium. Regiomonti 1551 in 4 (K. Estreicher 22 p. 87).

210) [„] Werhafftige beschreybung der Sudawen auff Samlandt sambt ihren Bockheyligen und Ceremonien [1583?] [Vroclavo miesto bibliot.] K. Estreicher XXII p. 87.

211) [„] Libellus De religione et sacrificiis idolatricis veterum Livonum, Lituanorum, aliarumque gentium vicinarum 1573 [Peterb. Valst.] K. Estreicheris XXII p. 87.

212) *Maletius* Johannes. Libellus de Sacrificiis et idolatria Veterum Borussorum, Livonorum etc. Mitt. d. Litter. Gesel. Masovia 1902 H. 8 p. 177—196.

213) *Sophie Meyer.* Die Belerplatnersche Chronik Iteil Die Chronik des Königsberges Stadtschreibers Joh. Bells. Altp. M. 1919 B. 49 p. 343—415. 593—663!

214) *Henryk Merczyng.* Szymon Budny, jako krytyk tekstów biblijnych Kr. 1913.

215) [„] Mapa Litwy z r. 1613 Ks. Radziwiłła Sierotki pod względem matematycznym i kartograficznym. Spraw. z pos. Tow. Nauk. Warsz. za r. 1913. t. VI zesz. 6.

216) *H [enryk] M [erczyng]* Zbory i Senatorowie Protestancy w Dawnej Rzeczypospolitej Wr. 1905. p. 139.

217) *E. Metzner.* Beiträge zur Geschichte der Einführung des Christentums in Preussen I Die Identität des Abtes Gottfried von Lekno mit Christian dem ersten Bischof von Preussen. II Die Beziehungen Christians zu Konrad von Masovien. Graudenz. 1906. p. 63.

218) *Hr. Maciej Mielżyński* Wyprawa na Litwę według zapisków... Kr. 1908 p. 68.

219) *H. Mościcki.* Ze stosunków wileńskich w okresie 1816—1823. Bib. War. 1904.

220) [„] Z Korespondencji Murawjowa do ministra Zielonoja w r. 1863. Wschód Polski 1921 5, $^{6}/_{7}$ N.

221) [„] Sprawozdanie Murawjowa. Wschód Polski 1920 $^{10}/_{11}$ N.

222) [„] Unja Polski z Litwą. Dokumenty i wspomnienia. War. 1919.

223) *F. Neumann.* Ueber die Lage von Wulfstans Truso, Wislemünd und Wisland. Neue Preuss. Provinzial—Blätter VI 1854.

224) *Edward Pawłowicz.* Moje wspomnienia z czasów szkolnych na Litwie Lw. 1904 p. 35.

225) [„] Z życia Litwina. Lw. 1904 p. 19.

226) Prof. *A. Parczewski.* Wilno a nauka historji ustroju państwowego i dawnego prawa w Polsce. 1921.

227) *Plehu H.* Besiedelung d. ordenslandes Preussen. Deutsche Erde 1903 p. 99—104.

228) J. K. *Pisański.* [1725—1790] Entwurf der preussischen Literärgeschichte Königsberg 1791 p. 22+372.

229) [„] Erläuterung einiger preussischen Sprüchwörter 1760.

230) [„] Comentatio historico critica de tribus linguis Regno Prussiae vernaculis quam consentiente ampl. philos. ord. publicae disquisitioni subeat. M. G. Ch. Pisanski 1767.

231) *Richard Plümicke.* Zur ländlichen Verfasung des Samlands unter der Herrschaft des deutschen Ordens. Leipzig A. Hoffman. 1912 p. VIII+120.

232) *A. Pogodin.* Okręg naukowy Wileński [1803—1831]. Ognisko 1903, gruodis ir 1904. sausis.

233 [„] Uniwersytet Wileński i akademja jezuicka w Połocku. Ognisko 1903 spalių mėn.

234) *Antoni Prochaska.* Charakterystyka Kazimierza Jagiellończyka Przegl. naukowy i liter. 1904, sausis, vasaris, kovas.

235) *Kazimierz Pułaski.* Książęta Holszańscy. Przegl. Bibliogr.—Archeolog. 1882 N 34/35 353—378 p.

236) [„] Nowiny lubelskie, fragment ze spawozdań z Seimu Unji 1569 Nasza Przyszłość 1908.

238) Rechnungen über Heinrich von Derby's Preussenfahrten 1390—91 und 1392. Herausg v. H. Prutz. Leipzig 1893.

238) *G. Roedder.* Zur Geschichte des Vermessungswesens Preussens, im besondere Altpreussens aus den älterten Zeit bis in das 19 Jahrhundert Stuttgart 1908.

239) *Hugo Schulz.* Grenzstudien im Regierungsbezirk Marienwerder östlich der Weichsel. Altpr. Mon. 1913 B. 50 1—83 p.

240) Fr. *Wilh. Schubert.* Das Land Preussen and seine Bewohner vor dem Kriege mit den zum Christentum übergegangenen Polen und vor der Herrschaft des deutschen Ordens 1833 [Hist. u. liter. Abh. d. Kgl. deutsches Gesellsch. zu Königsb. 3 Sammlung 1834].

241) [„] Historisch-statistische Gemälde von Ost und Westpreussen. Berliner Kalender 1834—36.

242) *Joh. Sembrzitzki.* Bemerkungen rücksichttich des „Studien zur Geschichte des Stadt Memel." Altp. Mon. 1906. B. 43 603—613 p.

243) *Johannes Sembrzycki.* Die polnischen Reformirten und Unitarier in Preussen. Königsberg in Pr. 1893 100 p.

244) [„] u. *Zurkalowski.* Zum Controverse über Memels Bedeutung im fünfzenten Jahrhundert und seine damalige topographische Beschaffenheit. Altpr. Mon. 1909 B 46 278—281 p.

245) *August Seraphim.* Sociale Bewegung in Altpreussen im Jahre 1525 Altpr. Mon. 1921 B. 58 1—36 p.; 71—104.

246) [„] Preussische Urkunden in Russland. Altpr. Mon. 1907 B. 44 65—87 p.

247) Szlakiem Legionów. Z pamiętników Generała Dezyd. Chłapowskiego. II Wojna 1830—31. Wr. 1903 129 p.

248) *G. Sommerfeldt.* Die Lage des Deutschen Ordens nach der Schlacht bei Tannenberg u. die Anfänge der „Verschwörung" des Georg von Wirsberg. Zeitsch. des Westpr. Geschichtsvereins L. I (1909).

249) *Sroczyński Ludwik.* Elekcja Kazimierza Jagiellończyka na króla polskiego. Rzeszów 1904 27 p.

250) *Szajnocha* Karol. Jadwiga i Jagiełło cz. I—III. Wr. 1905.

251) *Wandalin Szukiewicz.* Poszukiwania archeologiczne w pow. Lidzkim gub. Wileńskiej [Kurhany ciałopalne w Bogatej, Mickańcach i Wersoczce] z 6 rysunkami i 7 tablicami. Kr. 1914. Nakł. Ak. Um. [odb. z „Mater. antr. — archeolog. i etnogr." T. XII Dr. I.] 22 p.

252) [„] Poszukiwania archeologiczne w pow. Lidzkim gub. Wileńskiej. Cz. II. [Cmentarzysko szkieletowe w Sałapiaciszkach. Kurhan ciałopalny przy wsi Wersoce] Krak. 1910 nakł. Ak. Um. p. 15+3 tob. [odb. z tomu XI „Mat. antr.-arch. etnog"].

253) *F. Thunert.* Die grosse Krieg zwischen Polen und dem Deutschen Orden 1410 bis 1 Februar 1411 Dis. Danzig 1886.

254) *Tischler Otto.* Ostpreussische Altertümer aus d. Zeit d. grossen Gräbenfelder nach. Christi Geb. Vorst. d. Phys. Ökon. Gessel. z. Königsb. 1902. Königsb. 1902 p. 46+30 tob.

255) *Fr. Tromnan.* Geschichte d. deutschen Ritteroordens M. 6 Atb. a. 1 Karte. 4 Aufl. Breslau 1905.

256) *H. G. Voigt.* Brun von Querfurt und die Bedeutung seines Missionswerkes Altpr. Mon. 1908 B. 45 486—498 p.

257) *L. Weber.* Preussen vor 500 Jahren in culturhist., statistischer und militärischer Beziehung nebst spezial geographie 1 78 p.

258) *Albert Werminghoff.* Die Schlacht bei Tannenberg und ihre Bedeutung für das Deutschtum im Osten Berlin 1910..

259) *Th. Wotschke.* Geschichte des Reformation in Polen Leipzig. 1910.

360) [„] König Sigismund August von Polen und seine evangelische Hofprediger. Archiv für Reformationsgeschichte Nr. 16 IV Jahrgang heft 21.

261) *A. Z.* Wojna na Litwie w roku 1831 z mapą. Kr. 1913 124 p.

162) *Zahorski Wład.* Katedra Wileńska. Wilno 1904 226 p.

263) *Walther Ziesemer.* Nicolaus von Jeroschin und seine Quelle. Berlin 1906.

264) Dr. *O. Zippel.* Die Kolonisation des ordenslandes Preussen bis zum Jahre 1309. Altp. Mon. 1921 B 58 176—213 p.

265) *Erich Zurkalowski.* Studien zur Gieschichte der Stadt Memel und der Politik des Deutschen Ordens. Altp. Mon. 1906 B 43 145—191 p.

III. Lietuvių kalba ir literatūra.

24) *Agrell S.* Baltoslavische Lautstudien Lunds Universitets Årsskrift N. F. Avd. I. Bd. 15 N 2 Lund 1919.

25) *Anhuth.* Die litauische u. lettische Sprache in d. ermländischen Rituale v. Jahre 1760. Mit. d. lit. lit. Gesel. 1902—03 H $^{27}/_{28}$ 299—302 p.

26) *H. Barić.* Beträge zur slavischen Sprachgeschichte Wien u. Leipzig 1918 80 p. [lit. *idant* 72—80].

27) J. *Baudouin de Courtenay.* Kwestya alfabetu litewskiego w Państwie Rosyjskim i jej rozwiązanie. Kr. 1904 44 p.

28) *Becker Y. P.* Kurische Sprache in Perwelk. Beit. zur Kunde des Indoger. Spr. 28 [1904] 257—281 p.

29) [„] Die Sprache der Kurischen Fischer in Perwelk auf den Kurischen Nehrung Göttingen 1904 IV+25 p.

30) *A. Bezzenberger.* Die litauische literatur. Die Osteuropäischen Literaturen und die Slawischen Sprachen. Die Kultur der Gegenwart Teil I Abd. IX Berlin — Leipzig 1908 354 p.

31) [„] Zur Textgeschichte des Elbinger Vokabulars. Beitr. z. Kunde der Indog. Spr. 28 [1904] 158—160 p.

32) [„] Zur Biographie des Mosvidius Mit. Lit. Lit. Gesel. V. 357—358 p.

33) [„] Studien über die Sprache des preussischen Enchiridions. Kuhns Zeitsch. für vergleichende Sprachforschung Göttingen B 41.

34) *Brückner A.* Slawisch — Litauisch [Geschichte der idg. Sprachwissenschaft II 3].

35) *Brugmann K.* Die lit. Verbalabstrakta auf-imas. Indog. Forsch. 19 [1906] 400 p.

36) *Ekblom R.* Zum Wortakzent im Südlitauischen. Le Monde Oriental Uppsala 1918 II. 227—252 p.

37) *I. Endzelin.* Über die Nationalität u. Sprache des Kuren. Finnisch Ungarische Forschungen B XII 1912 (ats.

38) [„] Über die baltischen Nominalstümme auf—[j] é and—jo [ues] Rus. Fil. Vies. 76 [1917] 292—315 p.

39) [„] Über die Endung der 2 Sing. in den baltischen Sprach. Izv. 22 [1917] 85—115 p.

40) [„] Zur litauischen Akzentuation und zum Nom. Plur. der o—Stämme in Litauischen [russ.] Izv. 21, 2 [1916] 295—312 p.

41) [„] Der litauische Nom. plur. masc. der Participia Activi [russ.] Izv. otd. rus. jaz. 22 sąs. [1917] 187—199 p.

42) *I. Endzelin.* Slaviano-baltijskije etiudy. Charkov 1911.

43) *Fortunatov F.* Über litauische intonation. Otčet otd. russ. jazyka Ak. N. 1911 7—11 p.

44) *Hujer O.* Grammatische Miszellen [čech.] SF. 45 [1918] 84—87; 188—192 [mymes].

45) *K. Javnis.* Grammatika litovskago jazyka. Petrog. Ak. Nauk 1908—1916 XXII ir VIII ir 216 ir VII ir 268.

46) *Keller G. S.* Das Asyndeton in den Baltoslavischen Sprachen. Carl Winters Universitäts buchhandlung Heidelberg. 108 p.

47) Mc. *Kenzie R.* Notes sur l'histoire diphtongues ie et uo dans les langues baltiques. Bulletin de la société de linguistique 21 [1919] 156—174 p.

48) J. *I. Lautenbach.* Očerki iz istori litovsko - latyšskago tvorčestva. Jurjev. tip Martensena 1915.

49) *E. Liden.* Ein gotisches Lehnwort im Altpreussischen Beitr. z. Gesch. d. dtsch. Sprache u. Liter. Bd. 31 1906 600—602 p.

50) *E. Lewy.* Die altpreussischen Personennamen Diss. Breslau 1904. 72 p.

51) *Leskien A.* Litauisches mozóti, mosta gûti Indog. Forsch. 19 [1906] 209 p.

52) *Georg Lühr.* 24 Jesuiten dramen des litauisches Ordenprovinz Altp. Mon. 1901 B 38 1—61 p. (ir atsk.).

53) *Lotto E.* Ueber den Namen „Karweiten"—Memeler Damphboot 1906 191 Nr.

54) *Meillet A.* Remarque étymologique. Bull. Soc. Ling. 21 [1918] 113 p. [unda — vandů].

55) [„] L'accent dans la flexion des noms lituaniens. BSL. 21 Nr. 66 [1918] 17—28 p.

56) [„] Les nominatifs pluviels lituaniens du type. vilkai BSL. 20 Nr. 65 [1916] 141—144 p.

57) [„] Dissimilation vocalique en vieux prusiae BSL. 21 [1919] 131—132 p.

58) *Mikkola I. I.* Woher lit. jau und slav. ju? Ind. Forsch. 16 (1904) 95—101 p.

59) *Mladenov St.* Etymologische Notizen [bulg.] Spisanje na Bulgarskatu akademija na nauki I e 6 [1913] 73—100 [scepel—szauti, turk—dûnis].

60) *Niedermann M.* Die Namen des Storches im Litauischen. Festgabe für Adolf Kaegi 1919 66—92.

61) *Alb. Nietzki.* Johann Jakob Quandt 1686—1772. Königsb. 1905.

62) *Peterson I. K. H.* Baltische — und Slavische Wortstudien. Lunds Univ. Arsskrift N. F. Avd. 1 B 14 N 31 Lund 1918 [daužti; elvytos; gelė, gobėti; málka, merszti; nudóbiu, spitras, sropas, srėžė ir kit.

63) *Plakis.* Zur Geschichte der litauisch — baltischen Intonationen [rus.] Izv. 20, 3 [1915] 41—52.

64) *Felix Poppenberg.* Ein Litauer Bauernspiegel [Donalitius] Gegenwart 1894 IX—22

65) *V. K. Porzezinski.* K istorii form spriaženija v baltijskych jazykach. M. 1901 VIII+172 p.

66) *Wiktor Porzezinski.* Die baltisch slavische Sprachgemeinschaft. Rocznik Sławistyczny t. IV 1911 1—26 p.

67) *L. Rhesa.* Prutena, oder Preussisch Volkslieder und andere vaterländische Dichtungen. Königsb. I. 1809 179 p [1756—1823) II 1824.

68) *Jan Rozwadowski.* Języki baltyckie. Enc. Pols. II oz. II 366—387.

69) *Schulze Wilh.* Lit. klausen u. d. indogermanische futurum. Berlin 1904 9 p. [atsp. iš Sitzungsber. d. preuss. Akad. d. Wiss. 1904 1.

70) [„] Lit. galwà Zeit. f. vergl. spach—forschung 13 d. 40 [1905—1906] 424 p.

71) [„] Etymologisches. Sitzungsberichte des preuss. Akad. d. Wiss 1910 787—808 p, [balà, pelkė, szirwas, dumblas, purwas].

72) *Schwentner E.* Die Wortfolge im Lutauischen. Carl Winters Universitäts buchh. Heidelberg 34 p.

73) *Joh. Sembritzki.* Beiträge zur Ostpreussischen Literaturkunde [1846 - - 1865] Altpr. Mon. 1906 B 43 389—419; 575—602 p.

74) [„] Die ostpreussischen Dichtung 1770—1800. Altp. Mon 1908 B 45 p. 217—335; 361—440. [L Rhesa 429—432).

75) [„] Geschichte der Memeler Press. Fest. zum 50 — jähr Jubiläum des „Mem. Damphboot" v. 3 juli 1889.

76) *F. Sommer.* Die indogermanischen ia und io stämme im Baltischen. Leipzig 1914 Teubner V+388 p.

77) *F. Tetzner.* Christian Donalitius von Lasdinehlen. Roland 1903 N 15 ir 16.

78) [„] Chiristian Donalitus Memeler Damphboot 1914 I—1.

79) [„] Ludwig Rhesa von Karwaiten — Roland Jg. 1 1903 N 44, 45.

80) *Trautmann R.* Die altpreussischen Sprachdenkmäler. Einleitung. Texte. Grammatik. Wörterbuch. Göttingen 1910 XXXII +470.

81) [„] Die Quellen der drei altpreussischen Katechismem und des Enchiridions von Bartholomeus Willent Altpr. Mon 1909 1346 217—231; 365—479 p.

82) [„] Lit. plėkti „prügeln" KZ. 48 [1918] 275.

83) [„] Zwei Zemaitische Erzählungen S. Preuss. Akad 1918 797—804.

84) *Wilhelm Uhl.* Altpreussische Kalender Altpr. Mon 1921 B 88 104—115 p.

85) *Vendryes I.* Etymologues M. S. L. 21 [1918] 39—44 [mentula—mentė].

85) *E. A. Volter.* Puškin v litovskom pierievodie. SPB. 1904 48 p.

87) [„] Sliedy drievnich prussov i ich jazyka v Grodn. gub. Izv. Otd. russ. jaz. i sl. Im. A. N. t XVI kp. 4 1911 [atsk.]

88) *Vondrak W.* Das slavische Imperfektum u. sein Verhältnis zum litauischer praeter. Beitr. z. k. d. indog. Spr. 39 [1905] 295—305.

89) *M. Wańkowicz.* Zarys bibliografii prac dotyczących ziem wschodnieh B. Rzeczypospolitej Lata 1914—1919. Wschód Polski 1919 1 N—1920 2 N.

90) *Wharton* Leonard C. The lithuanian Lord's payer and Chylinski's Bible [reprinted

from the Philological Society's Transaktions 1909] Hertford 1909.

91) *Van Wijk N.* Baltisch Slavische Problemen. 1913.

92) [„] Een niemo voorbald van Baltiesa r—nit wr—Neophilologus 4 [1919] 92—93.

93) *Zupitza E.* Lit. naujas Zeitschr. f. vergl. Sprachfor. 40 [1905—1906] 250—255 p.

94) *Wiedemann Oscar.* Litu—slavisches. Beitr. z. k. d. ind. Spr. 29 [1905] 311—320, 39 [1906] 207—223.

IV. Folkloras ir tautosaka.

23) *I. Kibort.* Istoty mityczne na Żmujdzi Wisła 1904 322—330; 519—515 p. [Laumė; Kaukš, Ajtwaris; Welnis, Biesas; Perkunas, Bajdiklės; Piktwarlės; Wiłkołak, užkeikti pinigai].

24) [„] Wierzenie ludowe żmujdzkie. Wisła 1905 365—370.

25) *Ferdynand Ruszczyc.* Wilno i sztuka. Ziemia 1922 5N 166—182 p.

26) *Witort I.* Kunigowanie na Litwie. Lud V 78—79.

27) [„] Przyczynki kulturalne. Przeżytki kultu wody i kamieni [w pow. Poniewieżskim] Lud V 201—207.

V. Politika.

33) *Haller.* Zur Lösung der litauischen Frage, 1917.

34) *Prof. Marceli Handelsman.* U zródeł nienawiści polskiej Litwinów. Wschód Polski 1920 N6/7.

35) Die Wehrmacht Litauens. Miltär—Wochenblatt 1922 m. 43 Nr.

36) *Edmund Jezierski.* Dokumenty serca [akty unii polsko—litewskiej) Wr. 1919 W. Kr. Wsch. 20 p.

37) [„] Jak lud litewski walczył o wolność polską.

38) *Stan. Kutrzeba.* Droits de la Russie sur la Lithuanie et sur la Ruthenie Blanche. Paris 1919 11 p.

39) *Maliszewski Edward.* Polacy i polskość na Litwie i Rusi. Wyd. 2 War. 1916 37 p.

40) *Nałęcz Jerzy.* Litwa a Polska. Warsz. 1920 8 p.

41) *Jan Obst.* Litwa w świetle prawdy historycznej. Wilno 1921 80 p.

42) Preussisches Urkundenbuch. Politische [allgemeine] Abteilung Band I Zweite Hälfte. Bearbeitet, von August Seraphim. Mit register zu Band I Königsb. i. Pr. 1909 XIII+724 p.

43). Resumée de l'Histoire du conflit Lithuano—Polonais au Sujet du territoire de Vilna. 1922 Paris 8 p.

44) *Władysław Studnicki.* W sprawie stosunku politycznego Polski do jej ziem wschodnich. Wr. 1919 14 p.

45) *Swiechowski Marjan.* O program w stosunku do ziem litewsko — białoruskich. Wilno 1920 30 p.

46) *W. K. Szczęsna.* Litwini i my. Ogniwo 1904 375—377; 401—402; 424—425; 474—476; 502—504 p.

47) *Vanlande.* René Avec le général Niessel en Prusse et en Lithuanie La derniére défaite allemande. Paris 1921 184 p.

48) *Wiercienski Henryk.* Litwa a Polska. Lublin 1920 p. 18+1 žeml.

49) *Wolan Andrzej.* Rozmowa Polaka z Litwinem. 1565. K. Estreicher XI [2 d] 10 p.

50) *Woroniecki M. E.* Niemcy a powstanie samodzielnej Litwy. Wr. 19204 2+III+3 p.

51) *Iohannes Wronka.* Kurland u. Litauen Ostpreussens Nachbarn. Freiburg 1917 Herderische Verlagshandlung 178 p.

VI. Masonika.

Paduodame čia kelius spausdintus buvusių Lietuvoje masonų ložų narių sąrašus.

1. Obraz Špr.·. i Dosk.·. ☐ .·. S. Jana p. o. n.*) Szkoła Sokratesa pod Wschodem Wilna na Rok pr.·. ś.·. 5819 (1818 G.) 18, 6×23, 6 cent., 8 pusl. Be nurod. spausdinimo vietos. Gale 8 spausdinio puslapio ranka užrašyta: „Za zgodność: Sekretarz ☐ .·. B.·. J. Liebelt".

2. Obraz Loży Sgo Jana osobne nazwisko Palaemon Pracuje pod Wschodem Rosień. Pailgo formato 42×24, 8 cent. 4 p. Be nurod. metų ir spausdinimo vietos. Iš turinio matyti, kad sąrašas sustatytas 1820 metams. Atspausdinta ant popierio su vandeniniu neišskaitomu parašu (fabrikanto pavardė? G.) ir metais — „1812". Gale 4 puslapio ranka užrašyta: „O zgodność z Obrazem ☐ .·. ży Palaemon, swiadczę Sekretarz B.·. Józef Roszczewski III.·. "

3. Obraz Loży Sgo Jana osobne Nazwisko Gorliwy Litwin Pracuje pod Wschodem Wilna. Tokio pat formato kaip Nr. 2

*) „p. o. o."—reiškia—pod osobnym nazwiskiem. G.

9 pusl.+1 neužsp. Be nurod. metų ir spausdinimo vietos. Ant popierio su vandeniniu ženklu „У Р (Ф?Г.) К П“ ir „1818“. Gale 9 pusl. ranka užrašyta: „B.∴ Matt.∴ Choynowski III.∴ Sekr.∴ ▭.∴ G. L.“

4. Sąrašas narių ložos Gorliwy Litwin, kaip matyti iš „Kronika Działań w ciągu Roku 1819“, patalpintas pusl. 8—9. Be nurod. vietos ir spausdinimo metų. Formatas 21, 4×25, 6 cent. 9 pusl.+1 nesp. Ant popierio su figūriniu (monograma ir erbas) ženklu ir metais — „1817“.

5. Obraz Naysławn.∴ Wspaniałey ▭.∴ Prow.∴ Litewsk.∴ pod osobnym nazwaniem Doskonała Jedność na z.∴ p.∴ s.∴ 5820 (reiškia 1820 G.). Be nurod. vietos ir spausdinimo metų. Formatas 21, 8×33,5 cent. 3 pusl.+1 nesp. Pirmo puslapio viršuje apvalus pailgas antspaudas, kurio viršutinėje pusėje vytis, apatinėje žodžiai: „La Parfaite Union De Lithuanie“. Trečio puslapio gale ranka užrašyta: „Sekretarz.∴ B.∴ Bogusław Peżarski“. Yra tai sąrašas visų *) Lietuvoje masonų ložų aukštesniųjų „valdininkų“.

6. Obraz S.∴ : D.∴ ▭.∴ Przyjaciół Ludzkośći na W. Grodna 5819 (1819 G.) — Tableau de la J.∴ et P.∴ ▭.∴ des amis de l'humanité à l'orient de Grodno 5819. Be nurod. vietos ir spausdinimo metų. Formatas 24×40 cent. 11 pusl.+1 nesp. Tekstas lenkiškas ir prancūziškas.

7. Obraz S.∴ id.∴ L.∴ Sgo Jana pod nazwiskiem Złotego Pierścienia na W.∴ Białegostoku pracuiącej na Rok Mrski 5819 w Suwałkach Drukiem A. Lenteckiego. Formatas 20×23, 7 cent. pusl. 1 nesp. + 7. Ant popierio su vandens ženklu — užrašu— „Z. Kiauten“.

8. Gemälde Der Ger.∴ und Volk.∴ St. Johannis ▭.∴ Zum Guten Hirten Im Orient Von Wilna Im Isten Monat Des Jahres 5820 (März 1820). Formatas 21, 4×25, 5 centm. 9 pusl.+1 nesp.

Visi tie sąrašai, be Nr. 7, sprendžiant iš raidžių ir bendro spaudinių pavidalo, spausdinti J. Zavadzkio spaustuvėje Vilniuje. Taip manyti leidžia ir tai, kad J. Zavadzkis buvo Vilniaus masonų ložos — Gorliwy Litwin — narys.

G.

*) Į tą susivienijimą įstojo šios Lietuvos ložos: Gorliwy Litwin, Dobry Pasterz, Szkoła Sokratesa ir Orzeł Słowiański — Vilniuje; Szczęśliwe Oswobodzenie — Niesvižiuje; Pochodnia Północna — Minske; Węzeł Jedności — Naugardėlyje; Przyjaciel Ludzkości — Gardine; Palaemon — Raseiniuose ir Władysław Jagiełło — Slucke. G.

Iš knygų ir bibliotekų gyvenimo.

Lietuvoje.

Valstybės Centralinį Knygyną nuo 1923 m. pradžios vieton prof. Volterio veda p. Škėma. Kad ir nebūdamas visai bibliotekos reikalų žinovas, jisai visgi per metus biblioteką žymiai aptvarkė, iškrapštęs krūvas keletą metų neliestų knygų ir jas išorinai sutvarkęs. Žymiai knygų daliai surašytas naujas katalogas, kas palengvintų naudojimąsi Centraliniu Knygynu, jeigu ne tas faktas, kad didelės dalies knygų, kataloge pažymėtų, bibliotekoj nėra. 1923 m. gale sumažinta ir taip jau permaži bibliotekos etatai ir atleistas iš bibliotekos vienintelis žmogus, p. Kolodnas, kuris mokėjo teoretinai biblioteko darbą; likę—žmonės, kurie šiek tiek praktinai savo biblioteką žino. Su esamuoju etatu bibliotekai lemta ne plėstis, bet merdėti. Sumažinta ir lėšos knygoms pirkti ir aptaisyti. Tuo būdu liko vienintelis knygų turto didinimo šaltinis — privalomieji ekzemplioriai Lietuvoje spausdintų spaudinių.

Šiaulių Valstybės Centralinio Knygyno skyrius dabarties laiku yra didžiausia mūsų provincijos biblioteka. 1922 m. gale turėjo 6251 įregistruotą knygą. Per tuos metus biblioteką lankė 23.332 žmonės, vidutiniškai 81 į dieną. Pabaigoje metų ėmėjų buvo 494. Knygų perkama nemaža, nes biblioteka gauna paspirties iš miesto valdybos ir įvairių visuomenės ir privatinių įstaigų. Biblioteką veda O. Bugailiškienė.

Mažeikių Centralinio Knygyno skyrius įkurtas 1922 m. spalių m., Šiaulių srities vartotojų bendrovių sąjungai užleidus bibliotekai nuosavam naujai pastatytam name atskirą butą.

Kėdainių Viešoji Biblioteka įsteigta prie Kėdainių Apskrities Valdybos 1921 m. vasario 10 d.

Lietuvos Universiteto Biblioteka įsteigta tik 1923 m. pradžioje, paskyrus vedėju Vaclovą Biržišką ir vedėjo padėjėju maj. A. Ružancovą; jam vėliau iš bibliotekos išstojus, padėjėja priimta p. Felicija Šalkauskaitė. Projektuojami nauji etatai, numatę galimumą įtaisyti ir aptarnauti skaityklą, buvo 1923 m. gale išbraukti Universitetui pašalinių instancijų, tačiau vėliau Seimo buvo dalinai atitaisyti, nors ikšiol dar galutinai nepriimti. 1923 m. sausio m. biblioteka turėjo 40 knygų, 1924 m. birželio m. — 28.140 knygų. Toksai didelis knygų prieauglis susidarė, be nuolatos perkamų naujų mokslo knygų, iš Švietimo Ministerijos Universitetui atiduotos prof. Bezzenbergerio bibliotekos, Aukštųjų kursų Draugijos perleistos Aukštųjų Kursų Bibliotekos, iš žymaus skaičiaus knygų, gautų iš Užsienių R. Ministerijos (tame skaičiuje liekanos S. Baltramaičio bibl. ir dalys prof. Malmgremo ir Henzelio bibliotekų), iš kelių tūkstančių dovanotų tomų anglų knygų, atsiųstų iš Anglijos p. Naruševičiaus ir Bancevičiaus (Škotijoj) rūpesniu, iš knygų Smitsonian Institut, Am. Library Assotiation, Columbia Univ., Princetono univ. ir kitų; iš gausių dovanų, gaunamų p. J. Savickio rūpesniu kuone iš visų Suomijos mokslo įstaigų; iš gausios kelių tūkstančių tomų dovanos, gautos iš Šiaulių; iš palikimo mirusių daktarų: Petkevičiaus (Joniškėly) ir Ant. Biržiškos (Viekšniuose), iš didelio rinkinio liet. knygų P. Mykolainio paaukotų; iš daugybės smulkesnių aukų. Nupirkta ištisos bibliotekos prof. Lassar Cohno Karaliaučiuje (daugiausia iš chemijos srities), bar. Tollio Dorpate (daugiausia iš geologijos ir geografijos srities), prof. Boyseno (klasinė filologija).

Bibliotekos vargas — buto trūkumas. Vargais negalais gavusi vieną kambarį, biblioteka savo knygas iškėlė į koridorius. Skaityklai vieta buvo nužiūrėta odontologijos skyriaus užimtam kambary. Šis skyrius, einant butų sekvestro komisijos nutarimu, turėjęs išsikelti į Karo Mokslo Skyriaus užimamą butą. Tačiau Karo Mokslo Skyriui savo butą paliuosavus, karo vyriausybės įsakymu jis buvo, nežiūrint sekvestro komisijos nutarimo, perleistas kelių karininkų privačiam butui. Šiuo būdu kelių žmonių privatiniai reikalai pasirodė esą svarbesni už pusantro tūkstančio studentų mokslo reikalą *). Vienintelė bibliotekai viltis, kad, pristatant Universitetui naują sparną ar trečią aukštą, nebus užmiršti ir bibliotekos reikalai.

Bibliotekoj ypatingai turtingas senų ir senesnių lietuviškų knygų skyrius, kuris jau yra nedaug mažesnis už Lietuvių Mokslo Draugijos bibliotekos rinkinį. Tarp kitko čia yra pirmoji laida 1545 m. prūsų katekizmo, Bretkūno Postilla 1591, nemaža XVII ir XVIII amž. lietuviškų knygų. Kitomis kalbomis biblioteka turi ir keletą inkunabulų.

Be Universiteto bibliotekos gan žymias bibliotekas turi ir atskiri fakultetai: Humanitarinių mokslų (ved. prof. Volteris), Teisių fak. (ved. prof. Balogas), Technikos fak. ir Teologijos fak.; kiti fakultetai kuria biblio tekas prie atskirų katedrų.

Universiteto Bibl. kuriantis buvo paleistas šis atsišaukimas:

Lietuvos visuomenei. Platesniam mokslo darbui Lietuvoje varyti ypačiai trūkstigeros, didelės mokslo bibliotekos. Tokią biblioteką yra pasiryžęs sukurti Lietuvos Universitetas. Tačiau vien savo pajėgomis ir valstybės lėšomis greitu laiku išo darbo jis neįstengs atlikti. Kaip ir kiekviena didesnioji biblioteka, Lietuvos Universiteto biblioteka galės augti, plėstis ir tvirtai veikti tiktai turėdama Lietuvos visuomenės plačiausios paramos. Šios paramos ieškodamas, Lietuvos Universitetas kreipiasi į visus gero noro Lietuvos žmones,, prašydamas biblotekos kūrimo darbui padėti piniginėmis aukomis, ypatingai knygomis, įvairiais spaudiniais, rankraščiais, archyvine medžiaga ir kitais kultūros turtais, kurių Lietuvoje dar yra gausiai nenaudojamų, savininkams nereikalingų. Lietuvos kultūros turtais nemaža turtingų bibliotekų sukurta svetur, Rusuose, Lenkuose; Lietuvos knygos dabar nuolatos į svetimus kraštus plaukia. Lietuvos Universitetas mano, kad mūsų visuomenei atėjo laikas ne svetimiems, bet sau ir savo pajėgomis tą naują kultūros židinį sukurti. Taigi teneša visi Universitetan tas kultūros plyteles, iš kurių laikui bėgant išaugs Lietuvos mokslo rūmai.

Lietuvos Universiteto Rektorius
Prof. J. Šimkus.
Sekretorius
Prof. Bl. Česnys.
Bibliotekos Vedėjas
Docentas Vaclovas Biržiška.

*) Tik 1924 m. pavasario semestro gale odon kyskiui pavyko įkelti koją į jam paskirtą butą.

Bibliotekų ir bibliografijos sekcija. Prie Karo Mokslo Draugijos 1923 m. spalių 29 d. susikūrė pirmoji Lietuvoje bibliotekininkų draugija, pasivadinusi K. M. Dr. bibliotekų ir bibliografijos sekcija. Jos organizatorius ir pirmininkas majoras A. Ružancovas, Karo Mokslo Skyriaus Bibliotekos vedėjas. Sekcijon priklauso keliasdešimt karo bibliotekų vedėjų ir šiaip teoriškai ir praktiškai užsiimą bibliotekų ir bibliografijos klausimais žmonės. Sekcija jau išleido šapirografuotų (spausdintu viršeliu) Karo Apygardų ir Pulkų Karininkų Bibliotekoms vesti vadovėlį (20 ekz.—34p., dvi laid.). Sekcija kiek prisideda ir vedamai nuo 1922 m. spalių m. maj. Ružancovo Karo Literatūros rodyklei sudaryti (Mūsų Žinynas).

Karo Mokslo Skyriaus Biblioteka, kaipo „ypatinga tarnybos reikalams biblioteka" 1923 m. pradžioje turėjo 270 tomų, 1923 m. gale — 1241 tomą. Tarp kitko gaudavo mainais už „Mūsų Žinyną" 62 žurnalu, daugiausia užsienių. Skaitytojų buvo 71, kurie be naudojimosi vietoje, dar išėmė 783 tomus skaityti namo. Bibliotekininkas maj. Ružancovas (M. Žin.).

Karo Technikos Valdybos Biblioteka iš grynai technikinių knygų 1922 m. gale turėjo 1690 knygas. Pradėjo veikti 1921 m. gale. Bibliotekininkas kap. Gabrys.

Žemaičių Seminarijos Biblioteka yra Lietuvoje seniausia ir berods turtingiausia biblioteka. Vokiečių okupacijos laikais ji buvo visai išardyta. Dabar iš naujo aptvarkyta, sustatyta skyriais, tačiau katalogas dar nesudarytas. Knygos daugiausia teologinio turinio (jų tarpe žymi dalis vysk. nominato Jono Chrizostomo Gintillos bibliotekos), bet yra nemaža ir iš kitų sričių; ypatingai svarbi filologinė prof. Jauniaus biblioteka. Šioj bibliotekoj yra nemaža retenybių, iš kurių pažymėtinas beveik pilnas ekzempliorius Villento Enchiridiono 1579 metų. Bibliotekos vedėjas kun. prof. Morkelis.

Kauno Medicinos Draugijos Biblioteka 1921 m. gale turėjo 952 knygas.

Seimo Biblioteka, kuriai augti ir plėstis yra geriausios salygos, kažkodel neauga.

„Aušros" paroda. Valstybės Centralinis Knygynas „Aušros" 40 m. sukaktuvėms buvo įtaisęs nedidelę, bet gerai sutvarkytą „Aušros" parodėlę. Be pačios „Aušros" ir jos laikų leidinių, išstatyta nemaža kitų senesnių lietuvių leidinių, senesnieji Mažosios Lietuvos lietuvių laikraščiai, lietuvių leidiniai graždanka ir spaudos draudimo laiku. Iš senesnių — kad ir defektuotas, bet labai retas 1629 „Punktai Sakimų" Širvydo ekzemplioriaus, Rikoviaus 1685 Giesmynas (Univ. Bibl.), 1685 m. bibliografų neminima Kleino maldų knyga (Univ. Bib.) ir kit. Didesnę dalį išstatytų knygų sudarė spaudiniai buv. prof. Bezzenbergerio bibliotekos, Šv. Min. perleistos Universitetui.

Paroda veikė 1922 m. kovo 4, 5 ir 6 d. Aplankė ją iki 700 žmonių.

Gudų spaudos parodą Kaune 1923 m. kovo mėn. buvo suorganizavusi Gudų Ministerija. Parodoj buvo daug senesnių ir naujų gudų leidinių, vaizdžiai charakterizuojančių gudų kultūrinio judėjimo augimą.

Amerikos lietuvių spaudinių bibliografija spausdinama laiks nuo laiko „Šviesoj". Be to, „Tėvynė" paskelbė žinią, kad renkanti irgi šių spaudinių bibliografiją, reikalingą žurnalo „Literary Digest" rengiamai informacijos knygai apie visų tautų istoriją.

Užmirštas sumanymas. 1901 m. „sargiečių" tarpe buvo kilęs sumanymas išleisti jubiliejinę (1801—1901) vyskupo Motiejaus Valančiaus raštų laidą.

Buvo pranešta (imu iš „Ūkiškojo Kalendoriaus" 1901 metams 69—71 p.), kad jau parengta spausdinti aštuoni tų raštų tomai:

Tomas I. Dalis 1: „Istorija Szwenta Senojo Įstatymo".

Dalis 2: Gyvenimas Jezaus Kristaus.

Dalis 3: Gyvenimas Szwencziausios Marijos Panos.

Tomas II. Dalis 1: Pradžia ir išsiplėtimas Katalikų Tikėjimo.

Dalis 2: Apgynimas (Apologia) S. Bažnyczios: 1) Vargai Katalikų Bažnyczios (šios knygos redakcija dar nebuvo gavusi); 2) Perspėjimas; 3) Litanija Visų Szwentųjų Muczelninkų; 4) Sznekesis Kataliko su Nekataliku; 5) Isz tamsybės veda kelias teisybės; 6) Prajautimas.

Tomas III. Dalis 1: Gyvenimai Szwentųjų.

Dalis 2: Gyvenimai Szventųjų Dievo.

Tomas IV. Dalis 1: Žemaičių Vyskupystė.

Dalis 2: Žemaičių vyskupystė.

Tomas V. Dalis 1. Paaugusių žmonių kningelė.

Dalis 2: Vaikų Kningelė.

Dalis 3: Palangos Juzė.

Dalis 4: Pasakojimas Antano Tretininko.

Dalis 5: Žemaičių Patarlės.

Tomas VI. Dalis 1: Tamosziaus isz Kempės. Apie sekimą Kristaus.

Dalis 2: Visi psalmai S. Karaliaus Dovido.
Dalis 3: Psalmai eilėmis.
Tomas VII. Dalis 1: Apie brostvas.
Dalis 2: Žinia, kaip reikia atlikti spaviednę.
Dalis 3: Apie brostvą blaivystės.
Tomas VIII. Dalis 1: Mokslas Katalikų Tikėjimo.
Dalis 2: Pamokymas apie Sakr. Dirmavonės.
Margumynai ir kiti raštai buvo tolesniam laikui paliekami.

Skaitytojai buvo raginami prisidėti prie išleidimo pinigais — tačiau, matyt, del lėšų trūkumo sumanymas neįvyko. Tik vienas kitas veikalas buvo Amerikoj išleistas.

Mūsų knygų produkcija. „Švyturio" b-vė savo apyskaitoj Ž. Ū. parodos komitetui 1922 m. spalių m. padavė šias skaitlines, mūsų knygų produkcijai charakteringas.

Būtent, 1919 m. [nuo liepos 1 d.] „Švyturio" b-vės išleista viso 33 knygos, 124,000 ekz., tame skaičiuje Damijonaičio gramatikos 30,000 ekz, kišeninio kalendoriaus 10,000 ekz., du kalendoriu po 5,000 ekz, dailiosios raštijos 6-1-2,000 ekz., vadovėliai po 5000 ekz.;

1920 metais—61 knyga—250,200 ekz.; tame skaičiuje Esmaičio „Sakalėlis" 30,000 ek., Damijonaičio gramatika—20,000 ekz , Mašioto arit. uždavinynų I-II dalys po 10,C00 ekz., du kalendoriai: I—15,000 ir I—10,000 ekz., dail. rašt.—nuo 1,500 ekz. iki 5,000 ekz.; vadovėliai daugiausia po 5,000 ekz.

1921 m. 103 knygos—479,000 ekz. Esmaičio „Sakalėlio" 30,000 ekz., Damijonaičio gram.—30,000 ekz. „Vaikų darbymečiui" I d. 15,000, II d. 10,000; J. Murkos Liet. kalb. vad. I d. 15,000, II d. 10,000 ekz. Mašioto Arit. uždav. 10,000 ekz., Kruberio „Geografijos pradžia"—10,000 ekz., J. Palukaičio „Žiburėlis" 10,000 ekz., Barono „Gamtos pradžiamokslis" 10,000 ekz.; Aritm. teorija 10,000 ekz.

1922 m. iki IX—86 knygos—482,000 ekz. Esmaičio „Sakalėlis"—30,000 ekz., Damijonaičio gramatika—30,000 ekz. ir tt.

Viso 283 knygos—1,305,200 ekz., arba po 1 knygą dviem Lietuvos gyventojam. Viso išleista 111 vadovėlių, 33 muzikos leidiniai, 32 beletr. leid., 19—vaikų liter., 25 dramos ir poezijos leid., 33—kiti. Kai kurios knygos susilaukė per tą laiką ir kelių laidų: Damijonaičio gramatika—4 laidos—110,000 ekz., Esmaičio „Sakalėlis"—3 laidos—90,000 ekz.; Mašioto Aritm. uždav. I d.—4 laidos —35,000 ekz. II d.—3 laidos—25,000 ekz. Prano istorija—5 laidos—10,000 ekz., Klimo —„Skaitymai" 3 laidos—20,000 ekz., „Vargo mokyklai" I d. 4 laidos—21,000 ekz., II d. 2 laidos—11.000 ekz., Palukaičio „Žiburėlis" 2 laidos—20,000, Rutino „Žinynėlio" 2 laidos—13,000 Busilo „Jaunas matininkas" I d. 2 laidos —10,000. Jokanto „Lotynų kalbos vadovėlio" 2 laidos—9,000; „Europos geografija" 3 laidos—12,000, „Geografijos pradžia" 2 laidos —20,000, Mašioto algebros uždavinyno I d. 2 laidos—9,000 ekz. Bendrai tuo laiku „Švyturys" išleido elementorių 261,C00 ekz. ir skaitymų knygų 108,000, kas sudaro 27,6% visos „Švyturio" produkcijos.

Knygų leidimo bendrovės. Be senesnių firmų, kaip „Švyturys", „Šv. Kazimiero draugija", Švietimo Ministerija, Karo Mokslo skyrius, „Dirva", 1922—1923 m. išsiplėtė ypatingai „Kultūros" bendrovės leidiniai Šiauliuose, „Vaiva" Kaune, „Varpas", Ž. Ūkio ir V. T. Ministerijos švietimo skyrius, Spaudos fondas; naujai susikūrė „Nijolė", „Raidė", „Mintis", „Audra", „Ąžuolas", „Viltis" Šiauliuose ir kitos, kurios tačiau suspėjo tik po vieną—kitą knygutę išleisti. Amerikoj „Aušros" B-vė nupirkusi iš buv. „Lietuvos" leidėjo Olševskio knygyną, rengėsi išleisti visas knygas mirusio Šerno—Adomaičio. Į leidėjų tarpą stojo tuo laiku ir Lietuvos Universitetas. Eina organai Hum. m Fak. [„Tauta ir Žodis"], Gamtos. Mat. fak., Teologijos fak. [anksčiau „Draugija", dabar „Logos"]; Teisių fak. išleido dvi knygas; Technikos fak.—dvi ir Medicinos fak.—vieną.

Lietuvių dalykai rusų archyvuose. Karo mokslo archyve prie rusų generalinio štabo yra nemaža medžiagos Lietuvos istorijai iš laikų rusų karų su Lietuva. Medžiaga sugrupuota tam tikrais karais. Sukilimo 1831 m. liečia bylos N 4429 su pranešimais apie veiksmus atsargos armijos, N 4570 apie Dinaburgo sustiprinimą ir Zarasų paėmimą, N 4679 apie sustiprinimą Gardino, N 4681 apie sustiprinimą Dinaburko ir Bobruisko, N 2103 apie apsaugojimą Lietuvos pajūrio nuo ginklų įvežimo iš užsienio, N 3147 D apie veikimą Chrapovickio ir Paleno prieš Lietuvos sukilėlius, N 3147 E apie Pakuršės apsaugojimą, N 3147 Ž pranešimai apie veikimą prieš sukilėlius, buvusius Vilniaus gub. ir prieš Dembinskį, N 3147-Ž apie sudarymą atskiros Chilkovo ir Sulimos grupės veiksmams prieš Liet. sukilėlius, N 6312 B apie Vilniaus sustiprinimą, N 3165 Lietuvos žemėlapis su nurodymu sukilimo eigos ir tt.

„Knygų" red. gauna: Nordisk Tidskrift for Bok och Biblioteksvesen; Zeitschrift des deutschen Vereins für Buchewesen und Schriftum, L' Europa Orientale, Latvju gramathė, Našse Vada, Biblioteks Bladet, Bibliologični visti ir kit.

Užsieniuose.

Spaudiniai 1920 met. Berno laikraštis „Le droit d'auteur" išspausdino rašinį apie leidinių spausdinimą 1920 met. Iš jo matyti, kad pirmą vietą užima Japonija (36.179). Paduodame dar ir kitas valstybes, patiekdami žinias ir už kitus metus, kad būtų galima matyti įvykusieji pasikeitimai. Po Japonijos eina:

	1913 m.	1919 m.	1920 m.
Vokietija	35.078	26.194	32.345
Anglija	12.379	8.622	11.004
Jungtinės Valstyb.	12.230	8.594	8.422
Prancūzija	11.460	5.361	6.315
Italija	11.100	6.066	6.330
Olandija	3.381	3.746	3.974
Čekoslovakija	—	—	3.572
Danija	3.532	4.486	3.757
Rusija	—	—	742

Lentelės parodo, kad karo metu knygų pradėta spausdinti žymiai mažiau ir tik po karui ši sritis pradeda atsigauti. Tasai atsigavimas įvairiose valstybėse eina nevienodu tempu. Po Japonijos pirmoje vietoje stovi Vokietija; joje knygų spausdinama veik tiek, kiek prieš karą. Kitokį vaizdą matome Jungtinėse Valstybėse. Karo metu Jungtinės Valstybės buvo ypatingai patogiose sąlygose, taip kad jų pramonė galėjo vystytis. Kaip tik priešingai knygų spausdinime: Jungtinėse Valstybėse, nežiūrint jų geros ekonominės padėties, knygų kas metai spausdinama vis mažiau. Iš kitų valstybių knygų spausdinimas nedidėja Šveicarijoj, Danijoj ir Liuksemburge.

Įdomu dar sulyginti, kokios knygos buvo daugiausia spausdinamos. Tam imsime žinias iš Vokietijos. Savo turiniu sulyginus su 1919 metais, 1920 met. buvo mažiau spausdinama karinio turinio knygų — 67,3%, geografijos — 37,0%, gamtos mokslų — 31,1%, filologijos — 55,1%, istorijos— 23,6%, pedagogijos ir auklėjimo — 11,6%. Tų pačių metų sulyginimu buvo spausdinama daugiau: beletristikos — 25%, filosofijos — 35,9%, valstybinės teisės ir įstatymdavystės — 31,4%.

1920 metų knygų rinką charakterizuoja dar ir didis naujų knygų pasirodymas, o ne senųjų perspausdinimas. Senosios knygos daugiausia perspausdintos iš pedagogijos, filologijos, auklėjimo sričių. Naujų gi knygų daugiausia tenka prekybos ir pramonės klausimams, taip pat susisiekimui, girininkystei, žemės ūkiui ir teisei, medicinai, teologijai ir kt. *Vl.*

Knygų produkcija. Olandai viena tų valstybių, kurioj karas neatsiliepė visai į kultūrą ir knygų produkciją. Štai skaitmens:

1912 m.	išleista — 3.709	knygos
1913	„ 3.831	„
1914	„ 3.453	„
1915	„ 3.701	„
1916	„ 3.762	„
1917	„ 3.951	„
1918	„ 3.681	„
1919	„ 3.746	„
1920	„ 3.974	„
1921	„ 4.331	„

Keista, kad 1921 m. padidėjimas visas tenka kalboms, ir rytų ir senovės kalboms, kurių 1920 m. buvo išleista tik 37, o 1921 m. net 430; antrą vietą 1921 m. sudarė dailioji raštija— 333, trečią vietą—literatūra — 310.

Portugalijoj 1920 m. ėjo 634 periodiniai leidiniai (jų 344 politiniai) ir 1921 m. 652 per leid. (jų 365 politiniai).

Šveicarijoj 1920 m. išėjo 1453 veik. ir 1921 m. 1332 veik.

Anglijos bibliotekų rolė knygas platinant. Del brangumo Anglijoj knygų, kurios ir prieš karą buvo prieinamos tik labiau pasiturintiems, 90% Anglijos skaitytojų naudojasi knygomis vien tik iš bibliotekų. Tokių viešų bibliotekų Anglijoj yra iki 10.000, vienam Londone arti 2.000. Šių bibliotekų svarbiausias uždavinys ne skaitytojų lavinimas, bet patenkinimas jų lengvosios lektūros reikalavimo. Del to didžiausią pasisekimą turi visai neliteratūriniai rašytojai. Bibliotekos nustato ir savotišką knygų cenzūrą. Labiausiai originaliai ir savarankiai parašytos knygos nebus visai parduodamos ir skaitomos, jei tik bibliotekų sąjungos jų nepirks ir neplatins.

Keletas pastabų apie Anglijos periodinę spaudą. Ne visur spaudai prisieina taip vargti, kaip pas mus. Čia paduosime keletą davinių apie periodinės spaudos padėtį Ang-

luose, kaip tai atvaizduojama „Resherch Department" leidinyje.

Nors Anglijoj po karui pergyvenamas ūkio krizis, bet periodinės spaudos padėtis ne tiek jau bloga. Retas laikraštis neduoda pelno. Pelningiausi yra tie, kurie turi prekybinius tikslus. Čia priklauso brolių Garmsvorts įkurtos akcinės bendrovės, prie kurių priskaitoma „Daily Mail", „Daily Mirror", „Evening Post", „Times", „Weekly Daspatsch", „Sunday Pictorial" ir dauguma kitų. Vienas tik „The Amalgamated Press" 1918—1921 metų laikotarpiu turėjo du milionu sv. st. gryno pelno, o nuo 1913 metų, taigi už 10 metų, arti 4.142.000 sv. st. Kita kompanija „Associated Newspapers" per metus duoda kiekvienai akcijai nuo 30 iki 40% dividendo.

Mažesnį pelną, bet nieku būdu ne nuostolius, duoda netiesioginai pelnui leidžiami laikraščiai, bet turintieji šiokių tokių siekimų. Tokių leidinių Angluose labai daug. Vieni jų remia kokią nors įmonę, kiti yra politinių partijų organai ir nors negauna subsidijų iš pačių partijų, bet juos remia atskiri asmens, treti siekia šiaip kokios nors idėjos ir turi savo mecenatą.

Prie pirmos grupės priklauso leidiniai, kuriuos finansuoja brolių Berri kompanijos. Šie broliai yra stambūs geležies, chemijos, mašinų statybos, audimo ir kt. pramonių akcininkai. Šie broliai turi akcijose 30—35 milionus sv. st. Todel laikraščių pramonė yra jiems permaža, tikint gauti iš jos pelno. Bet spauda visgi yra reikalinga, norint ginti šią ar tą pramonę, ypač kovoje su darbininkais. Įvykstant darbininkų streikams šie laikraščiai daugiausia juos užsipuola. Londone jiems priklauso „Sunday Times", „Financ Times", „Graphic" ir kt. Įdomu pastebėti, kad šie laikraščiai maloniai žiūri į bolševikus, kuriuose mato pavyzdį, kaip reikia elgtis su darbininkais. Ir todel „Sunday Times'e" galima rasti bolševikams tokių pagyrų, kuriuos vargu užtiktumėm kituose laikraščiuose.

Prie antros grupės, turinčios idėjinį pobūdį, priklauso „Daily News" Londone ir dauguma laikraščių Anglijos šiaurėje, kurie gauna šokolado pramonininkų subsidijas ir žinomi niekinamu vadinimu „Cocoa Press". Ši spaudos grupė prielanki darbininkų judėjimui, bet niekur nepasivadino atvirai socialistine. Prie jos dar priklauso „Daily Chronicle", ginanti Loid Džordžo politiką, „Pall Mail Gazette" ir kiti. *St.*

Oxfordo universiteto biblioteka — antra didumo Anglijoj ir aštunta pasauly, turi dabar $2^3/_4$ miliono bibliografinių vienetų 860.000 tomuose, 40.000 rankraščių ir 18.000 šaltinių. Prieauglis siekia 100.000 per metus, skaitytojų iki 250 į dieną, bibliotekos personale 68 žmonės, įplaukų ir išlaidų apie 12.000 sv. sterlingų.

Aukštojoj bibliotekininkų mokykloj Londone 1920—1921 m. buvo 98 klausytojai.

Čekijoj 1922 m. pradėjo veikti vienerių metų valstybinė vokiečių bibliotekininkų mokykla. Mokslas nemokamas; tarp kitų kursų skaitoma: 1) Liaudies švietimas; 2) bibliotekų įstatai; 3) bibliotekologija; 4) katalogizacija; 5) bibliografija; 6) bibliologija ir tt.

Didesnės *Amerikos* bibliotekos jau nuo didžiojo karo pradžios pradėjo rinkti specialinę didžiojo karo literatūrą. Kongreso biblioteka Washingtone turi šiam rinkiny 75.000 knygų ir brošiūrų, New-Yorko viešoji biblioteka 1914—1918 katalogavo iki 20.000 tomų, neskaitant 10.000 politinių ir tarpvalstybinės teisės. H. Hoover 1919 m. padovanojo univ. Leland Standforde 50.000 dolerų kolekcijai sudaryti; čia specialiai renkami dokumentai, nušviečią Belgijos dalyvavimą didžiajam kare. Dabar jau bibl. turi 27.000 dokumentų visų kariavusių valstybių. Toki pat rinkiniai sudaryti bibliotekų Princetono univ., Worcesterio univ., mokslo bibliotekų Watkinsono Hartforde. R.

(Narodni Kultūra I, 3—4).

Prancūzų knygų rinka irgi pergyvena krizį. Priežastys: pabrangimas popierio, spaudos darbo, reikmenų ir sumažinimas eksporto Rusijon, Vokietijon ir Turkijon. Vidutinė knygos kaina 7 fr. 50 c., du kartu didesnė negu prieš karą. Del tos priežasties knygos mažai perkamos ir naujai spausdinamų knygų skaičius, ypatingai mokslo, yra žymiai sumažėjęs. Knygoms praplatinti vis dažniau imasi konkursų skelbimo, nes premijuotos knygos yra kelis kartus daugiau skaitomos. Buvo jau bandymų perkelti spausdinimą į Čekoslovakiją. Keičia padėtį franko puolimas.

Žymesnės Paryžiaus mokslo bibliotekos. Biblioteka Žemės Ūkio Akademijos—22.000 tomų.

Malianes (?) Akademijos — 150.000 t. ir 551 rankraštis; Amerikos Biblioteka — prie Sorbonos iš Carnegio fundacijos—3.000 t.

Amerikos Biblioteka, įsteigta Amerikos Bibliotekų Sąjungos—50.000 tomų.

Bibl. Nacionalio Archyvo—50.000 t.

Arsenalo 725.000 t., 10.000 rankraščių, 120.000 graviūrų.

— Meno ir Archeologijos — 100.000 t.

— Asociacios studentų Med. — 3000.

— Generalinės asociacios Paryžiaus studentų — 40.000 t.

— Asoc. studentų protestantų—10.000.

— Asoc. Valantin-Haüy — 35.000 t.

— Prancūzijos Banko — 15.000 t.

— Biuro Matavimo — 14.000.

— Atstovų rūmų — 300.000 t. ir 1546 rankr.

— Notariato Rūmų — 8.000 t.

Bib. ir Archyvas Murée Condé 13.000 t.

Bib. ir arch. Comédie — Francaise — 20.000 t., 17000 rankr.

Bib. Technikos ir Artilerijos sekcijos — 24.000 t.

„Technikinio - inž. Komiteto — 50.000 t.

„Valstybės Tarybos—36.000 t.

„Municipalės Tarybos — 30.000 t.

„Kasacinių rūmų — 40.000 t.

„Aplikacinės mokyklos jūržininų 20.000 t. ir 100.000 žemlapių.

„Aukšt. karo mokyklos 55.000 t.

„Aukšt. normalinės mokyklos 275.000 t.

„Politech. mokyklos — 50.000 t.

„Fund. Thiers'o — 20.000 t.

„Forney — 20.000 t.

„Gaston Paris — 9.000 t.

„Prancūzijos Instituto — 650.000 t.

„Nacionalinio Inst. — 8.000 t.

„Mazarinio — 250.000 t. ir 5.000 rankr.

„Užs. Reik. Min. — 80.000 t.

„Žemės Ūkio Min. 24.000 t.

„Kolonijų minist. 10.000.

„Prekybos ir Pram. M. 30.000 t.

„Finansų Min. 35.000 t.

„ Karo Ministerijos — 200.000 t.

„Vidaus Reikalų Min. 88.000 t.

„Teisingumo Min. 10.000 t.

„Jūrų min. 130.000 t. ir 350 rankr.

„Viešųjų darbų min. 12.000 t.

„Pinigų ir Medalių Adm. — 4000 t. ir 440 rankr.

„Municipalė Paryžiaus 700.000 t.

„Armijos Muziejaus — 6.000 t.

„Karo Muziejaus— 100.000 t.

„Muz. Guimet — 35.000 t.

„Nationalė — 3 milionai tomų, 110.000 rankr., 207.096 medaliai ir 1 milionas graviūrų.

„Observatorijos — 18.500 t.

„Kolonialės Įstaigos—15.000 t.

„Legirlatūros ir tarpt. teisės 60.000 t.

„Advokatų Sąjungos 65.000 t.

„Pedagoginė Paryžiaus 20.000 t.

„Lenkų 100.000 t., 10.000 rankr.

„Policijos Pretektūros — 15.000

„Sienos administr. prefek. — 70.000 t.

„Sainte Geneviève — 460.000 t. 20.000 graviurų ir 3.800 rankr.

„Skandinavijos — 30.000 t.

„Senato — 150.000 t. ir 1345 rankr.

„Hydrografinės jūrų tarnybos — 90.000 t.

„Žemės Ūkio Draugija — 12.000 t.

„Antikvarų draugijos — 12.000 t. ir 200 rankr.

„Protestantų Biblinės dr. — 3.500 t.

„Biologinės Dr. — 3.000 t.

„Cheminės dr. — 10.000 t.

„Socialės ekon. dr. — 25.000 t.

„Entomologinės dr. 30.000 t.

„Geografinės dr. 100.000 t., 6.000 žemlapių, 22.000 fotogr.

„Kom. Geografijos dr. 12.000 t.

„Geologinės dr. 20.000 t.

„Istorinės dr. 20.000 t.

Dr. Istorijos Prancūzijos protestantismo 60.000 t.

„Civilinių inžin. dr. 50.000 t.

„Lyginam. teisės dr. — 18.500 t. ir 7.500 brošiūrų.

„Fizinės dr. 12.000 t.

„Pozitivistų dr. 6.000.

„Statistikos dr. 60.000.

„Zoologinės dr. 6.000 t.

Bibliotekų įstatymas Belguose. 1922 m. Belguose buvo priimtas šioks įstatymas. Pasiūlius $^1/_5$ gyventojų daliai visi valsčiai privalo steigti valsčiaus biblioteką - skaityklą. Tuo pačiu laiku valsčius turi teisę apdėti specialiu bibliotekos mokesniu 25 belgų centų didumo kiekvieną valsčiaus gyventoją. Įsteigus biblioteką jos negalima uždaryti be atatinkamo, karaliaus patvirtinto, valsčiaus nutarimo.

Bibliotekos - skaityklos yra nemokamos, nors duodant knygas namo galima imti neaukštą mokesnį. Vietose, kur gyventojų mažiau negu 3000 — biblioteka turi būti atidaroma bent vieną kartą savaitėje, iki 20.000 gyv. — dukart, didesniuose miestuose—mažiausiai 3 kartus.

Bibliotekas prižiūri valstybė, kuri bibliotekų organizacijai skiria 600.000 fr. metams.

Knygų brangumas Vokietijoje privertė daugelį vokiečių visuomeninių ir valstybinių organizacijų griebtis šių priemonių: mažinti vadovėlių didumą; įvesti apsimainymą tarp bibliotekų ir išdavinėjimą knygų iš didesnių bibliotekų ilgesniam laikui; piginti leidinius.

1922 m. pirmoj pusėje, sulig „Bör.senblatt für den deutschen Buchhandel" Vokietijoj išėjo 18.322 knygos; iš jų beletristikos 2885, juridinai politinių knygų — 2371 ir tt.

Prijungtam nuo vokiečių *Aukštajam Šlezvige* danai įsteigė 3 miesto ir 103 kaimo bibliotekas. Nuo 50 iki 100% skaitytojų sudaro vaikai.

Del *popierio krizio* Vokietijoje 1922 m. sausio ir vasario m. buvo sustoję eiti 350 žurnalai ir laikraščiai.

Latviuose eina kritikos ir bibliografijos laikraštis „Latvju Gramata".

Austrijos bibliotekų švietėjams Austrijos Liaudies Švietimo Valdyba, kuri rūpinasi visa suaugusių lavinimo organizacija valstybėje, įsteigė prie kiekvieno suaugusių švietimo instruktoriaus speciales bibliotekas švietėjams, ypatingai tiems, kurie toli gyvena nuo kultūros centrų. Knygos siunčiamos švietėjams į namus ilgesniam laikui.

Bibliotekų bendradarbiavimas. Įdomų bendradarbiavimą yra pradėjusios visos didesnės Vienos bibliotekos. Čia nuolatinis vienos kurios bibliotekos skaitytojas gali per savo biblioteką naudotis knygomis ir kitų bibliotekų, kurios siunčia pareikalavus knygas bibliotekai, apsimainyme dalyvaujančiai. Tokiu būdu yra surištas „Volksheimas" — viešasis universitetas, Universiteto biblioteka, Meno ir Pramonės muziejaus biblioteka ir kitos.

Vatikano bibliotekos revizija. Ši viena turtingiausiųjų pasaulyje senovės raštų biblioteka turi dar nemaža neištirtų, nežinomų turtų. Dabarties laiku daroma jos pamatinė revizija, ir jos bibliotekininkui, profesoriui Baronči, pavyko surasti daugybę nežinomų rankraščių. Jų tarpe 56 graikų rankraščiai, tarp jų Dionizijo iš Halikarnaso X amž. rankraštis; daugiau 200 lotynų rankraščių, tarp jų rankraščiai iš XI amžiaus Cicerono, Ovidio, Vergilio, Sallustijo, Juvenalo, Plinijo; 280 rankraščių italų rašytojų ir tt.

Čekoslovakų periodinė spauda. Dr. Jan Nahlovsky knygoj: Časopisy v Československé republice dne 31. prosince 1920 (Praha 1923) paduoda įdomius skaitmenis, nušviečiančius Čekoslovakijos periodinės spaudos išsivystymą nuo 1848 iki 1918 metų pabaigai ir dalinai per 1919 ir 1920 m. Čekuose, Moravuose ir Šlenzke ėjo laikotarpyj 1851 — 1861 m. vidutiniškai 55,7 laikr.; iš jų čekų kalba tik 14,3 arba 25,7%, vokiečių 39,9—71,6%; 1861—1870—135,5; iš jų čekų kalba 61,7 arba 45,5%, vokiečių 70,8 arba 52,3%; 1871—1880—272,9; iš jų čekų—113,9 arba 41,7%, vokiečių 149,9 arba 54,9%; 1881—1890—455,9 iš jų čekų 236,6 arba 51,9%, vokiečių 202,0 arba 44,3%; 1891—1900—774,2; iš jų čekų 451,2 arba 58,3%, vokie-297,7 arba 38,4%; 1901—1910 m. 1298,8, iš jų čekų 798,5 arba 61,5%, vokiečių 450,6 arba 34,7%; 1911—1918—1745,8; iš jų čekų 1136,6 arba 65,1%, vokiečių 557,2 arba 31,9%. Kitaip sakant, nors ne tik čekų, bet ir vokiečių periodinė spauda sistematingai augo, tačiau čekų kalba per, Spauda į 68 metus pakilo nuo 25,7% iki 65,1%. Tas ypatingai žymu Čekuose, kur ji pakilo iš 32,0% iki 67% ir Moravuose iš 23,6% iki 69,9%. Tačiau Šlezvige ji prasideda tik nuo 1861 m. —9,5% ir auga kad ir sistematingai, skaičiaus atžvilgiu, bet jos įtaką nedidėjo, nes laikotarpy 1911—1918 m. ji sudarydavo vėl tik 13,6%, tuo tarpu vokiečių spauda tenai nukrito tik nuo 78,8% iki 60,3%, lenkų gi pakilo nuo 21,2% iki 26,0%. Nepriklausomybės paskelbimo įtaka reiškiasi tuo, kad 1919 m. naujų laikraščių įkurta 419 (iš jų 136 politinių) ir 1920 m. 376 (96 politinių). Čekų kalboj 1919 m. įkūrta 241 nauji ir 33 slovakų; 1920 m. 202 (ir 32 slovakų). 1918 m. dienraščių buvo 81. Dabarties laiku vienas laikraštis atatinkamos kalbos išpuola Čekoslovakijoj — 6.485 čekams, 32.811 rusėnų, 10.815 lenkų, 5.214 vokieč., 9.957 madjarams; vienas politinis dienraštis — 178.814 čekų, 229.675—rusėnams, 75.705 — lenkams, 46.614 vok., 67.892 madjarams. Taigi paėmę net mažiausiai kultūringus rusėnus ir pritaikinę jų normą Lietuvai, turėtumėm leisti bent 10 lietuvių dienraščių.

Čekoslovakijos knygų produkcija. 1921 metais Čekoslovakijoj išleista 4.919 pavadinimų 5.105 tomuose. Tame skaičiuje — vokiečių kalba 652, vengrų — 97, prancūzų— 37, rusų — 36, anglų — 13, ukrainiečių ir lenkų po 10, esperanto 2, serbų, lužico-ser-

bų, bulgarų, danų ir italų po 1; kitos čekų kalba.

Čekų universitetas Pragoje įgijo be galo didelės vertės serbų-chorvatų mokslo biblioteką Breyero Zagrebe (Agram'e). Viso 10.000 tomų.

Čekų liaudies bibliotekos. Seniausioji čekų liaudies biblioteka buvo įsteigta 1817 metais — vien iš tikybinio turinio knygų. 1897 m. buvo 240 čekų bibliotekų su 170.908 tomų ir 29 vokiečių bib. su 25.037 tomų. Be to, dvi mokslo bibliotekos (čekų ir vokiečių) su 223.699 tomais.

1905 m. jau buvo 2718 čekų bibliotekų (viena 1446 gyventojams) ir 490 vokiečių (viena 3770 gyventojams), vidutiniškai viena 177.697 g. 1910 m. — 3885 čekų bibliotekos (ir 568 vokiečių) — vidutiniškai viena biblioteka 1092. gyv.; 100 valsčių — 59 bibliotekos.

Visos šios bibliotekos visuomeninės; 591 priklausė valsčiams; 474—draugijoms; 67—draugijoms ir valsčiams kartu ir 78 — apskritims. Tarp tų bibliotekų buvo ir labai gausingos — Litomislio bib. turėjo 26.042 tomų, Pragoj keturiose bibliotekose buvo 70.541 tomas. Visi bibliotekininkai už savo darbą atlyginimo negaudavo.

Dar plačiau šis darbas nuėjo pirmyn Čekams atgavus nepriklausomybę. 1919 m. lapkričio 5 d. išleista įstatymas, kuris kiekvienam valsčiui uždėjo pareigą laikyti visiems prieinamą biblioteką. Kad šį įstatymą įvykintų, buvo įvesti specialūs rajoniniai inspektoriai, kurie turėjo daboti, kad kiekvienoj apskrity valsčiai atleistų reikalingas lėšas ir butą. Bibliotekininkams paruošti įsteigti specialūs kursai. Bibliotekininkai miestų bibliotekų su gyventojų skaičiumi ne mažesniu kaip 10.000 turi išeiti metinius kursus, mažesnių bibliotekų bibliotekininkai — trijų savaičių kursus; mažųjų bibliotekų — 2—3 dienų kursus.

(Ukrainśke knigoznavstvo).

Spaudos paroda Pragoje. 1922 m. 12—18 gruodžio Pragoje buvo įrengta tarptautinė spaudos paroda. Paroda turėjo pusiau privatinį pobūdį, nes buvo įrengta Pavliko laikraščių įstaigos, padedant „čekų žurnalistų sąjungai". Turtingiausiai, žinoma, buvo išstatyta čekų spauda. Tarp kitko išstatyta pilnas komplektas čekų legionų, už Čekijos sienos veikusių, leidinių. Kartu parodyta ir visa laikraščių produkcijos eiga. Antrą po Čekijos vietą užėmė Rusijos Sov. Respublika, kuri išstatė viską, ką tik turėjo. Jos skyrius turėjo grynai agitacinio pobūdžio— parodyti, kiek yra atsiekta pačių darbininkų ar valstiečių darbu. Charakteringa, kad kitos sovietų nacionalės „respublikos" išstatė palyginamai be galo maža ir tai daugiausia vien rusų kalboj — vietos kalboms veik nėra vietos Rusijoje. Panašų pilno neigimo kitų kalbų pavyzdį parodė ir Anglai, kur didеliausiose masėse anglų leidinių žūna spauda tų tautų, kurios yra anglų pavergtos. Lenkai išstatė savo laikraščius nuo seniausių laikų iki dabarties, bet pirmą vietą užėmė 20 laikraščių po antgalviu „Vilnijos spauda", kad parodytų, jog ir Vilniuje yra lenkų. Vadinamoji „Tautinė Rusija" — rusų emigrantų spauda su dideliu žemėlapiu „jedinoj ir nedielimoj" — nuo Baltijos jūros iki Juodosios, nuo Baltosios iki pietų Karpatų šlaitų — vis tat rusai! Tarp savo leidinių patalpino jie ir ukrainiečių leidinius, griežtai „nedielimos" nusistatymui priešingus. Visos kitos valstybės buvo daug kukliau išstatytos. Amerikos S. Val. išstatė tik anglų laikraščius. Lietuva, Latvija ir kitos valstybės irgi nekaip atrodė. Žiūrėtojų įspūdžiais paroda atrodė ne per rimtai.

Čekų bibliografijos ir bibliotekininkų žurnalai. Dabarties laiku Čekijoj eina šie bibliografijos ir bibliotekininkų žurnalai:

Pragoj — Knihar (L. Bradač Praha — Vinohrady Palackého tr. 27); Kniharsky Obzor (Praha II Hybernska 7); Knihkupecké rozhledy a zpravy (Praha Žižkov, Jagelonska 553); Knihkupecky oznamovatel (Praha II Spálena 9); Knihomol (Praha — Vinohrady Palackého tr. 27); Knihy a Knihovny (tr. Rivnač Praha II Na prikope Narodni tr); Československa bibliografie (Praha—Vinohrady, 1456); Naše kniha (Praha II Hybernska ul. 12); Náš Vestnik (Praha I Melantrichova 536 Cyrillo - Methodejskéknihkup) Svátkovy Literarni zpravy (Čerké Badejovice, Sternekova ul.); Der Buchhandler (Česka Lipa).

Keletas pastabų apie Rusijos spaudą. Paėmus bolševikams valdžią į savo rankas jie greitu laiku pasistengė suvaržyti spaudos laisvę. Visas popieris buvo suskaitytas, popierio krautuvių ir spaustuvių savininkai turėjo pranešti, kokią pas juos yra popierio atsarga ir be tam tikro leidimo nebuvo leista popierio eikvoti spaudos reikalams. Jau tasai de-

kretas pastatė spaudą tokiose sąlygose, kad jai grėsė ar visiškas spaudos darbų sustojimas ar bent žymus sumažėjimas. Kiek vėliau spauda buvo nacionalizuota, tikriau pasakius subolševikinta. Be atatinkamos įstaigos leidimo, o paskiau ir cenzūros, nebuvo galima nieko spausdinti. Laikraščiai uždaryti, galėjo eiti tik komunistų pakraipos.

Tiesa, ir tais laikais kokiais tai nuostabiais keliais pasirodydavo knygos ir periodiniai leidiniai, kuriems pasisekdavo aplenkti tą draudimų tvorą. Paminėsime žurnalus „Byloje", „Sredi kolekcionerov", knygų leidimo bendrovė „Alkonost", dar vieną kitą, ir pakaks rankų pirštų, kad juos suskaitytum.

Visą spaudos darbą ir priežiūrą bolševikai sukoncentravo vadinamame „Gosudarstvennoje Izdatelstvo", arba sutrumpintai „Gosizdat'e". Spaudai jau prirengtiems rankraščiams ilgai reikėdavo laukti, kol prieis jų eilė spausdinti.

Kad turėtum supratimą apie Gosizdato darbą, mes čia paduosime keletą skaitmenų. Dienraštyje „Izvestija V. C. I. K." (161 Nr.) J. Šmidtas skaitmenimis parodo, kiek kuriame mėnesyje buvo atspausdinta lapų.

1921 met.		
	Sausio mėn.	— 180
	Vasario „	— 235
	Kovo „	— 326
	Balandžio „	— 331
	Gegužės „	— 100
	Birželio „	— 144
	Liepos „	— 173
	Rugpiūčio „	— 206
	Rugsėjo „	— 243
	Spalių „	— 240
	Lapkričio „	— 456
	Gruodžio „	— 476
1922 met.		
	Sausio mėn.	— 441
	Vasario „	— 518
	Kovo „	— 615
	Balandžio „	— 452
	Gegužės „	— 803
	Birželio „	— 1064

Liepos mėn. manoma buvo atspausdinti 1300 lapų.

Šie daviniai įdomūs tuo, kad nors skaitmenimis apibūdina Gosizdato veikimą iki naujos ekonominės politikos (Nep.) priėmimo ir po jos. Spaudos suvaržymo periodu knygų leidžiama mažai ir tai vis oficialaus, labai dažnai tuščio turinio. Pavyzdžiui, kiekvienas suvažiavimas—arklių veisimo, kurortų ir t.t. — laikė būtina pareiga išleisti stenografinę posėdžių apyskaitą, kurios būdavo 20—30 spaudos lankų ir spausdinamos kartais iki 50.000 ekz.

Dabar šios rūšies literatūra išnyko. Gosizdatas naujai tvarkomas taip, kad išsilaikytų savo lėšomis. Todel knygas parenkant ir spausdinamų ekz. skaičių nustatant tenka vadovautis rinkos reikalavimu.

Naują ekonominę politiką paskelbus ir leidus privačią iniciatyvą ekonominiame gyvenime, prasidėjo nauja era ir spaudos darbo. Be jau minėto Gosizdato plačiai pradėjo veikti Glavpolitprosveto leidimo skyrius, įsikūrė knygų leidimo bendrovių. Pasirodė ir nekomunistų leidžiami periodiniai leidiniai, bet kai kurie jų netrukus buvo bolševikų uždaryti („Ekonomist", „Utrenniki", „Viestnik Literatury" ir kt.).

Kalbant apie periodinę pačių bolševikų spaudą reikia pasakyti, kad nauja ekonominė politika atnešė jai sunkius laikus. Laikraščiai taip pat turi išsilaikyti savo lėšomis. Tatai prenumeratorių skaičius tuojau sumažėjo, nes pirmiau laikraščiai buvo siuntinėjami nemokamai. Sostinėse dar bent kiek laikosi, o provincijoj dauguma gyvena paskutines dienas. Pavyzdžiui, kaip praneša „Pravda" (102 Nr.) Caricine prieš naują ekonominę politiką ėjo arti 14 periodinių leidinių, vėliau liko tik 4, kurių tarpe tik vienas dienraštis, ir tas turįs miliardus skolų. „Izvestija" (120 Nr.) mini, kad laikraščiams pradėjus gyventi naujose sąlygose, Kijeve buvo palikta 7 dienraščiai, iš kurių po trijų mėnesių liko tik vienas „Proletarskaja Pravda". Archangelske liko tik vienas dienraštis (3500 egz.), o prieš bolševikų užėmimą buvo 4—5 dienraščiai, jų buvo spausdinama daugiau 20.000 ekz. Nikolajeve dienraštis virto savaitiniu ir tt. ir tt.

Tą eilę būtų galima tęsti be pabaigos. Pakaks priminti, kad spaudos darbininkų posėdyje 1922 metų spalių mėn. Maskvoje Bubnovas, darydamas pranešimą apie spaudą naujose sąlygose pažymėjo, kad 1922 metų pradžioje Rusijoj ėjo 803 tarybiniai laikraščiai, jų buvo spausdinama 2.661.000 ekz., o rugsėjo mėn. liko tik 299 laikraščiai, kurių spausdinama 993.000 ekz.

Tokiai tarybinės spaudos padėčiai susidarius centre einą laikraščiai rimtai susirūpino. „Izvestija" (120 Nr.) sako, kad spaudą reikią atgaivinti, reikią rasti jai išsilaikyti šaltinis, tuo savo pasakymu suprasda-

mas buvusias subsidijas, o ne esamą paties laikraščio išsilaikymą. Iš kitos gi pusės sutinkama priešingų balsų. Laiškas, išspausdintas dienraštyje „Pravda" (99 Nr.), visai kitaip aiškina šį spaudos krizį. Laikraščiams nesiseką, nes tai esąs negyvas oficiozinis kūrinys, kurio nesugebama paversti įdomiu darbininkams. Laikraštis nutolęs nuo gyvenimo. Laiško autorius priveda eilę vogimų ir nusižengimų, buvusių Archangelske, apie kuriuos tačiau vietinė spauda tylinti. Laikraštis nutolęs nuo gyvenimo, kaipo tarybinis nutolęs nuo darbininkų, jo neskaitą, jam nerašą. Reikalinga esą apskritai griežta reforma tarybinei periodinei spaudai, tada jai nebūsią pavojinga ir nauja ekonominė politika.

Specialiai spaudos reikalams ir bibliografijai aptarti Rusuose eina keletas leidinių: „Knižnaja Letopis", „Pečat i Revoliucija", „Knyga i Revoliucija" ir kiti.

Išėjusias iš spaudos knygas registravo (be abejo, toli gražu ne visas) iki 1920 metų vidurio Petrograde „Rossijskaja Knižnaja Palata", o nuo 1920 metų rudens Maskvoje „Centralnaja Knižnaja Palata", esanti prie Gosizdato. Iš viso užregistruota:

	Knygų.	atsišaukimų ir pan.	periodinių leidinių
1917 met.	13.144		3596
1918 „	3050	2276	1671
1919 „	3138	4130	1061
1920 „	2160	2703	?
1921 „	5030	13429	891

Jei tuos skaitmenis sulygintum su laikais prieš karą, tai matytum nepaprastai didį spaudos sumažėjimą. Pavyzdžiui, prieš karą 1912—13 metais buvo užregistruota arti 34.000 knygų ir arti 3.000 periodinių leidinių. Revolucijos metu laikraščių išėjo žymiai daugiau negu prieš revoliuciją. Bet vėliau, įsakius periodinei spaudai vadovautis vienu nustatytu krypsniu ir paėmus ją savo globon, laikraščių pavadinimų skaičius sparčiai mažėja.

V. S-tis.

Nuo 1922 m. sausio m. *Rusų bibliologinė Draugija* Petrograde leidžia mėnesinį žurnalą „Bibliologičeskije Listy".

Spaudos stovis Rusijoj prieš ir po revolucijos 1917 m. spalių m. Žiniomis, oficialiai paskelbtomis vadinamojo „Gosizdato", prieš karą Rusijoj buvę 1000 spaustuvių su 80.000 darbininkų, kurių 25.000 rinkėjai, renką kas dieną 10—12 tūks. raidžių; 300 popierio fabrikų su 42.500 darbininkų, kurios per metus pagamindavę 22—25 milionus pūdų popierio; be to, buvę iš užsienių įvežama 8—12 milionų pūdų popierio.

1918 m. gale 31 rusų gubernijoj buvo apie 600 spaustuvių su 40.000 darbininkų; 212 popierio fabrikų (kurių pilnai dirbo 52, vienu trečdaliu 85 ir kitos neveikė) su 22.000 darbininkų. Popierio buvo gaminama visai mažai.

1921 m. visoj Rusijoj buvo apie 40.000 spaustuvės darbininkų; jų trečdalis rinkėjai, renkantieji 4—7 tūks. raidžių per dieną. Rotacinių mašinų buvo 168, bet jų 78 nedirbo. Plokščių mašinų 3414, kurių dirbo tik 2211. Iš kitų mašinų 40% nedirbančių. Popierio gaminta 1921 m. tik 300.000 pūdų į mėnesį — $^1/_6$ dalis prieškarinės gamybos.

1922 m. Petrogrado universitete A. Loviagin ir Malein atnaujino lekcijas iš bibliologijos.

Petrogrado Bibliologijos Institutas organizuoja Knygų Muziejų.

Rusų Bibliologinė Draugija leidžia Bibliologinį rinkinį, kurio t. I sąs. 1-as išėjo 1915 m., sąs. 2-as — 1915 m., sąs. 3-as 1916 m., t. I sąs. 4-as 1916 m., t. II sąs. 1-as—1916, sąs. 2—1918 m. (Adr. Peterburgas V. O. Universit. nab. 11 b. 12. A. J. Maleinui).

Bibliotekos Rusijoj. Žurnalas „Narodnoje Chozia jstvo" (Maskva 1922 m.) šiaip charakterizuoja Rusijos bibliotekos stovį: „Knygų nėra, ir nėra kur jų pirkti ir nėra joms pirkti lėšų. Žiemos laiku del šalčio bibliotekos neprieinamos". Straipsnio autorius žiemą užėjo į tą Rumiancevo bibliotekos dalį, kuri pavesta mokslo darbams, ir rado visur langus atdarus. Bibliotekininkas paaiškino, kad ore temperatūra aukštesnė negu bibliotekoj, taigi jis atidaręs langus, kad pats kiek sušiltų ir apšildytų biblioteką!

Archyvas gr. K. A. Chreptavičiaus-Butenevo, daugiausiai su dokumentais iš 1812 m. Vilniuje, dabar yra patekęs į Petrogrado Valstybinę Viešąją Biblioteką.

1920—1921 m.m. Petrogrado Archeologiniam Institute S. M. Goldštein'as skaitė

kursą „Archyvų dalykai ir lenkiškai-lietuviškoji teisės senovė“.

A. E. Priesniakov'as 1919 — 1920 m. skaitė Peterburgo pirmam valstybiniam Aukštajam Pedagoginiam Institute ir Peterburgo universitete — Istorija Lietuvos Gudų valstybės. Be to, universitete jis vedė seminarą „Ustavnyje gramoty Litovsko-Russkago gosudarstva“.

Nuo 1922 m. balandžio 1 d. eina Vitebske pirmasis gudų etnografinis žurnalas: Bielorusskij Etnograf. Kol kas spausdinamas jis keliasdešimt ekzempliorių skaičiuje šapirografu. Laikraštėlis daro malonaus įspūdžio, nors del vietos stokos jo turinys negausus.

Laikraščių archyvas. Juozas Jankelevičius paaukojo „laikraštininkystės seminarui“ prie Berlyno universiteto turtingiausį laikraščių rinkinį, kur yra daugybė dideliausių retenybių. Šis rinkinys nemažesnės vertės, kaip iki šiol geriausias laikraščių archyvas Forbenko Achene, kuriame yra daugiau kaip 50.000 atskirų l-čių pavyzdžių įvairiausiomis kalbomis.

Ukrainiečių bibliografijos žurnalai. Nuo 1922 m. gegužės m. eina iš Podebradų (Čekoslovakijoj) litografuotas Ukrainskie Knigoznavstvo, organas bibliologijos ratelio prie Ukrainos ūkio akademijos Čekoslovakų respublikoj; Kinžnij Viestnik—Kijeve 1919 m., Kniga, neperiodinis bibliografijos organas ukrainiečių leidėjų sąjungos Vienoj; „Chronika Naukovogo T-va im. Ševčenki u Lvovi“, eina nuo 90-tų metų, paduoda daug bibliografijos žinių; Iskustvo i chudožestviennaje pečat' v Južnoj Rossii 1909—1914—Kijeve; Materialy do ukrainskoj bibliografii nuo 1910 m. Lvove; Zapiski Odesskago Bibliografičeskogo obščestva pri Novorossijskom universitete Odesoj nuo 1911 m.; Knihar, Kijeve 1917—1920 m., Knižnij Biuleten nuo 1918 m. Poltavoj, Knižnij Vistnik, Kijeve 1919 m.; Kniga i Osvita, Kijeve 1919 m., Chronika bižučoi praci fundamentalnoi biblioteki Kaminiec-Podolskogo Dieržavnogo Ukrainskogo Universiteta Rankr. 1920 m., Kamieniec-Podolske; Chronika bižučoi praci Nacionalnoi Biblioteki Ukraini. Mašinėle sp. Kijevas 1920—1921; Litopis Gromadskoi Biblioteki Lozovatskogo T-va „Prosvita“ Lozovatkez vienigorodo pavieto 1921; sp. mašinėle; Litopis Gromadskoi Biblioteki Kniažanskago t-va „Prosvita“. Spaus. mašinėle—Zvienigorodo apskrity 1921 m.; „Knižka“ Stamslavove 1921—1922.

L. Bikavskii. Nacionalna Bublioteka Ukrainskoi Deržavi (1918—1921). Vidannia Sojužu Ukrainskich studentiv — emigrantiv u Polšči. Ščipiorno (Polšča) 1922. 17 pusl.

1918 metais Ukrainoje pradėta organizuoti tautinė biblioteka, kuri 1919 metais pavadinta Ukrainos liaudies biblioteka.

Keturių metų laiku biblioteka įsigijo arti 1.000.000 tomų knygų. Atskirai metais imant bibliotekoj knygos šiaip augdavo: 1919 metais — arti 300.000 tomų, 1920 m. — arti 166.000 tomų. 1921 m. — arti 250.000 tomų ir 1922 m. iki spalių mėnesio — arti 100.000 tomų.

Kaip paduota bibliotekos apyskaitoje, ji buvo papildoma: 1) perkant bibliotekas, rinkinius ir atskiras knygas, 2) aukojant ir 3) būtinais ekzemplioriais.

Bibliotekai pamatą sudarė paaukotos knygos. Lapkričio mėn. 1918 m. buvo gauta buv. Kijevo Žandarų Valdybos biblioteka— arti 3.000 knygų. Be to, nemaža knygų buvo nupirkta ir, kaip pažymėta leidiny, dalis knygų pirkta Vilniuje.

Iš nupirktų bibliotekų reikia pažymėti: prof. L. N. Jasnopolskio biblioteka arti 2.500 tomų, daugiausia ekonomikos ir finansų turinio; prof. Vagnerio (zoologas) — arti 1500 tomų; akademiko Bagalejo — arti 6000 tomų, knygos iš rusų ir ukrainiečių istorijos; akademiko Ikonnikovo (istorikas) — arti 25.000 tomų; prof. Iljinskio — arti 6000 tomų; prof. Golubevo — arti 3000 tomų, iš bažnyčios istorijos; prof. Petrovo (istorikas)—arti 4000 tomų; prof. Naumenko — arti 5000 tomų, daugiausia filologijos ir Ukrainos literatūros turinio; prof. Lučickio biblioteka. Prof. Lučickio bibliotekos knygos, daugiausia iš Prancūzijos istorijos. Ši biblioteka brangi tuo, kad joje yra kai kurie dublikatai ir dokumentų išrašai, kurie žuvo Prancūzijoj karo metu. Be to, dar nupirkta Stešenko, Stepanenko ir kitų bibliotekos.

Iš aukų reikia paminėti prancūzo Naliso literatūros ir istorijos biblioteka (5000 tomų), Golovačevo biblioteka, Maiborodo, atskirų knygų ir rinkinių, paaukotų Universiteto, Dvasinės Akademijos ir kitų įstaigų.

Be to visa, kai kurios bibliotekos sudėtos saugoti: G. Afanasjevo (5000 tomų), Iva-

ščenkos (1000 tomų), grafienės Levašovos, „Centrinės Rados“ ir kt.

Biblioteka pirmiau gaudavo po du Ukrainoje leidžiamus leidinius. Bet nuo 1922 metų rugpiūčio mėnesio gauna po vieną, o kiti eina mainais už Rusijoje leidžiamus leidinius.

Bibliotekoj yra šie skyriai:

1. Bendras skyrius — arti 600.000 tomų, jame surinkta visos mokslo knygos.

2. Ukrainika. Antras savo didumu skyrius. Čia surinkta viskas, kas parašyta ukrainiečių ir kitomis kalbomis apie Ukrainą.

3. Rankraščiai. Rankraščių skyriuje minėtini buv. „Kijevskoj Stariny“ ir „Ukraina“ redaktoriaus Naumenko archyvo rankraščiai. Yra Geografijos draugijos pietų vakarų skyriaus rankraštinės medžiagos dalis. Iš prof. A. F. Kistiakovskio gautų dokumentų yra pilni ir gerai išsilaikę Lietuvos statutai. Yra rankraštinė medžiaga iš profesorių Golubevo, Titovo, Lazarevskio, Žitnevskio, Lučickio ir kitų rinkinių.

4. Senos spausdintos knygos. Šiame skyriuje yra knygos, išėjusios XV—XVIII amžiuose, baigiant 1799 metais. Skyriuje arti 50.000 tomų, daugiausia kitomis kalbomis. Taip pat yra kelėtas šimtų vadinamųjų inkunabulų.

5. Periodiniai leidiniai. Skyriuj yra arti 100.000 tomų — daugiausia žurnalų, almanachų ir tt.

6. Laikraščių skyrius. Yra daugiau 400 pavadinimų laikraščių rusų, ukrainiečių ir kitomis kalbomis. Yra kai kurie Paryžiaus komunos laikų ekzemploriai.

7. Rytų skyrius pats mažiausias. Yra knygų 28-mis rytų kalbomis ir tarmėmis.

Biblioteką prižiūri S. Pasternakas, sekretorius Majakovskis. Bibliotekoj dirba Bondarenko, Žiteckij, Ivanickij, Kozlovskij, Stebnicka ir Piskorska.

Biblioteka yra Ukrainos bibliotekų komiteto žinioje; komitetas susideda iš Kordto, Pasternako, akademikų Efremovo, Krimskio, Lipskio ir Majakovskio.

Prie bibliotekos organizuota skaitykla, kuri atidaryta nuo 4 iki 9 val. vakaro. Įėjimas nemokamas. *V. S-tis.*

Periodinė spauda Lenkijoje. 1) Iki 1913 metų. Eugenijo Romero ir Igno Veinfeldo išleistame „Rocznik Polski“ (Kraków, 1917) yra duodama davinių apie periodinę spaudą lenkų kalba. Iš viso lenkų kalba ėjo 742 laikraščiai, kurie pagal teritorijas šiaip skirstami:

Lenkų Karalystė	110
Lietuva, Gudija ir Ukraina	17
Lenkiškoji Vokietijos dalis	116
Lenkiškoji Austrijos dalis	395
Likusioj Rusijoj	2(?)
Likusioj Vokietijoj	19
Likusioj Austrijoj	7
Kitos Europos valstybės	7
Jungtinės Valstybės	69

Šiame skaičiuje dienraščių buvo arti 150. Daugiausia buvo išsiplatinę „Gazeta Grudziądzka“ (turėjo 124.000 tiražo) ir „Zgoda“, ėjusi Chicagoje (1914 metais turėjo 110.000 prenumeratorių).

2) Dabartinėje Lenkijoje einantieji laikraščiai. Šiam skyriui medžiagą ėmiau iš „Miesięcznik Statystyczny“ (Tom I, pusl. 8—10 biuletenio ir Tom. V, pusl. 483—485 biuletenio).

Nuo 1919 metų kovo mėn. 15 d. iki 1920 metų sausio 1 d. Vidaus Reikalų Ministerijos spaudos skyriuje buvo užregistruota einančių Lenkijoje 1.099 laikraščiai, kurių 923 lenkų kalba, kiti — kitomis kalbomis. Be to, Plebiscito žemėse ėjo 61 laikraštis (lenkų kalba 45), Vilniaus srityje 49 (lenkų kalba 26).

Kitose valstybėse ėjo laikraščių lenkų kalba ir kitomis kalbomis, bet ginančių lenkų reikalus:

Anglijoj	3	Rusijoj	16
Austrijoj	8	Italijoj	1
Čekoslovakijoj	1	Argentinoj	1
Prancūzijoj	5	Brazilijoj	5
Dancige	3	Kanadoj	2
Lietuvoj	3	Jungtinėse Valstybėse	78
Vokietijoj	16		

Jungtinėse Valstybėse daugiausia laikraščių ėjo Chicagoje—19. Lakraščių, kurie ėjo svetimomis kalbomis, svarbiausi yra: „The New Poland“ (Londone), „The Polich Ekonomic Bulletin“ (Londone, leido Lenkijos prekybos finansų komisija), „Eintracht“ (Vienoje), „Polnischer Lloyd“ (Vienoje), Bulletin Hebdomadaire d'Informations“ (Paryžiuje), „L'Inependance Polonais“ (Paryžiuje), „Polnische Warte“ (Dancige), „The Poland“ (Vashingtone) ir vienas ispanų kalba Buenos-Airėse.

1922 met. liepos 1 d. Lenkijoje su užgrobtomis žemėmis buvo įregistruota 1.264 laikraščiai, kurie pagal kalbas šiaip skirstomi:

Lenkų	891	70,5%
Žydų	154	12,2%
Vokiečių	79	6,3%
Ukrainiečių	51	4,0%
Rusų	28	2,2%
Hebrajų	23	1,8%
Prancūzų	11	0,9%
Gudų	6	0,4%
Anglų	3	
Lietuvių	1	
Lotynų	1	
Slavų	1	
Einančių kartu keliomis kalbomis	15	

Tame skaičiuje du kartu per dieną ėjo 11, kas diena 163, du-tris kartus per savaitę 72, kartą per savaitę 356, du kartu per mėnesį 175, kartą per mėnesį 278, kartą per du mėnesiu 12, kartą per tris mėnesius 17, neregulariai 76 ir nepadavė žinių 104.

Laikraščiai pradėjo eiti		
Prieš 1915 metus	185	16,5%
1915 met.	9	0,7%
1916 „	9	0,7%
1917 „	11	1,1%
1918 „	50	4,4%
1919 „	229	20,2%
1920 „	162	14,3%
1921 „	290	25,7%
1922 „	186	16,4%
nenurodyta	133	

Vilniaus srityje ėjo 14 laikraščių.

V. S-tis.

Varšuvoj po 13 metų pertraukos Varšuvos Viešoji Biblioteka atnaujino leidimą „Przegląd Bibliotekarski". Čekoslovakijos leidėjų sąjunga pradėjo leisti Pragoj „Časopis česko-slovenskich knihovnikoû".

Lodziaus miestas turi 1 viešąją biblioteką, 11 visuotinų bibliotekų, 20 profesinių sąjungų bibliotekų ir 48 mažesnes bibliotekas, kartu su mokyklų bibl. — viso 80 bibliotekų su 220.000 tomų prie 440.000 gyventojų, arba 1 knyga 2 gyventojams.

Biblioteka Viešosios Bibliotekos Draugijos Varšuvoj 1914 metais turėjo 57.057 sukataloguotų tomų, 19164 knygos išduota skaitytojams. Nuo to laiko ir knygų skaičius ir skolintų knygų skaičius žymiai išaugo ir 1920 m. turėta 105.328 tomai sukataloguotų knygų; 98.446 išduota skaitytojams.

Sąjunga Lenkų Bibliotekininkų buvo įkurta 1917 metais. Jai padedant 1918 m. suorganizuota pirmi 10 dienų bibliotekininkų kursai. 1918/1919 mokslo metais surengta trijų dienų kursai Sosnovce, Lodziuje ir Liubline ir keliolika atskirų paskaitų vasaros mokytojų kursuose. 1919/1920 m. pravesti pirmieji metiniai bibliotekininkų kursai, 1920/1921 m. dveji vakariniai kursai po du mėnesiu kiekvieni.

Popierio produkcija Lenkijoj lygiai taip pat krito, kaip ir Rusijoj. 1914 m. vien tik iš rusų Lenkijos buvo išvežta 14.400 tonų popierio, nekalbant jau apie suvartotą pačiam krašte. Dabar viso krašto produkcija siekia tik 2.700 tonų mėnesiui. Popierio fabrikų yra 17, jų 12 rusų Lenkijoj, 3 — Galicijoj, 1 — vokiečių Lenkijoj, 1 Vilniuje.

Švedijos liaudies, mokyklų ir studijų kuopų bibliotekos 1921 metais. 1921 metais prašė valstybę pašalpos 1.805 liaudies ir mokyklų bibliotekos, tame skaičiuje 960 liaudies bibl. ir 845 mokyklų bibl., iš kurių tiktai penkioms prašymai nebuvo patenkinti. Palyginant su pereitaisiais metais padidėta 176 bibl., tame skaičiuj 80 liaud ir 96 mok. bibl. Tatai yra po 1914 m. didžiausias pagausėjimas. Tur būt, padidėti žymiausiai yra prisidėję šios aplinkybės: vyriausioji mokyklų valdyba 1920 m. rudenį yra išsiuntinėjusi atatinkamoms įstaigoms savivaldybių, neturinčių bibliotekų, paraginimą, kad steigtų liaud. ir mok. bibliotekas; kartų joms buvo nusiųsta po vieną ekz. brošiūros „Biblioteka, jos reikšmė ir puoselėjimas", išleistos „Švedijos visuotinos bibliotekų sąjungos"; šioji nemažą pasakytosios brošiūros ekz. skaičių atidavus vyr. m-lų v-bai.

Iš valstybinių lėšų yra duota 247,259,45 kronų, iš kurių liaud. bib. 165,836,97 kr. ir mok. bib. 31.422,48 kr. Daugiau nei 1920 m. liaud. b. 26.399,76 kr. ir mok. b. 14.532,28 kr., iš viso 40.932,04 kr.

Vietose valstybės palaikomoms bibliotekoms1921 m. yra duota apie 600.000 kr., iš kurių teko apie 460.000 kr. liaud. b. ir apie 140.000 kr. mok. b. Vietos pašalpa yra padidėjusi liaud. b. apie 100.000 kr. ir mok. b. apie 40.000 kr.

Vidutiniškai kiekvienai bibliotekai pernai buvo duodama po 410 kr., šiemet — 471 kr. Daugiausiai yra padidinę duodamąsias lėšas vietos (savivaldybės ir k.) — 51 krona kiekvienai bibl.; valstybė yra padidinusi bibl. po

10 kr. Valstybės duodamosios lėšos 1913 metais sudarė 84%, 1920 m. 45% ir kalbamaisiais metais 41% visų bibliotekoms duodamųjų lėšų.

Knygų valstybės šelpiamose bibliotekose padėta bent 80.000 tomų (lig 1.225.000 t.) ir ėmėjų skaičius bent 160.000 (lig 2.470.000). Į šį skaičių neįeina kai kurios bibliotekos, ypač didžiųjų miestų, kurios nėra prašę valstybinės pašalpos. Tiktai keturių didžiųjų miestų, išduota 1921 metais valstybės nešelpiamoms liaud. ir mok. bibliotekoms lėšų apie pusę miliono kr.: jos yra turėję apie 400.000 tomų ir buvo išduota skaityti su viršum 1 mil.

Valstybės remiamosios studijų kuopos, kaip matyti iš paskelbtųjų 1920—21 m. jų sąjungos veikimo apyskaitos, yra turėję apie 2.200 bib., į kurias buvę prisidėję apie 2880 kuopų. Tomų tose bibliotekose yra buvę apie 450.000, imta skaityti apie 660.000. Iš viso lėšų išduota apie 300.000. kr.

Skaitmens rodo, kad 1921 metais liaudies mokyklų ir studijų kuopų bibliotekų iš viso padaugėta apie 300, tomų skaičiaus priaugta apie 150.000, ėmėjų skaičiaus apie 450.000 ir duodamųjų lėšų apie 350.000 kr.

Čia dar nekalbama apie sanatorijų bibliotekas, kurios 1921 m. yra gavę pirmą kartą valstybinės pašalpos.

(Iš *Biblioteks Bl., det.* 1921 m. 1 sąs.)

Vrs.

Christianijos universiteto bibliotekoj 1922 m. buvo 669.462 knygos, 118.405 disertacijos, 16.308 brošiūros, 2.714 — rankraščių ir 2.110 žemėlapių. Per metus bibliotekon įėjo 16.613 knygų, 89 rankraščiai, 327 žemėlapiai.

Japonų bibliotekos. Bibliotekos Japonijoj jau buvo žinomos senų senovėje, tačiau tik 1872 m. įsteigta pirmoji valstybinė viešoji biblioteka. Didžiausioji dabarties laiku Japonų biblioteka buvo Imper. Biblioteka Tokio mieste, turėjusi 418.000 japonų ir kynų knygų (1910 m.) ir 68000 knygų svetimomis kalbomis; biblioteka per metus (1910) pasinaudojo 206.000 skaitytojų. Be jos, Japonijoj yra dar daugiau kaip 300 įvairių viešųjų bibliotekų kurių didžiuma turi ir komplektų, kilnojamų bibliotekų kuriais pasiekia tolimiausius užkampius. Mokyklų bibliotekos yra pridinamos ne tik mokytojams ir mokiniams, bet ir šiaip platesnei publikai.

Paskutinis žemės drebėjimas žymią tų bibliotekų dalį sunaikino.

Mūsų Žurnalai.

„Ateitis“ 1916—1917; „Šešėliai“ — „Atspindžiai“ 1920—1923 3 N; „Auszra“ 1883—1886; „Draugija“ 1907—1914—1922; „Farmacijos Žinios“ 1923 1 N; „Gairės“ 1923, 1—5 N; „Kariškių Žodis“ 1919; „Kosmos“ 1922—23; „Kultūra“ 1923 1—2, 1924 2 N; „Lietuva“ 1920; „Lietuvių Tauta“ 1923 (III — 2 d.); „Lietuvos Mokykla“ 1922 (4/5 sąs.)—1923 (11 N); „Mat.-Gamtos Fakulteto darbai“ 1922; „Logos“ 1921—22 3—4 sąs.; „Lietuvos Sportas“ 1922 4—11 N; „Medicina“ 1922 3 N—1923 1 N; „Beraštis“ — „Mokykla ir Gyvenimas“ 1919—1923 4/5 N; „Mūsų Senovė“ 1922 3—5 kn.; „Mūsų Žinynas“ 1922 2(5) N—1923 15 N; „Naujoji Gadynė“ 1916—1917; „Romuva“ 1922 2 N; „Skaitymai“ 1922 XIV—1923 XXIII kn.; „Švietimo Darbas“ 1922 3/6 N—1923 11/12 N; „Tauta ir Žodis“ 1923 I kn.; „Teisė“ 1922 2 N—4 N; „Vairas“ 1914—1915—1923 10 N.

„ATEITIS“ — Mėnesinis priedas.

1916 m. Rugsėjo 1 d. Priedo N 1. Juozas *Rainis* — Vakaro garsai (eilės). Juozas *Rainis* — Daina (eilės). V. *Kadugys* — Gėlės (eilės). K. *Vairas* — Prie Š. Chopin'o Preliudijos Nr. 7 (eilės). *Žvirgždė* — Kodel. *Budrikas* — Prižadėtoji diena. *Žvirgždė* — Atminimų pluoštas. Mikas *Petrauskas* — Iš dailės filosofijos. J. *Broniušas,* med. st. — Gyvenimo prailginimas. J. *Liudžius* — Bendras žvilgsnis. Vytautas *Steponaitis* — Karė ir ekonominis valstybių gyvenimas; del ekonominių karės priežaščių.

Spalio 6 d. Priedo N 2. Juozas *Rainis* — Rudens aidai (eilės). Juozas *Rainis* — Bėga metai (eilės). Juozas *Rainis* — Sonetas (eilės). Juozas *Rainis* — Naktis (eilės). Karolis *Vairas* — Likimas (eilės). Vl. *Kadugys* — Vaidas (eilės). *Žvirgždė* — Neverk. J. *Juodišius* — Ant kovos lauko. *Aidas* — Dvi vilti. Mikas *Petrauskas* — Iš dailės filosofijos. J. *Broniušas* Žemė ir ligos. Pr. J. *Žiuris* — Apšvieta kaipo Lietuvos išvaduotoja. Vyt. *Steponaitis* — Karė ir ekonominis valstybių gyvenimas; valstybiniai nesusipratimai delei kolonialės politikos. Vyt. *Steponaitis,* A. *Rimka* — Knygos ir žinios apie kooperacijas. Knygos ir raštai.

Lapkričio 3 d. Priedo N 3. Vl. *Kadugys* — Gedrulių gandas (eilės). Juozas *Rainis* — Aržuolas (eilės). J. *Baniulis* — Mano laimė (eilės). T. *Sologub.* Vertė J. Baniulis — Akys. J. *Baniulis* — Ir jiedu persiskyrė. Mikas *Petrauskas* — Iš dailės filozofijos. P. J. *Žiuris* — Apšvieta kaipo Lietuvos išvaduotoja. Vytautas *Steponaitis* — Karė ir ekonominis valstybių gyvenimas; karinis vokiečių industrijos centras. Vyt. *Steponaitis* — Turtėja Rusija nuo karės ar blednėja (pagal Z. Kacenelenbaum). Knygos ir raštai.

Gruodžio 8 d. Priedo N 4. Juozas *Rainis* — Močiute mano, mano širdele (eilės). Juozas *Rainis* — Elegija (eilės). Juozas *Rainis* — Dainiaus Prakeikimas (eilės). J. *Baniulis* — Jaunikiai. Mikas *Petrauskas* — Iš dailės filosofijos. P. *Norkus* — Šiaurės

šviesos. Vyt. *Steponaitis* — Iš tautinio kaukazo tautų judėjimo. A. *Rimka* — Visuomenė ir politika. Vytautas *Steponaitis* — Žemės ūkio organizacija Vokietijoj (ketvirtas straipsnis iš rašinio: „Karė ir ekonominis valstybių gyvenimas")'. Iš J. M. *Goldšteino* vertė Vyt. Steponaitis — Karė ir Suvienytų Valstybių prekyba. Knygos ir raštai.

1916 m. (III metai). **N 1.** *Ž. J.* — Vaikų auklėjimu besirūpinant. **N 2.** A. *Rimka* — Iš Prūsų lietuvių tautiško judėjimo istorijos. Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos. **N 3.** Zigmas *Valaitis* — Prasikaltėlė. Amerikos lietuvių tautiškos sandaros suvažiavimas. **N 6.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos — „juodieji" kruta. J. *S-tis* — Lavinimosi reikalais. Adomas *Juodasai* — Mėnesiena (eilės). **N 9.** J. *S-tis* — Lavinimosi programa. Protokolas Lietuvių tautinės sandaros II suvažiavimo. **N 11.** A. *Rimka* — Iš Prūsų lietuvių tautiško judėjimo istorijos. **N 15.** Lietuvių ateivybė 1914—1916 metais. *Jaunikliо* — Lietuvių jaunimo sąjungo reikaluose. **N 17.** Vokiečiai apie lietuvių dailę. **N 24.** M. *Šalčius* — Lietuva didžioje Europos karėje. **N 28.** R. *Karuža* — Prekybos bendrovės projektas. **N 29.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: atbalsiai gegužės atsitikimų Maskvoje. **N 30.** A. *Bulota* — Autonomija. *Šliburis* — Pavojus. **N 33.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos — koperacija. Protokolas nauj. Anglijos am. liet. T. Sandaros suvažiavimo 12 d. kovo. **N 35.** Bulotai ir Žemaitei atvažiavus. **N 36.** Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos — kai kurie senųjų metų palaikai. **N 39.** Svečiai ir lietuvių centralinis komitetas. Pr. *Bajoras* — Pirmininkas. **N 42.** Antanas *Bartasevičius* — Laiškai iš Paryžiaus. Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: progresistų žygis. **N 45.** Protokolas Am. Taut. Sandaros New Jorko apskričio veikėjų suvažiavimo. Kast. *Norkus* — Gegužinės dienos Maskvoje. **N 46.** Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: karinis pelnas. **N 48.** J. B. *Strimaitis* — Lietuvių emigracijos šelpimo reikaluose. Emigracijos reikalais. **N 49.** Mikas *Stakėnas* — Povilas Višinskis. *Šliburis* — Jaškio verba. **N 51.** Europiečių demokratijos klaidos. K. *Norkus* — Emigracijos reikalais. **N 57.** Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: A. S. Posnikov. *Žemaitė* — Kaip Magdelė pakliūvo į mokyklą. J. *Strimaitis* — Del ateivybės varžymo. **N 60.** Kaip apsisaugot nuo nervų apsilpimo. Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: kai kurie Rusijos gyvenimo atsitikimai. **N 61.** Pavergtųjų Rusijos tautų balsas. **N 66.** M. Š. — Šviesios atminties Stanislovas Goes. **N 69.** A. L. T. Sandaros konferencija. **N 71.** Triukšmingas konfliktas tarp dr. Šliupo ir A. Bulotos. **N 72.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: Rusijos kurjozai. Jėznas. Beplunksnės povos. **N 74.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: gyvenimui slenkant. **N 78.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: politiniai emigrantai. Andriekus — Srajonė. **N 80.** Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: spaudos globa. **N 81.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: prieš srovę. Popov, vertė *J. K.* — Malda. *Meilužis* — Piknikas. **N 84.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: paskutinių dienių gandai. **N 86.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: „Jaunoji Rusija" ir jaunaujanti profesoriai. **N 87.** R. *Karuža* — Iš kelionės į Europą atskaita. **N 88.** V. *Steponaitis* Laiškai iš Rusijos: maisto klausimu. **N 89.** A. *Bulota* — St. Šimkaus debatai. **N 90.** Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: bulvariniui romanui medžiaga. *Meilužis* — Liaudis ir idėja. **N 91.** Dr. J. *Šliupas* — Lietuvių diena. Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: spekuliacijos rate. **N 92.** J. *Krikščiūnas* — Apie Prūsų lietuvių belaisvius. *Aidas* — Trys kryžiai. **N 94.** A. *Bartaševičius* — Laiškai iš Paryžiaus. V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: darbo biržų klausimu. **N 95.** *Aidas* — Ištremtas piemenėlis. **N 96.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: „Naš Golos". *Aidas* — Našlaitė. **N 97.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: kariniai pramonijos komitetai ir darbininkai. **N 98.** Vokiečių vidaus padėtis. *Pelėda* — Atsiminimai iš Lietuvos. **N 99.** Memorialas, kurį kun. Bartuška įteikė popiežiui. Lietuvių dienos sutvarkymui Am. lietuvių suvažiavimas. **N 100.** Lietuvių suvažiavimas Wilkes-Barre, Pa. Naujosios Anglijos suvažiavimai. Amerikos katalikų kongresas. Amuras — Patyrimas. **N 101.** Benedix — Byla (dviejų veiksmų komedija). **N 102.** L. S. S. 9 Suvažiavimas. Protokolas amerikos lietuvių centrinio komiteto nukentėjusiems del karės šelpti posėdžio laikyto 4 d. rugsėjo 1916 m. Wilkes-Barre, Redington Hot. Lietuvos nepriklausomybės deklaracija, kurią įteikė delegatai 3-čiai tautų sąjungos konferencijai Lausanoj 1916 m. **N 103.** A. L. moksleivių susivienijimo seimas. **N 104.** J. *Šliupas* — Sutarta šaukti redaktorių suvažiavimą. Piris J. *Žiuris* — Moksleiviai ir Lietuvos atstatymas. Lietuvos atbudavojimo suvažiavimas. **N 105.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: prie dabarties laikų. **N 107.** Vertė V. *Steponaitis* — Hiko Čarčavadze. A. *Bartasevičius* — Laiškai iš Paryžiaus. Redaktorių suvažiavimas. A. L. T. Sandaros seimas spalio 20 ir 21 d. **N 108.** *Šliburis* — Dramatininkas. **N 109.** V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: aukštosios mokyklos reikalu. Amuras — Darbų stovis Prancijoj. Kazlauskas — Mano draugai. **N 110.** A. *Rimka* — Tautiškos savaitės reikalu. **N 111.** Prusų lietuvių belaisviai Rusijoj. J. O. *Širvydas* — Lietuvos gelbėjimo ir autonomijos fondo dviejų metų apyskaita. **N 112.** Moksleivių suvažiavimo nutarimai. **N 113.** L. G. ir A. Fondų reikalai. Lietuvos laisvė ir baltijos tautų federacija. **N 114.** Romanas *Karuža* — Lietuvos Atstatymo Bendrovė. Ligų pamėgdžiojimas. **N 115.** *Morkus* — Lloyd George. A. J. Karalius. M. D. — Ailurofobija. J. *Baniulis* — Rytai ir vakarai (eilės). Juozas *Rainis* — Matušei (eilės). Zigmas *Valaitis* — Lauktuvės iš Prūsų.

1917 m. **N 1.** Vyt. *Steponaitis* — Iš karės aukų skaitlinių. Dr. A. J. *Karalius* — Maisto ir kuno maitinimas arba dietika (II Bakterijos). Zigmas Valaitis — Lauktuvės iš Prūsų. **N 2.** Dr. J. *Karalius* — Maisto ir kuno maitinimas arba dietika (III Maistas). Iwan *Narodny*, vertė J. Kerdiejus — Lygovos lakūnas. **N 3.** Dr. J. *Karalius* — IV. Maisto prirengimas. Iwan *Narodny* — Lygovos lakūnas. **N 4.** Dr. J. *Karalius* — V. kaulai. Iwan *Narodny* — Lygovos lakūnas. J. *Fisenka* — Gražios, laimingos žvaigždutės. Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: projektuojamoji dvasininkų mobilizacija. **N 5.** *Briedietis* — Konvencionalizmas. Iwan *Narodny* — Lygovos lakūnas. Dr. J. *Karalius* — VI. Suris. **N 6.** Dr. J. *Karalius* — VII. Sėklos. Protokolas lietuvių visuotinojo suvažiavimo, laikyto 15 ir 16 d. sausio mėnesio 1917 m. *St. Šimkus* — Viešas žodis. Šliburis — Pačios. Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: gyvenimui slenkant. **N 7.** V. *Valentėlis* — Šiek-tiek šviesos apie moterų balsasimą 1916 m. prezidento rinkimuose. Zigmas *Valaitis* — Burna nebūk durna: mokėk loti, būsi soti (monologas). Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: gyvenimui slenkant. **N 8.** Juozas *Rainis* — Nerimas (eilės). Dr. J. *Karalius* — VIII. Kviečių miltai ir duona. **N 9.** Dr. J. *Karalius* — IX. Grybai. V. K. *Račkauskas* — Apdrauda. Vt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: del kapitalistinės

spaudos. **N 10.** Prusų lietuvių „Globos“ delegatė — Iš kelionės po Siberiją ir Rytų Rusiją. Juozas *Rainis* — Aš atmenu ją (eilės). Juozas *Rainis* — Žara vakarinė (eilės). **N 11.** Dr. J. *Karalius* — X. Pienas. P. *Sakatauskas* — T. M. D. ir apšvieta. J. *Sekevičius* ir A. *Rimka* — Lietuvos partijos ir srovės. **N 12.** Dr. J. *Karalius* — XI. Kiaušiniai. J. *Baniulis* — Išnyko rumas svajonių (eilės). L. *Tolstoi*, vertė Ivonėlis — Ubagų pasaka. **N 13.** Dr. J. *Karalius* — Kraujo užnuodijimas. A. *Rimka* — Lietuvos partijos ir srovės. Vyt. *Steponaitis* — Perspektyvos karei pasibaigus: Kitatautiniai kapitalai. **N 14.** Dr. J. *Karalius* — XII. Kūno šiluma. Zigmas *Valaitis* — Mažosios Lietuvos žmonių bejieškant. **N 15.** Dr. J. *Karalius* — Maistas kaipo kuras. *Ž. J.* — Šis-tas prie maisto pabrangimo klausimo. *Šliburys* — Pati. Vt. *Steponaitis* — Perspektyvos karei pasibaigus: III. Darbo rinka. **N 16.** V. *Valentėlis* — Kaip darbininkų buvį pagerinti. Aidas — kepurė. Vt. *Steponaitis* — Perspektyvos karei pasibaigus: IV. Individė ir socialė psichologija. **N 17.** J. Z. *Valaitis* — Iš Prusų „Globos“. Lietuvių dienos išdaviniai (kiek surinkta pinigų per „lietuvių dieną“). Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: reakcijos sušildyti. **N 18.** Dr. J. *Karalius* — XIII. Kudikių ir vaikų maitinimas. J. *Baniulis* — Nelaimingas milžinas (eilės) J. *Baniulis* — Žmogau, neapjuok tu velnio (eilės). Vyt. *Steponaitis* — Laiškai ir Rusijos: naujos paskolos belaukiant. **N 19.** Dr. J. *Karalius* — XIV. Maisto priežiūra namuose. J. *Baniulis* — Tragedija. Kai savo mėlynoms akims (dvi eilės). J. *Andriukas* — Aš verkiau: Leonid *Andrejev*, vertė V. V. — Žmogžudys. **N 20.** V. *Valentelis* — Taikos reikale (del fondų). Dr. J. *Karalius* — XV. Praktiški receptai. Zigmas *Valaitis* — Tas, kuris prisekelia. **N 22.** Dr. J. *Karalius* — XVI. Dieta ligoje. Ad. *Juodasai* — Upelis (eilės) Globos delegatė — Iš kelionės po Rytų Rusiją ir Sibirą. **N 23.** Bostono lietuvių dienos atskaita. *Šliburis* — Mazgas. **N 24.** Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: tėvų „globa“ ir jaunuolių vargai. Ivan *Narodny*, vertė J. Kerdiejus — Tuščias kapas. Pr. A. R. — kaip atėjo, taip nuėjo. Pr. *Bajoras* — Rusijos revoliucija ir lietuvių aukos. **N 25.** A. *Bartaševičius* — Laiškas iš Paryžiaus. **N 26.** Dr. J. *Karalius* — XVII. Sielvandendaris. J. *Baniulis* — Audros išmestasai (eilės). Adomas *Juodasai* — *** (eilės). J. *Triušis* — Motin. Balys *Sruoga* — Gandas (eilės). J. *Fisenka* — Trys vaizdeliai. **N 27.** A. *Kiliukas* — Ligonis. Iš kelionės po Rytų Rusiją ir Sibirą. **N 28.** A. *Bartaševičius* — Laiškas iš Paryžiaus. Šerno draugų kuopelė — Žodis į visuomenę P. Šerno reikalu. Dr. A. J. *Karalius* — Apsireiškimai iš tolimos praeities. V. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: jūsų domai. **N 29.** *Šliburis* — Bučkiai. *Amžių belaisvis* — Sielvartavimas. J. A. *Kariukas* — Uolinio urvo pasaka. **N 30.** *Lukis* — Apie džiovininkų įstaigas ir džiovininkų gyvenimą. Dr. J. *Jonikaitis* — Širdis, kraujagyslės ir cirkuliacija. A. M. *Martus* — Darbo atskaita ir kelionės įspūdžiai. Šventjonis — Kunigai. Undinė — Draugės. **N 31.** Vyt. *Steponaitis* — Rusijos interesai didžioje karėje. S. E. *Vitaitis* — Ar galima srovių — vienybė? **N 32.** Dr. A. J. *Karalius* — Suožeidos. Vyt. *Steponaitis* — Rusijos interesai didžioje karėje. **N 33.** Dr. A. J. *Karalius* — Kas yra žmogus? Dr. A. J. *Karalius* — Vitaminos. J. *Lukis* — Apie džiovininkų įstaigas ir gyvenimą. A. *Rimka* — Laiškas iš Švedijos. S. E. *Vitaitis* — Legionų organizavimas Amerikoje. Vyt. *Steponaitis* — Rusijos interesai didžioje karėje. **N 34.** Dr. J. *Karalius* — Proto higiena. Undinė — Kelionėj. **N 35.** J. *S-is* — Ekonominis darbininkų padėjimas ir mirtinumas. Dr. J. *Karalius* — Proto higiena. Vyt. *Steponaitis* — Rusijos interesai didžioje karėje (galas). Adomas *Juodasai* — Amžinos taikos valanda (eilės). Adomas *Juodasai* — Apyvaizdoje (eilės). **N 36.** A. *Ivaškevičius* - Išleiskime kareivius. *K-a.* — Darbininkės moteriškės padėjimas šeimynoje. Pagal. P. *Buniną* — Jėzuitai. **N 37.** Dr. A. J. *Karalius* — Proto higiena. Steikime pagelbos draugijas kareiviams. Marčius *Rutinas* — Šnipomanija. Vytautas *Steponaitis* — Karė ir ekonominis valstybių gyvenimas: piniginės problemos. **N 38.** Dr. A. J. *Karalius* — Proto higiena. Vytautas *Steponaitis* — Karė ir ekonominis valstybių gyvenimas: geležies klausimas. P. *Bunino* — Jezuitai. **N 39.** Marčius *Rutinas* — Lietuva už šimto metų. M. *Rastenis* — Revoliucijos himnas (eilės). **N 40.** K. S. *Karpavičius* — Išeinant mūsų jaunuoliams į kariuomenę. Pranas *Pakuršietis* — Pirmas bučkis. St. *Šimkus* — Trukšmingoji parsidavėlių istorija (apie Pilėną). Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: Cimmerwald Kintal. **N 42.** Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: Lietuvių kareivija. D-rė Aldona *Šliupiutė-Jankauskienė* — Laiškai iš kelionės. **N 44.** *K. N. N.* — Lietuvaitės mirtis. Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: mėsos klausimu. **N 46.** Julius *Radzevičius* — Laiškas pabėgėlio. V. *Valentelis* — Lietuvos kulturos reikalu. Ką turės atlikti seimas. P. *Bunin* — Jezuitai. **N 48.** Neužmirškime ir Mažosios Lietuvos brolių rusų belaisvėje. **N 49.** Povilas *Žadeikis* — Užimtoje Lietuvoje. V. *Valentelis* — Lietuvos kultūros reikalai. Dr. Aldona *Šliupiutė* — Laiškai iš kelionės. **N 50.** T. *Naruševičius* — Lietuva laisva dabar arba niekados! **N 52.** Vyt. *Steponaitis* — Laiškai iš Rusijos: ar Valstybės Duma vadovavo revoliucijoje. M. *Rutinas* — Didžiosios idėjos gimimas. J. *Baniulis* — Liudnai švilpia vėjas (eilės). Mikas *Petrauskas* — Dailės mylėtojams! A. *Bartaševičius* — Visko rašoma. Mažosios Lietuvos belaisviai Rusijoje. A. M. *Martus* — Ruoškimės prie Lietuvos atstatymo. Marčius *Rutinas* — Praeities aidas.

„ŠEŠĖLIAI“ Paveiksluotas mėnesinis laikraštis, leidžiamas Gener. Štabo Literatūros skyriaus Kaune.

1920 m. N 1. Balandis m. Darbą pradedant. K-as J. *Puikys* Iš Bermondto epopėjos. Iliustracijos.

N 2. Gegužės m. Kar. *Rns.* Su šviesa į kariuomenę. Iliustracijos.

„ATSPINDŽIAI“ 1920 m. N 1. Liepos m. Jurius *Liudnasai* Lietuvių meno apžvalgos parodoj. Iliustracijos.

1921 m. N 2. Sausio m. Iliustracijos.

N 3. Vasario m. Jonas *El.* Vaizdinys. Iliustracijos.

N 4. Kovo m. J. *El.* Iliustracijos. Pr. *Budvytis-Svyrunėlis* Padegiau laužą (eil). („) Sudėjau irklus (eil.). Iliustracijos.

N 5. Gegužės m. Salys *Jasulaitis* Atgimstant Lietuvai. („) Lietuvai (eil.). Pr. *Budvytis-Svyrunėlis* Nakties glūdumoje (eil.). Iliustracijos.

N 6. Birželio m. Iliustracijos.

N 7. Rugsėjo m. Leidžia Karo Mokslo skyrius. Red. kap. Laurinaitis. Iliustracijos.

N 8. Spalių m. Iliustracijos.

N 9. Lapkričio m. Salys *Šemerys* Nesenoji Vilniaus pasaka (eil.). Kaip Nemunas merdėja. Iliustracijos.

1922 m. N 10. Gegužės m. P. *T-s* Žemaitė. Salys *Šemerys* Skriaudžiamųjų šauksmas (eil.). A. *Vienuolis* Bermontininkai. *Smt.* Senasis ąržuolas.

J. *L-tis* „Vyties Kryžiaus" karys. J. *L-tis* Latvių laikraščių 125 ir 100 metų jubilėjus. Majoras K. *D.* Lietuvos Dramos vaidykla.

N 11. Liepos m. Ernestas Galvanauskas. P. *Kl.* Lietuva Genujos konferencijoje. Z. *Ž.* Iš Lietuvos Universiteto istorijos. Juozas *Tysliava* Jis ir ji (eil.). Salys *Šemerys* Vilniui (eil.). J. *L-tis* Kaip Nemunas merdėja. Juozas *Žilevičius* Lietuvos opera.

N 12—13. Rugpiūčio—Rugsėjo m. Inž. Bolius Šližys. Juozas *Tysliava* Trioletas (eil.). A. *Mickevičius* Iš „Pono Tado" (vertė A. Valaitis). J. *Lts.* Adomas Varnas. Lietuvos ir Italijos kultūriniai santikiai. Bibliografija.

N 14—15. Vilniaus 600 metų jubilėjui. Kap. *Biržiška* Amžinasis Vilnius. P. *G(alaunė)* Lietuvos meno siela — Vilnius. Vac. *B(irži)ka* Senieji lietuvių spaudiniai Vilniuje. Juozas *Žilevičius* Muzika Vilniuje. A. *Mickevičius* Iš „Pono Tado" (vertė A. Valaitis). Petras *Vaičiūnas* Mes be Vilniaus nenurimsim (eil.). Juozas *Tysliava* Vilniečiams (eil.). *Vaižgantas* Aušros Vartai. Kap. *B(iržiška)* Jonušas Radvila. Kap. *B(iržiška)* Jonas Karolius Katkevičius. P. *Kl(imas)* Mūsų politinės kovos del Vilniaus 1919—1922 metais. J. *Voronko* Vilnius gudų kultūrinio judėjimo atžvilgiu.

1923 m. N 1. Sausio m. *Vaižgantas* Maironies kūryba. Aleksandras Fromas-Gužutis. J. *Tysliava* eil. *Šemerių Salys* eil. S. *Kolupaila* Nemuno kilpa.

N 2. Vasario m. *Vaižgantas* Stenislovas Dagilis. J. *L-tis* Jonas Šileika. *Vaižgantas* Maironies poemų sudėtis. *Vaižgantas* Nemunas—Birštonas. Pr. *Būdvytis* eil.

N 3. Kovo m. V. *B(irži)ka* „Aušros" ideologija. A. *Vienuolis* Prabočių keliais. K. *Kl.* Klaipėdos klausimo išsprendimas.

N 4. Balandžio m. B. *Česnys* Lietuvos Universiteto pirmųjų gyvenimo metų apžvalga. Eilės Salio *Šemerio,* F. *Kiršos.* E. *Kubilius* Švedų Geteborgo miesto 300 metų sukaktuvės.

„AUSZRA" N 1. Ragainej, Kowinis 1883. Laikrasztis, iszleidziamas per Dra Bassanawicziu. Del redakcijos atsiliepia J. Mikszas Ragainej. Spaustuwe Albano ir Kibelkos.*)

B. (J. *Bassanavičius*) Priekalba. *A. B.* (A. *Baranauskas*) Lietuvôs senowês paminėjimas (Giedu dainelę). *J. A. W. L.* (G. *Vištalius—Višteliauskas*). Lietuwiszkoji Kalba (eil.). J. S. *Kůksztis* (Jonas *Šliupas*) Simanas Daukantas, Lietuwos rasztininkas. Jonas *Bassanawičius* Apie senowes Lietuwos pilis. Musu knygos: *M.* (Jurgis *Mikšas*) apie J. I. Kraszewskio Wotoloraudos J. A. W. Lietuwio (Vištaliaus) vertimą; *M.* (J. Mikšas) apie E. Radziuno Jaunąjį Robinzoną. *J. A. W. L.* (J. Vištalius) Isz lietuwiszkos literaturos. (Be parašo): žodelis del Prusų Lietuvininku (apie lotynų raidžių pritaikimą prusų lietuviams). (Be parašo) Isz Lietuwos (apie prusų lietuvių peticiją leisti mokyklose lietuvių kalba destymą); Swetūr. (Z (bene Žiemkentis — S. Baltramaitis) — L. C. isz Petropiles; (be parašo) isz Adesos ir Wokietijos.

N 2. Ragainej, balandinis. 1883. Laikrasztis, iszleidżiamas keliû Lietuwôs mylėtojû. Del radakcijos atsiliepia J. Mikszas Ragaineje Spaustuwe Albano ir Kibelkos. (Įvedama „š").

Drs *G. J. J. G. a./Gr.* (Jurgis *Sauerveinas*) Kałbôs dalykuose. *J. A. W. L.* (J. *Vištalius*) Regejimas (Op! op! kas ten?... Nemunėli!); J. *Miglovara* (J. *Milevskis*) Lietuwa (eil.); Jonas *Bassanavičius* Apie senowes Lietuvos pilis (tąsa); J. S. *Kůksztis* (Jonas *Šliupas*) Simanas Daukantas (tąsa). J. *Bs* (J. *Bassanavičius*) Skruzdeliû Atsilankymas. P. *L-as* (P. *Lipštas*) Apraszymas żemes turtû. Knygos apie Lietuwą: *Bassianis* (J. *Bassanavičius*) apie J. Lipperto knygą Die Religionen der europäischen Culturvölker, der Litauer, Slaven etc. Isz Lietuvos: *S. R.* (St. Raila), *W* (M. *Davainis-Silvestravičius*) (apie L. Ivinskį). *W.* (M. *Davainis-Silvestravičius* (apie lenkinimą lietuvių Trakų pav. ir apie kun. M. Miežutavičiaus (Miežinio) žodyną). *S. R.* (St. *Raila*) (apie prašymą, paduotą Vilniaus tribunolo „prieszsedźiui" leisti lietuvių kalba naudotis teismuose ir apie judėjimą tarp žemaičių bajorų del bendradarbavimo su lietuviais) swetur: Antanas *Jurgelaitis* Gromata isz Amerikos; *Žiemkientis* (S. *Baltramaitis*) Kelets żodżiû apie Lietuwius gywenanczius Petrapilyje. Gromatnyczia. Redakcija: żine nuog „Auszrôs". Apgarsinimas.

N 3. Ragainėje, gegużinis 1883. Laikrasztis, iszleidżiamas Lietuwôs mylėtojû (taip iki galui). Del redakcijos atsiliepia J. Mikszas Ragainėje. Spaustuwe Albano ir Kibelkos Ragainėje.

Drs. *G. J. J. G a./Gr.* (J. *Sauerveinas*) Kalbos dalykuose (pabaiga). Drs. *G. J. J. G. i./Gr.* (J. *Sauerveinas*) Priczkaus Wiliaus I, ipatiszkas prisaikinimo budas. Jonas *Bassanawiczius* Apie senowes Lietuwos pilis (tąsa). L. *Kundraitis (Kondratawiczė)* Margyris (Lietowiszkai iszguldė S. *Norkus*). Musu knygos: *Bassianis* (J. *Bassanavičius*) apie Jeruzalės Iszpustyjimą atpasakotą nuo K. J. 1881. *Egle (Malinauskaitė—Šliupienė)* Broliams Lietuwiams (eil.). P. *L-as* (P. *Lipštas*) Apraszymas żemes turtû. J. S. *Kůksztis* (J. *Šliupas*) „Lietuwôs bicziulis". *Wewersys* (M. Davainis — Silvestravičius?) Brangioji Lietuwa (eil.). *Bassanius* (J. *Bassanavičius*) Kelione eżerû ir upiu ing Lietuwą. Isz Lietuwos: *Birsztonas* (J. *Bassanavičius*) (apie prašymus leisti spaudą). A. *B.* (J. *Bassanavičius*) Ł. Iwinskio literatiszkas palikimas. S. *R.* (St. *Raila*) (apie M. Oginskį, Šiaulių gimnaziją, Kražius, Kelmę, Biržius, Kauną). Swetur. *Ž* (S. Baltramaitis?) iš Petropilės). Kelios koresp. be parašo. J. *Bs* (J. *Bassanavičius*) Lietuwiszkos knygos.

N 4. Ragainėje, berżelis 1883. Del redakcijos atsiliepia J. Mikszas Ragainėje. Spaustuwe Albano ir Kibelkos Ragainėje. (Nuo šio numerio vieton raidės „w", rašoma „v".)

Redakcija „Auszros" Apie insteigimą „Lietuviszkôs mokslû bendrystês (draugystês). L. *Kundraitis / Kondrataviczė* Margis (iszguldė S. *Norkus*) (tąsa). J. *Bassanawiczius* Apie senovês Lietuvos pilis. *Staje Szunb...is* (St. *Raila*) Pirmyn! (eil.). J. *Bs.* (J. *Bassanavičius*) Fried. Kurszatis. V. *Vaiczaitis* Svecziû szalele (daina užrašyta V. V. ir paduota J. Bassaniaus—Bassanavičiaus). Staje *Szunb...is (Raila)* Pamineji-mas Byrutôs kapo. Augustynas *Baranauskis* Tevyne (Gaida arba balsas „Byrutôs"). J. S. *Kůksztis* (J. *Šliupas* „Lietuvôs biczіulis" (pabaiga). J. *Bs.* (J. *Bassanavičius*) Keli żodżei apie Kolerą. Iš Lietuvôs: *M.* (J. *Mikšas*) — Klaipeda, Prekule, Tilźe, Instrutė, Bakneszai; S. *R.* (St. *Raila*) Vilnius, Kaune, Szventenuose, Raseinuose, Mintavoje, Ringoje, Sziauliû, pav., „Kraj", „Pravitelstviennyj Viestnik". Svetur: Maskolija, Vokietijoje (be parašo). Gromatnyczia. Apgarsinimai.

N 5. Ragainėje, Liepôs m. 1883. Iszdavikas ir Redaktoris Jon. Šliupas. Spaustuve Albano ir Kibelkos Ragainėje. (Įvedama „ų".)

St. *Szunb* (St. *Raila*) Eik laukan! L. *Kundraitis (Kondrataviczė)* Margis (iszguldė S. *Norkus*) (tąsa). J. *Bassanavičius* Apie senovês Lietuvôs piles (tąsa).

*) Vieton e su brūkšniu čia paimta ė.

J. A. V. Lietuvis (J. *Vištalius*) Tiesôs zerkolas (eil.). *Veversis* (M. *Davainis—Silvestravičius* Tadeuszas Kasciuszka buvo Lietuvninkas. Drs. *J. Bs.* (J. *Bassanavičius*) Keli żodżei apie Kolerą. Isz Lietuvôs: *Rym* (Jonas Rym [kevičius?] Petrap.) apie mirtį M. Tukalos; Vb. (?) — apie naujus teismus; — *parplys* (?) (bene Davainis—Silvestr.) iš Kalnųjų. *S. R.* (St. *Raila*) jubilejus Motiejaus Čepo ir del kovos su girtuoklyste; *Vanagėlis* (Kr. *Sakalauckas*) apie Vilnijos lietuvius. Jon. *Szliupas* Zine nuog Redakcijos. Gromatnyczia. Apgarsinimai.

N 6. Tilżėje, rugpjuties m. 1883. Rėdikas Jonas Szliupas. Spausdinta uż pinigus skaititoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilżėje.

S. R. (St. *Raila*) Į darbą kas lietuvisl L. *Kundraitis (Kondratavičius)* Margis (iszguldė S. Norkus) (tąsa). J. *Bassanavičius* Apie senoves Lietuvos pilis (tąsa). J. *Miglovara* (J. *Milevskis*) Rigos giedoriu draugistė. P. *L-as* (P. *Lipštas*) Apraszimas żemės turtu (tąsa). J. A. V. *Lietuvis* (J. *Vištalius*) Szviesa (eil.); Andriejus *Latvis* (Indrikis *Dihrikis*) Latviszki laikraszcziai. Isz Lietuvos: *Parplis (Davainis-Silvestravičius?* ar J. Mikšas?*)* (apie Juškos dainas, parašus kapuose, latvių laikraščius, lenkiškas lietuvių pavardes, apie lietuvių literaturą, iš Telšių pav.), *Viev. (ersis-* M. *Davainis-Silvestraitis)* (iš „Krajaus"). *J. Szl.* (J. *Šliupas*) (apie naujus teismus). Gromatu skardinė.

N 7. Tilżėje, rugsėjas (szilinis mėno) 1883. Rėdikas Jonas Szliupas (Bitėnai per Lompėnus). Spaudinta uż pinigus skaititoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilżėje.

Birsztonas (Jonas *Bassanavičius*) „Auszra" ir „Dziennik Poznanski's". L. *Kundraitis* Margis (iszguldė S. *Norkus*) (galas). V. *Vaiczaitis* Apie Raudonpilį. *J. A. V. Lietuvis* (J. *Vištalius*) Szviesunas ir pelėda (eil.). *J. K. Sz.* (Jonas *Koncevičius*) Apgulmi rasztu skiriai. Dûnalaitis. P. *L-as* (P. *Lipštas*) Apraszimas żemės turtu (tąsa). *B.* (J. *Bassanavičius*) Mezzofanti ir prigimta kalba. Musu kningos: *Dudutis* (?) (apie M. Jankaus dainų knigeles). *A. B.* (kun. *Burba*) Viltis (eil.). *S. N.* (S. *Norkus?*) Girtůklio divai (eil.). Isz Lietuvos: *J. Szl.* (J. Šliupas); *P. (Parplys* — M. *Davainis-Silvestravičius* ar J. Mikšas?) Iš Raseinių; *Vieversis* (M. *Davainis-Silvestravičius*) (iš Klembarkio (!), apie kun. Nėrlicho liet. gramatiką); *Parplis* (M. *Davainis-Silvestravičius?* ar J. Mikšas?;) *Vieversis* (M. *Davainis-Silvestravičius*) (iš Żemaitijos), *J. Szl.* (J. *Šliupas*) apie kelius. Gromatu skardinė.

N 8, 9 ir 10. Tilżėje 1883 m. Uż spalinį m., lapkritį ir grůdį. Rėdikas Jonas Szliupas, Bitėnai p. Lompėnus. Spaudinta uż pinigus skaititoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę, Tilżėje.

J. *Szl.* (J. *Szliupas*) Lietuviai kitą gadinę ir szendien (prierašė eilės „Mano tėvinė, Lietuva!" — *M. Sl.* isz Tr. (Motiejus *Slančauskas* iš Trumpaičių). *A. Sket.* (A. *Sketeris*) Lietuvėlė (eil.); *Vėversis* (M. *Davainis-Silvestravičius*) Ar pritinka musu bajorams buti lenkais. *J. K. Sz.* (Jonas *Koncevičius*) Varna ir lapė (eil.). J. *Bassanavičius* Apie senovės Lietuvos pilis (tąsa). Kun. Jonas *Katėla* — kun. Antanas Strazdelis (Drozdowski) (perdėjo isz lenkiszko *Vėversis* ir *Parplis* — M. *Davainis-Silvestravičius*). Andrėjus *Latvis* (Indrkis *Dihrikis*) Kunigas Antanas Juszkeviczius. J. S. *Kůksztis* (J. *Šliupas*) Simanas Daukantas (pabaiga). *Vėversis* (M. *Davainis-Silvestravičius??*) Ne dėl visu seniu (eil.); *Aglė (Malinauskaitė-Šliupienė)* Musu szalelė (eil.). P. *L-as* (P. *Lipštas*) Apraszimas żemės turtu (pabaiga). *Vėversis* (M. *Davainis-Silvestravičius?*) Garbė prieteliaus (eil.). *Kundraitis* Kaimo mokslinıczia (lietuviams prisavino Petras *Trupinėlis-Arminas*). *J. Bs.* (J. *Bassanavičius*) Kningos apie Lietuvą — (apie Veckenstedto — Mythen). *J. Bs.* (J. *Bassanavičius*) Senovės lietuviu szventenibė. *J. A. V. L.* (J. *Vištalius*) Sengadiniszkas musu gentės paminklas. *J. Szl.* (J. *Šliupas*) Vaikszczlojanczios żvakelės. Isz Lietuvos: *Vėversis* (M. *Davainis-Silvestravičius*) — (apie šundaktarius). *J. Szl.* (J. *Šliupas*) (apie tą patį); *Vėversis* (M. *Davainis-Silvestravičius*) (apie sodnus, apie senov. pinigų radimą, apie Poškaus żodyną); *Parplis* (M. *Davainis-Silvestravičius?*) (apie lietuvių kalbą, apie Ivinskio kalendorių, apie liet. knygas). *K. J.* (J. *Jablonskis?*) (apie jaunus lietuvius). *J. Szl.* (J. *Šliupas*) (apie „Kalvį—Melagį" ir hekt. „Auszrą"). *Parplis* (J. *Mikšas*) (apie susiartinimą prūsų ir Didž. Lietuvos lietuvių). *Vėversis* (M. *Davainis-Silvestravičius*) (apie ūkio mašinas, apie kariuomenę); J. *Gailutis* (Dr. *Spudulis*) (apie dvasinę akademiją). J. S. *Kůksztis* (J. *Šliupas*) L. B. *Vargomatis* (kun. Sil. *Gimžauskas*) (polemika su S. R. [Railos] straipsniu „Auszros" 6 N). *J. Bs. (Bassanavičius)* Lietuviszkos kningos.

1883 m. N 1—10 viso 299 puslapiai.

1884. N 1, 2 ir 3. Tilżeje 1884 m. Antras metas uż sausį, vasarį ir kovo mėnesį. Rėdikas Jonas Szliupas, Bitėnai, p. Lompėnus. Spaudinta uż pininigus skaititoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilżėje.

J. Szl. (J. *Šliupas*) Tikrasis jeszkinis tėviniszkumo. *Vėversis* (M. *Davainis-Silvertravičius*) Apie Dijonizą Poszką. P. *Trupinėlis* (P. *Arminas*) Bitė ir szlapis (eil.); P. *Trupinėlis* (P. *Arminas*) Kur geriaus (eil.). *Gailutis* (Dr. *Spudulis* — iš A. Dambrauskio użrašų) Ażukalnis Lietuviu rasztininkas. *Dagilis* Lietuviu raszliava. J. S. *Kůksztis* (J. *Šliupas*) Apie įtaisymą lietuviszku mokslaviecziu. J. *Bassanavičius* Apie senovės Lietuvos pilis (tąsa). *Stajė Szunbajoris* (St. *Raila*) Ant milżinkapiu (jůkai). *Gintautis* (Petras *Vileišis*) Medega statant trobas. M. *Davainius (Silvertravičius)* Pasaka apie Palemoną (su J. Bs (Bassanavičiaus) prierašais). J. *Szl* (J. *Šliupas*) Bicziůlistė (del santikių su lenkais). Lietuviszkos ir apie Lietuvą kningos: *Birsztonas* (J. *Bassanavičius*) apie M. J. A. Völkelio — Litauisches Elementarbuch; J. *Szl* (J. *Šliupas*) apie Karlovičiaus Czterysta kilkadziesiąt nazwisk, apie Triš pamokslus apie gaspadorystę, apie Historyją septiniu mojokitoju. Isz Lietuvos: *Parplis* (M. *Davainis-Silvestravičius?*) (apie Disvitį eż., apie Krivulę); *Vėversis* (M. Dav.-Silvertr.) (iš „Krajaus" apie bajorus, apie bites, apie kankles, iš kitų lenk. l-čių, apie kun. Rimavičių, Sungailą). *Sz* (J. *Šliupas*) (apie prusų Lietuvių laikraščius); *Vėversis* (M. *Davainis-Silvestravičius*) (stebuk. šaltiniai; trupliai; vėbriai; meškos; maskolinimo darbas; pirkliai-żidai; arkliavagiaī; bilinėjimasis; jaučių turgus); *Parplis* (M. *Davainis-Silvestravičius*) (minų pustijimas); *V(eversis*—M. *Davainis—Silvestravičius*) (pavyzdys darkytos kalbos); J. *Szl (Šliupas)* (apie „Auszros" persekiojimą); Antanas *Bludzius* (vysk. Beresnevičiaus jubilejus); *Gailutis (Spudulis)* (apie pastangas atgauti spaudą), *Žiemkentis* (S. *Baltramaitis*) (apie Peterburgo lietuvius), Simanas *Staneviczius* Arklis ir meszka. Gromatu skardinė. Apgarsinimai.

N 4. Tilżėje balandis 1884. Antras metas. Uż rėdistę atsako Martinas Jankus, Bitėnai par Lumpėnus. Rėdikas Jonas Szliupas. Spaudinta uż piningus skaititoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilżeje.

J. *Szl.* (J. *Šliupas*) Debesiu iszsklaidimas. *Vêversis* (M. *Davainis-Silvestravičius*) Apie Dijonizą Poszką (pab.) J. *Szl.* (J. *Šliupas*) Apie įtaisimą lietuviszku mokslavieczių; J. *Miglovara* (J. *Milevskis*) Szû ir avinêlis (eil.); P. *Trupinêlis* (P. *Arminas*) Zuikis ant medžioklês (eil.) („) Lapê ir liutas (eil.) („) Žuvite (eil.); *Gintautis* (P. *Vileišis*) Medega statant trobas (tąsa); J. *Bs* (J. *Bassanavičius*) Ar sena ira lietuviszka „duszia", J. *Bs (Bassanavičius*—V. *Pietaris)* apie „Živopisnaja Rossija" Isz Lietuvos: *Gailutis (Spudulis)* (apie Šiaulių gimnaziją), P. *Trupinêlis* (P. *Arminas* (apie „Marijos—pilês" gimnaziją); Staje *Szunbajoris* (St. *Raila*) (apie vartotojų bendrovę Kupiškyje); St. *Szl.* (Stasys *Šliupas?*) (apie vagistes Šiaulių aps.); *Vêversis* (M. *Davainis-Silvestravičius*) (iš Skersnemunės); J. *Szl.* (J. *Šliupas*); J. S. *Kûkszlis* (J. *Šliupas*) (apie gen.-gub. kalbą; („) (apie Kochanovo santykį prie bažnyčios) („) (apie peticiją Biržiu, Gubbinu, Pabirzês ir Kiburių valstiečių); *Pailius* (kun. A. *Burba*) (prašymas Švenčioniškių del spaudos grąžinimo); *Vargomatis* (kun. S. *Gimžauskas*) (žmogžudystė Trakų pav.); J. *Szl.* (J. *Šliupas*) (apie darkymą lietuvių kalbos); V. *Vt.* (V. *Vaičaitis?*) (apie pamiršimą lietuvių kalbos); *J. K.Sz.* (J. *Koncevičius*) (iš latvių l-čio); *Bêgunas* (gal A. *Frommas?*) (iš Tauragės ir Slabados); P. *Trupinêlis* (P. *Arminas*) (apie Seinų dvas. seminariją). J. *Jb.* (Jonas *Jablonskis*) (iš Maskvos apie kliutis lietuvių spaudai); *U* (kun. *Užupis?*); (apie apsunkinimą sieną pereinant); *Aglê (Malinauskaitė - Šliupienė)* (Jelgavos lietuviai mokiniai), Gromatu skardinê. Apgarsinimai.

N 5 ir 6. Tilżėje. Už geguźį ir jaunį 1884. Už rêdistę atsako Martinas Jankus, Bitênai pas Lumpêneus. Rêdikas Jonas Szliupas. Spaudinta už piningus skaititoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilżėje.

J.*Szl.*(J.*Šliupas*) Debêsiu iszsklaidimas (pab.); J. *Bs (Bassanavičius)* Senatvê lapinês kepurês; *Aglê (Malinauskaitė - Šliupienė)* Paminêjimas praeitês (eil.) J. *Bs.* (*Bassanavičius*) Lietuvių skundas; pagal L. *Kundraiti* paraszê *Jaksztas* (A. *Dambrauskas*): Giesmê prasczioķêlio nemokanczio rasziti.*Gintautis* (P.*Vileišis*) Medega statant trobas (tąsa); M. *Jankus* Tris garsus kiemai (eil.) Isz Lietuvos: J. S. *Kûksztis* (J. *Šliupas*) (iš Mintaujos, apie ganyklas, bilinêjimasis); *Ž (Žintautis* — Tomas *Žičkauskas)* (iš Naumiesčio); *Vêversis* ir *Parplis* (M. *Davainis-Silvestravičius*) (rubežius ties Bogušių kaimu); El. *Zeroniczia* (daina apie Kasciušką); *S.* (smulkios žinios); *Vêv. (Vêversis*—M. *Davainis-Silvestravičius*) (apie emigraciją Amerikon). J. *Szl.* (J. *Šliupas*) (apie kelius iš laiško P. *Mažučio* — kun. Juozo *Lideikio*); J. *K. Sz.* (Jonas *Koncevičius*) (apie lietuvių skaičių); *A* isz *B* (A. *Kriščiukaitis*) (apie darkytą kalbą); *M. M.* (?) (apie valdininkų persekiojimą); J. *Szl. (Šliupas)* (apie „Arklio ir meškos" autorių); *Vêv. (Vêversis*—M. *Davainis-Silvestravičius)* (apie naikinimą lizdų); *Gužutis* (A. *Frommas*) (žydų suktybės); *Bs* (J. *Bassanavičius*) (Prie Patrimpo), („) (Prie krivulês), („) Ar buvo „Lietuvininku Prietelius" ar ne?) („) Bažniczios — Kapai. Svetur: *N. Ak.* (M. *Akelaitis*) Gromata brolio Ak. isz Parižiaus. *Gdl.* (J. Andziulaitis iš Garlevos?) Žemaičiu szlovê (eil.); *Birsztonas (Bassanavičius)* apie Völkelio knygą Die lettischen Sprachreste. M. *Davainius* Paaiškinimas (polemika su Bassanavičium del Palemono); Antanas *Krisczìukaitis* Matêmatiszkasis żemês apraszimas. Gromatu Skardinê. Apgarsinimai.

N 7 ir 8. Tilżeje. Už liepos ir rugpiuczio mênesį 1884. Už rêdistę atsako Martinas Jankus, Bitênai per Lumpênus. Spaudinta už pinigus skaititoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilżêje.

J. Szl. (J. *Šliupas*) Mokslas apie tautinę ukę. Piastu duktê (Petro *Trypenêlio* — *[Armino]* perdêta). J. *Bassanaviczius* Isz musu praeigos I Lietuviu „Dunojus" ir Romênų „Danubius". Ksav. *Vanagêlis* (Ksav. *Sakalauckas*) Laimês valanda (eil.). *J.A.V.Lietuvis* (J. *Vištalius*) Balsai apie lietuviszką gentę. K. *Vanagêlis* (K. *Sakalauckas*) 19 kovo 1884 m. (eil.). *A. B.* (Al. *Burba*) Lukokim (eil.). *J. Bs. (Bassanavičius)* Lietuviszkos knigos (apie Bezzenbergerio Lit. u. let. Drucke). *Vêversis* (M. *Davainis-Silvestravičius?*) Musu darbai (eil.). *Eglê (Malinauskaitė—Šliupienė)* Liudnibê (eil.); („) Grażioji (eil.); *J. K. Sz.* (J. *Koncevičius*) Dainos ir jų literatūra; *V. V.* (V. *Vaičaitis*) (Gaidą ir žodžius užrašė): Daina apie strazdą. J. A. *Kalnênas* (Juozas *Andziulaitis*) Tarp savuju (eil.). Ant. *Krisczìukaitis* Matêmatiszkas żemês apraszimas. *A. B.* (Augustinas Baranauskas?) Raginimas (eil.). *J. Bs. (Bassanavičius)* Svetima szalelê (daina iš Ožkabalių) ir „O bêda vargai" (užr. Macziulio Mul.); T. J. *Linkis* (T. *Žičkauskas*) Varlê ir jautis (eil.). Isz Lietuvos: *J. Szl.* (J. *Šliupas*) (Palanga); *A.* (?) (iš Pajevonio); *J. K. Sz.* (Jonas *Koncevičius*) (iš Rumšiškių). *V.* (M. *Davainis-Silvestravičius?*) (iš Kauno). *Kat.* (?) (iš Kaltinênų) *A. B.* (Augustinas *Baranauskas*) (iš Šiaulių). J. S. *Anžûlaitis* (J. *Šliupas*) (įvairios žinios); *Mažutis* (kun. J. *Lideikis*) (smulkios žinios); T. *Linkis* (T. *Žičkauskas*) (nuo Šakių ir Salakių); *Trupinêlis* (P. *Arminas*) (apie Blašaičio sugalvotą kuliamą mašiną); J. *Obûl.* (J. *Jablonskis*) (iš Griškabudžio apie A. Švedo krautuvę); *V. V.* (V. *Vaičaitis*) (smulkios žinios); J. S. *Anžûlaitis* (J. *Šliupas*) Kiek yra Lietuviu isz viso. *J. Szl. (Šliupas)* (apie kun. Anuprą Jasevičių). J. S. *Anžûlaitis* (Šliupas) (apie emigraciją); *J. M.* (J. *Mikšas?*) (iš Vilniaus); *Van. (Vanagêlis?* — K. *Sakalauckas*) (iš Švenčionių pav.). *J. M.* (J. *Mikšas?*) (iš Ragainês). *Ž (Žiemkentis* — S. *Baltramaitis*) (su eilêmis Jono Žvirblio carui); J. S. *Kûksztis* (J. *Šliupas*) (lietuviai—latviai—lenkai). *J. M.* (J. *Mikšas?*) (iš vok. l-čių); *V. (Veversis?* — M. *Davainis - Silvestravičius*) (lenkų santykis); *Ilgis* (?) (iš rusų l-čių). Svetur: Antanas *Jurgelaitis* Koresp. isz Amerikos. *J. K. Sz.* (J. *Koncevičius*) (apie Ugianskį). *Vêv.(ersis* — M. *Davainis-Silvestravičius*) (iš „Kłosy"). J. *Obûl...* (Jablonskis) (apie Szvento Raszto vertimus Biblijos depot'ûse gaunamus). Gromatu Skardine. Aleksandras *Ratkus* Praszimas. *Ant. B.* (Augustinas *Baranauskas?*) Jûkai. Apgarsinimai.

N 9. Tilżėjė, rugsėjis 1884. Už rêdistę atsako Martinas Jankus Bitênai per Lumpênus; Spaudinta už pinigus skaititoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilżeje.

J. Szl. (*Šliupas*) Mokslas apie tautinę ūkę II; Piastu duktê, perdêta Petro *Trupinêlio* (*Armino*). Lietuviszkos knigos: *J. Bs.* (*Bassanavičius*) apie Juškos Svodbines dainas. ┼? (kun. S. *Gimžauckas*) Nemenčinas (eil.). *A. B.* (Augustinas *Baranauskas?*) Vêverselio giesmê (eil.). Isz Lietuvos: *J. Bs.* (*Bassanavičius*) Fr. Kurszatis. *J. K-gis* (Liudvikas *Beržanskis*) (Viekšnių kapų parašai). J. *Obûl* (J. *Jablonskis*) (apie liet. knygų platinimą). *Svalê* (?) (iš „Vil. Viest."). *V. (Veversis* — M. *Davainis-Silvestravičius*) (iš „Kraj'aus"). *J. K. Sz.* (J. *Koncevičius*) (del Vekenšteto knygos). Gromatu skardinê. Apgarsinimai.

N 10 ir 11. Tilżeje. Už spaliaus ir lapkriczio mênesį 1884 m. Už rêdistę atsako Martinas Jankus, Bitênai per Lumpênus. Spaudinta už pinigus skaititoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilżeje.

Juozapas *Miglovara* (J. *Milevskis*) Dvi „Auszri" Lietuvoje; Piastu Duktê Petro *Trupinêlio* (*Armino*)

perdēta. J. *Basanaviczius* Isz musu praeigos I Lietuvių „Dunojus" ir Rimēnų „Danubius" (galas). *Szekspiras* Hamleto pasikalbējimas su savim. — D-ras G. J. J. G. isz Gr. (*J. Sauerveinas*); *Gintautis* (P. *Vileišis*) Medega statant trobas. *J. Bs.* (*Bassanavičius*) Bajoro pilis. Peliksas *Mažutis* (J. *Lideikis?*) Tikriejie vardai nekuriu vietu Lietuvoje. J. *Szliupas* Gromatos isz Amerikos. *V. V.* (V. *Vaičaitis*) Garbstimas Lietuvio (eil.). Isz Lietuvos: J. *Mažūlis* (?) (iš Aukmergės pav.); J. S. *Kūksztis* (J. *Šliupas*) (mokyklų dalykai). *A. parap* (? iš Šidlavos par.). *Vēv.* (M. *Davainis-Silvestravičius*) (iš Raseinių); *Starka* (*Malinauskaitė-Šliupienė?*) (iš Šenbergo); *Vēv.* (M. *Davainis - Silvestravičius*) (slaptas bravaras). *Vanagas* (? *Sakalauckas ?*) (apie Vilniaus rėd. lietuvius). *Vēversis* (M. *Davainis - Silvestravičius*) (iš Vilniaus). *Vanagēlis* (K. Sakalauckas?) (iš Vilniaus). *Aszaka* (Pr. *Mašiotas?*) (iš po Naumiesčio); *Židas* Pakrantije (?) (iš Pašešupio). *V. V.* (V. *Vaičaitis*) (nuo Kibartų). J. S. *Kūksztis* (*Šliupas*) (apie mokymą vaikų). *Vēv.* (M. *Dav.-Silvestr.*) (apie lietuvius dvasinėse seminarijose). *S. Dr.* (S. *Draugaitis?* S. *Matulaitis?*) (iš Liudvinavo). J. S. *Anžūlaitis* (J. *Šliupas*) (apie Jono vaikus). *V.* (*Veversis* — M. *Dav.-Silvestr.*) (iš I-čių) (vertimas iš lenkų kalbos). *L. Ž.* (Tomas *Žičkauskis?*) Isz dainu Lietuvēs. Praneszimas apie S. Daukanto laiszkus. Gromatu skardynē. Apgarsinimai.

N 12. Tilžēje, grūdis 1884 m. Už rēdystę atsako Martinas Jankus, Bitēnai per Lompēnus. Spaudinta už pinigus skaititoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilžēje.

„Auszros" rēdystē. Žinē nū redistēs. St. *Szbj* (S. *Raila*) Pro domo sua. Piastu duktē Petro *Trupinēlio* (*Arminas*) perdēta. J. A. *Kalnēnas* (Juozas *Andziulaitis*) Mirus Keistucziui (eil.). J. *Szliupas* Gromatos isz Amerikos (tąsa). J. A. *Kalnēnas* (Juozas *Andziulaitis*) Pas nelaimingą brolį (eil.). Isz Lietuvos: *V.* (*Vēversis* — M. *Davainis-Silvestravičius*) (apie kun. Kolupailą, apie Šidlavą, Viduklę, apie Raudondvarį, apie pirklių suktybes, apie Gelgaudo pilį, iš Vilniaus ir Lidos, apie kun. Gailevičių, kun. Rimavičių, Pakēvį, apie lietuvius ties Hamburgu, iš laikraščių). Kun. *Tam.* (?) apie autorių Arklio ir meškos. *Gintautis* (P. *Vileišis*) Medega statant trobas (tąsa). *Aglē* (*Malinauckaitė-Šliupienė*) Lietuvos miškai (eil.). *J. Bs.* (*Bassanavičius*) Pataisymas ir priedas. Gromatu skardinē. Apgarsinimas.

1884 m. viso 424 puslapiai.

1885 m. N 1. Tilžēje, sausis 1885. Treczias metas. Už rēdystę atsako Martynas Jankus, Bitēnai per Lumpēnus. Spauzdintą už pinigus skaititoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilžēje.

L. (?) (T. *Žičkauskas?*) „Auszra" skaitytojams (eil.); Jūzapas *Miglovara* (*Milevskis*) Buk pagirta, žēme tēvu musu! Piastu duktē Petro *Trupinēlio* (*Armino*) perdēta. *J. K. Sz.* (J. *Koncevičius*) Giltinē ir avykirpēs žirklēs. Isz Lietuvos: *M. D.* (M. *Dav.-Silvestr.*) (iš Vilniaus seminarijos); *Aglē* (*Malinauckaitė-Šliupienė*) Skobi putra isz gyvenimo Lietuvininku. *J. Bs.* (*Bassanavičius*) Svetur apie Lietuvius. *Vēversys* (M. *Dav.-Silvestr.?*) Lietuva ir jo sunus (eil.). J. *Szliupas* Gromatos isz Amerikos (tąsa). *J. Bs.* (*Bassanavičius*) Pataisymas. Gromatu skardinē. Apgarsinimai.

N 2 ir 3. Tilžēje už vasarį ir kovą. Už rēdystę atsako Martynas Jankus, Bitēnai per Lumpēnus. Spauzdinta už pinigus skaitytoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilžēje.

Jūzapas *Miglovara (Milevskis)* Buk pagirta, žemē tēvu musu! (tąsa); Piastu duktē Petro *Trupinēlio (Armino)* perdēta. *J. Bs (Bassanavičius)* Schleicher'is apie Lietuvius. T. *Linkis* (Tomas *Žičkauskas*) Byrutē (eil.). Aleksandras *Gužutis (Frommas)* Žydai dalina karaliszką girę. *Vēversys* (M. *Dav.-Silvestr.?*) O tēvynē (eil.). *Gintautis* (P. *Vileišis*) Medega statant trobas (pab.); *Vēversys* (M. *Dav.-Silvestr.?*) Gentēs giesmē. Peliksas *Mažutis* (J. *Lideikis?*) Dar apie Ažukalnį. Isz Lietuvos: *Starkas* (?) (ir Biržių ir Radviliškės). J. *Kadagys* (L. *Beržanskis*) (iš Panevėžio). A. J. B. *Žagaras* (?) (iš Telšių). *M. D. (Dav.-Silvestr.)* (iš Panevėžio); *Vēv.* (M. *Dav.-Silvestr.*) (iš Kauno, Betygalos, Raseinių, Skirsnemunės, Vitebsko, Polocko, iš Lyvių Žamies, del Krauklio, dar apie krivulę, bažnyčios kapai); J. *Obūl* (J. *Jablonskis*) (apie lietuvius ties Suvalkais); *Aszaka* (Pr. *Mašiotas?*) (iš Naumiesčio); *Bitkoris* (?) (iš Bitkorių). Dras *G. J. J. G. isz Gr.* (J. *Sauerveinas*) Paszaukimas Maskoliams, kad koravotu kurdus (eil.); *Šerenga* (kun. *Užupis*) Artojas ir jo sunus (eil.). *Plebējus* (?) (iš „Nedelios"). J. *Szliupas* Gromatos isz Amerikos (tąsa). Dr. *J. Bs (Bassanavičius)* Daukanto pravardē; *„Auszros" rēdystē* Užpraszymas. Gromatu skardinē. Apgarsinimai.

N 4 ir 5. Tilžēje už balandį ir gegužį. Už rēdystę atsako Martynas Jankus, Bitēnai per Lumpēnus. Spauzdinta už piningus skaitytoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilžēje.

Szarka (*Malinauckaitė-Šliupienė*) Trumpa pažvalga, kodēl musu Lietuviams vargu yra gauti paczias Lietuves. T. *Linkis* (T. *Žičkauskas*). Byrutē (eil.) (tąsa). J. *Bs* (*Bassanavičius*) Isz musu praeigos II Žinēs apie pirmus Lietuvos gyventojus. ** (?) Vokiecziu priepažintis. Jūzapas *Miglovara* (*Milevskis*) Buk pagirta, žemē tēvu musu! *Antanas* isz *Bugnu* (A. *Kriščiukaitis*) Pas mus (eil.). Pranys *Aszakaitis* (Pr. *Mašiotas*) Apie skruzdeles. Aleksandras *Gužutis* (*Frommas*) Žydai dalina karaliszką girę (pab.). Pranys *Aszakaitis* (Pr. *Mašiotas*) Apie bites. *M. Sl.* (M. *Slaučauskas*) Pradžia lietuviszkosios kalbos (eil.). T. *Linkis* (T. *Žičkauskas*) Szermenys ir laidotuvēs Petro Armino, „Auszros" Trupinēlio † 18 kovo 1885 m. (eil.). Kunigas Mykolas *Miežinys* Mergelē maño jauna (liet. ir latv.) (eil.). Isz Lietuvos: *Vēversys* (M. *Dav.-Silv.*) isz rusiszkosios Lietuvos, („) (apie lietuvių mokyklas), iš Raseinių, Šiaulėnų); *K.* (?) (iš Kauno, apie udras, iš Vilniaus). Jonas *Stirna* (?) (apie Volterį); *Bitē* (G. *Petkevičaitė*) (iš Šiaulių); J. K. *Dagys* (L. *Beržanskis*) (iš Viekšnių); *X.* (?) (iš Žagarės). T. J. L. *Žintautis* (T. *Žičkauskas*) Lietuviu skundas (eil.). Gromatu skardinē. Apgarsinimai.

N 6. Tilžēje, Jaunis. Už rēdystę atsako Martynas Jankus, Bitēnai per Lumpēnus. Spauzdinta už piningus skaitytoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilžēje.

Birsztonas (*Bassanavičius*) Vardas Senovēs Lietuvos valdonu. T. *Linkis* (T. *Žičkauskas*) Byrutē (eil.) (pab.) *V. B.* (?) Jonas Ernestas Smoler'is. *Gailutis* (*Spudulis*) Apie nekuriu žodziu vartojimą. *Vēversys* (M. *Dav.-Silvestr.?*) Liudnumas (eil.); *Vyturys* (M. *Dav.-Silvestr.?*) Įspauda isz Latvijos (eil.); Vinc. *Kapsas* (V. *Kudirka*) Dēl ko žydai nevalgo kiaulēnos (eil.). Isz Lietuvos: *L.* (?) (iš Kauno); *Vēversys* (M. *Dav.-Sil.*) (isz Gedminaičių, iš Vilniaus); *Starka* (Malin.-Šl.?) (iš Pakuršio, iš Papilės); *Bitē* (S. *Petkevičaitė*) (iš Vileikos); T. L. *Zuikis* (Tomas *Žičkauskas?*) (iš Vilniaus Kalvarijos) *A.* isz *B.* (A. *Kriščiukaitis*) (iš Suvalkų). X.(?) (Ar rojuje lietuviszkai kalbējo) Gromatu skardinē. Apgarsinimai.

N 7 ir **8.** Tilźĕje Liepos ir rugpiūčio m. Uź rĕdystę atsako Martynas Jankus, Bitĕnai per Lumpĕnus. Spauzdinta uź piningus skaitytoju „Auszros" pas O. v. Mauderodę Tilźĕje.

K. S. K. (Ks. *Sakalauskas*) Abejojusiems (eil.); (J. *Bassanavičius*) Iš musu praeigos II (pab.) A. *Kriscziukaitis* Czeku Mocziutĕs. J. *Kraszis* Isz Vytauto muszių (isz versta T. J. *Z-io* — T. *Žičkauskio*) (eil.). K. *Vanagĕlis* (Kr. *Sakalauskas*) Szauksmu aidas (eil.). Dras *G. J. J. G.* isz *Gr.* (J. *Sauerveinas*) Saugoties reik (eil.) *Zvalionis* (J. *Maičiulis?*) Jonas Ernestas Smoler'is (tąsa) Pranas *Aszakaitis* (Pr. *Mašiotas*) Trusas apie bites (pab.) Meilės dainelĕ (uźraszĕ *Bs.* (*Bassanavičius*); N. *Akelaitis* Lietuviszkuju kunigaikszcziu vardai. *Bs.* (*Bassanavičius*) †Leopoldas Geitler'is. J. A. *Kalnĕnas* (J. *Andziulaitis*) Jieva (eil.) J. *Szl.* (*Šliupas*) Asilas ir darbininkai („) Žvirblakregźdźei. *M. Sl.* (M. *Slančauskas*) Gromata isz Latviu parubeźio. *Eglĕ* (*Malinauckaitė—Šliupienė*) Snausk sav, o dvasĕ (eil.). *M. D.* (*Dav.-Silvestr.*) Isz gaspadorystĕs. Baltras *Teisybaitis* (?) Roda seno ukininko (eil.). *Bs.* (*Bassanavičius*) Keli lietuviszki źodźei. *Bruaźis* (Tilžė); *X.* (?) Tilžė. J. A. *Kalnĕnas* (J. *Andziulaitis*) (Veiveriai). *Trupinĕlis Arminas*) (Vilkaviškis, Pajevonis); *V. V.* (V. *Vaičaitis*) (iš Suvalkijos). J. *Paniamuniszkis* (?) (iš Panemunės); *Bitė* (G. *Petkevičaitė*) Padvinei; *Aszaka* (Pr. *Maišiotas*) Isz lenkiszkosios Lietuvos. T. *Varszavietis* (?) Senapilĕ. *Veversys* (M. *Dav.-Silvest.*) Gartĕnai. *X.* (P. *Vileišis?*) Naujoji Lietuva. *Bs.* (*Bassanavičius*) Apie senovĕs kalvius. Apie Sudauninkus (dainą užrašė V. *Vaicziaitis*). Gromatu skardinĕ. Martynas *Jankus* Atsisveikinimas. Apgarsinimai.

N 9. Tilžĕje Rugsêjas. Rĕdytuvĕ, spauda ir kaszta Mikszo Jurgio Tilźĕje. Nuo šio numerio įvedama raidė „ž".

J. *Kĕksztas* (J. *Mačys*) Musu vargai. *Silvaticus* (Dras *G. J. J. S.* ir *Gr.*) (J. *Sauerveinas*) Dievui diekui dar gyvi mes esam (eil.) *V. B.* (J. *Mačiulis?*) Jonas Ernestas Smoler'is (pab.). J. *K. Sz.* (J. *Koncevičius*) Marininkiszkos iszkalos ir latviszka „Austra". J. A. *Kalnĕnas* (J. *Andziulaitis*) Kr. Vanageliui (eil.). *A. K. (Kriščiukaitis?)* Lietuviszkos pravardĕs. *K. S. V.* (Sakalauskas) Laiszkelis pas gerą draugą ir tvirtą Lietuvį (eil.) J. *Miglovara* (*Milevskis*) Cĕcoriszka rusiszka geograpiszka draugystĕ. J. A. *Kalnĕnas* (J. *Andziulaitis*) Bitei (eil.). *Silvaticus* (J. *Sauerveinas*) Anytĕ mano (eil.). Isz Lietuvos: *Tautkus* (St. *Šliupas*) (iš Kauno, Šiaulių, Švėkšnos); *Vyturys* (M. *Dav.-Silvestr.*) (Raseiniai apie Sim. Stanevičių); J. *Snapelis* (?) (iš Skuodo). Gromatu skardinĕ. Apgarsinimai.

N 10 ir 11. Tilžĕje. Uź spalių ir lapkritį. Rĕdytuvĕ, spauda ir kaszta Mikszo Jurgio Tilźĕje.

Silvaticus (J. *Sauerveinas*) Vokiszkasis ir lotyniszkasis Vokiecziu vardas. *T. J. L. J.* (Tomas *Žičkauskas*) Istoriszka daina apie Vilnių ir jo karalius (eil.). *X.* (P. *Vileišis*) Kronoliologinis suraszas atsitikimu buvusiuju Kauno redyboje. *Silvaticus* (J. *Sauerveinas*) Lietuvininkas svetimoje kalnu szalelĕje (eil.). J. *Kardielius* (J. *Mačys*) Jonas Oberlĕnas. J. *Mažžinis* (J. *Mačys*) Dirbti (eil.). *Ksav. Vanagĕlis* (Ks. *Sakalauckas*) Gaidys ir deimanto grudas (eil.). J. *Kalnĕnas* (J. *Andziulaitis*) Laukas (eil.). J. S. *Kůksztis* (J. *Šliupas*) Hypnoskopas. *Szunkarys* (?) Seneliu pasakĕlĕ. *Eglĕ (Malinauckaitė-Šliupienė)* Prasnusim, prasnusim (eil.). J. *Szliupas* Gromatos isz Amerikos. D-ras *Bruožis* Lietuviszka tu giminĕlĕ (eil.). Pr. *Aszakaitis* (Pr. *Mašiotas*) Apie žemĕs paveikslą. *Pailius* (A. *Burba*) Gromata pas J. B. (eil.); *X.* (P. *Vileišis*) Nurvĕgijos apszvaista. *M. D. S. (Dav.-Silvestr.)* Malonĕs iszreiszkimas (eil.). („) Į albumą Lietuvio, lenkiszkai raszanczio, p-o P. (eil.). *Gula V.* (?) Meilĕs mauda (eil.). *Bs. (Bassanavičius)* apie A. Leskieno Litauische Volkslieder. A. B. *Sziurpulys* (Aug. *Baranauskas?*) Atsibuskim! (eil.). Isz Lietuvos: *Tarn* (?) (iš Šidlavos); A. J. B. *Žagaras* (?) (iš Naujosios Žagarės). *Starkas* (?) (bene *Gužutis-Frommas*) Paniamunys. *Vyturys* (M. *Dav.-Silvestr.?*) (Aukmergĕ). K. *Vanagĕlis* (Ks. *Sakalauckas*) Suvalkai. *Bs (Bassan.)* (iš pam. knižka Suv. gub.) *K. V.* (K. *Voska?*) Klaipĕda. *M. (Mikšas)* Tilžĕ. *L. C.* (?) Tilžĕ. *V.* (M. *Dav.-Silv.*) (iš l-čių). *S. (Dav.-Silvestr.?)* (iš „Kraj'aus"). Isz svetur. Gromatu skardinĕ. Atsiszaukimas. Apgarsinimai.

N 12. Tilźĕje. Grůdis. Rĕdytuvĕ, spauda ir kaszta Mikszu Jurgio Tilźĕje.

D-ras *J. Bs. (Bassanavičius)* Isz priežasties atradimo Lietuvoje, „raszyto" akmens. *Silvaticus* (J. *Sauerveinas*) Macilĕnas ir Gražyna (eil.). *Kal.* (J. *Andziulaitis?*) Ką daryti. *Vyturio sesů* (?) Tĕvynĕ (eil.); Isz Lietuvos: *Antanas isz Bugnu* (A. *Kriščiukaitis*) (iš Marijampolės); J. *Kĕksztas* (J. *Mačys*) Paniamunys. *Sz...is* (Szunkarys) Isz Paszeszupio. *Bs (Bassanavičius)* Latvei po Vokiecziu jungu... („) Brĕtkūno postilla 1591 m. *B. (Bassan.)* Upiu žuvingumas senovĕs Lietuvos. *Vyturys* (M. *Dav.-Silvestr.*) Žemaitiszki arkliai. Isz svetur: *Bs (Bassan.)* Laikraszczių skaitlius Maskolijoje. *Vyturys* (M. *Dav.-Silv.*) Samojĕdai. *Szern. (Adomaitis?)* Paryžius. Gromatu skardinĕ. Atsiszaukimas. Auszros rĕdytuvĕ. Persarga. Kunigas *Ilgis* Užmanymas (vadintis rusiškai „kunigais"). K. *Bukavičio* Praszymas (išplatinti jo išradimus). Užpraszymas (rinkti pinigus Daukanto istorijai išleisti). Apgarsinimai.

Viso 416 puslapių.

1886 m. N 1. Kaszta ir spauda Mikszo spaustuves. Ketvirtas metas 1886 m. Formatas padidintas.

(Keliauj. kuopų atvaizdas). *Danutĕ* (?) Ant nauju 1886 metų (eil.). *Silvaticus* (J. *Sauerveinas*) Medega ir dvasĕ. *S. D. S.* (S. *Dagilis?*) Keli žodžiai apie poĕziją abelnai, o įpaczei apie sudĕjimų eiliu. Dijonyzas *Poszka* Žemaicziu ir Lietuvos mužikas. *J. Bs. (Bassan.)* Paukszcziu kalba. *Kuczius* Mergytĕs iszĕjimas (daina su gaida). *Lenkiszkàs Lietuvininku prietelius* (?) Szis tas isz senesnio laiko Prusu Lietuvos. Isz svetur. Isz Lietuvos: *Szunkarys* (?) Naumiestis. (Be par. — *Mikšas?*) Tilžĕ. (Be par. — *Mikšas?*) Naujoji. *Svalĕ* (?) Kaunas. Pranys *Assakaitis* (Pr. *Mašiotas*) Moteru iszdarbei ant Varszavos parodos. *S.* (?) Vilnius. *Dudutis* (?) Musu knįgos. *M. (Mikšas)* Kaip smiltys ant kopkalniu szale Baltuju mariu kiemus apnesza. Gromatnyczia.

N 2. Rĕdytuvĕ, spauda ir kaszta Mikszo Jurgio Tilžĕje.

(Repr.: Skliapůse Stepono bažnyczios Vienoje). *J. Bs. (Bassan.)* Kulti — trypti. *Zozyna Gr.* (?) Baltoji Motyna (eil.). *K.* (J. *Andziulaitis?*) Ką vienas žmogus įstengia (apie Strossmajerį). T. *Linkis* (T. *Žičkauskas*) Trys mįslĕs (eil. su gaida). *Prascziokĕlis* (?) Keli žodžei apie auginimą. Gromata *Szymkiewiczios* pry Dyoniza Poszkiewiczios (eil.). Pranys *Milcziauckas* Důnos jieszkoczei. (Be aut.) Audra (eil.). *V. V.* (V. *Vaičaitis*) Bĕda (pas.). Isz Lietuvos: *Žiuronas* (?) Tilžĕ. (Be par.) Plaszkei. J. *Nerĕgys* (J. *Mačys*) Paprienĕ. *Bruažis* Įsiųsta. *M. (Mikšas)* Skliapůse Stepono bažnyczios Vienoje. Gromatnyczia.

N 3. Rėdytuvė, spauda ir kaszta Mikszu Jurgio Tilžėje.

(Vytauto atvaizdas). *J. Bs. (Bassan.)* Isz musu praeigos: Kas tai yra „daina". Severynas *Goszczius* (Goščynski) Nadoma (perversta *T. J. J. L.* (T. *Žičkauskio*). *X.* (P. *Vileišis*) Kronologinis suraszas atsitikimu buvusioje Kauno rėdyboje. *J. Kaln.* (J. *Andziulaitis*) Pasaka (eil.). *Pigulevyczia* (dr. A. *Skieteris?*) Bandymas rankiaus Lietuvoje žmoniu vartojamu žoliu vardu. *Kucziu* Vilius Mergytė prieszgynė (daina su gaida). Pranys *Milcziauskas* Dūnos jieszkoczei (tąsa). Isz Lietuvos: *Vaistininkas* (dr. A. *Skieteris?*) Isz Pakurszės. *X.* (P. *Vileišis?*) Iš laikraščių. *Lietuvos vaikas* (J. *Radziukynas?*) (iš Lomžos rėd.). *Bs. (Bassan.)* Lietuvei Pragoje („) Kada lietuviszkieje keltai (iszeiviai) pradėjo Amērikona keltiesi („) Lietuviszka kalba (užs. universitetuose). Vytautas did. Liet. Kunigaiksztis.

N 4. Rėdytuvė, spauda ir kaszta Mikszu Jurgio Tilžėje. Tilžės miesto atvaizdas. *Sz...is* (Szunkarys?) Tyla, geresnė byla (str. neužbaigtas). K. *Vanagėtis* (Kr. *Sakalauskas*) Dalis mano (eil.) Pranys *Milcziauskas* Dūnos jiesz koczei (tąsa). *Szerenga* (kun. *Užupis*) Gaidys ir žemcziugas (eil.) *Cyrulys* (M. *Dav.-Silvestr.*) Lelėvelei kilo isz Lietuvininku. *Krūpaicziu* Kristupas Niamuno kelionė (eil. ir gaida) *J. K. Sz.* (Jonas *Koncevičius*) Kristijonas Kalnin's. *J. K. Sz.* (J. *Koncevičius*) Mokinimas bei szkalu. Isz Lietuvos: Isz Kaukėnu; *Cyrulys* (M. *Dav.-Silvest.*) (iš Raseinių; apie Juškos žodyną) („) Prie nusidavimo senovės prispaudimo Lietuvoje („) Teodoras Narbutas („) (iš Jurbarko, apie Veliuoną ir Seredžių, iš Saločių, iš Joniškės). Apie Lietuvą knigos: *X.* (P. Vileišis) apie A. Thom'o Etymol. Wörterbuch geogr. Namen. Gromatnyczia. *Fr.* (?) Tilžė.

N 5. Rėdytuvė, spauda ir kaszta Mikszu Jurgio Tilžėje.

Pav. Maskoliszkasis rubežius. J. *Andziulaitis (Kalnėnas)* Apszvaistos dalykūse. J. *Andziulaitis (Kalnėnas)* Nugramzdytas mėstas (eil). Kapai didžiu kunigaikszcziu ir karaliu Vilniuje (suraszyti pagal A. H. *Kirkori* — (P. *Vileišis*). Dūnos jieszkoczei (pagal *Senką*) (tąsa) J. *Ma..ys* (J. *Mačys*) Vaistas nū koleros. *Vanagėlis* (K. *Sakalauskas*) Daina apie vanagėlį (su gaida). *Ma...iu Jonas* (J. *Mačys*) Isz ukės. Isz svetur: *M. J. Andziulaitis* (iš Šenandorio Pa.) Isz Lietuvos. Isz Tilžės; isz Ragainės. *Aszakaitis* (Pr. *Mašiotas*) (iš Suvalkų rėdybos). *Kvietaitis* (?). J. *Ma...ys* (J. *Mačys*) (iš Suv. rėd.). *J. S. P.* (Panoviszkis?) (iš Naumiesčio). J. S. *Panoviszkis* (?) Isz Punsko („) Isz Szipliszkiu *J. K. Sz.* (J. *Koncevičius*) (Iš Pakuršės). *Pr.* (Mašiotas?) Isz Lomžos. *J. K. Sz.* (J. *Koncevičius*) Isz Mintaujos. *Ma...iu Jonas* (J. *Mačys*) (iš „Kraj'aus") *Bs.* (*Bassanavičius*) Kalbu žodingumas. Jono Szliupo atsiliepimas del visatinės istorijos rankraszczio. Gromatnyczia. J. *Andziulaitis (Kalnėnas)* Maskoliszkasis rubežius.

N 6. Rėdytuvė, spauda ir kaszta Mikszu Jurgio Tilžėje su Klaipėdos pilies atvaizdu. J. *Maczys (Kėksztas)* Dvase ir medega. *Ma...iu Jonas* (J. *Mačys*) Kalnėnui (eil.) *Sz...is* (bene *Šeduvietis* — J. *Koncevičius?*) Tyla, geresnė byla. J. *Andziulaitis (Kalnėnas)* Žodis apie veterinariją. *Kalnėnas (Andziulaitis)* pagal *Borns'ą* Pirmiaus visko (eil.). *Jonas Nebylys* (J. *Mačys*) Viduržeminė apžvalga. J. *Kalnėnas (Andziulaitis)* O liūsybės Maskvuželė (eil.). (?) Keliatas žodžiu apie keliu taisymą (nepab.). *Vanagėlis* (K. *Sakalauskas*) Daina apie laksztingalą (su gaida). *Vaistytojas* (A. *Skieteris?*) Szviesa ir gyvastis. Isz Lietuvos: *M. (Mikšas)* Isz Tilžės. Isz Skaisgiriu. K. *Vanagėlis* (K. *Sakalauskas*) Isz Kauno. *Katkus* (?) (apie gimnazijas). *Antanas* isz *Bugnu* (A. *Kriščiukaitis*) Isz Vilkaviszkio pav. *Tautkus* (St. *Šliupas*) Isz Telsziu. *K. V.* (K. *Sakalauskas*) (iš Vilkaviškio). J. *Ma...ys* (J. *Mačys*) (iš I-čių); *M. J.* (J. *Mačys?*) Lietuviams (eil.). Klaipėdos pilis. Viso 192 puslapiai.

„DRAUGIJA" Literaturos, mokslo ir politikos mėnesinis laikraštis. I metai. Red. kun. Dambrauskas.

1907 m. N 1. Sausio m. Nuo redakcijos. Eilės *Margalio*, A. *Žalvarnio*, *Gustaičio*, A. *Jakšto*. Kun. Juozas *Tumas* Kun. Juozas Želvis (Želvavičė). *Džerom K. Džerom* Naujoji utopija vertė K. Š. Adomas *Jakštas* Keli žodžiai apie matematišką*j*į poetiškumo kriterijų. *Druskius* Terp ar tarp? K. *Šaulys* Demokratija ir krikščionys demokratai. Kokie yra Bažnyčios įstatymai apie draugijas? *A. A.* Mūsų reikalai. *K. Š.* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Naujų knygų recenzijos. Lietuvių Krikščionių Demokratų susivienijimo programo projektas. K. K. *Marma* Abstinencijos idėja, kaipo kovos įrankis prieš alkoholizmą. K. T. *Žilinskas* | kunigiją žodis. Liet. laikr. turinys.

N 2. 1 Vasario. Eilės *Maironio*, *Margalio*, *Žalvarnio*, A. *Jakšto*, *Gustaičio*; A. *Baranauskas* Jaunos vysk. Baranausko dienos. *Šekspiras* Hamletas vertė K. Samojauskas. *Solovjovas* Vl. Trumpas apsakymas apie Antikristą vertė K. Š. *Patrimpas* Evoliucija ir revoliucija. Kun. *Šaulys* Krikščioniškoji Demokratija. Prof. M. *Straszewski* Ateities religija vertė kun. P. Turauskas. *Buga* Kaz. 1354 metų Kęstučio prisieka. Kun. *V. K.* Mūsų apšvietos stovis. *K. Š.*, *A. V.* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Naujų knygų recenzijos. Lietuv. laikraščių turinys. Svetimt. laikr. peržvalga.

N 3. 1 kovo. Eilės *Margalio*, A. *Jakšto*. V. *Šekspyras* Hamletas (t.). Vl. *Solovjovas* Trumpas apsakymas apie Antikristą (t.). Kun. K. *Ignatavičė* Ferdinandas Brunetiere. Kun. P. *Bučys* Tiesos jieškojimas. *Patrimpas* Evoliucija ne revoliucija. Kun. *Šaulys* Demokratija ir krikščionys Demokratai (t.). Kun. J. *Tumas* Lietuvių Krikščionių Demokratų veikmas. *K. P. J.* Vyskupijos Synodas. K. *Būga* Krivulė. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Kritika ir naujų knygų recenzijos. Liet. laikr. peržvalga. „Saulės" programas pradinėms mokykloms.

N 4. 1 balandžio. Eilės M. *Gustaičio*, M. *Šauleniškio*, A. *Jakšto*. Vl. *Solovjovas* Trumpas apsakymas apie Antikristą (t.). Kun. A. *Dambrauskas* Vys. A. Baranauskas kaipo matematikas. Kun. P. *Bučys* Tiesos jieskojimas (t.). *Patrimpas* Evoliucija ne revoliucija (t.). Kun. *V. K.* Mūsų apšvietos stovis (t.). *S. Š-te* Bažnyčia ir įvairios politiškosios ekonomijos teorijos. Dr. M. *Straszewski* Ateities religija (t.). K. *Būga* Kalbos dalykai (Teip ar taip?). A. *Kurietis* ybė ar ystė. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Kritika ir recenzijos. Kun. J. *Laukaitis* Apie poterių vienodumą. *Red.* Liet. Mokslo Draugijai. Liet. laikr. turinys.

N 5. 1 gegužio. Eilės A. *Jakšto*, A. *Žalvarnio*, M. *Dagilėlio*. *Šatrijos Ragana* Del Tėvynės (ap.). V. *Šekspyras* Hamletas (t.). Konstancija *Skirmunt* Mindaugas Lietuvos karalius vertė K. P. Z. *Patrimpas* Evoliucija ne revoliucija (t.). P. *Bučys* Tikėjimas, jausmai ir protas. P. *Matulionis* Augalų bendrijos. K. *Būga* Kalbos dalykai (Prekė ir kaina; siela ir vėlė; vėlionis ir nabašninkas). A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Naujų knygų recenzijos. Jonas *Eidymtas* Apie draugijelę lietuviško katekizmo sutaisymui.

N 6. 1 birželio. Eilės M. *Gustaičio; Šatrijos Ragana* Del Tevynės. K. *Skirmuntt* Mindaugas Lietuvos karalius (t.). P. *Matulionis* Augalų bendrijos. P. *Bučys* Tikėjimas, jausmai ir protas (t.). S. *Š-te* Bažnyčios ir įvairios politiškosios ekonomijos teorijos. Dr. M. *Straszewski* Ateities religija. K. *Būga* Kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. Nuo naujo laikraščio sumanytojų.

N 7. 1 liepos. Eilės A. *Jakšto, M. Vaitkaus* (iš Uhlando Mirštantįs didvyrai). V. *Šekspyras* Hamletas. K. *Skirmunt* Mindaugas Lietuvos karalius. *Patrimpas* Evoliucija ne revoliucija. *Lietuvys* Melancholija ir džiaugsmas. D. *Dumbrė* Dora visuomenės klausime. P. *Parplys* Prie kalbos klausimų (-ystė ar -ybė; durys ar durįs etc.). P. *Parplys* Prisidėkite (apie vadovėlius). A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Kun. A. *Dambrauskas* Kas tai yra politika. Kun. F. *Sruoginys* Dėlei poterių nevienodumo. Tridento vyskupijos įstatai del katalikiškos akcijos. Kun. *Šaulys* Žemaičių seminarijos bibliotekos reikalai. Bibliografija ir kritika. A. Bielenšteinas (nekrol.).

N 8. 1 rugpiūčio. Eilės: A. *Jakšto, M. Vaitkaus, K.* iš *L. Šekspyras* Hamletas. K. *Skirmunt* Mindaugas Lietuvos Karalius; *Patrimpas* Evoliucija ne revoliucija. D. *Dumbrė* Pirmutinis lenkų katalikų rašytojų susivažiavimas. *Lietuvys* Melancholija ir džiaugsmas. Kun. *Apysenis* Suvalkų gubernija kieno nuosavybė: Lenkų ar Lietuvos. *K. B. Ž.* Iš praeitis Pagramančio bažnyčios. P. *Parplys* Prie kalbos dalykų (uo ir ie ir etc.). A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. *Druskius* Kas tai yra pirmeivystė ir minties nepriklausomybė. *Jurgaitis* Apie kalbos grynumą ir poterių reformą. Prof. *Mašiotas* Prie „Saulės“ pradedamųjų mokyklų programato. *Druskius* Atviras laiškas į musų filologus. Bibliografija ir kritika. *Girininkas* A. a. M. Lozoraitis (1866 — 18/31 liepos 1907 m.).

N 9. 1 rugsėjo. *Mickevičius* Krimo Sonetai (vertė M. Gustaitis) *Puškinas* Paukštelis (v. M. Vaitkus). Kun. Vl. *Naikauskis* Rudens diena. V. *Šekspyras* Hamletas. Kun. A. *Dambrauskas* Šalin siauraprotystė. A. *Kurietis* Koki kultūra Lietuvoje: Europos ar lenkų. *Patrimpas* Evoliucija, ne revoliucija (t.). Kun. S. *Š-tė* Bažnyčia ir įvairios politiškosios ekonomijos teorijos. Kun. *Skvireckas* Naujasis „Syllabus“. Kun. *Šaulys* Socialiniai kursai Varšavoje. A. *Paparonis* Musų kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. Prie J. M. Žemaičių Vyskupo aplinkraščio. Ar reikalingas musų inteligentams dar tridienis laikraštis šalia „Lietuvos Žinių“ ir kitų esančiųjų laikraščių? P. P. M. *Pakalniškis* Dar prie kalbos gryninimo ir poterių reformos. *A. J.* Antanas Mierzyński.

N 10. 1 spalių. Eilės K. *Žegotos, Margalio, Vaitkaus, Goethes* (v. M. Vaitkaus). *Šekspyras* Hamletas. Kun. A. *Dambrauskas* Du didžiausiu slavišku filosofu: J. M. Hoene-Wronskis ir V. S. Solovjevas. K. *Skirmunt* Mindaugas Lietuvos Karalius. S. *Š-tė* Bažnyčia ir įvairios politiškosios ekonomijos teorijos. K. *Šaulys* Socialiniai kursai Varšavoje. Alchemikų svajonės pradeda išsipildyti (vertė K. Š.). K. *Būga* Kalbos dalykai (Tiesa, teisė ir teisybė; ybė ar ystė). A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Kun. *J. D.* Apie draugiją Šv. Rašto išleidimui Lietuvių kalboje. Kun. *Apysenis* Keletas žodžių dėlei sukaktuvių 500 metų Jubiliejaus Žemaičių vyskupijos įsteigimo. Kun. A. *Skinderis* Kas geriau ar dijecezinis ar dekanatinis knygynas. Tadas *Daugirdas* Apie Kauno miesto muzėjų. Bibliografija ir kritika.

N 11. 1 lapkričio. Eilės: A. *Jakšto, M. Vaitkaus*, M. *Gustaičio* (iš A. Mickevičiaus Piligrimas). K. *Puida* Paskutinė ašara (vaiz.). K. *Skirmunt* Mindaugas Lietuvos Karalius. *Patrimpas* Evoliucija ne revoliucija. *Druskius* Pirmasis lietuvių moterų suvažiavimas Kaune. S. *Š-tė* Bažnyčia ir įvairios politiškosios ekonomijos teorijos. Kun. *Skvireckas* Encyklika apie „Modernistų doktrinas“. *Druskius* Kalbos dalykai (Narys ar sąnarys, ypata ar asmuo; gimnas ar hymnas etc.). A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. Kun. *Apysenis* Dirbkim kol laikas. M. *Pakalniškis* Barbarizmai arba nelietuviški žodžiai bažnytinėje lietuviškoje kalboje.

N 12. 1 gruodžio. Redakcija: Pro domo sua. *Maironis* Mūzos pavojuje. M. *Vaitkus* (eil.) V. *Šekspyras* Hamletas. Kazys *Puida* Paskutinė ašara. K. *Skirmunt* Mindaugas Lietuvos Karalius. *Patrimpas* Evoliucija ne revoliucija. F. *Peterson'as* Naujas sapnų aiškinimo budas (vertė K. Š.). *Druskius* Šis-tas apie „naujos poezijos rubus“. K. *Būga* Kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. *Dagilėlis* (eil.) Šv. Kazimiero institutas Amerikoje. *J. T.* ir *P.* Šis-tas iš svetur. Bibliografija ir kritika. *Pakalniškis* M. Katekizmo kalbos grynumas. A. *Jakštas* A. a. Jonas Biliunas („) A. a. St. Wyspiański.

1908 m. Tomas IV N 13 (15 sausio). Eilės: M. *Vaitkaus, Margalio, Uhland'o* Dainiaus keikimas (v. M. Vaitkus) *Goethe* Girių karalius (v. M. Vaitkus). P. *Leonas* Atsiminimai apie Vincą Kudirką. Kun. J. *Maculevičia* Apie Mindaugo sostapilį. Ant. *Medekša* Savišalpa. Kun. K. *Šaulys* Žemaičių kunigija ir jos reikalai. Kun. A. *Dambrauskas* Antropologiškas klausimas šviesoje proto ir tikėjimo. *K. A. K.* Antrasis Amerikos Lietuvių katalikų kongresas. Kaz. *Būga* Kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Šis-tas iš svetur. Bibliografija ir kritika. *Druskius* Ne kiekviena vienybė yra gera ir galima. Kun. J. *Krokininkas* Lietuviškos maldaknygės ir poteriai. S. *Tijunaitis* Barbarizmai.

N 14. 15 vasario. Eilės: M. *Vaitkaus*, M. *Gustaičio* P. *Bučys* Tarptautinis katalikų mokslui kelti susivienijimas ir Lietuva. *Patrimpas* Vienybė. Ant. *Medekša* Savišalpa. A. *Dambrauskas* Dar prie politikos klausimo. Kun. J. *Maculevičia* Historiškoji Morališkosios Teologijos apžvalga. Kun. S. *Š-tė* Bažnyčia ir įvairios politikos ekonomijos teorijos. K. *Skirmunt* Mindaugas Liet. Karalius. *A. Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. Kun. *Skvireckas* Nauji įstatymai apie sužedavimą ir moterystę. M. *Čiurlianis* Antroji lietuvių dailės paroda.

N 15. 15 kovo. Eilės: *Margalio*, M. *Vaitkaus*, M. Gustaičio. V. *Charuzina* Akmenįs (legenda v. K. Š-tis). Kun. *Reitesis* Viešoji vargšų globa Vokietijoje vertė P. Turauskas. Ant. *Medekša* Savišalpa. K. *Skirmunt* Mindaugas Liet. Karalius. *Naudet* Delko aš esmu katalikas (v. J. Gerutis). *Meilužis* Keletas žodžių mūsų pirmeiviams. D-ras Jonas *Spudulis* Del kalbos dalykų (ystė). A. Jakštas Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. Kun. *Apysenis* Dar viena kunigų nuodėmė.

N 16. 15 balandžio. Eilės: M. *Vaitkaus*, J. *Turčiniškio*, A. *Jakšto*. P. *Bučys* Lembo Ruigis. Medžiaga Jauniaus biografijai (P. Bučys, Pov. Matulionis, kun. L. Špokevičius, kun. J. Tumas, kun. J. Vizbaras, kun. A. Sabaliauskas, P. N-czowa). *X. F. W.* Na zgon śp. Kazimierza Jawnisa. J. *Baudonin de Courtenay* Do charakterystyki śp. Kazimierza Jawnisa. A. *Jakštas* **Prie Jauniaus charakteristikos.** *Lizdeika* (eil.). Kun.

P. *Bučys* Jauniaus taisytasis Litanijos vertimas. Kun. A. *Dambrauskas* Dar dvi kun. Jauniaus pataisyti Litaniji. *Druskius* Šis-tas prie reformatoriškų kun. Jauniaus sumanymų kritikos. Romas *Bytautas* Šis-tas prie lietuviškosios kalbos filosofijos. Jan *Rozwadowski* Lit. skutuli, grec. ςχυτ'αλη. Lenkų ir rusų spauda apie Jaunių. Jauniaus veikalų sąrašas. Sm. *Stepas* (eil.). Kun. A. *Dambrauskas* Pamokslas prieš lydint K. K. Jauniaus kūną į kapus. Aukos Jauniaus paminklui.

N 17. 15 gegužis. Eilės: M. *Vaitkaus, Margalio, M. Gustaičio,* Edm. *Steponaičio.* Kot *Murlyka* Du vakaru (v. A. Jakštas). *Patrimpas* Sociologija. R. *Bytautas* Aplink musų dailės parodą. Ant. *Medekša* Savyšalpa. A. *Voldemaras* Mintįs apie Lietuvos autonomiją. *Patrimpas* Laiškai iš Amerikos. *Naudet* Delko aš esmu katalikas. R. *Bytautas* Lietuvių raštkalbės reikalui. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. P. *Bučys* Atsakymas Lietuvių Mokslo Dr. Komitetui. K. *Kosabevičius* Atsišaukimas į visuomenę. A. a. Kun. Jonas Katelė (1830—† 8 gegužės 1908 m.).

N 18—19. Eilės: M. *Vaitkaus, Margalio,* Ed. *Steponaičio,* M. *Gustaičio. Skitalec-Jakovlev* Pasisekimas. *Patrimpas* Eugenika. Kun. *Maculevičia* Historiškoji morališkosios teologijos apžvalga. *Reitesis* Viešoji vargšų globa Vokietijoje. Kun. *Skvireckas* Šv. Jonas Auksaburnis. *Patrimpas* Laiškai iš Amerikos. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda... Bibliografija ir kritika. Tadas *Daugirdas* Gerai yra svetimas šalis pažinti, o savo tai jau priedermė.

N 20. 15 rugpiūčio. Eilės: M. *Vaitkaus,* M. *Gustaičio, Margalio,* M. *Sm-lio.* Leo *Belmontas* Kas tai yra moteriškė (v. K. Š-tis). *Profanas* Profano mintys ir įspudžiai iš antrosios Lietuvių dailės parodos Kaune. *Skausmas* Mušis ties Žalgiriu. Kun. P. M. Norvaišas. P. *Mašiotas* Iš numeracijos historijos. *Patrimpas* Su tikėjimu ar be tikėjimo. Kun. A. *Dambrauskas* Keletas žodžių apie sakramentinį persiesybinimą. *Patrimpas* Šis-tas apie celibatą. Vakarinės mokyklos Amerikoje. Juoz. *Burba* Kalbos ir rašybos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda... Kritika ir bibliografija. M. *Sm-lis* Edmundo Steponaičio paminėjimui.

N 21. 15 rugsėjo. Eilės: *Maironio,* A. *Jakšto,* E. *Steponaičio,* M. *Vaitkaus.* A. *Jakštas* L. N. Tolstojus. L. N. *Tolstojus* Malda (v. Kaz. Šeškevitis). Kun. M. *Gustaitis* Adomo Mickevičiaus Krimo sonetai. Kun. S. *Š-tė* Bažnyčia ir įvairios politiškosios ekonomijos teorijos. Kun. *Skvireckas* Šv. Jonas Augsaburnis. Laiškai apie mokslą ir techniką. *Druskius* Rašybos ir kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda... *L. J.* Lietuvių kelionė Ryman. Kritika ir bibliografija. *Vydūnas* Prie kritikos Vydūno rašto „Slaptinga žmogaus didybė". P. *Bučys* Atsakymas. Pr. *Kavaliauskis* De mortibus aut nihil aut bene. A. *Jakštas* De omnibus suenni veritas (ats.). Dr. Pr. *Jaunius* Laiškas į Redakciją.

N 22. 15 spalių. Eilės: A. *Jakšto,* M. *Vaitkaus,* M. *Gustaičio, Antupių Juozo,* Ed. *Steponaičio, Paoaronio.* Kun. B. *Smigielskis* Kunigo vikaro užrašai. *Varnas* Adomas Šis-tas apie dailę ir dailės kritiką. Kun. M. *Gustaitis* Adomo Mickevičiaus Krimo sonetai. J. *Seisė* Religinė syntezis (v. J. Gerutis). *R. M.* pagal Naudet'ą Mirtis — mislė. Kun. *Skvireckas* Šv. Jonas Augsaburnis. Kun. A. *Dambrauskas* Šis-tas iš humbugo bei hazardo srities. Rašybos bei kalbos dalykai (*Druskius* ir J. *Patmala*). A. Jakštas Lenkų ir rusų spauda... Bibliografija ir kritika.

N 23. 15 lapkričio. Eilės: M. *Vaitkaus,* M. *Gustaičio, L. M. H., Margalio.* P. *Hope* Marija Magdalietė (v. Žalia Rūta). Kun. B. *Smigielskis* Kun. vikaro užrašai. Kun. M. *Gustaitis* Adomo Mickevičiaus Krimo sonetai. Prof. Ed. *Volteris* Latvių literatūra. J. *Seisė* Religijinė syntezis. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. K. *Štis* Laiškai apie mokslą ir techniką.

N 24. 15 gruodžio. Eilės: A. *Jakšto, Dagilėlio,* M. *Gustaičio,* Pr. *Jonaičio.* P. *Heyse* Marija Magdalietė. Kun. B. *Smigielskis* Kun. vikaro užrašai. Kun. M. *Gustaitis* Adomo Mickevičiaus Krimo sonetai. Prof. E. *Volteris* Latvių literatūra. Prof. J. *Baudoin de Courtenay* Pagalbinė tarptautiškoji kalba. K. *Š-tis* Laiškai apie mokslą ir techniką. Kaz. *Būga* Kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. *Red.* Naujas suplikacijų tekstas ir visuomenės balsai apie jį.

1909 m. Tomas VII N 25. Sausio m. Eilės: *Dagilėlio,* A. *Jakšto.* Povilo *Heyse* Marija Magdalietė. *Patrimpas* Visuomenės psichologija. Kun. A. *Dambrauskas* Prie musų moterų veikimo. Prof. J. *Baudouin de Courtenay* Pagalbinė tarptautiškoji kalba (v. K. Š-tis). K. *Š-tis* Laiškai apie mokslą ir techniką. Kaz. *Būga* Kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. A. *Jakštas* Dailininkai pagalvokit (apie liet.-latvišką parodą).

N 26. Vasario m. Eilės: *Dagilėlio,* M. *Vaitkaus,* K. *Svoguno,* Pr. *Jonaičio.* P. *Heyse* Marija Magdalietė. B. *Česnys* Šatrija. J. *Maculevičia* Historiškoji Morališkosios teologijos apžvalga. Kaz. *Šeškevytis* Laiškai apie mokslą ir techniką. Kazys *Būga* Kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika.

N 27. Kovo m. Eilės: *Dagilėlio, Margalio,* Pr. *Jonaičio, Rainio, Baukaus. Šatrijos Ragana* Lemta (apysaka). Kun. B. *Smigielskis* Kun. vikaro užrašai. *Patrimpas* Visuomenės psichologija. Kun. P. *Sragys* Pastabos apie kelis musų kalbos ir katekizminės terminologijos dalykus. Kaz. *Būga* Kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika.

N 28. Balandžio m. Eilės: A. *Jakšto, Baukaus. Šatrijos Ragana* Lemta. Kun. Jurgis *Narjauskas* Rinkkime dainas. Kun. *Kemėšis* Alkoholizmo klausimas. *D. D.* Cerkvinė mokykla Lietuvoje. Prof. J. *Baudouin de Courtenay* Pagalbinė tarptautiškoji kalba. Kun. M. *Daukša* Vyskupo M. Giedraičio panegyrikas (latiniškai). Kun. A. *Dambrauskas* Pradžia ir išsiplėtojimas protestantizmo Lietuvoje XVI amž. A. *Jakštas* Atradimas Vyskupo Giedraičio grabo. K. A. *Dambrauskas* „Stabat Mater" vertėjas ir jo „kritikai". Bibliografija ir kritika.

N 29. Gegužės m. Eilės: *Dagilėlio, Aglaitės,* S. *Tijunaičio, Jakšto, Baukaus.* P. *Benedix* Byla del linų markos, perdirbo J. M-ytis. Kun. B. *Smigielskis* Kun. vikaro užrašai. Kun. J. P. *Sragys,* kunigas *Šnapštis* Dar prie bažnytinės terminologijos. K. *Būga* Kalbos dalykai. Kaz. *Š-tis* Šis-tas apie kinematografą. Kun. Juozapas *Skvireckas* Kunigaikštis Merkelis Giedraitis žemaičių vykupas apaštalas. Musų socialinio gyvenimo chronika. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliogr. ir kritika. *A. J.* Bažnytinės žinios. M. K. *Čiurlionis* Dailės draugijos muzikalinis konkursas.

N 30. Birželio m. *Maironis* Iš poemos „Raseinių Magdė". *Rainis* (eil.). J. *M-ytis* Byla del linų markos. Kun. B. *Smigielskis* Kun. vikaro užrašai. *Pranas*

Liudvikas Adomas Jucevičius. *Baukus* (eil.) *Druskius* Trečioji lietuvių dailės paroda Vilniuje. Kaz. *Šeškevytis* Baltarusiai ir jų tautinis atgimimas. K. *Būga* Kalbos dalykai. Kun. A. *Alekna* Bažnytinės kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliogr. ir kritika.

N 31—32. Nuo Redakcijos. Kun. K. *Šaulys* Prie pradžios ir įvykdinimo socialinių lekcijų Kaune. P. *Bučys* Bažnyčia ir sociologija. Kun. Dr. J. *Maculevičia* Krikščioniškasis socialinės tvarkos mokslas pagal Leono XIII encykliką. Kun. Justinas *Staugaitis* Visuomenės labdarybės sutvarkymas. *Patrimpas* Lietuvių išeivystė Amerikon. Prof. Jurgis *Matulevičius* Trumpas išaiškinimas šių dienų socialinio klausimo. Prof. J. *Matulevičius* Bažnyčia ir nuosavybė. Prof. J. *Matulevičius* Miestų ir apskritai pramonijos darbininkų klausimas. Kun. A. *Dambrauskas* Redakcijos patėmijimai.

N 33. Rugsėjo m. Eilės: L. *Gros*, J. *Sintauto*, M. *Bangučio*, A. *Gečio*, *Vaitkaus*, *Margalio*, M. *Gustaičio*. G. L. *Pesec* Tauta be sielos (v. Kaz. Š-tis). Kun. B. *Smigielskis* Kun. vikaro užrašai. A. *Jakštas* Teisybė ir kalbų klausimas Lietuvos bažnyčiose. M. *Gustaitis* Marijampolės vyrų gimnazija. A. *Jakštas* Prie ko-gi pirmyn? D-ras M. *Venslovas* Apie Lietuvos kunigaikščių vardus. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliogr. ir kritika. Kun. A. *Dambrauskas* Del sumanymo Žemaičių vyskupijos 500 metų jubilėjui paminėti. Dramatiškas „Draugijos" konkursas.

N 34. Spalių m. Eilės: A. *Jakšto*, M. *Vaitkaus*, M. *Gustaičio*, *Margalio*. J. *Gerutis* Garbenio nuomonės. Kun. B. *Smigielskis* Kun. vikaro užrašai. Moksliškoji kronika. Kun. *Skvireckas* Keistas šlamštas. D-ras M. *Venslovas* Apie Lietuvos kunigaikščių vardus. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. Kun. Stasys *Stakelė* Sumanymai. Kun. Petras *Saurusaitis* Laiškas į Redakciją.

N 35. Lapkričio m. Eilės: A. *Jakšto*, M. *Vaitkaus*, J. *Sintauto*, Vl. *Solovjovo* (v. Jakštas). J. *Gerutis* Garbenio nuomonės. Kun. B. *Smigielskis* Kun. vikaro užrašai. Kun. A. *Dambrauskas* Liuosybė ir religija. Prof. *Koller* Nematomoji mėnulio pusė (vertė Rainis). Kun. K. *Žebrys* Kame buvo Mindaugio sostapilis? A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. Sumanymai.

N 36. Gruodžio m. Eilės: M. *Vaitkaus*, Br. *Sumeliškiečio*, A. - *Ru*. *Patmala* Naktis ant jurių. J. *Gerutis* Garbenio ir jo giminių nuomonės. Kun. B. *Smigielskis* Kun. vikaro užrašai. A. *Jakštas* Idealinių kalbų santikių žmonijoje pamatinės sąligos. Katalikų dalyvavimas penktame tarptautiškame esperantistų kongrese Barcelonoje. *K. Š.* ir *A. J.* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika.

1910 m. N 37. Sausio m. Eilės: M. *Gustaičio*, *Bankaus*. J. *Gerutis* Garbenio ir jo giminių nuomonės. Kun. B. *Smigielskis* Kunigo vikaro užrašai. P. *Damionaitis* Liuosieji šveicarai ir jų mokykla. P. *Leonas* Poetiškos dainų gražybės. Kaz. *Būga* Kalbos dalykai. Bibliografija ir kritika.

N 38. Vasario m. Eilės A. *Jakšto*. J. *Gerutis* Garbenio ir jo giminių nuomonės. Kun. B. *Smigielskis* Kunigo vikaro užrašai. *V. T.* Apie Dievo esimą. J. *Šlapelis* Šlovė. Prof. kun. J. *Skvireckas* Apie kométas. A. *Jakštas* Musų naujieji laikraščiai. Bibliogr. ir kritika.

N 39. Kovo m. Eilės *Juodvarnio*. J. *Gerutis* Garbenio ir jo giminių nuomonės. Kazys *Puida* Jovaras. *Pr. D.* Šis tas apie darvinizmą ir p. Avižonio principus. Kun. N. *Butkevičius* Pirmasai visos Rusijos veikėjų kovai su girtuoklyste susivažiavimas. K. *Būga* Pataisymai ir papildymai prie K. Būgos kalbos dalykų. Bibliogr. ir kritika.

N 40. Balandžio m. Eilės: Janko *Kupala*, L. *Kondratavičiaus*, Vl. *Solovjovo*, M. *Gustaičio*. J. *Gerutis* Garbenio ir jo giminių nuomonės. Kun. A. *Dambrauskas* Trįs didieji Dievo žodžiai. M. *Vaitkus* Dievo buvimo priparodymai. D-ras S. *Šultė* Dabartinis mokslo stovis evoliucijos klausime. D-ras M. *Venslovas* Apie musų senovės vardų rašymą. *K. A. Š.* Musų socialinio gyvenimo chronika. Kun. J. P. *Sragys* Mano katekizmo kritikos apsvarstymas. Bibliografija ir kritika.

N 41. Gegužės m. Eilės: M. *Gustaičio*. *Dagilėlio*. J. *Gerutis* Garbenio ir jo giminių nuomonės. D-ras Fr. W. *Foersteris* Šių laikų studentija ir katalikų bažnyčia (v. K. P.). D-ras S. *Šultė* Dabartinis mokslo stovis evoliucijos klausime. *K. S.* Musų santikiai su lenkais. A. *Jakštas* Prie Kanto kilmės klausimo. Pijaus X gromata į vys. Cirtautą. Pijaus X gromata į Žemaičių vyskupijos žmones. Naujas Žemaičių Vyskupas I. M. Gasparas Cirtautas. Bibliografija ir kritika. M. *Biržiška* Laiškas redakcijon.

N 42—43. Birželio-liepos m. Eilės: M. *Gustaičio*, M. *Vaitkaus*. P. *Kragas* Lazdynų Pelėdos veikalai. Pr. *Dovydaitis* Problėma apie Kristų. A. *Jakštas* Kur gi išganymas? Prof. kun. K. *Šaulys* Apskritas socialinio klausimo supratimas. *Dagilėlis* 1410—1910 (eil.). Kun. A. *Juozapavičius* Vyskupo Merkelio Giedraičio grabo jieškojimas ir to jieškojimo rezultatai. *G. M.* Naujas Seinų vyskupas J. M. Antanas Karosas. Iš Bažnyčios gyvenimo: naujų Lietuvos vyskupų ingresai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika.

N 44. Rugpiūčio m. Eilės: M. *Gustaičio*, *Lermontovo*, *Puškino*, V. *Hugo* (vertė P. Kraučūnas), M. *Vaitkaus*. P. *Kragas* Šatrijos Ragana. A. *Puškinas* Debesis (eil.). *Patrimpas* Visuomenės psichologija. Prof. kun. *Šaulys* Socialistų mokintuvė. Pr. *Dovydaitis* Biblija ir Babelis. A. *Jakštas* Musų bažnytinio gyvenimo reikalai. Liudas *Gira* Daina apie prusų lietuvininkus. K. *Šeškevitis* Lietuvių spauda apie Žalgirio sukaktuves. A. *G-tis* Vakare (eil.). A. Jakštas Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika.

N 45. Rugsėjo m. Eilės: M. *Vaitkaus*, Liudo *Giros*. L. *Gira* Kaip ir pasaka. K. *Puida* Dijonizas Poška. Kun. *Šaulys* Socialistų mokintuvė. Kun. A. *Dambrauskas* J. M. Hoene-Wronskis ir jo mesijanizmas. Pr. *Dovydaitis* Biblija ir Babelis. *Druskius* Rašybos dalykai. *A. A.* ir *Sk.* Kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Kritika ir bibliografija.

N 46. Spalių m. Eilės: M. *Gustaičio*, M. *Vaitkaus*. Kun. P. *Bučys* Bažnyčios gyvybės jiega. D. *Dumbrė* Kryžkeliai. Kun. K. *Šaulys* Katalikų mokintuvė. Kun. A. *Dambrauskas* J. M. Hoene-Wronskis ir jo mesijanizmas. Pr. *Dovydaitis* Biblija ir Babelis. Kun. *Apysenis* Kalbos dalykai. Bibliografija ir kritika. *Druskius* Prie ginčų apie Mokslo ir Dailės Draugijų namus. *K. P. S.* Sumanymai. Dr. J. *Totoraičio* ir P. *Krago* Laiškai į Redakciją.

N 47. Lapkričio m. Eilės: A. *Jakšto*, M. *Gustaičio*, M. *Vaitkaus*, *Margalio*. Kun. P. *Bučys* Bažnyčios gyvybės jiega. *P. Kr. S.* Čiurlionienė apie musų literatūrą. Prof. kun. K. *Šaulys* Katalikų mokintuvė. Kun. A. *Dambrauskas* I. M. Hoene-Wronskis ir jo mesijanizmas. M. *Reinis* Ar yra prieštaravimas tarp tikė-

jimo ir gamtos mokslų. St. V. *Perkunas* L. Tolstojus. Pr. *Dovydaitis* Biblija ir Babelis. Kun. P. *Turauskis* Dėlei Šventojo Rašto leidimo. *M-is* Kalbos dalykai. *P. K.* Prie Kriauniškių kapinaičių kritikos. Bibliografija ir kritika.

N 48. Gruodžio m. Eilės: *Margalio. P. Kr.* Mačys—Kėkštas. K. *Puida* Švedų aukštesnioji liaudies mokykla kaime (ver.). A. *Maliauska s*Socialinė chronika. J. *Totoraitis* Vyskupo Baranausko rankraščiai Leipcige. Pr. *Dovydaitis* Biblija ir Babelis. A. *Jakštas* Musų literatūra apie Lourdes'ą. Bibliografija ir kritika. Dr. J. *Basanavičiaus* ir Dr. J. *Totoraičio* laiškai į Redakciją.

1911 m. N 49. Sausio m. Eilės: K. *Svoguno*, Liudo *Giros*. K. *Puida* Prelegentai ir knygos Švedijos kaime (ver.). M. *Vaitkus* Dievo buvimo priparodymai. A. *Jakštas* Faktai ir principai. Bibliografija ir kritika.

N 50. Vasario m. Liudas *Gira* Pražuvę žmonės. J. *Gerutis* Valios nustatymas. Kun. A. *Dambrauskas* J. M. Hoene-Wronskis ir jo mesijanizmas. Pr. *Dovydaitis* Problema apie Kristų. P. Aurelijus *Palmieri* O. S. A. Finlandija (etnografija, kultūra, tikyba). A. *Jakštas* Vasario 19 d. (eil.). A. *Jakštas* Faktai ir principai. Bibliografija ir kritika.

N 51. Kovo m. M. *Gustaitis* Meilė (poėma) P. *Kragas* Žemaitė. *Guilbert* Valios nustatymas (v. J. Gerutis). Kun. *K. J.* Nuomonė. Aurelijus *Palmieri* Finlandija (v. J. N.). Adalbertas *Srba* Kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. J. *Vokietaitis* „Saulės" įstaigų namai Kaune.

N 52. Balandžio m. K. *Puida* Saulei tekant. *Patrimpas* Visuomenės psichologija. Kun. P. *Bučys* Apie Lourdes'o stebūklus. A. *Jakštas* Subjektivizmas apologetikoje. A. *Maliauskas* Socialinė chronika. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika.

N 53. Gegužės m. Kazys *Puida* Saulei tekant. Kun. K. *Šaulys* Kun. Jurgis Ambraziejus Pabrėžas ir jo raštai. Pr. *Dovydaitis* Problėma apie Kristų. Adalbertas *Srba* Kalbos dalykai. A. *Jakštas* Sena klaida ir naujausios jos pasekmės. Bibliografija ir kritika. Kun. K. Michalkevičiaus cirkuleras. „Saulės" Valdyba į Lietuvos visuomenę.

N 54. Birželio m. Eilės: M. *Gustaičio.* Kazys *Puida* Saulei tekant. J. *Žvygas* Pažangos veiksniai. J. *Guibert* Valios nustatymas. *Mokytojas* Gimtoji kalba vidurinėse Lietuvos mokyklose. Kun. St. *Dambrauskas* Padėkojimas. Užmirštas mokslavyris. Kun. A. *Dambrauskas* Svarbi pradžia. Bibliografija ir kritika.

N 55—56. Liepos - rugpiūčio. K. *Puida* Saulei tekant. P. *Kragas* Keletas žodžių apie Adomo Jakšto poeziją. *K. Š.* Musų socialinio gyvenimo chronika. Kun. B. *Smigielskis* Kritika vysk. Valančiaus „Žemaitiu Wiskupistes". Kun. A. *Dambrauskas* Keletas žodžių apie sumanytąją Amerikiečių enciklopėdiją. Adalbertas *Srba* Kalbos dalykai. M. *Vaitkus* ir A. *Jakštas* (eil.). A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika.

N 57. Rugsėjo m. Eilės: M. *Vaitkaus.* J. *Gabrys* Vytauto ir Lietuvių veikmė didžioje karėje ir kovoje ties Grunvaldu. Kun. B. *Smigielskis* Kritika vysk. Valančiaus „Žemaitiu Wiskupistes". *Jonas* Tulos syntezies mėginimas. Adalbertas *Srba* Kalbos dalykai. Adalbertas *Srba* Rašybos dalykai. *Redakcija* Marės Radzevičiutės jubilėjus. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. Svarbesnieji praeito ir šio mėnesio atsitikimai. Donatas *Malinauskas* Laiškas į Redakciją.

N 58. Spalių m. P. *Kragas* Pastabos apie M. Vaitkaus poeziją. J. *Gabrys* Vytauto ir Lietuvių veikmė didžioje karėje ir kovoje ties Grunvaldu. Kun. B. *Smigielskis* Kritika vysk. Valančiaus „Žemaitiu Wiskupistes". Kun. A. *Dambrauskas* Dar Enciklopėdijos klausimu. D-ras S. *Šultė* Filosofijiniai modernizmo pamatai. Juozapas *Gustaitis* Aistetika. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. Liet. Dailės Dr-jos Valdyba: Fondas leisti M. K. Čiurlionies muzikos veikalams. Svarbesnieji atsitikimai.

N 59. Lapkričio m. M. *Jokay* Šešta pasaulio dalis (v. P. Kragas). J. *Gabrys* Vytauto ir Lietuvių veikmė didžioje karėje ir kovoje ties Grunvaldu. Pr. *Dovydaitis* Problema apie Kristų. *K.* Militarizmas ir pacifizmas Vakarų Europos mokyklose. Kun. B. *Smigielskis* Kritika vysk. Valančiaus „Žemaitiu Wiskupistes" (v. K. Š-tis). Kun. *Apysenis* Lenkiškoje katalikystė Lietuvoje. A. *Kamulėjus* Pranešimas apie aprupinimą 20 klerikų Lietuvių Vilniaus seminarijoje 1595 m. Bibliografija ir kritika. *Ranka*, kun. S. *Šultė* Laiškai į redakciją.

N 60. Gruodžio m. Eilės A. *Jakšto. Patrimpas* Visuomenės psichologija. J. *Gabrys* Vytauto ir Lietuvių veikmė didžioje karėje ir kovoje ties Grunvaldu. Valkų auklėjimas Norvegijoje. V. *Hugo* Nuteistasis (eil. v. P. Kraučūnas). A. *Maliauskis* Socialė chronika. Kun. *Apysenis* Neįvykusios Lietuvos konstitucijos 100 metų sukaktuvės. *Kuronietis* Kalbų klausimas Lietuvos bažnyčiose ir Vilniaus Sąjunga. Vysk. K. *Cirtautas* Paaiškinimas del Čekiškės bylos. Bibliografija ir kritika. Svarbesnieji atsitikimai.

1912 m. N 61. Sausio m. Kun. Fr. A. *Symonas* Keletas faktų iš vysk. A. Baranausko gyvenimo užrubežyje. Vysk. *Baranauskas* Vysk. M. Valančauskui pasveikinimas (eil.). („) Naujai išrinktam vysk. Paliulioniui pasveikinimas (eil.). Dr. Pr. *Augustaitis* Dionizo Poškos raštai lenkų kalba. V. *Hugo* eil. v. P. Kraučūnas. J. *Gabrys* Vytauto ir Lietuvių veikmė didžioje karėje ir kovoje ties Grunvaldu. *K.* Vaikų auklėjimas Norvegijoje. O. *Pleirytė - Puidienė* Asmeninė ir socialė etika. J. *Gabrys* Dvi nauji lietuvių įstaigi. *K. Š.* Iš musų socialio gyvenimo chronikos. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. St. L. *Noreika* Lituanica.

N 62. Vasario m. Dr. Pr. *Augustaitis* Prelatas Bohušas ir jojo veikalas „o początkach narodu i języka litewskiego". J. *Gabrys* Vytauto ir Lietuvių veikmė didžioje karėje ir kovoje ties Grunvaldu. *K. Š.* Iš musų socialio gyvenimo chronikos. O. *Pleirytė-Puidienė* Asmeninė ir socialė etika. M. *Vaitkus* Dievo buvimo priparodymai. Pr. *Dovydaitis* Problema apie Kristų. Kritika ir bibliografija. Kun. A. *Dambrauskas* Dėlei katekizmo konkurso.

N 63. Kovo m. P. *Kragas* Rutelė musų dainose. J. *Gabrys* Vytauto ir Lietuvių veikmė didžioje karėje ir kovoje ties Grunvaldu. Kun. B. *Smigielskis* Atsiminimai apie senobinę Žemaičių Vyskupystę. S. *Dagilis* Keli žodžiai del „Konrado Valenrodo" kritikos. D-ras S. *Šultė* Valios auklėjimas. Ad. *Srba* Kalbos dalykai. A. *Dambrauskas* Nekviesti lietuviškosios enceklopėdijos apgynėjai. Bibliografija ir kritika.

N 64. Balandžio m. M. *Vaitkus* Genijus ir meilė. P. *Kragas* Rutelė musų dainose. Kun. B. *Smigielskis* Pastabos apie padidintąją Žemaičių vyskupystę pradedant nuo 1850 m. naująja gadynę. Pr. *Dovydaitis* Problema apie Kristų. D-ras S. *Šultė* Valios auklėjimas. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika.

N 65. Gegužės m. Eilės: M. *Vaitkaus. Lazdynų Pelėda* Naujas takas. S. *Dagilis* Da keli žodžiai ginčus su P. K. užbaigiant. Marija *Pečkauskaitė* Vaikų melavimas. Kun. B. *Smigielskis* Pastabos apie padidintą Žemaičių vyskupystę. A. *Maliauskas* Diocezinial susirinkimai Francijoj. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. *A. J.* Lituanica. A. *Jakštas* Svarbus atsitikimas. *Druskius* Delei Rimšos „Kovos". Bibliogr. ir kritika.

N 66—67. Birželio ir liepos. Eilės: M. *Vaitkaus. Lazdynų Pelėda* Naujas takas Pr. *Dovydaitis* Problema apie Kristų. Kun. B. *Smigielskis* Pastabos apie padidintąją Žemaičių vyskupystę. D. *Dumbrė* Jonas Baranavičius. *P. G.* Auklėjimo pamatai. A. *Jakštas* Baltgudžių kalba katalikų Bažnyčioje. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. *A. D.* Prirengiamasai tautų kongresas Paryžiuje. A. *Jakštas* Šis-tas apie modernizmą užrubežyje ir pas mus. *R. M.* Kalbos dalykai. Bibliograf. ir kritika. Liet. spaudos turinys.

N 68. Rugpiūčio m. Eilės: M. *Vaitkaus P-o,* L. *Giros; Lazdynų Pelėda* Naujas takas. *K. Š.* Žydai ir jų tautinis kalbos klausimas. Kun. B. *Smigielskis* Pastabos apie padidintąją Žemaičių vyskupystę. *P. G.* Auklėjimo pamatai. Bibliografija ir kritika. Lietuvių spaudos turinys. *A. J.* Lituanica.

N 69. Rugsėjo m. Eilės: *Putino,* M. *Vaitkaus. Lazdynų Pelėda* Naujas takas. *Jonas* Pasaulio elementai. *K. Š.* Pas musų kaimynus. Kl. *Jurgelionis* Apie Rygiškių Jono „Sintaksę". A. *Kuronietis* Iš lietuvių gyvenimo užrubežyje. *A. J.* a. a. Anupras Vaitkevičе. Bibliografija ir kritika. *Pr. D.* Lituanica. *Ranka* Laiškas į Redakciją.

N 70. Spalių m. Eilės: *Margalio. P. Kr.* I. Biliuno pažiuros į beletristiką. Marija *Pečkauskaitė* Šis tas iš pedagogijos. *Putinas* Suktinis (eil.). Kun. Kaz. *Prapuolenis* Penktojo šimtmečio Gardelio unijos sukaktuvės. — „Gardelio unijos" sąlygų kopija. D-ras S. *Šultė* Teosofų pasaulėžvalga. Kun. B. *Smigielskis* Pastabos apie padidintąją Žemaičių vyskupystę. A. *Jakštas* Kas tai yra teokratija? A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. *J. L.* Atsakymas p. Rankai „Ar moki katekizmą" autoriui. Kun. A. *Dambrauskas* Keletas žodžių p. J. Šepečiui. *K. A. D.* Laiškas į Redakciją.

N 71—72. Lapkričio, gruodžio. *P-nas* Ant bangų (eil.). P. *Kragas* Z. Krasinskis. *Jonas* Pasaulio procesai. D-ras S. *Šultė* Teosofų pasaulėžvalga. Kun. A. *Kaupas* Švento Kazimiero seserįs Amerikoje. *Druskius* Musų raštinė kalba ir jos taisytojai. *Ranka* Atsakymas mano kritikai p. J. L. Bibliografija ir kritika. Pr. *Penkauskas* Paskutinieji musų „Blaivybės Draugijos" leidiniai. Kun. K. *Prapuolenis* Laiškas į redakciją.

1913 m. N 73. Sausio m. Eilės: M. *Vaitkaus.* K. *Š-tis* Iš musų Socialio gyvenimo praeitais 1912 metais. Br. *Bumšas* „Be bažnyčios nėra išganymo". *A. M.* ir *A. D.* Pas musų kaimynus. *Druskius* Rašybos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. Bibliografija ir kritika. J. *Gabrys* Lietuvių klausimas Tautų Sąjungos organe „Annales de Nationalités".

N 74. Vasario m. Eilės: *P-o, Putino.* A. *Maliauskis* Demokratija ir kunigija. — Vaikų auklėjimas. *J. L.* Paaiškinimas del p. Rankos atsakymo. Br. *Bumšas* „Be bažnyčios nėra išganymo". A. *Maliauskis* Valstiečių sąjunga Belgijoje. *Druskius* Kalbos dalykai. A. *Jakštas* Lenkų ir rusų spauda apie Lietuvą. A. *Kuronietis* Del 300 metų Romanovų giminės viešpatavimo sukaktuvių. Bibliografija ir kritika. Lituanica.

N 75. Kovo m. Eilės: Liudo *Giros,* M. *Vaitkaus.* Juozas *Purickis* Protestantizmo Lietuvoje žlugimo priežastįs. A. *Maliauskis* Valstiečių sąjunga Belgijoj. — Vaikų auklėjimas (tąsa). *Jonas* Pasaulio procesai. (t.). A. *Jakštas* Šis tas apie katalikiško veikimo principus. *Žvingietis* ir *Druskius* Kalbos dalykai. Bibliografija ir kritika.

N 76. Balandžio m. Eilės: M. *Vaitkaus* Petras *R.* Kunigas daktaras Antanas Civinskas. — Vaikų auklėjimas (t.). *Jonas* Pasaulio procesai (pabaiga). K. *Būga* Del musų rašybos. A. *Jakštas* Subjektivizmas katalikiškoje publicistikoje. Bibliografija ir kritika.

N 77—78. Gegužės—birželio m. Poezija ir Proza vertė *Paparonis,* M. *Vaitkus.* A. *Žalvarnis* (eil.). A. *Maliauskis* Belgijos valstiečių sąjunga. Juozas *Purickis* Protestantizmo Lietuvoje žlugimo priežastįs. A. *Maliauskis* Milano edikto paminėjimui. *Pr. D.* Žmogaus išsirutuiojimas ir palentologija. — Citatos ir prierašai. K. *Būga* Kalbų mokslas bei musų senovė. *Panevėžietis* Musų rašyba. — Kalbos dalykai. A. *Jakštas* Principų klausimai. *M. A.* Ar krikščionybė sunaikino lietuvių kultūrą? Bibliografija ir kritika. Musų kalendorinė literatūra.

N 79 -80. Liepos - rugpiūčio m. A. *Busilas* Artabano dovanos. Simonas *Griauža* Mėsa ir jos kenksmingas veiksmas žmogaus kūne. — Vaikų auklėjimas (tąsa). Juozas *Purickis* Protestantizmo Lietuvoje žlugimo priežastis. A. *Žalvarnis* į grožę (eil.). K. *Puida* J. Mikuckis. A. *Maliauskis* Belgijos valstiečių sąjunga. Informacijų skyrius. Bibliografija ir kritika. J. *Baniulis* Musų rašybos klausimas.

N 81. Rugsėjo m. Kun. A. *Dambrauskas* A. a. vyskupo Gasparo Cirtauto paminėjimui. Eilės: M. *Gustaičio, Putino.* Prof. K. *Paltarokas* Socialis klausimas. J. D. *Kareivis* Trejopas galas. A. *Maliauskis* Valstiečių sąjungos Belgijoj. Bibliografija ir kritika. *A. J.* Horodlo (Gardelio) unija. *A. J.* A. a. kun. Feliksas Sereika.

N 82. Spalių m. Eilės: M. *Vaitkaus,* M. *Gustaičio.* Prof. K. *Paltarokas* Socialis klausimas. J. D. *Kareivis* Trejopas galas. *P. S.* Vaikų auklėjimas (užbaiga). *Pr. D.* Žmogaus išsirutulojimas ir palentologija (užbaiga). A. *Jakštas* Lenkų, lietuvių ir gudų spauda apie Horodlo uniją. Bibliografija ir kritika.

N 83. Lapkričio m. *Redakcija* Maironis 1883—1913. Eilės: M. *Gustaičio, Samogitos,* M. *Vaitkaus.* J. *Gabrys* Maironis — musų tautiško atgimimo dainius. Stasys *Šalkauskas* Bažnyčia bei kultūra. Kazimieras *Būga* Apie senovės prusų ir lietuvių tikrinius vardus. *Druskius* Futurizmas bei chamizmas kitur ir pas mus. Prof. K. *Paltarokas* Socialis klausimas. Kun. A. *Dambrauskas* A. a. kun. Kaupas. Kun. A. *Dambrauskas* Komiteto Jauniaus paminklui pastatyti pareiškimas. Bibliografija ir kritika.

N 84. Gruodžio m. *Redakcija:* Draugija 1914 metais. Eilės: *Putino,* M. *Gustaičio.* Prof. K. *Paltarokas* Socialis klausimas. Adalbertas *Srba* Kaip sudėstyta lietuvių veiksmažodis. Kun. M. *Plaušinaitis* Žodelis prie rašybos klausimo. Stasys *Šalkauskas* Bažnyčia bei kultūra. Kun. A. *Dambrauskas* A. a. kun. Antanas Kaupas. Donelaičio jubilėjus. Kun. H. Kaisakevičius. Bibliografija ir kritika.

1914 m. N 85. Sausio m. Eilės *Margalio.* J. *Gabrys* Lietuvių literaturos apžvalga. Prof. K. *Paltarokas* Socialis klausimas. A. *Jakštas* Musų nauji laikraščiai. *Panevėžietis* Rašto sukaktuvėms — rašto ir paminklas. Bibliografija ir kritika.

N 86. Vasario m. Juozapas *Purickis* Beletristikos rolė žmonijos auklėjime. Prof. K. *Paltarokas* Socialis klausimas. J. *Gabrys* Lietuvių literaturos apžvalga. Stasys *Šalkauskas* Bažnyčia bei kultūra. A. *Jakštas* Musų santikiai su lenkais. Bibliografija ir kritika.

N 87. Kovo m. D-ras A. *Maliauskas* Žydai. J. *Gabrys* Lietuvių literaturos apžvalga. Prof. K. *Paltarokas* Socialis klausimas. Juozas *Purickis* Protestantizmo Lietuvoje žlugimo priežastis. Stasys *Šalkauskas* Bažnyčia bei kultūra. A. *Jakštas* Amerikos „Jaunoji" Lietuva. Bibliografija ir kritika.

N 88. Balandžio m. Eilės *Putino, Jakšto.* P. *Pen-tis* Svajonės, svajonės. D-ras A. *Maliauskis* Žydai. Prof. K. *Paltarokas* Socialis klausimas. J. *Gabrys* Lietuvių literaturos apžvalga. A. *Jakštas* Musų alfabeto klausimas. Bibliografija ir kritika.

N 89—90. Gegužės, birželio m. Prof. K. *Paltarokas* Socialis klausimas. A. *Maliauskis* Žydai. J. *Gabrys* Lietuvių literaturos apžvalga. A. B. *Klaipėdiškis* Prusų lietuvių laikraščiai. A. *Jakštas* Pirmutinės (10-ties metų) spaudos atgavimo sukaktuvės (1904—1914). Bibliografija ir kritika.

N 91—92. Liepos, rugpiūčio m. Juozas *Purickis* Beletristikos rolė žmonijos auklėjime. V. *Cathrein'as* Kame tiesa. *Putinas* Disonansai (eil.). A. *Maliauskis* Žydai (pab.). J. *Gabrys* Lietuvių literaturos apžvalga. J. *Klug* Gyvenimo klausimai. Bibliografija ir kritika. Nuo Redakcijos.

N 93—96. Rugsėjo—gruodžio m. Juozas *Purickis* Lenkų - lietuvių santykių historijos lapelis. M. *Reinis* Tomas Akvinietis. V. *Cathrein'as* Kame tiesa. J. *Gabrys* Lietuvių literaturos apžvalga. M. *Gustaičio,* Mato *Gojelio* eil.; *Margalis* Žiemos naktis. Matas *Gojelis* Vasaros naktis. V. *Stonis* Eilės. J. *Klug* Gyvenimo klausimai. *Druskius* Kalbos dalykai. Bibliografija ir kritika. Giesmės dažniausiai giedamos Lietuvos bažnyčiose.

1919 m. N 1 (97). Sausio m. J. *Mikuckio* eilės. A. *Kuronietis* Tvėrimo darbas. A. *Jakštas* Lietuva ir Tautų Sąjunga. D-ras Simonas *Šultė* Gamta ir žmogus. K. *Sąmojauskas* Musų pramonės reikalai. Prof. B. *Čėsnys* Vilniškio teologijos fakulto reikalu. Vilniaus universito statutas. Musų knygos.

N 2—3 (98—99). Vasario ir kovo m. A. *Jakštas* A. a. kun. Jonas Balvočius - Gerutis (1842—1915). K. *Čibiras* Doros objektivumas. Simonas *Šultė* Evoliucijos keliai ir revoliucijos dėsniai. M. *Vaitkus* eil. *D. D.* Lietuvių politikos ir visuomenės gyvenimo apžvalga. Kun. P. *Sragys* Kalbos dalykai. Mūsų knygos.

N 4—6 (100—102). Balandžio—birželio. Prof. J. *Maculevičius* Žemės savastis teologijos supratimu. Kun. S. *Š(ultė)* Miškų, dvarų, fabrikų nacionalizacija gyvenimo praktikos žvilgsniu. Janko *Kupalos* eil. M. *Krupavičius* Kokia mums reikalinga mokykla? A. *Jakštas* „Homero draugija" ir „Vilkolakis". A. *Malakauskis* Apie vyskupų rinkimus. A. *Jakštas* eil. Simano Daukanto laiškas vyskupui nominatui Gintilai (Žemaičių kapitulos bibliotekoj). *Sv. Žv.* Kalbos dalykai. *D. D.* Lietuvos visuomenės ir politikos gyvenimo apžvalga. Naujos knygos.

N 7—8 (103—104). Liepos, rugpiūčio m. *Maironis* Čičinskas (balada). A. *Jakštas* Kultūros viešpatija. P. *Malakauskas* Taikos klausimas. V. *Bičiunas* Nelemtas išmislas („Du keliu"). A *Jakštas* eilės. A. *Alekna* Ivinskio „Aitvaro" programas. *Pr. A. P.* Iš vysk. Valančiaus laiškų (J. Gintilai). *D. D.* Lietuvių politikos r visuomenės gyvenimo apžvalga. Naujos knygos.

N 9—10 (105—106). Rugsėjo—spalių m. M. *Vaitkus* eil. P. *Malakauskis* Taikos klausimas. J. *Gobis* Pažanga ir laimė. V. *Bičiunas* Nelemtas išmislas. A. *Jakštas* Logikos evoliucija. *Pr. A. D.* Kunigų karunka (eil.). *D. D.* Lietuvių politikos ir visuomenės gyvenimo apžvalga. Naujos knygos.

N 11—12 (107—108). Lapkričio ir gruodžio. M. *Vaitkus* eil. Prof. V. *Jurgutis* Socializmas ir krikščionybė. P. *Malakauskas* Taikos klausimas. Prof. O. D. *Chvolsonas* Žinojimas ir tikėjimas fizikoje (v. J. Masiliunas). J. *Gobis* Šis tas apie „naujo pasaulio" idealus. *K.* Kaip rašyti lietuviškai graikiški žodžiai turintįs dvibalsę ai. Kun. A. *Sabaliauskas* Kalbos dalykai. *D. D.* Lietuvių politikos ir visuomenės gyvenimo apžvalga. Naujos knygos.

1920 m. Tomas XXVI. N 1—2 (109—110). Eilės: M. *Vaitkaus,* A. *Jakšto.* A. *Jakštas* Ką mokslas gali pasakyti apie pasaulio pabaigą. A. *Jakštas* Apokaliptiškasai skaičius 666 matematikos žvilgsniu ar jo simboliškoji reikšmė. Prof. kun. K. *Paltarokas* Labdarybės tvarkymas kitur ir Lietuvoje. A. *Jakštas* Ar gali žemė susitikti su kometa? Naujas fondas (Liet. stud. dizertacijoms leisti). Katalikų esperantistų atsišaukimas. Naujieji laikraščiai. A. *Kuronietis* Lenkų politika Bažnyčioje. Prel. A. *Dambrauskas* Aukštųjų kursų atidarymas Kaune.

N 3—4 (111—112). Kovo ir Balandžio m. P. *Malakauskis* Tarptautinės teisės. A. *Maliauskis* Gary mokyklos. A. *Alekna* Vyskupas Valančius ir Kuršo katalikai. J. *Gobis* Plačių minių buvio pagerinimo klausimas ir socializmas. A. *Jakštas* Musų rašybos klausimas. Matas *Grigonis* Lietuvių rašybos reikalu — lietuvių kalbos mokytojų pastebėjimai. A. *Jakštas* Kalbos dalykai. Mūsų nauji laikraščiai.

N 5—6 (113—114). Gegužės ir birželio m. D-ras S. *Šultė* Savasties principas ir evoliucija. P. *Malakauskas* Tarptautinės teisės. A. *Alekna* Valančius kaipo rašytojas ir lietuviškos raštijos palaikytojas. J. *Gobis* Materializmas ir krikščionybė. Pr. *A. D.* Šv. Jonas de la Salle ir krikščioniškų mokyklų reikalas. Bibliografija ir kritika. A. *Jakštas* Pirmiausios St. Seimo pareigos. *Druskius* Kinai ir mes kalbos ir rašybos atžvilgiu.

N 7—8 (115—116). Liepos ir rugpiūčio m. *Trugas* Tiesa ir Gailestingumas (v. Jakštos). *Goethe* Girių karalius (v. J. Laukaitis). Dras S. *Šultė* Savasties principas ir evoliucija. A. *Jakštas* Lietuvių meno apžvalgos paroda. P. *Malakauskis* Prigimties įstatymai (bendr. dalis). Juozas *Gobis* Apie eksperimentų kompetenciją psichologijos ir pedagogijos srityje. J. *Gobis* Apie tikslumą. Bibliografija ir kritika.

N 9—10 (117—118). Rugsėjo ir spalių m. Du Lietuvos Valstybės Konstitucijos projektu. J. *Gobis* Revoliucijos filosofija. J. *Gobis* Mokslas, dailė ir dora, kaipo absoliučios laimės atspindys. A. *Jakštas* Lietuvių meno apžvalgos paroda. Kar. *Dineika* Kūno lavinimo klausimas Lietuvoje. Bibliografija ir kritika. P. *Micevičius* Rašybos klausimu. A. *Jakštas* Gydytojai ir valstybė. A. *Jakštas* A. a. Dras Jonas Spudulis (1860—1920).

N 11—12 (119—120). Lapkričio ir gruodžio. Dras A. *Maliauskas* Demokratija. P. *Malakauskas* Prigimties įstatymas. J. *Gobis* Prie straipsnio „Plačių minių buvio pagerinimo klausimas ir socializmas". Dras A. *Maliauskis* Svarbesniosios pataisos konstitucijos projekto. Bibliografija ir kritika. A. *Jakštas* A. a. Dras Simanas *Šultė* (1876—1920).

1921 m. N 1—2 (121—122). Sausio ir vasario m. *Maironis* Keistučio mirtis. M. *Gustaičio* eil. D-ras A. *Maliauskas* Demokratija. K. *Sąmojauskas* Lietuvos teismų ir teismininkų įvardinimas. Bibliografija ir kritika.

N 3—4 (123—124). Kovo ir balandžio m. *Maironis* Keistučio mirtis. A. *Jakštas* Ekspresionizmas dailėje ir poezijoje. M. *Gustaitis* eil. J. *Gabrys* Tautų Lyga jos organizacija ir veikimas. P. *Žadeikis* Sanskrito kalba. *Druskius* Kaip svetimi reikalai pas mus verčiami. Bibliograf. ir kritika. A. *Jakštas* Daktarai ir visuomenės sveikatos saugojimas.

N 5—6 (125—126). Gegužės ir birželio m. A. *Jakšto* vertim. iš K. Balmonto, D. Merežkovskio, A. Sologubo, Dr. A. *Maliauskis* Demokratija. A. *Jakštas* Šių metų dailės paroda. *A. Jakštas* Dantė Alighieri (1265—1321). K. *Sąmojauskas* Mokytojo patrioto atminčiai (Petro Kraučiuno). Ukrainiečiai (v. X. J.) Raštijos apžvalga. A. *Jakštas* A. a. Kun. Juozas Šnapštys-Margalis (1877—1921).

N 7—8 (127—128). Liepos ir rugpiūčio m. P. A. *Dambrauskas* Katalikų internacionalas. F. *Tiutčevas* eil. (v. Jakštas). Kun. S. *Šultė* Laisvos mokyklos problema. *Allegro* eil. (v. A. Jakštas). A. *Jakštas* Kas yra dailė? André *Taulemon* Žmonijos ateitis (v. X. J.). *Allegro* eil. (v. Jakštas). A. *Kuronietis* Religija ir kultūra. Mūsų literatūros apžvalga. A. *Jakštas* Atletika pirm 3000 metų ir dabar. *X. J.* Keletas pastabų del šiemetės Ateitininkų konferencijos.

N 9—10 (129—130). Rugsėjo ir spalių m. D-ras S. *Šultė* Laisvos mokyklos problema. Pr. *Žadeikis* Ksenofonto Anabazis. A. *Jakštas* Katalikiškojo transformizmo 50 metų jubiliejus (1871—1921). A. *Jakštas* Matematiškas bičių instinktas. („) Vabalas matematikas. *Linkuvos Dėdė* Kūno kultūra ir rungtynės. A. *Jakštas* Rungtynės ir jų pavojus. A. *Jakštas* Spaudos apžvalga. Žemaičių Vyskupijos 500 m. sukaktuvės-jubilėjus. Kritika ir bibliogr.

N 11—12 (131—132). Lapkričio ir gruodžio m. A. a. D-ras S. *Šultė* Žmogaus ir piliečio teisių pareiškimas. A. *Jakštas* Dieviškoji proporcija. („) Matematiškas dailės dėsnis. Žemės ir dangaus metrai. Žvaigždžių didumo matavimas. A. *Jakštas* Mokslinkasis sionizmas. Bibliografija ir kritika.

1922 m. N 1—2 (133—134). Sausio ir vasario m. D-ras A. *Maliauskas* Bolševizmas. P. *Gučaitis* T. Dostojevskis. P. *Jazdauskis* Pacifizmas. A. *Jakštas* Katalikiškieji pacifizmo dėsniai. M. *Gustaitis* Gulbės aidas (eil.). Vin. *Jasulaitis* Menui apginti. Pr. A. *Dambrauskas* ir J. *Gobis* Tikybos mokslas vyresnėse klasėse. *X. J.* Lietuva ir Tautų Lyga. Kritika ir Bibliografija. „Kosmo" Red. į Lietuvos gamtininkus ir gydytojus.

N 3—4 (135—136). Kovo ir balandžio m. D-ras A. *Maliauskis* Bolševizmas. Dr. W. *Foersteris* Kristus ir luomų kova. *Putinas* Ant temstančio tako. Pr. A. *Dambrauskas* Tikybos mokslas vyresnėse klasėse. *X. J.* Lietuva ir Tautų Lyga. *Tiutčevas* Pavasario vandens (eil. v. M. Vaitkus). A. *Jakštas* Telepatija ir teleidija. Bibliografija ir kritika. *Merežkovskis* Linksmi diena (eil. v. M. Vaitkus).

N 5—6 (137—138). Gegužės ir birželio m. Dr. A. *Maliauskas* Bolševizmas. J. *Lomanas* Kantizmas ir moderninė pasaulėžiūra. A. *Jakštas* Telepatija ir teleidija. A. *Jakštas* Maironies lyrika. Bibliografija. A. *Kuronietis* Antimilitarizmas Lietuvoje. M. *Gustaitis* Miglotais sparnais (eil.).

N 7—8 (139—140). Liepos ir rugpiūčio m. D-ras A. *Maliauskis* Bolševizmas. J. *Lomanas* Kantizmas ir moderninė pasaulėžiūra. A. *Jakštas* Gintaras. J. *Tūras* Kauno pilis. A. *Mickevičius* Vienumai (v. M. Gustaitis). M. *Gustaitis* Aerono mirtis (sulig Talmudo legendos). Bibliografija. Mūsų dailioji literatūra. *A. K.* Grigas Mendelis. Amerikos Lietuvių Rymo-katalikų nusiskundimo raštas Šventajam Tėvui.

N 9—10 (141—142). Rugsėjo ir spalių m. Dr. A. *Maliauskis* Bolševizmas Vengrijoj. D-rė *Kalvaitytė* Rentgeno spinduliai. Iš Margalio palikimo (eil.). *Tyrų Našlaitė* (eil.). A. *Jakštas* Masonijai panegirikas. Jokay'o apysakoj „Pajudinkim, vyrai, žemę". A. *Kuronietis* Nauja valdžia ir jos uždaviniai. Pr. *Dovydaitis* (iš O. Millerio) Dantės „Komedija" kaip katalikiškas meno kurinys. Naujos knygos. M. *Gustaitis* Gulbės aidas.

N 11—12 (143—144). Lapkričio—gruodžio m. *Putinas* Merkiasi saulė (eil.). Dr. *Kalvaitytė* Rentgeno spinduliai. A. *Jakštas* Gyvenimo ruduo (eil.). *Senas Kunigas* Mūsų politinės partijos. H. N. *Mac Cracken* Amerikos universitų gyvenimas. Kun. *Bulvyčius* Europa ir žmonija (iš kun. N. Trubeckojo). A. *Jakštas* Dangus (eil.). A. *Jakštas* Liudvikas Pasteuras. *Kraševskis* Vytauto kovos (v. Erškėt Radastas). V. *Doroševičius* Vyras ir žmona. Persų pasaka (v. A. Jakštas). Bibliografija.

„FARMACIJOS ŽINIOS" Laikraštis pavestas Farmacijos reikalams. Red. St. Nasvytis.

I m. N 1. Kaunas, spalio m. 1923 m. Red. žodis. *A. Ž.* Ar reikalinga aptiekų norma? *Z. K.* Aptieka Lietuvoje prieš karą ir dabar. *S. V.* Ar reikalingas vaistininkams kooperatyvas. *S. N.* Vaistininkų Draugijos įsikūrimas. *Ramulė* Kur dingo Farmacijos Įstatymo projektas. Įvairūs straipsneliai (S. N., Z. K., J. St.). P. *Mikuličius* Praktikos farmacija. Priedas: Farmacijos Manualas.

„GAIRĖS" Meno ir literatūros iliustruotas žurnalas. Eina kas du mėnesiu. Redaguoja K. Puida.

1923. N 1. Sausis—vasaris. N. *Bičiūnienė*, M. *Gustaitis*, Pranas *Morkus*, *Putinas*, Juozas *Rainis* (eilės). V. *Bičiūnas* Idilijos. Kurt *Münzer* Bevardis (vertė K. Puida); O. *Pl.-Puidienė* Meno ir kūrybos pradai. Antanas *Sutkus* Keli vaidybos ugimo momentai. Darbai ir dienos: V. *Bičiūnas* Petras Rimša. *Spector* Paroda. O. *Pl.-Puidienė* Teatras. J. *Žilevičius* ir V. *Žadeika* Muzika. Lituanica (rec. T. V.). Germanica (rec. K. Puidos). Reprodukcijos Petro *Rimšos* ir K. *Šklėrio*.

N 2. Kovas—balandis. Eilės O. *Bžėzinos* (vertė Balys Sruoga), F. *Kiršos*, *Putino*, J. *Tysliavos*. K. *Puida* Kaukės. *N. N.* Kunigo dienynas. M. *B-ka* Iš pirmųjų Antano Baranausko poezijos bandymų. A. *Sutkus* Dekoratyvinis pradas vaidyboje. Darbai ir dienos: A. *Damanskaja* Vokiečių literatūros bruožai; V. *Bičiūnas* Petro Kalpoko kūrybai; *Spector* Šių metės parodos rezultatai. L. *Straigis* Drama. Knygos (T. V.). Reprodukcijos — Petro *Kalpoko* ir O. *Dubenieckienės*.

N 3. Gegužis—birželis. Eilės — N. *Bičiūnienės*, P. *Morkaus*, K. *Borutos*, *Putino*, Balio *Sruogos*, J. *Tysliavos*. *N. N.* Kunigo dienynas. A. *Daudet* (v. J. Jonynas) Laiškas iš mano malūno. V. *Bičiūnas* Meno kultūra. J. *Eichenwald* Jurgis Baltrušaitis. V. *Sirin* Anglų poetai. XIX šimtmetis. Darbai ir dienos: *Spector* Antroji meno paroda. O. *Pl.-Puidienė* Opera. S. *Straigis* Drama. Knygos (T. V.). Reprodukcijos J. *Zikaro*, *Janulio* ir K. *Šimonio*.

N 4. Liepos—rugpiūtis. F. *Petrarka* Sonetai į Laurą. K. *Puida* Vien aidai pasakys III. L. *Andrejev* Requiem (vertė A. Sutkus). R. *Münzer* Aistra (v. K. Puida). A. *Damanskaja* Roman Rolland. *Dioneo* Šių dienų Ispanijos literatūra ir gyvenimas. Darbai ir dienos: *Spector* Mesenbliumo paveikslų paroda. V. *Bičiūnas* Neorangutango tragedija. V. *Žadeika* Rusų muzikos istorijos bruožai. Knygos (T. V., Spector). Reprodukcijos E. *Kulviečio.*

N 5. Rugsėjis—spalis. V. *Krėvė* Nemirtingieji. R. *Tagore* Gitandžali (v. K. Vairas). *Dioneo* Šių dienų Ispanijos literatūra ir gyvenimas. Darbai ir dienos: M. K. Čiurlionies muzikos kūrinių klausimu. A. *Presas* Garsų pasaulyje. K. *Šimonis* Vincas Svirskis ir jo kryžiai. L. *Straigis* Paminklai dėdėms. *Spector* S. Goršenaitės skulptūros paroda. *T. V.* Pijaus Mičiulio šermenys. Repr. V. *Svirskio* Kryžių.

N 6. Lapkritys—Gruodis. F. *Kirša* Miražų sonetai. *Vaidelutė* Griuvėsiai. R. *Tagore* Gitandžali (vertė Kaz. Vairas). *Dioneo* Šių dienų Ispanijos literatūra ir gyvenimas. Darbai ir dienos: A. *Presas* Muzika Lietuvoj. L. *Straigis* Kultūros nekrologas. *Spector* E. Jenerio paveikslai. Rep. K. *Šklėrio* ir E. *Jenerio.*

„KARIŠKIŲ ŽODIS“ 1919 m. N 1. *Redakcija* — Į mūsų skaitytojus. *P. K.* — Apie ginklus. Kareivis *G. n.* — Apie savanorius. Kar. *Rus.* — Ką atsiveda mūsų dvasininkai. Vl. *Parausvinis* — Mūsų kliaudos. Įgaunių kariuomenė. Karininkas *V.* — Dėliai terminų vienodumo. **N 2.** Karininkas *Kleščinskis* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. *P. K.* — Mūsų nerangumas. *Br. B.* — Del kareivių dainų. Vlado *Parausvinio* — Lietuviai kariškiai Rusuose. J. *Buivydis* — Kovos krikštas (apsakymėlis). Balio *Sruogos* — Pasikėlė (eilės). **N 3.** *Rus.* — Ko mes pasiekėme. Kazio *Binkio* — Ei, kareivi... (eilės). J. *Mikuckio* — Liūdėt dažnai... (eilės). *P. K.* — Drausmė. *J. Š.* — Del kariuomenės auklėjimo. *V. S.* — Pušaloto partizanai. **N 4.** Karininkas *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. Karininkas *Baltasis* — Naujas priešas. *J. A.* — Karininkui Jonui Nastopkai. V. *Mongirdas* — Kareivis Tėvynei (eilės). Jono *Debesio* — Rusų rojus — kapai. *Sv.* — Žvilksnis atgal. Gydytojas *J. M.* — Sanitarijos reikalu. **N 5.** Karin. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. Kar. *Rus.* — Branginkime mūsų kalbą. J. *Mikuckis* — Praeina amžiai (eilės). *K. Kp.* — Kareivis ir Tėvynė. **N 6.** Kar. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. Kar. *Ruseckas* — Kas geram kareiviui žinotina. A. a. Kazimieras Vitortas. **N 7.** Kar. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. A. *Rimka* — Del įstatymo kariškiams žeme aprūpinti. *V. G.* — Kariškiai ir steigiamasis seimas. *Neregis* — Karo daina (eilės). D-ras A. *S-nė* — Limpamųjų ligų priežastys. *P. K.* — Kariškis. *V. S.* — Lietuviai kariškiai Amerikoje. **N 8.** Kar. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. Karys St. *Butkus* — Kariagon. D-ras A. *S-nė* Limpamosios ligos. **N 9.** Kar. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. *Žalgiris* — Į Vytauto dvasią (eilės). Kar. *Rus.* — Laimėti turime tik mes. Kareivis A. *Majus* — Kalbos reikalu mūsų kariuomenėje. Kar-is *G.* — Šuns balsas į dangų neeina. K. *Jašinskas* — Ką sakytų prabilęs kariuomenės arklys. **N 10.** *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. *Antupių Juozas* — Sukilkit Lietuvos arai (eilės). Pr. *K-as* — Kareivių butai. Kar. *Sv.* — Daugiau sąžiningumo. Kovoje del Tėvynės (žuvusių sąrašas). **N 11.** Kaz. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. *Sv.* — Broliai unijotai. Petro *Biržio* — Į kovą (eilės). Įgaunių tarnybos. Kap. *Junkus* — Įgaunių armijos sudarymas. **N 12.** Kar. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. *Sv.* — Kraujo ryšys. V. *Mongirdo* — Lietuvai (eilės). **N 13.** Kar. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. *Sv.* — Carų bernai. *X.* — Del atsižymėjimo ženklo. *Antupių Juozo* — Vaidelioto balsas (eilės). J. *Buivydis* — Kariuomenėn. Suomių kariuomenė. Karin. *Kauno* — Šaudymo mokymas. **N 14.** Kar. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. *Sv.* — Mūsų santykiai. Kazio *Baikščio* — Pirmyn (eilės). Karys St. *Butkus* — Nemalonus dalykas. *Paprūsės Beržo* — Protesto demonstracija Kaune. **N 15.** Kar. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. Kaz. *Rus.* — Mes norime gyvais būti... Petras *Biržys* — Kareivių daina (eilės). J. *Buivydžio* — Saulei šviečiant. *V. N.* — Iš partizanų kovų. **N 16.** Kar. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. *Sv.* — Tiems, kurie Lietuvą pardavinėja. Karys St. *Butkus* — „Ponas“ ar tamsta? *Vargo poėta* — Karžygiams (eilės). V. *Nabagas* — Kovoje su priespauda. **N 17.** Kar. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. Kaz. *S-las* — Kovos su lenkais Suvalkijoje. Kar. *V.* — Komendantūrose. D-ras A. *S-nė* — Sifilis. **N 18.** Kaz. *S-las* — Šiaurės fronto operacijos. *K. B.* — Lietuvos klausimas užsienyje. Iškilmingos pirmojo pulko sukaktuvės. *Juodo Mikoliuko* — Savanoris (eilės). V. *Bandzaitis* — Dėliai mūsų kareivių kapų. **N 19.** Kaz. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. J. *Tyslevos* — Į kovą (eilės). *Kvietkauskis Pranas* — Dzūkijos panemunėse. *Sv.* — Mūsų taikingumas ir lenkų klastos. *Juodas Mikoliukas* — Pirmiau ir dabar. *Ž-ė* — Mūsų kareivių neatsargumas. D-ras A. *S-nė* — Triperis, šankeris. **N 20.** Kareivis *Vaitiekus* — Karžygis (eilės). *A.* — Iš a. a. karūžo J. Sidaravičiaus biografijos. A. *Vienuolis* — Karžygiai. *Vargo poėta* — Muzikos slėpinga galė. Petras *Biržys* — a. a. ginklo draugui Jurgiui Sidaravičiui. V. *Andrekus* — Būkime pasišventę Tėvenei. **N 21.** Kar. *S-las* — Šiaurės fronto operacijos. *Sv.* — Anglams faktinę Lietuvos Nepriklausomybę pripažinus. Kar. St. *Butkus* — Susikirtus su baltaisiais arkliais. *Piliutas* — Du kapu (eilės). *De Mormorando* — Pasilinksminimas pafrontėje. **N 22.** Kar. *S-tis* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. Kar. *Rus.* — Sukilėlių lizdą ardant. *Vargo poėta* — Atminčiai a. a. Karužo Sidaravičiaus. *Laurinaitis Jonas* — Amž. atm. pilotui Šulcui Pričkui. St. *Butkus* — Nuskintam pavasario žiedui. *De Mormorando* — Nepriklausomybės pripažinimo atbalsiai fronte. *K. B.* — Manifestacijos Kaune. **N 23.** Kar. *S-tis* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. *Sv.* — Kolčakus iš Lietuvos vejant. *Matas Grigonis* — Kareivių daina (eilės). *Laurinaitis Jonas* — Taip žengia kartos. St. *Butkus* — Iš fronto kelionių. **N 24.** Kap. *S-tis* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. Kar. *S-tis* — Lenkų kėsinimaisi Suvalkijoj. *Bl. Bl.* — Špeksucheriai. *Juodyla* — Sulaukėm (eilės). **N 25.** Kar. *S-tis* ir *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. Kareivis *J. D.* — Kadišių mūšis. *Vargo poėta* — Drąsiau!.. (eilės). **N 26.** Kar. *S-las* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. Kar. *S-las* — Šiaurės fronto operacijos. *Tautmylis* — Meskime blogus papročius. St. *Butkus* — Karo lauke kariaujančių brolių balsas. *Tyslevas* — Laikinoj sostinėj (eilės). *Albė* — Sesuo Alma. *Antupių Juozas* — Karo daina (eilės). A. *Vaičiūnas* — Šis-tas iš fronto. **N 27.** Kar. *S-tis* — Mūsų armijos veikimo apžvalga. Jur. *Byla* — Bermontininkai. St. *Butkus* — Kas pirmiausia mūšyje darytina. *Paprūsės Beržas* — Per kovą į laisvę. *Laurinaitis Jonas* — Keli valdymo principai. Juozo *Rainio* — Suktinis (eilės). **N 28.** Pulkininkas *Kleščinskis* — Mūsų armijos veikimo ap-

žvalga. P. *Kalikauskas* — Pasekmingas žygis. Kar. *R-us* — Lapkričio 23 d. *Juodo Mykoliuko* — Iškeliaujant į karą (eilės). *Vargo Poėto* -- Karžygio kapas. N 29. Lapkričio 19-23 d. kovos. Pulkininkas *Kleščinskis* — Pralaužimas. *Tautmylis* — Lyties arba veneros ligos. Karininkas *S-tis* — Rusų-vokiečių kėsinimaisi pagrobti mūsų žemę. *Tyslevas* — Gailiai verkė (eilės). *De Mormorando* — Kariškių laidotuvės. Karin. *V.* — Iš lenkų belaisvės. N 30. Karin. *S-tis* — Mūsų armijos darbuotės apžvalga. *De Mormorando* — Fronto žinios. Pulkininkas *Kleščinskis* — Šis-tas apie karą. Kar. vald. *Laucevičius* — Kariuomenėn šaukimo reikalu. *Vargo Poėta* — Lietuvio malda (eilės). Maitinimo punktai. N 31. Pulk. *Kleščinskis* — Dėliai išspausdinto „KŽ" N 28 straipsnio „Keli valdymo principai". *Laurinaičio Jono* — Pasakų Žemėj. *Vargo aidas* — Skaudvilės žygiui paminėti. Kazio *Vižuno* — Merguželei (eilės). Juozas *Rainis* — Ir grįžo... ir nuvažiavo. N 32. Kar. *S-tis* — Mūsų armijos darbuotės apžvalga. Kar. *Rus* — Antrą karą laimėjus. Karininkas *S-tis* — Lenkija Lietuvoj. Kazio *Vižuno* — Kodel man liūdna? (eilės). Stasys *Butkus* — Po šrapnelių ir granatų ugnimi.

1920 m. N 1 (33). Karininkas *S-tis* — Mūsų armijos darbuotės apžvalga. *Sv.* — Sveika gyva, Lietuva! *Albė* — Kareiviams fronte aprūpinti reikalu. Pulkininkas *Kleščinskas* — Atsargų vartojimas. *Dabartinis*—Trūsk, krutėk, kaip anas. Karys St. *Butkus* — Prie Daugpilės. **N 2 (34).** Karin. *S-tis* — Mūsų armijos darbuotės apžvalga. Karininkas *S-tis* — Partizanų darbuotės sątrauka. *Sv.* — Drausmė ir valstybiningumas. *Tyslevas* — Neverkl (eilės). A. *Vaičiūnas* — Metinės sukaktuves. **N 3 (35).** K. V. *Laucevičius* — Budėkime. *Lietgaila* — Kareivių švietimas. Generalinio Štabo Literatūros Dalis 1919 metais. Kazys *Vyžūnas* — Mano svajonės (eilės). *L. A. N.* — Daugpilio pafrontėj. Karininkas *V.* — Iš lenkų nelaisvės. **N 4 (36).** Kar. *Rus* — Į naują darbą stokim. *L. A. N.* — Kuo pateisinti? *Susirūpinęs kareivis* — Gresiantis pavojus. *Tautmylis* — Gandai. Žygiuotė pirmyn. Kar. *S-tis* — Ežerėnų operacijos. Pulk. *Kleščinskas* — Karo bei ginkluotos jėgos reikšmė. **N 5 (37).** *P. s.* — Ir vėl opiausiu klausimu. *Vargo Poeta* — Visi kaip vienas (eilės). **N 6 (38).** *Tautmylis* — Švietimo reikalu. *Sv.* — Ką mums lemia Rusijos globa. Pulk. *Kleščinskas* — Pamokymas Lietuvos armijos viršininkams. Ketvirtojo pėst. pulk. metinių sukaktuvių šventė sausio 27 d. Kaišedoryse. *Kurtavėnų* savanoris — Nakties taikymas. **N 7 (39).** *K. B.* — Nepriklausomybės šventės sulaukus. Pirmoji karo auka už nepriklausomą Tėvynę. A. *Rimka* Del žemės kariškiams. Vl. *Gailiūnas* — Bermontininkai Joniškio apylinkėje. **N 8 (40).** Per šviesą į tikrą nepriklausomybę. *Sv.* — Tarnaujame namie. *Pr. Z.* — Kilnojami knygynėliai kuopose. *Tautmylis* — Valstybės turtas ir jo saugojimas. St. *Butkus* — Jug ne veltui. **N 9 (41).** Atsišaukimas į kareivius. Kar. *Rus.* — Bandymas sukilti Kauno įgulоj. *Tautmylis* — Agitacija ir jos pasekmės. *Laurinaitis J.* — Rinkim karinę tautosaką. *Sv.* — „Tėvynės Gynėjas". **N 10 (42).** *R.* — Dar šis tas apie riaušes. Šviesa mūsų laimės pamatas. *Kariškis A.* — Kovokime su girtuoklyste. Tautosaka. **N 11 (43).** Kar. *A-is* — Kariškiai ir Steigiamasis Seimas. *Kareivis* — Ar mes patys valdysimės ar kitų būsime valdomi. *Tyslevas* — Našlaitėlė (eilės). Kaip ukrainiečiai kariavo su Denikinu. Generalio Štabo Literatūros skyriaus kariuomenės kultūros bei švietimo sekcijos veikimo programa. *A. Kriaučiūnas* — Šis tas iš mano patyrimų laike didžiojo karo prancūzų fronte. Šiaurės baras. **N 12 (44).** Vyr. leit. *Urbaitis* — Karo apžvalga. Kar. *A-is* — Kiekvienoj kuopoj turėti knygynėlį. Kariuomenės kultūros ir švietimo komisijų vedėjų suvažiavimas kovo 9 d. 1920 m. *K. B.* — Iš mūsų valstybinio gyvenimo. Kap. *Laurinaitis* — Iš mūsų kariuomenės istorijos. J. *Melio* — Iš neužmirštinos praeities. Kap. *Kaunas* — Puskarininkių klausimu musų armijoj. **N 13 (45).** Vyr. leit. *Urbaitis* — Karo apžvalga. Kar. *A-is* — Kareivių rūmų reikalu. *Kar.* — Pasirūpinkim balaisviais. **N 14 (46).** Kar. *Rus.* — Saugokime Steigiamąjį Seimą. Mažajai Lietuvai susijungiant su Didžiąja. Iš Kultūros ir švietimo darbuotės. *Kurtavėnų savanoris* — Dvylika kareivio minčių kautynėse. **N 15 (47).** J. *Turčiniškis* — Karo metu (eilės). **N 16 (48).** Vyr. leit. *Urbaitis* — Karo apžvalga. *K.* — Lietuvos taikai su Rusija artinantis. Puskar. A. *Kriaučiūnas* — Politika kariškių tarpe. Lenkų kariuomenė. **N 17 (49).** Kar. *A-is* — Rinkimams pasibaigus. Puskar. A. *Kriaučiūnas* — Dar apie kareivių rūmus. J. *Turčiniškis* — Karžygiams (eilės). *Iš lenkų pabėgęs* — Lenkai mūsų nelaisvius plėšia ir niekina. **N 18 (50).** *Kaziukas iš 4-jo pulko* — Akmens ir akmenėliai. A. *Kriaučiūnas* — Žvalgyba. *K. B.* — Kitų valstybių armijos. **N 19 (51).** Kar. *A-is* — Steigiamojo Seimo belaukiant. A. *Kriaučiūnas* — Kariuomenės švietimo dalykuose. J. *Melys* — Šis tas iš mūsų pionierių darbuotės. *Sofija Čiurlionienė* — Kareivio garbė. **N 20 (52).** Kar. *Rus.* — Į naują kelią įžengiant. *P. R.* — Neklaidžiokime tarp knygų. *Tyslevas* — Dvi mylimos (eilės). A. *Kriaučiūnas* — Kareivio ūpas. Kaip vesti kareivių knygynėlius. **N 21 (53).** V. Itn. *Urbaitis* — Karo apžvalga. J. *L-tis* — Karinėj spaudoj permainų laukiant. Steigiamasis Seimas. **N 23 (55).** *Urbaitis* — Karo apžvalga. *Šileikonietis* — 3-jo p. pulko metinių sukaktuvių šventė. Iš Kultūros ir švietimo darbuotės. A. *Kriaučiūnas* — Keli anglų kariuomenės bruožai. **N 24 (56).** *J. U.* — Kariuomenės darbas. **N 25 (57).** *A. U.* — Gimnastika. *Kleščinskas* — Rusų raudonoji armija. **N 26 (58).** *Laucevičius* — Mūsų kariuomenės įkūrimo reikalu. Kar. *Rus* — Del gyvenamos valandos. Jurgis *Makrickis* — Švietimo darbas. **N 28 (60).** *A. U.* — Gimnastikos žaislai. 2-sis kultūros ir švietimo komisijų atstovų suvažiavimas. A. *Kriaučiūnas* — Karinės bausmės Anglų armijoje. Raštai kariuomenės dalyse. **N 29 (61).** Vyr. Itn. *Urbaitis* — Karo apžvalga. Vaclovas *Statkevičius* — Bolševizmo krislai. **N 30 (62).** Taiką su rusais pasirašius. *A. U.* — Einant pirmyn. J. *Elisonas* — Karo istorija ir jos praeities liekanų rinkimas. A. *Kriaučiūnas* — Mintys apie dorą kariuomenėj. *Tyslevas* — Kaip man gaila? (eilės). *A. U.* — Kariuomenė ir jos reikalingumas. **N 31 (63).** *Rus.* — Dar viena pastanga. J. *Melys* — Nesenų laikų vaizdelis. Kitų valstybių armijos. J. *Turčiniškis* — Lakūnui didvyriui (eilės). A. *Brasiulis* — Kodel mes dainas pamiršom? **N 32 (64).** K. *Baikštys* — Šis tas apie mandagumą. Kar. *Rus.* — Mūsų Nepriklausomybės šmeižikams. Sausumos karo taisyklių ir būdų kodeksas. **N 33 (65).** Kitų valstybių armijos. **N 34 (66).** V. I. *Urbšys* — Karinė apžvalga. Paskutinės pastangos. **N 35 (67).** Pulk. *Kleščinskis* — Rusų-lenkų karo įvykiai. D-ras J. *Eretas* — Kitų valstybių armijos. Žemė kareiviams. **N 36 (68).** Vyr. leit. *Urbšys* — Karinė apžvalga. *L-tis* — Nei žingsnio atgal. *Bl. Bl.* — Latvių broliškumas. *Arasaitis* — Kaip man, Lietuvos kareiviui, atrodo raudonoji armija. **N 37 (69).** K. *Prielgauskis* — Naujai įsikūrusios valstybės ir jų siekiai. *Šileikonietis* — Ką rašo bolševikai apie lenkų armijos nepasisekimus. *Laucevičius* — Mūsų ekonominė padėtis. Karys *K.-s.* Kaimynystėje su bolševikais. **N 38 (70).** Kap. *Mur-*

nikas — Latvių klajonės. Lietuvos — Latvių siena. *Kurtavėnų savanoris* — Kaip ėjome į Vilnių. Kitų valstybių armijos. Kiek iki šiol paimta kariškiams žemės? **N 39 (71)** (numeris išleistas Vilniuje). Steigiamasis Seimas šaukia Tėvynę ginti. Lietuvių-lenkų santykiavimas. Lenkų žabangai. *Vargo Poėta* — Lenkams (eilės). *V. Kareivis* — Atsargumas gėdos nedaro. Kl. *Prielgauskas* — Grūzija, Armėnija, Azerbeidžanas ir jų armijos. **N 40 (72)**. Kylame ir laimėsim.

„KARYS“ N 41 (73). *Č.* — Kaip yra ir kaip bus — *Urbšys.* — Paskutiniai įvykiai mūsų santykiuose su lenkais. Vilniuje. **N 42 (74)**. Vyr. l. *Urbšys* — Karinė apžvalga. Dūmai. *Č.* — Perskaičius Vilniaus laikraščius. M. *Pipiras* — Laisvės nebeatiduosim (eilės). Kazio *Algirdiečio* — Šauliai. **N 43 (75)**. *Urbšys* - Ar visados kiekybė nugali? *Ps.* — Lietuvos Šaulių sąjunga. „Geležinis Vilkas“. *Ps.* — Metinės karių kliubo sukaktuvės. **N 44 (76)**. V. l. *Urbšys* — Karinė apžvalga. *Č.* — Kame tikra galybė. Baltasis erelis Vilniuje. J. *Jurgaitis* — Belaisvio svajonės (eilės). *Alėrytis* — Kova ties Gibais. **N 45 (77)**. *Č.* — Rusų rašytojo Korolenkos mintys apie tėvynę ir karą. Lenkų nelaisvėje. **N 46 (78)**. Vladas *Keblas* — Į kovą, jaunuoli! J. *Pa-is* — Nauja dvasia Latviuos. Kaip kariavome mes su lenkais. Generolas Balachovičius. Lt. *Kp.* — Iš Želigovskio. Lt. *Kp.* — Amžini Lietuvos „gaspadoriai“. Juoz. *Urbšys* — Du frontai. **N 47 (79)**. Jonas *El.* — Trečius metus pradedant. Kaip gyventa lenkų nelaisvėje. *Buvusis Tavo vadas* — A. a. majoras karys Ramanauskas. **N 48 (80)**. *K-as* — Drausmė. Šalin priešai. Pulko vadas majoras Čaplikas apie savo nelaisvę. Iš lenkų nelaisvės. *K.* — Į kariuomenę. Kitų valstybių armijos. **N 49 (81)**. J. *El.* — Taika ar karas? J. *El.* — Arbitražo laukiant. Iš pasikalbėjimų su lenkų kareiviais. Kaip mūsų nelaisviai iš Želigovskio grąžinti. Pabėgusio kareivio laiškas į Ameriką. *Aks.* — A. a. ltn. Antanas Matulaitis. **N 50 (82)**. *El.* — Tarybų rusai ir Želigovskis. *Č.* — Hagos taikos konferacija. Kun. A. *Sabaliauskas* — Del savižudystės. *Karys* — Kodel aš tarnauju kariuomenėj? **N 51 (83)**. J. *El.* — Trečios Kalėdų šventės laisvoj Lietuvoj. *K-as* — Sniegas. *Baikštis* — Paklydėlio atgaila. *K-as* — Karinė pareiga. **N 52 (84)**. J. *El.* — 1921 metų uždaviniai. Kap. *Leonas* — Geriau tvarkykit dovanas kareiviams. — Lenkų P. O. W. organizacijos byla pasibaigė. Ką pasakojo lenkų šnipas. S. *Čiurlionienė* — Didvyris — vargo pelė. Kareivio laiškas tėvams.

1921 m. N 1 (85). Kaip mūsų belaisviai gyveno lenkuose. Vyr. ltn. *Urbšys* — Karo istorijos klausimu. St. *Butkus* — Žuvusiems nuo baltojo arelio nagų. **N 2 (86)**. S. *Čiurlionienė* — Kariuomenės dalių leidiniai. Lietuvių karių Rumunų fronte organizacijos apžvalga. *Č.* — Raštai kariuomenės dalyse. Ką kiekvienas kareivis turi žinoti apie artileriją. **N 3 (87)**. Ne mes vieni. Kareivių mokykloms lietuvių kalbos programa. Aritmetikos ir geometrijos mokslų programa. **N 4 (88)**. Kareivis *Bobulis* — „Broliai“ su kilpa. Kareivių mokykloms skaitymo ir rašymo programa. Krašto ir geografijos mokslų programa. Prigimties mokslo programa. **N 5 (89)**. *K.* — De jure. S. *Čiurlionienė* — Kariuomenės švietėjų suvažiavimo belaukiant. Vacys *Statkus* — Mokina mus. **N 6 (90)**. J. *Melys* — Lenkų vaišėse. Maj. *Ružancovas* — Pulkų istorikamś įsidėmėti. *Aks.* — Iš bolševikų rojaus. **N 7 (91)**. *Ka-s Ka-s* — Vasario 16 d. *Vaižgantas* — Skaitymai. Ad. *Noragas* — Kaip lenkai kariavo Sibire. **N 8 (92)**. J. *Laurinaitis* — Latviai. *-ys* — Mūsų karo muzėjus. M. *Močiulskaja* — Vilniuje ir jo apylinkėse. **N 9 (93)**. P. *Šalčius* — Dar kariuomenės švietimo reikalu. *Aks.* — Raudonoji Armija. Mūsų belaisviai. J. *Urbšys* — Laiku susipraskim. **N 10 (94)**. *J. A.* — Iš kultūros ir švietimo darbuotės. **N 11 (95)**. J. *Paežerietis* — a. a. kareivio Prano Eimučio 2-jų metų mirties sukaktuvėms. Vokiečiai ir jų suktybės. **N 12 (96)**. J. *P-tis* — Velykų šventė. *Žakšauskas* — Patriotizmas. Kar. *Bobilius* — Kareivio dienynas. Iš belaisvio pasakojimo. Iš bolševikų nelaisvės. **N 13 (97)**. Kpt. *Laurinaitis* — Ekonominis armijos sandėlis. **N 14 (98)**. *J. Š.* — Ruoškimės. Kazys *Puida* — Raudonas gaidys. *Bemokslis* — Laikraščių sunaudojimo reikalu fronte. *Palanga* — Kareivis ir kultūra. **N 15 (99)**. Iš kultūros ir švietimo darbuotės. **N 16 (100)**. *P.* — Trečias armijos švietėjų suvažiavimas. *Aks.* — Palangos šventė. Majoras *Škirpa* — Karių pensijų klausimu. A. *Kriaučiūnas* — Girtuokliavimas ir veneros ligos anglų kariuomenėje. Karių ir kitų bežemių ir mažažemių žeme aprūpinimas. **N 17 (101)**. Kap. *Pleirys* — Žinios iš lenkų pasienio. Majoras A. *Ružancovas* — Delei karo muzėjaus ir atskirų dalių muzėjų įkūrimo. 1915 m. Prancūzų fronto rytų baro karo apžvalga. **N 18 (102)**. Lietuvių-Lenkų derybos Briukselyje. Gruzija nelaimėje. **N 19 (103)**. K. *K-s* — Mūsų karo istorijos reikalu. **N 20 (104)**. Kap. *Pleirys* — Iš lenkų pasienio. *Ps.* — Del lietuvių-lenkų unijos. Kap. *Pleirys* — Lenkų valdžios sumanymai apie Lietuvą. *Antupių Juozas* — Baltasis aras ir Vytis. **N 21 (105)**. Kariniai — politinė santrauka. Technika kariuomenėje. Bolševikai ir Rusija. **N 22 (106)**. Kap. *Pleirys* — Iš lenkų fronto. Kareivis *Bobulis* — Slapti agentai (šnipai), jų reikšmė ir pareigos valstybės gyvenime. *K. M.* — Iš bolševizmo karalijos. **N 23 (107)**. P. *Jngelevičius* — Nakties kautynės. *Brundalas* — Karo muzėjus. Dujų ir oro karas. **N 24 (108)**. Savivaldybė ir kariai. Karininkas *P.* — Ryšio stoka. *S.* — Kareivio auklėjimas. **N 25 (109)**. Kap. J. *Pleirys* — Lenkų godumas. *Vaidilutė* — Brolis brolį. K. *Boleckis* — Kunigaikščio Ringaudo kova su kalavijuočiais 1233 ir 1236 m. Du žodžiai del kariuomenės ūkio. **N 26 (110)**. Kap. J. *Pleirys* — Lenkai ir Vilnius. Pulkininkas *Kurkauskas* — Sąvoka apie pozicijų maskavimą dažais. K. *Boleckis* — Šaudymas iš šautuvų naktį. **N 27 (111)**. *R. Z.* — Europos karinės jėgos po Didžiojo karo. Pulk. A. *Bobinskis* — Kariuomenėje ryšio įvykdymui priemonės. K. *Boleckis* — Praktikos būdai palengvinti šaudyti iš šautuvų. **N 28 (112)**. Leit. *Zubrys* — Priešo stovykloj. *Vaidilutė* — Operacija. V. *R-nis* — Mokslas. **N 29 (113)**. Kap. J. *Pleirys* — Lenkai prieš čekus. *Z.* — Žalgirio kova. *R. Z.* — Kitų valstybių armijos. K. *Boleckis* — D. L. kun. Mindaugo karai su kryžiuočiais. K. *Boleckis* — Žvalgybos organizacija. **N 30 (114)**. L. A. *Zubrys* — Karas su Želigovskiada? *Brundalas* — Naujakuriai. Majoras *Škirpa* — Lietuvos respublikos ginkluotos pajėgos organizacija. V. *R-nis* — Mokslo trokštantiems. Salys *Šemerys* — Nuostabūs nuotikiai. **N 31 (115)**. *R. Z.* — Aukštesnioji karo vadovybė po didžiojo karo. *B.* — Vasariniai karių mokyklų mokytojų kursai. Karin. *R.* — Trumpa apžvalga automobilio išsivystymo. Pėstininkų rikiuotės statuto papildymas. *R. Z.* — Šveicarijos kariuomenė pasauliniame kare. Vyr. l. *Ž.* — Ką sako prancūzai apie lenkus ir jų kariuomenę. **N 32 (116)**. Majoras *Zubrys* — Del „Lietuvos respublikos ginkluotos pajėgos organizacija“ — straipsnio. *Br.* — Rusijos badas. V. *R-nis* — Savamokslių kelias. **N 33 (117)**. K. *Kubilius* — Rygos tarptautinė žemės ūkio ir pra-

monės paroda. *R. Z.* — Belgijos būsimoji kariuomenė. A. *Bobinskis* — Telefono-telegrafo lauko kabeliai. V. *R-nis* - Kariuomenės knygynėliai. **N 34 (118).** *R. Z.* — Graikų turkų karas. *R. Z.* — Italijos būsimos ginkluotos pajėgos. V. In *K.* — Kariai ir Vyties kryžius. **N 35 (119).** J. *Laurinaitis* — Ženeva. Latvių valdž. atstovai Lietuvoje. K. *Boleckis* — Šių dienų vokiečių armija ir jos įsikūrimo istorija. **N 36 (120).** J. *El.* — Mokinkim nemokančius lietuviškai kalbėti. J. *El.* — Kaip žiauri lenkų letena. Majoras *Škirpa* — Ginkluotos pajėgos klausimu. Kap. *Vereinas* — Ryšių organazacija kavalerijoje. K. *Boleckis* — Automobilis ir jo techninis pritaikymas. **N 37 (121).** J. *El.* — Unija ar nepriklausomybė. J. *El.* — Reikia galų gale pasirūpinti invalidais. *J. Š.* — Kaimas ir kariuomenė. *Aš-nė* — Mūsų rungtynės. **N 38 (122).** J. *El.* — Ženeva arba daina be galo. Kap. *B.* — Knygininkų pareigos. **N 39 (123).** J. *Laurinaitis* — Aukštųjų karo mokslo kursų klausima Latvijoje. *Černiveckis* — Susitinkamos kautynės. **N 40 (124).** *B-las* — Lietuvą priėmus į Tautų Są-gą. *B-las* — Latvių ir lenkų santykiai. Majoras A. *Ružancovas* — Karo veiksmų dienoraščio vedimas japonų kariuomenėje. **N 42 (126).** Kap. *Kaunas* — Ginkluotos pajėgos klausimu. *Brundalas* — Už Lietuvos laisvę žuvusiems paminklas. **N 43 (127).** J. *L-tis* — Karinė dvasia. Vyr. I. *Žadeika* — Kiek Amerika padėjo didžiajame kare? **N 45 (129).** *K. B.* — Svetimtaučiai mūsų kariuomenėj. Lietuvos Metrika. Majoras *Ružancovas* — Pasaulinio karo krizis. K. *Boleckis* — Ginkluotų pajėgų organizacija Olandijoje. J. *Conradas* — Kariuomenė ir moksleivija. **N 46 (130).** Baltgudžių klausimu. *Br-las* — Mūsų siena su latviais. *K. B.* — D-ro Jono Basanavičiaus sukaktuvės. Naujokų mokymas žiemos metu ligi patikrinimo. *Br-las* — Lietuvos stadionas. **N 47 (131).** Leit. *Romanauskas* — Karinės drausmės reikšmė. K. *Boleckis* — Aviacijos naujienos. K. *Boleckis* — Bulgarija be armijos. **N 48 (132).** J. *Laurinaitis* — Latvių valstybės įsikūrimas. Leit. *Majus* — Metų sukaktuvės 1920 metų lapkr. 19 d. Burnos ir dantų igiena. **N 49 (133).** Leit. *Toliušis* — Kariai moksleiviai. K. *Boleckis* — Ginkluotos Šiaurės Amerikos Jungtinių Valstybių pajėgos. *Bičveg* — Karas ir dailioji literatūra. **N 50 (134).** *V. R.* — Mokslas — žmogaus gyvenimo pamatas. K. *Boleckis* — Sovietų raudonoji armija. *Brundalas* — Žemaitė mirė. J. *Laurinaitis* — Tautosaka ir piliakalniai. **N 51—52 (135—136).** *J. U.* — Ketvirtosios Kalėdos. *V. R.* — Saugojamos spalvos. P. *Rosegger* — Dailydės malda. *K-as* — Klaipėdos kraštas. *Brundalas* — Žemaitei mirus. *J. Š.* — Žiemos sportas. *Ark.-Buchovas* — Apie velnius ir spekuliantą pasakėlė.

„KOSMOS" 1922 - 1923 m. 1-sis sąsiuvinys. (Kaunas 1922). T. *Ivanauskas* ir L. *Vailionis* Lietuvos Gamtos Tyrimo Stoties 1920 ir 1921 m. darbų apyskaita su pastabomis apie Lietuvių fauną apskritai. P. *Matulionis* Lietuvos dyražemiai ir jų miškai. II Dyražemiai ir jų medynai. S. *Kolupaila* Medžiaga Lietuvos Klimatologijai. J. *Elisonas* Iš Pabrėžos nespausdintų botanikos raštų. Ant. *Juška* Iš pasaulio konstrukcijos. Vyt. *Širvydas* (iš Šukerto) Žemės okeanai ir jų savybės. F. *Birkneris* Žmogus ir gyvulys. (t.). (Sulietuvino Pr. *Dovydaitis*). J. *Reinkė* Pirmieji organizmai ir jų plėtojimas toliau (suliet. Pr. *Dovydaitis*). Pr. *Dovydaitis* Rogeras Bakonas. J. *Elisonas* Iš Pabrėžos botanikos terminų. V. *Vilkaitis* Narvelis ar kitaip. V. *Širvydas* Žmonių vardai mokslo kalboje. Įvairenybės ir smulkmenos (P. *Jucaitis*, A. *Kaunas*, *D.*). E. *Liepaitė* Gamtos balsų pamėgdžiojimai. Knygų aprašymai ir paminėjimai. (V. *Vilkaitis* apie M. Stankevičiaus Augalų fiziologiją.)

2-sis sąsiuvinys. (Kaunas 1923.) A. *Račiukaitis* Eterio hipotezė. Pranas *Jucaitis* Medžiagos esmė ir struktura modernojo mokslo šviesoj. A. *Juška* Astronomijos apžvalga 1922 metais. Pr. *Dovydaitis* (sekdamas St. *Hermann'ą*) Žemės amžius. Pr. *Dovydaitis* Šis-tas apie mūsų ir nemūsų žiemas. Pr. *Dovydaitis* (pagal P. *Arldtą* ir kt.) Čilės žemės drebėjimas 1922 m. lapkričio m. Pr. *Dovydaitis* Iš kovų su žemės viršūne. S. *Kolupaila* Medžiaga Lietuvos hidrografijai. K. *Regelis* Apie Lietuvos pelkes. J. *Elisonas* Iš Pabrėžos nespausdintų botanikos raštų. W. M. *Wheeler* (vertė Vyt. *Širvydas*) Drauginis sugyvenimas vabzdžių tarpe. Pr. *Dovydaitis* (Pagal *Birknerą* ir *Fričą*) Žmogus ir gyvulys (t.). J. *Reinkė* (vertė *Pr. D.*) Metafiziški descedencijos patamsiai. Pr. *Dovydaitis* Leonardas da Vincis gamtininkas, technikas, išradėjas. L. *Vailionis* (viršelyje) Gamtos mokslo terminų reikalu — Cellula — akelė.

3-sis sąsiuvinys. (1923 Kaunas). M. *Mostauskis* Dotnavos Žemės Ūkio Technikumo Entomologijos Kabineto darbai 1921—1922. J. *Plassmann* (sul. Pr. Dovydaitis) Ar yra gyvenamų žvaigždžių. K. *Pakštas* Lietuvos klimatas. Pr. *Dovydaitis* Apie šiltas ir šaltas vasaras kitur ir pas mus. S. *Kolupaila* Lietuvos upių baseinai. Pr. *Dovydaitis* Iš kovų su žemės viršūne. *Šusteris* ir *kiti* (pagal Pr. Dovydaitis) Vulkanizmo reiškinių priežastys. J. *Elisonas* Iš Pabrėžos nespausdintų botanikos raštų. A. *Juška* Iš musų pasaulėvaizdžio istorijos. Pr. *Dovydaitis* Apie Koperniko giminę ir tautybę. V. *Vilkaitis* Dar del celės. Įvairenybės ir smulkmenos. Bibliografija (virš.).

„KULTURA" mokslo populerus žurnalas. Red. P. Bugailiškis. Šiauliai.

1923. N 1. Redakcijos žodis. V. *Čepinskis* Mokslas. J. *Elisonas* Regeneracijos reiškinys gyvulių valstybėje. Ig. *Končius* Pažinkime savo kraštą! V. *Tarasenka* Alko akmenys Trakų apskrityje. Jaunas *Pilietis* Demokratija ir koperacija. *Vaižgantas* Darbas ir vargas. Vl. *Putvinskis* Banga. Z. *Kuzmickis* Vestuvių drama. Vabzdžiai-ligų platintojai. *G. K.* Liaudies knygynai. Pajėgos ratas. Šilko gaminimas Japonijoje. Šis-tas.

1923. N 2. P. *Matulionis* Lietuvos kraštas, gamta ir turtai. J. *Elisonas* Regeneracijos reiškinys gyvulių valstybėje. *Vaižgantas* Lietuvių gyvybės pulsavimai literatūroje. Z. *Kuzmickis* Vestuvių drama. V. *Tarasenka* Senovė ir jos pažinimas. K. *Šimonis* Mūsų protėvių menas. J. *Vabalas-Gudaitis* Tautos sąvoka. *Kamenskis* Mintys apie mokslą. Dr. *J. Y.* Kur lemia mūsų istorija. Jonas *Kairiūkštis* Žmogaus kilmės problema. J. *Tomson* Šis-tas apie gyvybę kituose pasauliuose. Oro permainos ir vėjas. *G. K.* Mėgėjų teatras ir scenos įrengimas. *S. B.* Suaugusių švietimas ir epizodiniai kursai. Mokslo chronika. P. *Tarasenka* Lietuvos senovės paminklų rengiamojo tyrinėjimo programa. Kaip išlaikyti kultūrą.

1924. N 1. P. *Matulionis* Lietuvos krašto kalnuotumas. K. *Aleksa* Ar gyvuliai turi protą? P. *Avižonis* Apie vitaminus. *Epiktetas* Aukso mintys. *Lunkevičius* Žemės istorija. A. *Karalius* Materija. G. *Tisandje* Mokslo kankiniai. J. *Vabalas-Gudaitis* Kilmės sąvoka ir jos reikšmė tautiniam kolektyvui sudaryti. S. *Kolupaila* Lietuvos meteorologijos ir hidrografijos tyrinėjimo reikalu. *G.* Vienuolių valstybė Amerikoje. V. *R-nis* Laiškai savamoksliams. Mokslo chronika. K. *Jasiukaitis* Lietuvos geografija (šaržas).

N 2. Vasario m. Jonas *Kairiukštis* Gamtos mokslai ir filosofija. P. *Matulionis* Lietuvos dirvos. Ig. *Končius* Ūkininko dangus. K. *Aleksa* Ar gyvuliai turi protą. V. *Ruokis* Chimijos pagrindai. N. A. *Borodin* (v. J. Rančius) Gamtos mokslai ir jų taikinimas gyvenimui. K. *Erberg* (sulig M. Grigonis) Grožis ir Laisvė. Mokslo chronika.

„DAIGAI". **N 1.** Jaunųjų skaitytojų „Kultūros" priedas. H. V. *Longfello* Hiavata (v. K. Vairas). *Kaigorodov* Svajonės lapams krintant. N. *Lunkevičius* Žemės metraštis ir pirmieji jos istorijos amžiai. Jonas *Avižonis* Šis tas apie gelžkelio atsiradimą. V. *R-nis* Laiškai savamoksliams III. J. *Lizdeika* iš P. *Dirbti* — visa atsiekti. Žmogaus pastogė. K. *Jasiukaitis* Lietuvos geografija.

„LIETUVA" 1920 m. **N 1.** Lietuvių informacijos biuro Lausanoje apyskaita. Balys *Sruoga* — Laurui Stokai Gucevičiui paminėti. **N 2.** 1920 darbo metus pradedant. Žydų bendruomenių suvažiavimas. Apžvalga darbuotės belaisvių grąžinimo skyriaus prie Lietuvos pasiuntinybės Berlyne. **N 3.** Mūsų Steigiamasai Seimas. D. *Šidlauskas* — Kas daryti su pinigais? **N 4.** Rusų klausimo sudėty. Pildomojo lietuvių komiteto (Lausanoje) apyskaita. Lietuvių mokslo dr. Kauno skyriaus suvažiavimas. **N 5.** Mūsų mokyklų būtis. *Balys Sruoga* — „Aušrinė". **N 6.** Lenkams Dvinską paėmus. *Ž.* — „Ūkininkų Sąjungos" suvažiavimas. D. *Šidlauskas* — Žemės ir žemės ūkio klausimais. **N 7.** Laisvos prekybos reikalas. **N 8.** Žydų bendruomenės suvažiavimas. T. *Daugirdas* — Kaunas. Istorinė metmena. **N 9.** Realingi bokštai ir muilo burbulai. **N 10.** Vokiečių atstovybė Lietuvoj. **N 11.** Lenkų intervencija. A. *Rimka* — Žemės reformos komisijos statistikos davinių santrauka. **N 12.** Sentimentai politikoj su latviais. **N 13.** Kas destis su Mažąja Lietuva? A. *Morauskis* — Kaip atgaivinus mūsų degtinės pramonė? *Jablonskis* — Pasakėčios **N 14.** Steigiamasai Seimas ir nepriklausomybės pripažinimas. Amerikos lietuvių tautos tarybos darbuotės apžvalga. **N 15.** Kovos su bolševikais niuansai. D. *Šidlauskas* — Del mūsų degtinės pramonės. Lietuvos vandens keliai. **N 16.** Elsinkų konferencijai prasidėjus. **N 18.** Rytai ir vakarai revoliucingumo šviesoje. **N 19.** Naujas kursas vakaruose. **N 21.** Del mūsų krašto Apsaugos centro sutvarkymo. **N 22.** Elsinkų konferencija ir mūsų santykiai su lenkais. **N 23.** Linų sutarties prasmė. **N 24.** Mūsų emisijos reikalas. J. *Žadeika* — Namų statymas iš molio, žabų ir betono. **N 25.** Mūsų girių ūkis. **N 26.** Latvių spauda apie Lietuvą. Aukštųjų kursų atidarymas. **N 27.** Bolševybės pavojus ir mes. J. *Šeinius* — Skandinavizmas. **N 28.** Šio meto mūsų tarptautinė padėtis. J. *Šeinius* — Lietuva ir Skandinavijos valstybės. **N 29.** Del kun. Vasilčikovo dvarų žemės. **N 30.** Elsinkų konferencija. **N 31.** Popiežio pasiuntinys Kaune. A. *Morauskis* — Kaip išvengus mūsų ekonominių ir finansinių sunkenybių. **N 33.** Dr. Vl. *Kairiukštis* — Medicinos kursus pradedant. **N 34.** Prancūzų oficiozas apie Lietuvą. *Simas V.* — Lietuvos laivyno reikalu. **N 35.** Čekai, Slovakai ir mes. **N 36.** Padėtis del bolševikų. Raseinių apskr. mokytojų konferencija. **N 37.** P. Klimas — Trumpa vasario m. 16 d. istorija. Karininkas *S-tis* — Pirmas kareivis... armija. *Dr.* — Mažoji Lietuva ir mūsų nepriklausomybė. Juoz. *P-jis* — Verstinės literatūros reikalu. **N 38.** *R. Str.* — Priespaudoj gimstant... **N 40.** Taikos su bolševikais reikalu. A. *Steponaitis* — Vaikų šelpimo Sąjunga. **N 41.** Pr. *Ysakas* — Del žemės reformos klausimo. J. *Čepėnas* — Lietuvos miškų reikalu. **N 42.** O. *Finkelšteinas* — Del sugriautų Lietuvos miestų ir miestelių statymo. **N 43.** *Pa. Kas.* — Čekų literatūros istorijos trupiniai. **N 44.** Del lenkų darbuotės ir planų. **N 45.** Deliai rinkimų teisės kariškiams. Taikos sutartis tarp estų ir rusų. **N 47.** Klaipėdos kraštas. *Erškėt Radastas* — Bėglys (eilės). **N 48.** Iš mūsų ekonominio gyvenimo uždavinių. Lietuvių tautos taryba Krokuve. **N 51.** Dr. J. *Šliupas* — Darbas ir turtas. **N 52.** E. *Kubilius* — Klaipėda. **N 53.** J. *Žemgulys* — Ar reikalinga yra visuotina gydytojų mobilizacija. **N 54.** E. *Kubilius* — Lietuvos miestai ir miesteliai ir jų atstatymas. **N 55.** Dr. *N. F.* — Tautinė žydų autonomija Lietuvoj. Pr. *Mš.* — Mokyklų ir mokinių skaičius. **N 59.** Padėtis Klaipėdos krašte. **N 61.** Latvių spauda apie Lietuvą. **N 62.** Lietuvos farmaceutų suvažiavimas. **N 63.** Lenkų darbuotė Lietuvoj. **N 64.** Kariuomenės švietimo reikalu. **N 66.** Didžiajai ir mažajai Lietuvai susijungiant. **N 69.** D. *Šidlauskas* — Koperatininkų suvažiavimas. **N 74.** Žydų rusicizmas Lietuvoj. **N 75.** Iš žydų gyvenimo Latviuos ir Estuos. Ign. *Sruoga* — Medžiaga žemės mokesnių sutvarkymo reikalu. **N 78.** Dar del 1772 m. Lenkų sienos. **N 80.** Lietuvos taika su Rusija. Savivaldybių atstovų suvažiavimas. **N 84.** *Saviškis* — Mūsų gyvenimo anomalijos. Lietuvių latvių susiartinimo reikalu. P. *Mš.* — Mokytojų darbo atlyginimas. **N 85.** J. *Šeinius* — Lietuva Skandinavų spaudoj. *Ex Mormorando* — Sostinės teatrai. **N 86.** Iš Čekų Slovakų etnografijos ir kultūros reiškinių. **N 87.** Ekonominių ir finansinių Baltijos ir kitų kaimynių valstybių darbuotųjų pasitarimo ir bendradarbiavimo reikalu. **N 89.** T. Naruševičiaus misija. A. *Narušis* — Del taikos su bolševikais. J. *Turčiniškis* — Minia ir poėtai (eilės). **N 90.** Latvių Lenkų kombinuotė. Nepriklausomos Kaukazo valstybės. **N 93.** Švedų socialdemokratai. **N 94.** Dr. *Šliupas* — Valstybė. **N 95.** Estų krašte. **N 96.** Darbas ir menas. E. *Kubilius* — Prekybos ir pramonės parodos. **N 97.** Vyt. *Petrulis* — Rusų pinigų kursas Lietuvoj. **N 98.** Sodžius ir degtinė. **N 100.** Lenkų intendantūra Lietuvoj ir ūkininkai. A. *Janulaitis* — Žmogžudybė ar nelaimė. **N 101.** Iš apskričių gydytojų suvažiavimo. **N 102.** Lenkų kovos ir Santarvė. J. *Švaistas* — Skausmas sužydo. **N 105.** Steigiamasai Seimas ir Mažoji Lietuva. **N 106.** Amerikos lietuviai ir Steigiamasai Seimas. **N 107.** Steigiamojo Seimo atidarymo šventė. **N 109.** A. *Morauskis* — Pasaulio pastangos ekonominėm ir finansinėm karo metu sunkumam sutvarkyti. **N 110.** Lietuva de facto ir de jure. **N 112.** *P. S.* — Scenos ir dailės pažinimo reikalu. *Z.* — Tautos gyvata. **N 114.** Amnestijos reikalu. *A.* — Del dvarų, esamų Vyriausybės žinioj. **N 117.** Lietuvių ir lenkų susiartinimo reikalu. **N 118.** Taika su Rusais. **N 119.** Rusų nacionalizmas. *J. V.* — Del miesto puošimo. **N 125.** J. *Šeinius* — Švedų ir Baltijos pajūrio valstybių nepriklausomybė. **N 127.** V. *Girlanda* — Klaipėdos šalies ir D. Lietuvos ekonominiai reikalai. **N 129.** *N.* — Rusų žandarų šnipai 1908 m. Lietuvoj. **N 132.** J. *Šeinius* — Musų užsienio politikos uždavinys. **N 134.** Lenkų lietuvių klausimas ekonominių galimybių akyvaizdoj. **N 136.** Koperatyvų organizuotės reikalu. Lietuvių taikos delegacijos su Rusais kelionė į Maskvą ir derybos. **N 137.** Degtinės reikalu. A. *Fuksas* — Venerinių susirgimų profilaktika. **N 138.** A. *Morauskis* — Apie mūsų Steigiamojo Seimo darbų sutvarkymą. *XX.* — Kratykimės nuo rusų rublio. **140 N.** A. *Morauskis* — Lietuvių ir Latvių susiartinimo medžiaginiai pagrindai. **N 141.** Lietuvos Šaulių sąjungos suvažiavimas. **N 142.** Lenkų universitetas Vilniuje. **N 143.**

Streikų laisvė ir laukų darbymetė. N 144. Dr. *Vaiciuška* — Sveikatos bei socialinės apsaugos klausimas Lietuvoj. N 145. Padėtis del Vilniaus. N 147. *B. L.* — Lietuvos koperacijos bendrovių sąjungos organizuotės reikalas statistikos šviesoje. N 151. *Ingelevičius Vladas* — Centrinė sanitarijos įstaiga ir kariuomenė. N 152. D. J. *Blynas* — Žemės reformos įstatymo sumanymas. N 154. Rusų rublio ir brangymečio reikalu. N 155. Pr. *Ysakas* — Prezidentas ir jo teisės. N 156. Jonas *Šimkus* — Mūsų užsienio prekyba. N 160. Step. *Bilevičius* — Žemės reformos pamatiniai dėsniai. N 162. Lietuvos ūkio atstatymas. J. *Šeinius* — Tarptautinė kalba. N 163. Bežengiant į atvaduotas vietas. A. *Morauskis* — Baltijos pajūrio valstybių konferencija Latviuos. N 164. Del Vilniaus evakuotės. N — „Anarkistai ir komunistai" Kaune 1905—1909 m. N 166. V. *Zakarevičius* — Lietuvos koperatyvų banką steigiant. N 167. Perspektyvos Vilniuj. N 170. *Pratapas* — Rūpinkimės gamintis cukraus. N 171. Kaip nusikratyti rusų popierinių pinigų? N 172. Lietuvos taikos sutartis su Rusija. N 176. Iš lietuvių bolševikų darbuotės. J. *Budreckas* Del p. Blyno žemės reformos įstatymo projekto. N 177. Šveicarai ir Lietuva. N 178. *Aš* — Kūdikių mirtingumas. N 179. E. *Kubilius* — Vilnius — Lietuvos sostinė. N 182. Lietuvių Lenkų sienų klausimu. D. *Šidlauskas* — Išvaduotos Lietuvos maitinimo klausimu. N 183. Del Lietuvos sienų su latviais. N 185. *K.* — Ties Vilniaus vartais. *J. K.* — Georgijos respublika. J. *Šeinius* — Mūsų valstybiniai ženklai. N 187. A. *Saurusaitis* — Linai. N 189. Iš lietuviškos Gardino ir jų apielinkių praeities. N 191. Del rinkimų atvaduotose vietose. N 193. *Mikolaitis* — Keli iš mūsų dvarų praeities bruožai jų išpirkimo ar konfiskavimo klausimu. P. *Galaunė* — Iš vieno XVI šimtmečio Lietuvos žemėlapio istorijos. N 194. *M. P.* — Muzikos pajėga kaip menas gydymui. N 196. V. *Krėvė* — Saulės daina. N 99. Kalvarijos derybos. N 200. *M.* — Baltijos valstybių finansų ir kredito politikos kryptis. V. *Petrulis* — Naujas vokiečių markės kritimas. J. *Pronskus* — Pavėlavęs rusų nacionalizmas. N 202. *Gobis* — Svetimosios kalbos ir gamtos mokslas mūsų mokyklose. A. *Jakštas* — Esperanto kalba po karui. N 203. Miestų ir apskričių savivaldybių suvažiavimas. N 206. E. *Kubilius* — Statyba miestuos, miesteliuos ir kaimuos. N 207. A. *Morauskis* — Baltijos pajūrio valstybių Rygos konferencijos tautos ūkio komisijos darbai. N 211. Derybos Suvalkuos. E. *Kubilius* — Miestai ir socialė apsauga. N 212. Naujas pavojus. N 214. Lietuvių lenkų klausimas Tautų Sąjungoj. N 218. A. *Morauskis* — Rygos konferencijos finansinių klausimų svarstymo vaisiai. N 222. *Vaižgantas* — Virkšnoms ir virpšoms atminti. M. *Krupavičius* — Tautos atsparumas — mūsų laimėjimas. *Paradoksas* — Tautos misija. N 224. P. *Kasiliūnas* — Lietuvos agronomų sąjungos reikalu. N 226. Mykolas *Biržiška* — Jausmai ir protas. *Ignas Jonynas* — Kaip buvo apleistas Vilnius. N 232. Ką pasakoja pabėgėliai iš lenkų belaisvės. *G. V.* — Daugiau raitelių. *Bl. Bl.* — Spalių 8 d. N 234. D. *Siemaška* — Gudų balsas. N 235. Del Želigovskio siūlymų. Legioninkų teroras. N 236. Salies ūpas ir gynimos reikalais. N 238. Italų atstovas Sala Umberto apie Lietuvą ir Italus. *Z. Ž.* — Vilniškės „valdžios" darbuotės programa. N 239. Del plebiscito. N 242. Karas ir darbas. N 243. Lenkų ūkio ir finansų padėtis. N 245. *Lietuvis* — Lietuvos ir Latvių sienų klausimu. *Vilniaus Kelmas* — Del tolerancijos. N 246. Eiropos galybės probėma. N 247. Lenkiškasai „plebiscitas". Akselrodas apie Rusus ir Lietuvą. N 250. Ką lenkai mums gali duoti su jais federaciją padarius? N 251. *Pa-is* — Nauja kryptis Latviuos? N 252. Krimas. N 253. A. *Rimka* — Lenkų socialinė ir ekonominė padėtis. N 254. Tautų sąjungos kontrolės komisijos uždaviniai. N 256. Lenkams prisipažinus prie Želigovskio. Faktinė medžiaga Želigovskio avantiūroje. N 258. P. *Galaunė* — Kurių Lietuvos turtų esama Rusuos. N 261. Del Vilniaus universito. N 262. Del priėmimo į Tautų Sąjungą. N 264. Vl. *Pauliukonis* — Lietuvos geležinkelininkų sąjunga. N 265. *NN.* — Neitralinė zona ar demarkacijos linija ir lenkų teroras. Kovos del Giedraičių. N 266. *M. B.* — Punskas nuo amžių Lietuvos dalis. N 267. *Pilietis* — Del paskolos realizavimo. Vilnius, Kaunas ir Lietuvos lenkai. N 269. Suvalkų miesto likimo klausimu. N 270. A. *Spaknis* — Aukštojo mokslo reikalu. N 271. Žaislas ar provokacija? D. *Šidlauskas* — Valstybė ir tautos stiprybė. N 274. Simptomatingi dokumentai Vilniaus klausimu. Dr. V. *Lašas* — Skolų likvidavimo problema. Nauja Klaipėdos krašto direktorija. N 276. Derybos Ženevoj ir lenkų informacijos. N 277. A. *Vabalas* — P. O. W. byla. N 278. J. *Šeinis* — Dar kartą užsienio informavimas. N 279. Lietuviška valio Italams. D. B. *Pratapas* — Arklių mobilizacija ir šalies gerovė. N 281. A. *Spurga* — Teismo sutvarkymo reikalu. N 282. *Vaižgantas* — Kvirinalas ir Vatikanas. J. *Vabalas-Gudaitis* — Kalėdų šventės kilmė. *Vaižgantas* — Adomas Jakštas. St. *Dabušis* — Jonas Jablonskis. Povilo Matulionio 60 metų sukaktuvėms. Faustas *Kirša* — Vaižgantas — kun. Juozas Tumas. *J. J.* — Terminų dalykas. N 283. Kariuomenės 2-jų metų sukaktuvės. A. *Staselis* — Del žemės reformos Lietuvoj. N 284. Italai Lietuvos reikalai ir Tautų Sąjunga. N 285. Lietuvos reikalo chronologija tautų sąjungoj.

1921 m. N 1. Aps. V. *Kraučiūnas* — Kelios dienos Estuose. N 2. Su Vilniaus mintimi į 1921 metus. P. O. W. byla. N 3. Įdomi kelionė. *A. R.* — Laiškai iš Vokietijos. N 4. Dr. V. *Kairiūkštis* — Vilniečių patriotizmas. N 5. Žydų reikalu. N 6. Vl. *Natkevičius* — Estų Riikogui susirenkant. Tautų Sąjunga ir mūsų klausimas. N 7. Skandinavai ir mes. N 8. Labdariai Danai-Lietuvai. N 9. *Apstas* — Laiškas iš Varšuvos. N 10. Etinis pradas santykiuos su Lenkais. P. *Šalčius* — Kopeacija Lietuvoj 1920 m. N 12. Vatikanas neigia Lietuvos valdžią. *A. R.* — Aukštosios Silesijos anglys ir nusigin. klausimas. N 13. *Veitas* — Žemaičių arkliai. N 16. *Vaižgantas* — Pernykštė dailioji mūsų literatūra. *A. R.* — Skundai del parlamentarizmo. N 17. *Šimkus* — Ekonominė mūsų žemės ūkio ir gyvulių ūkio padėtis. N 20. *S. J.* — Koperacija, kaip Liet. valstybingumo pagrindas. Albinas *Rimka* — Ūkio ir finansai 1920 metais. N 24. J. *Šimkus* — Trumpa Lietuvos prekybos ir pramonės apžvalga 1920 met. Pr. *Mš.* — Švietimo reikalai 1920 metais. N 25. A. *Kelmutis* — Antibolševistinių rusų svajonės. Prof. Gogelis apie gyvulių maro pavojų. N 26. A. *Moravskis* — Kaip naudoti sovietų Rusų taikos sutartimi gautus Lietuvai miškus? N 31. *A. H.* — Žemės reformos rengimo baigiamoji fasė. *Šeinius* — Nedarbas ŠvedUos. J. *Savickis* — Skandinavija. N 32. *Jodelė* — Lietuvos durpynų tyrinėjimas. N 33. Iš mūsų derybų su lenkais. J. *Maželis* — Milicijos reforma. N 36. *Savickis* — Kopenhaga — prekybos bazė. *Ggl.* — Kongresas gyvulių maro reikalu. N 37. Ketvirtasis vasaris. Dr. *Mečislovas Dukšta* — Mūsų teisybei ap-

ginti. Del mūsų santykių su Vatikanu. **N 39.** J. *Jaras* — Apie miliciją. A. *Rimka* — Mūsų ūkio ir finansų reikalai. J. *Šeinius* — Moters ir vyro lygybė ŠvedNOS. **N 41.** „Didžiosios Lietuvos" projektas. A. *Babianskis* — Didžioji Lietuva. **N 42.** Pulk. *Kleščinskis* — Lietuvos kariuomenės karo istorijos vaizdas. **N 44.** Profesinių sąjungų reikalu. J. *Stumbras* — Spaustuvės darbininkų reikalu. **N 45.** Tarptautinė veterinorių konferencija Kaune. **N 46.** Mūsų importo uždaviniai. *A. V.* — Smulkusis ar stambusis ūkis. J. *Jablonskis* — Del mūsų kalbos terminų. **N 48.** *A. M.* — Lietuvos žemės reform. finansinė pusė. **N 51.** Biudžetas ir monopolis. **N 53.** Prancūzų lenkų sutartis. **N 54.** *Ps.* — Pereitų 1920 m. derlius. **N 56.** Mūsų tremtinių ir jų turtų grąžinimas iš Sovietų Rusijos. V. *Zakarevičius* — Del bendrųjų pajamų mokesnio įstatymo. **N 57.** Miško klausimu. **N 58.** V. *Saldinis* — Koperacijos idealas. **N 59.** Lietuva ir jos tarptautinės pareigos. **N 61.** *X.* — Kietos valdžios mėgėjui. **N 62.** Ar reikalinga mums kantonų sistema. **N 63.** *Marininkas* — Del Klaipėdos srities. **N 64.** Del sienų su Latviais. Inž. *Jodelė* — Durpių destiliacija ir azoto trašų gaminimas. **N 65.** Ekonominė padėtis Europoj. **N 66.** *Ris* — Visuomenės akcija susiprasti. *X.Y.Z.* — Mokslo judėjimas Lietuvoje 1920 m. **N 67.** Inž. S. *Radzevičius* — Elektros pramonė Lietuvoje. *Dobilas* — Sunku barti. **N 68.** A. *Rimka* — Žemės reformos belaukiant. **N 69.** Gruzinų laimės faktai. **N 70.** *X.* — Lietuvos Mokytojų kongresas. **N 74.** Darbo drausmė. Del rusų kalbos teismuose. **N 75.** A. *Babianskis* — Istorijos ir teismo tragedija. **N 76.** Blaivus balsas Amerikoje. **N 78.** *X.* — Provokacija ar neišmanymas. **N 80.** A. *Babianskis* — Konferencijai besiartinant. **N 81.** Savivaldybių rinkimai. **N 82.** Estų Misija Kaune. **N 83.** Sunkiausias komunizmo periodas. Estų pramonininkai Kaune. **N 84.** J. *P-jis* — Trečias Armijos švietėjų suvažiavimas. Ekonominis susiartinimas su estais. **N 85.** Pasėlis 1921 m. balandžio 10 d. **N 86.** Aukštieji karininkų kursai. **N 88.** Inž. *Jodelė* — Sūraus vandens šaltiniai Lietuvoje. Inž. Ant. *Graurogkas* — Dar del kokso ir durpių. **N 90.** V. *Pakirsnietis* — Koperatyvų suvažiavimas. **N 91.** Del Lenkų kolonizacijos politikos. K. *Būga* — Lietuvių kalbos žodyno red. pranešimas. **N 92.** Ekonominė Latvių padėtis. **N 93.** Dar del buvusių Rusų skolų. *A. R.* — Gegužės 1 d. pavojus. **N 94.** Iš Lietuvos Misijos darbuotės Amerikoje. **N 96.** P. *Ruseckas* — Pas lenkus Karaliaučiuj. **N 97.** A. *Gintautas* — Laiškai iš Varšuvos. **N 99.** *A. R.* — Kiek atseina pavėlavimas. **N 100.** J. *Laucevičius* — Iš „krivulių" krašto. **N 101.** Raud. kryž. kongresas Ženevoj. **N 102.** Kelionė į Latvius ir Estus. **N 103.** *A. R.* — Kai kurie parlamentarizmo papročiai. **N 105.** P. *Tarulis* — Mėlynos kelnės. *A.R.* — Šis-tas apie markę ir auksiną. **N 109.** Precedentas lietuvių lenkų nesantaikai išspręsti. *J. N. S.* — Reakcijos „teisybės" ir „darbų" metodai. *A. R.* — Laiškai iš Vokietijos. **N 110.** *A. R.* — Visuomenės ūkis ir finansų padėtis. **N 111.** Sapiehą palydint. **N 114.** Del Utenos bolševikų organizacijos bylos. *Br.* — Žemės reformos tikslas. *A. R.* — Ekonominės perspektyvos. **N 114.** *Br. T.* — Būtinos žemės reformos sėkmingumo sąlygos. **N 115.** *El.* — Skaičiai apie Klaipėdos kraštą. **N 117.** Latvių ir Estų laikraštininkai Kaune. *Posa* — Laiškai iš Briukselio. **N 118.** Pabaltijos laikraštininkų pasitarimas Kaune. **N 120.** A. *Janulaitis* — Lietuvos socialdemokratų partija kryžkelėj. **N 121.** A. *Rimka* — Laiškai apie žemės reformą. **N 123.** Tremtinius grąžinant. **N 125.** J. *Bagdonas* — Vilniaus sritis. **N 126.** Del Latvių kabineto krizio. **N 127.** *B. N.* — Briukselio derybų turinys ir galas. Koperacijos išsivystymas Danijoje. **N 128.** Čekų-Slovakų žemės reforma. Major. *Žadeikis* — Amerikos lietuviai ir jų reikšmė Lietuvos atstatyme. **N 129.** *A. R.* — Nauji vokiečių politikos rūpesniai ir uždaviniai. **N 130.** J. *Kerm.* — Apie publicistus ir laikraštininkus. *N.* — Iš mūsų reikalų Angluose. **N 131.** Pr. *Mš.* — Pradedamojo mokslo reikalu. **N 132.** V. *Sidzikauskas* — Nemuno internacionalizavimo klausimu. **N 134.** Nauja Sovietų Rusų ekonominė politika. **N 135.** Lenkijos Konstitucija. **N 136.** A. *Moravskis* — Mūsų linų pramonės reikalai. **N 137.** *M. R.* — Didžioji politika ir Mažoji Azija. Iris *Gedainis* — Laiškai iš Skandinavijos. Lenkų valstybės ūkis. **N 138.** Inž. *Jodelė* — Lietuvos gipsas ir jo naudojimas. **N 140.** J. *Kermošius* — Apleistoji nedalia, **N 143.** A. *Moravskis* — Žmonių ekonominis valdymasis. **N 145.** P. *Ruseckas* — Pasvalys ar Biržai. **N 146.** *A. R.* — Kai kurios vokiečių būdo savybės. **N 148.** *A. R.* — Savo namų ir piliečio teisių reikalu. **N 149.** Del St. Seimo Lenkų frakcijos sukelto skandalo. Kareiviai į visuomenę universito reikalu. **N 150.** M. Biržiškos byla „Litvos Srodkovos" teisme. **N 151.** *Ne maska* — Laiškai iš okupuotos Lietuvos. Inž. *Jodelė* — Geležies gaminimas Lietuvoj prieš šimtą metų. **N 152.** Politinis krizis Suomiuose. **N 153.** Targovicų didvyrių pavyzdis. Albanų byla Tautų Sąjungoj. K. *Gineitis* — Tautų sąjungos šventė. **N 156.** *Jašinskas* — Gyvulių prekyba. V. *Vilkaitis* — Botanikos vadovėliai. **N 157.** *Kaunietis* — Mūsų miesto ūkis ir sabotažas. *Juodvarnis* — Pastabos del P. Hymanso projekto. **N 158.** Kemal Paša ir mes. **N 159.** Pabaltjūrio sąjungos realizacija. **N 160.** Del p. p. Hymanso ir Babianskio projektų. *Provincijos „Diplomatas"* — Laiškai apie mūsų bylą su lenkais. *M. Š. P.* — Latvių universitetas. **N 161.** Opozicija ir teisybė. **N 163.** Linų gamintojų pasitarimas. A. *Karalius* — Proletariato diktatūra ir kultūra. Prof. *Gogelis* — Reikalingumas įsteigti veterin. institutą Lietuvoj. **N 164.** A. *Saurusaitis* — Linų supirkinėjimas. **N 165.** Rusų tragedija ir mūsų uždaviniai. **N 166.** Talino konferencija. **N 167.** Dr. *Jokantas* — Palangos pajūris. Latvių paroda Rygoj. **N 172.** *A. R.* — Kaitros, markė ir A.-Silezija. **N 173.** D. *Semaška* — Gudų klausimu. **N 176.** *Krikščiūnas* — Kainos Lietuvoj ir mūsų žemės ūkio padėtis. **N 177.** *V.* — Valstybinio apdraudimo tikslai. **N 181.** Pr. *Dail.* — Ar ne mūsų pačių kaltė. Lenkų „kresų" kolonizavimas. **N 182.** *C.* — Rytų Prūsai ir Lietuva. Laiškai iš Čekoslovakijos. **N 183.** Lietuvių spaudos reikalu. A. *Saurusaitis* — Savos valiutos reikalu. A. *Karalius* — Lietuva ir revoliucija. **N 184.** A. *Babianskis* — Artimiausios perspektyvos. A. *Karalius* — Žodis apie raudonąjį terorą. **N 185.** Žydai ir lenkų armija. **N 186.** A. *Janulaitis* — Iš mūsų konstitucinės teisės teorijos ir praktikos. *Ps.* — Prof. Niemi apie Lietuvą. **N 187.** Vilniaus baisenybės. **N 188.** Šveicarijos pripažinimo reikšmė. T. *Naruševičius* — Iš mūsų santykių su prancūzais istorijos. **N 189.** Švietimo klausimas. A. *Janulaitis* — Del mūsų spausdinių brangumo. **N 190.** Latvija ir Lenkijos Lietuvos konfliktas. Vl. *Dubas* — Laiškai iš Italijos. **N 191.** Aukštieji Latvių svečiai Kaune. Apie Latvių finansus. **N 192.** Rusijos badas ir Baltijos pajūrio valstybės. *Ak-matė* — Mokytojų ekskursija Estuos. **N 193.** Dr. Albert *Senn* — Lietuva ir Šveicarija. In. J. *Graurogkas* — Del teknikos skyriaus būsimam universite. **N 196.** *M. N.* — Kaip

lenkai naikina liet. įstaigas Vilniuje. **N 197.** Estija ir Lietuva. P. *Ruseckas* — Archajologijos komisijos kasinėjimas. **N 199.** X Tarptautinės koperatyvų sąjungos kongresas. **N 200.** Lietuvos universito reikalu. *A-tė* — Vaikų prieglaudų dirbinių paroda Kaune. **N 201.** Hymanso projekto tekstas. **N 205.** Žemaičių vyskupijos 500 m. sukaktuvės. VI. *Dubas* — Dantė. **N 207.** *R.* — Rusų šelpimo reikalu. **N 208.** Kilnojamos žemės ūkio parodos. *A. R.* — Neramumai ir padėties neaiškumai. **N 209.** Vilnius ir Baltija. K. *Šilinskis* — Žemės skirstymas į rūšis. **N 210.** *G. N.* — Rusų sfinksas. *P. S.* — Žemės klausimas Italijoj. **N 212.** Užsienis Vilniaus klausimu. **N 214.** Lietuva priimta į Tautų Sąjungą. **N 217.** *A. A.* — Iš Čekų-Slovakų respublikos. **N 218.** Voldemaras ir rinkimų kompanija. *M. Š. P.* — Apie žemės reformą Estuose. **N 219.** Valiutų vėtra. **N 220.** Skandinavai — draugai. *sP.* — Pirmasai Lietuvos gydytojų suvažiavimas. *M. Š. P.* — Estų ekonominė padėtis. **N 222.** Milicijos šventė. **N 223.** Naujas lenkų kabinetas. *V. V.* — Laiškai iš Anglijos. **N 224.** Mūsų klausimas Tautų Sąjungoj. P. *Ruseckas* — Į užmirštuosius bei paniekintus. **N 225.** Lietuvių ir Lenkų santykiai faktų šviesoj. *M. Š. P.* — Latvių valstybės sienos. Tautų Sąjungos Paktas. **N 226.** A. *Rimka* — Čekijos ūkio ir finansų padėtis. Savivaldybių atstovų suvažiavimas. **N 227.** M. *Šalčius* — Olandų pripažinimas Lietuvos de jure. Vilniaus klausimas Lenkų seime. **N 228.** Ginkluotas lietuvių įstaigų puolimas Vilniuje. **N 229.** Vandalų darbo aukoms. **N 231.** *M. N.* — Lenkai ir Vilniaus problema. **N 233.** Aukštoji Silezija ir mes. **N 234.** Karžygių šventė. Sveikatos reikalų tvarkymas Lietuvoj. **N 236.** Suomiai ir Pabaltjūris. **N 237.** Del represijų Vilniuj. **N 238.** Lietuvos ir Skandinavijos politiniai santykiai. **N 241.** Lietuvių lenkų santykių perspektyvos. **N 242.** A. *Rimka* — Apie žemės reformą Čekijoj. **N 243.** Pr. *Dailidė* — Sovietų rublio „emansipacija". Trumpa mūsų bylos istorija Tautų Sąjungoje. **N 244.** *Ne invalidas* — Vienas skaudžių klausimų. **N 245.** *M. R.* — Del mūsų kultūros turtų grąžinimo iš Rusų. **N 246.** Želigovskis ir Tautų Sąjunga. *A. R.* — Sprendimas del Aukštosios Silezijos ir markės kursas. **N 248.** A. *Babianskis* — Naujoji stadija. P. *Ruseckas* — Amatų mokykla invalidams. **N 249.** *Nemo* — Ekonominė politika ir brangymetis. **N 250.** Aplink Klaipėdos kraštą. **N 251.** *S. K.* — Sienos tarp Lietuvos ir Latvijos tiesimas. Dr. *V. T.* — Gydytojų statistika Lietuvoj. **N 252.** Del markės kritimo. Pr. *Dail.* — Vašingtono konferencija. *A. M.* — Ekonominis Estų sustiprėjimas. **N 253.** P. *Rus.* — Karo Muzėjų aplankim. **N 254.** Brangymetis ir markės kritimas. **N 257.** Dr. M. *Nasvytis* — Iš valstybinio higijenos bakteriologijos instituto darbuotės. *Paparonis* — Rigoleto. **N 259.** A. *Rimka* — Del mūsų valiutos reformos. **N 261.** Evakuacijos farsas. Pr. *Dail.* — Angora, anglai ir prancūzai. **N 262.** Del rusų-lenkų santykių. *V. M.* — Lenkų valdžia ir Vilniaus seimas. **N 263.** Mes ir Vilniaus seimas. Dr. *V. T.* — Latvijos sveikatos reikalai. Dr. *Tumėnienė* — Aboliucionizmo reikšmė kovoj su prostitucija. **N 265.** Naujas seimas ir Varšuva. A. *Rimka* — Del mūsų valiutos reformos. Pr. *Dail.* — Del Klaipėdos krašto. **N 266.** *S. K.* — Siena tarp Lietuvos ir Latvijos. **N 267.** Ekonominė R. Prūsų padėtis. **N 268.** *M. Š. P.* — Latvių valstybės 1921—22 m. biudžetas. *S. P.* — Viena diena pafrontėj. **N 269.** Del pasikėsinimo. Pr. *Dail.* — Iš Vašingtono konferencijos. **N 270.** Vilniečių nuomonė. **N 271.** J. *Vaitiekaitis* — Politinė padėtis tolimuose rytuose. **N 272.** Lenkija ir istorijos dėsniai. **N 273.** Santarvė pavojui. J. *Gintautas* — Iš klajojimų po Lenkiją. **N 274.** Hymanso projektas atmetamas. Specialistų žodis žemės klausimu. St. Šilingas apie savo suėmimą. **N 275.** A. *Rimka* — Ir kritikai turėtų žinoti ką kalba. **N 276.** Vidaus frontas. A. *Rimka* — Kainos Lietuvoj ir Vokietijoj. **N 277.** Tautų Sąjunga ir Vilniaus Seimas. A. *Rimka* — Pinigų vertybės sumažėjimo priežastys. **N 279.** Lietuvių spaudos reikalu. **N 280.** B. *Ambrozevičienė-Kukuškina* — Iš 1863 m. ištrėmimo istorijos. Airių sutartis su Anglais. **N 281.** A. *Rimka* — Dar apie biržą ir pinigų kursą. **N 282.** Meištavičiada. M. *Valeika* — Veterinorių klausimu. **N 283.** Talino konferencija. Plastikos meno reikalai Lietuvoj. **N 284** Naujos lenkų pastangos Pabaltjūry. Fašistų kongresas. **N 285.** Vyriausybės deklaracija Vilniaus seimo klausimu. R. *Janulaitis* — Universito reikalu. Kun. J. *Koncevičius* — Mūsų tremtiniai ir pabėgėliai Rusuose. **N 286.** Lenkai ir Meištavičiada. Dr. *Blesch* — Reparacijų klausimas. K. *Sąmajauskas* — Armijos teismas kaipo kasacijos instancija. **N 287.** Lietuvos kariuomenės šventė. **N 289.** Teisės terminai. **N 291.** *N-s.* — Klaipėda. **N 294.** Vyriausybės deklaracija Vilniaus seimo klausimu. A. *Steponaitis* — Archyvai ir knygynai.

„LIETUVIŲ TAUTA" Knyga III Dalis 2 (1920—1922). Vilniuje 1923. Dr. J. *Basanavičius* Seniausias lietuvių kalbos paminklas. J. *Basanavičius* Lietuvių kalba archaiologijos ir etnografijos šviesoje. *J. B.* XVII šimtmečio lietuvių kalbos paminklas. Adalbertas *Srba* Iš Lietuvių kalbos sintaksės srities. Dr. J. *Basanavičius* Akmens ir vario bei žalvario kultūra lietuvių dainose ir pasakose. J. *Basanavičius* Dėlei žynio Ilgio. J. *Basanavičius* Ką lietuvių dainos žino iš Lietuvos ir kitų kraštų geografijos bei etnografijos. Jonas *Žilius* Lietuviai Gardino krašte. J. *Basanavičius* Apie obuolį lietuvių dainose bei pasakose ir vestuvių apeigose. M. *Slančauskas* Šiauliškių vestuvių dainuškos ir talaluškos. A. *Srba* Prie „Seniausio lietuvių kalbos paminklo". Kun. A. *Rudzis* Vilniaus krašto dzūkų būrtai, patarlės, mįslės ir žaidymai. Dr. Jurgis *Šlapelis* Mįslės, surinktos Lazūnų parapijoje 1923 m. rugpiūčio mėn. Vlad. *Sakavičius* Nicolaus Hussovianus, kaipo pirmasis lietuvių humanistas. *J. B.* Iš Lauryno Ivinskio korespondencijos. Prof. Tadas *Ivanauskas* Bekojai šliužai (Reptilia) Lietuvoje. Iš Lietuvių Mokslo Draugijos kronikos.

„LIETUVOS MOKYKLA" 4 ir 5 sąs. 1922 m. Balandžio ir gegužės m. Juozas *Gobis* Psichologinio vaikų religijos pažinimo bandymas. Iz. *Tamošaitis* Försterio socijalinė pedagogija. Juozas *Gobis* Seksinis vaikų auklėjimas. V. *Mažonavičius* Darbo principas mokykloje. *Mokytojas* ir D. *Ž-tė* Mokyklos gyvenimo balsai. *Rygiškių Jonas* Nauja draugija. Knygų aprašymai. Apžvalga. Iš užsienių (iš Čekijos-Slovakijos ir Italijos).

6 ir 7 sąs. Birželio ir liepos m. M. *Krupavičius* Demokratybės auklėjimas. J. *Gobis* Vaikų idealai. M. *Vikintas* Mišriųjų mokyklų klausimu. Mokyklos gyvenimo balsai. M. *Žiūraitis* Mokymo vaizdingumo priemonės. *D. Ž-tė* Bausmė — pykčio vaisius, o įrodymas — pataisymas. J. *Strimaitis* Taigi ir keiskim taktiką (del santikių su profesininkais). Knygų aprašymai. Ona *Skeirytė* Lietuvos mokyklos vargai Trakų žemėje rusų laikais. Apžvalga. Mūsų mirusieji. Iš užsienių. Švietimo reikalai lietuvių laikraščiuose. S. *Tijūnaitis* Medžiagos antialkoholinėms pamokoms reikalu.

8 ir 9 sąs. Rugpiūčio ir rugsėjo m. M. *Krupavičius* Demokratybės auklėjimas. J. *Gobis* Vaikų idealai. Just. *Strimaitis* Dainavimo mokymas ir jo programa. J. *Vilkaitis* Gamtos mokslai mūsų aukštesniojoj mokykloj. *Pr. D.* Don Bosco — jaunimo draugas ir auklėtojas. Apžvalga. Mūsų mirusieji. Iš užsienių. Švietimo reikalai lietuvių laikraščiuose pereitais metais.

10—11 sąs. Spalių ir lapkričio m. V. *Arminaitė* Blaivaus jaunimo auklėjimo reikalu. M. *Krupavičius* Naujos mokyklos beieškant. D. *Ž-tė* Delko ir kaip reikia lavinti širdis. A. *Krasuckas* Liaudies mokytojai. J. *Strimaitis* Mokytojai ir pavasarininkai. Just. *Strimaitis* Dainavimo mokymas ir jo programa. Knygų aprašymai (J. Stonkus apie Smetoną, S. Tijūnaitis apie Angelą Sargą). Apžvalga (Iš St. Seimo; Iš Lietuvos Katalikų Mokytojų Sąjungos gyvenimo). L. K. Mok. Sąj. mokytojų kursai Palangoje.

12 sąsiuvinys. Gruodžio m. Pradžios mokyklos įstatymas. J. *Gobis* Vaikų idealai. V. *Vilkaitis* Gamtos mokslai mūsų aukštesnioje mokykloje. Apžvalga (St. Balčytis, A. Mikolaitytė, J. Ruseckas). Mūsų mirusieji (Jonas Smilingis; Petras Černius). Švietimo reikalai lietuvių laikraščiuose. Knygų aprašymai (Vl. Mažonavičius apie Bičiūną, Paparonis apie Brückneri).

1923 m. 1 sąsiuv. Sausio m. S. *Tijūnaitis* Mokyklos darbo pozicijoje. *K. S.* Pradžios mokyklos laikymas. S. *Tijūnaitis* Mokytojai ir jų vyresnybė. S. *Tijūnaitis* Pradžios mokyklų įstatymų kritika. Pr. *Dovydaitis* Descedencijos teorija mokykloje. Mokyklos gyvenimo balsai (J. Kučas). Abstinencijos reikalai (Centro Valdyba; M. D.); *M. D.* Švietimo draugijos. Kun. Pr. *Žadeikis* Lietuvių kalba. Okupuotosios Lietuvos mokytojų suvažiavimas. *M. D.* Ką rašo kiti laikraščiai. S. *Tijūnaitis* Iš mūsų santykių su užsieniais. *M. D.* Iš Seimo darbų. Iš užsienių gyvenimo (L. Sonnenfeld).

N 2. Vasario m. J. *Gobis* Prie „darbo principo" klausimo mokykloje. A. *Bötsch* Auklėjimo paslaptis (vertė *Ancilė*). Mokyt. *Algimantas* Mokykla kovoje su alkogolizmu. Mokyklos gyvenimo balsai. *M. D.* Liet. Mok. Prof. Sąjungos suvažiavimas. J. *Gvildys* Rinkime buvusių Lietuvoje rusų mokyklų medžiagą. *M. D.* Iš universiteto gyvenimo. *M. D.* Ką rašo kiti laikraščiai. Iš Seimo darbų. Iš L. K. M. Sąjungos gyvenimo. Iš mokyklų ir mokytojų gyvenimo. Iš užsienio gyvenimo.

3 sąs. Kovo m. J. *Avižonis* Naujosios pedagoginės idėjos. A. *Bötsch* Auklėjimo paslaptis. J. *Gvildys* Del pamokų praleidimo. S. *Tijūnaitis* Mūsų mokyklų vargai. *M. K.* Del pradžios mokyklų įstatymo. Mūsų skaitytojų balsai. *(M.)* Ką rašo kiti laikraščiai. Iš Liet. Kat. Mok. Sąjungos gyvenimo. Iš Seimo darbų. Iš mok. ir mok. gyvenimo (A. N. T., J. Ūsas). Iš užsienių gyvenimo. Knygų aprašymai (S. Tijūnaitis apie Busilą).

N 4. Balandžio m. J. *Avižonis* Naujos pedagoginės idėjos. A. *Bötsch* Auklėjimo paslaptis (vertė Ancilė). Pr. *Dovydaitis* Robinsonas Krusė — jaunimo skaitymai. S. *Tijūnaitis* Iš 3-jo Lietuvos Katalikų Kongreso. J. *Gvildys* Vaikų blaivinimo klausimu. A. *Krasuckas* Blogiau negu rusų laikais. *M.* Iš vieno valsčiaus mokyklų gyvenimo. Knygų aprašymai (*M. K.* apie Lisauskį, Pr. *Dovydaitis* apie Gobį, *S. T.* apie Mok. ir Gyv., Šv. Darbą). Iš užsienio gyvenimo.

N 5. Gegužės m. M. *Morkelis* Drausmingasis auklėjimas. Vl. *Mažonavičius* Religija — politika? *St. Ž.* Pradžios mokyklų mokslo metų sutvarkymo reikalu. V. *Vilkaitis* Gamtos mokslai aukštesniojoje mūsų mokykloje. A. *Kl-ys* Vengkime apsileidimo. A. *Baumila* Del vasaros kursų lankymo. S. *Tijūnaitis* Oficialaus švietimo reikalams laikraščio klausimas. *X. Y.* Seinų „Žiburio" gimnazija. Iš mokyklų ir mokytojų gyvenimo (M. K., Mokytoja, M-tė, A. O.). Mūsų mirusieji (J. Bloznelis, V. Stašelis). Ką rašo kiti laikraščiai. Priedas: Alkogolio klausimas mokykloje.

6-sis sąsiuvinys. Birželio m. Karolis *Dineika* Tautinių žaidimų rinkimo reikalu (virš.). J. *Rimkus* Atostogos mūsų mokyklose. M. *Morkelis* Drausmingasis auklėjimas. J. *Dr.* Rankų darbas Amerikos mokyklose. *St. Ž.* Abstinencijos reikalai. A. *Klumbys* Mokyklos gyvenimo balsai. A. *Baumila* Del mokytojų ištautintoms vietoms. J. *Gvildys* Šeimynos ir visuomenės įtaka vaikų auklėjimui. Iš mokyklų ir mokytojų gyvenimo. Iš Lietuvos Katalikų Mokytojų Sąjungos gyvenimo. Knygų aprašymai (Pr. Dovydaitis apie Gobio Auklėjimo istoriją). Ką rašo kiti laikraščiai. Mūsų mirusieji (Juozas Bloznelis) Alkogolio klausimas mokykloje (prieda p. 17—32).

7 sąsiuvinys. Liepos m. S. *Tijūnaitis* Mūsų pradžios mokyklų tragikomedija. *St. Ž.* Pradžios mokyklų būvio gerinimo klausimu. Iz. *Tamošaitis* Mūsų dienų auklėjimo uždavimai. J. *Dr.* Rankų darbas Amerikos mokyklose. J. *Rimkus* Šiaulių gimnazija meno srityje. Antroji Pabaltės mokytojų konferencija. *Žibuntas* Antras „profesininkų" žygis mokytojų vienybei ardyti. Latviai ir estai mokytojai svečiuose Lietuvoje. Iš mokyklų ir mokytojų gyvenimo (A. O., Laisvė, J. Rimkus) Aušrininkas mokytojas Ksaveras Sakalauskas Vanagėlis. S. *Tijūnaitis* Pradžios mokyklų knygynėliai. Dviejų metų mokytojų kursai. „Saulės" mokytojų seminarija. Okupuotojoje Lietuvoje. Iš Seimo darbų. S. *Tijūnaitis* Švietimo ministerio Juodakio išleistuose.

N 8—9. Rugpiūčio ir rugsėjo m. J. *A.* Auklėjimas ir tabakas. Kar. *Dineika* Fiziologiniai fyzinio brendimo požymiai ir jų higijena. J. *Dr.* Del šiemečio medelių sodinimo. S. *Tijūnaitis* Mūsų pradžios mokyklų tragikomedija. Br. *Banaitis* Studijavimo užsienyje klausimu. 4-sis L. K. M. S-gos suvažiavimas. Knygų aprašymai (Pr. D., S. Tijūnaitis, Botanikas, V. Dubas, J. Gobis, Pr. Dovydaitis). A. *Baumila* Del pavyzdingų konspektų. A. *Krasuckas* Tėvų komitetas ir jo reikšmė. *A. N.* Žemės ūkio kursų ekskursija. *M. Z.* Iš L. K. M. S-gos gyvenimo. Iš mokyklų ir mokytojų gyvenimo. Gyvenimo juokai. Ką rašo kiti laikraščiai. Iš užsienio gyvenimo.

N 10. Spalių m. J. *Turčiniškis* Amžinai Trupinėlio atminčiai (eil.). Jurgis *Vinčius* Petro Armino giminė ir jo gyvenimo metmens. M. *Gustaitis* Petras Arminas — plunksnos darbininkas. Iš Tomo *Žilinskio* — Armino mokytojo Veiveriuose atsiminimų. Petro Armino mokinių ir pažįstamų atsiminimai (J. *Turčiniškis*, kun. Tomas *Žilinskis*, Motiejus *Vosylius*, kun. P. *Bučys*, J. *Vencius* Iš anų laikų. J. *Vencius* Iš anų laikų dokumentų. K. *Šapalas* Mariampolėje apie Petrą Arminą. Iš Armino eilėraščių — Kaimo mokykla, Tėvo sugrįžimas.

N 11. Lapkričio m. Aukštesniųjų Švietimo Ministerijos mokyklų statymas. St. *Šalkauskis* Mokyklų tipai ir mūsų vyriausybės vidurinių bei aukštesniųjų mokyklų įstatymo projektas. A. *Maliauskis* Įstatymo projektas vidurinėms ir aukštesniosioms mokykloms tvarkyti. J. *Grinius* Kun. prof. Pr. Bučio pažiūros į privatinių mokyklų sistemą

„LIETUVOS UNIVERSITETO MATEMATIKOS GAMTOS FAKULTETO DARBAI 1922 (Kaunas 1923). Prof. Konst. *Regel* Kolos pusiausalio augmeninė danga Lapponia Varmgae.

„LOGOS“. 1—2-jų (1921—1922) m. 3-sis ir 4-sis sąsiuviniai. Kaunas 1922. St. *Šalkauskas* Filosofijos mokslo ypatybės. Pr. *Savickis* (suliet. Pr. *Dovydaitis*) Tiesos pažinimas. Pr. *Kuraitis* Šių dienų gnoseologijos padėtis ir svarbesnieji joje orijentacijos punktai. Iz. *Tamošaitis* Kriterijologijos problema. Pr. *Dovydaitis* (pagal W. *Nernstą*) Keli modernosios fizikos pasaulėvaizdžio bruožai. Pr. *Dovydaitis* (pagal H. A. *Štoltės* ir E. *Warmann'o*) Iš materializmo ir idealizmo santykių bijologijos istorijoj. R. *Stölzle* (suliet. Pr. *Dovydaitis*) Darvino pozicija į tikėjimą Dievą. M. *Reinys* Fizinė ir psichinė realybė. J. *Donat* (suliet. Pr. *Dovydaitis*) Idealizmas filosofijoj ir jo istorija.

„LIETUVOS SPORTAS“ Lietuvos Sporto Lygos, Lietuvos Fizinio Lavinimos Sąjungos, Lietuvos Jacht-Kliubo oficialis organas.

1922. N 4. Balandžio m. 15 d. *Stelt* Kaip latviai rūpinasi sportu. K. *Diem.* Kas tai yra sportas. K. *Bulotas* Technika lengvosios atletikos. K. *Bulotas* Ką žada 1922 metų lengvosios atletikos sezonas. Sporto žinios. Cross Country. Užsienyje. Pranešimai.

N 5. Gegužės 1 d. A. K. *Ąžuolas* Stengkimės siekti kūno kultūros. K. *Bulotas* Ką žada 1922 metų lengvosios atletikos sezonas. S. *Garbačauskas* Futbolas 1922 m. *A. O. K.* Džiaugsmas per ašaras. *S. D.* Amerikiečiai domės! Sporto žinios. Oficialiai pranešimai.

N 6. Gegužės 15 d. K. *Bulotas* Ką žada 1922 m. atletikos sezonas. Sporto žinios.

N 7. Birželio 1 d. K. *Bulotas* Lengvosios atletikos technika. Sporto žinios. Oficialiai pranešimai.

N 8. Liepos 1 d. K. *Bulotas* Lengvosios atletikos technika. S. *Darijus* Beisbolas. Sporto žinios. Oficialiai pranešimai.

N 9—10. Rugpiūčio 27 d. K. *Bulota* Lengvosios atletikos technika. S. *Darijus* Beisbolas. Sporto žinios. Oficialiai pranešimai. S. *Garbačauskas* Futbolo taisyklės Lietuvos Sporto Lygos statutas.

N 11—12. Spalių 22 d. S. *Darijus* Basketbolas. Mūsų futbolininkai užsieny. Estų futbolininkai Lietuvoje. G. Futbolo komandoms pagalvoti. Iš latvių laikraštijos. Sporto žinios Lietuvoje. Oficialiai pranešimai.

„MEDICINA“. 1923 m. N 3. Kovo m. Pr. *Vaiciuška* Decentralizacija ar centralizacija sanitarijos tvarkyme Lietuvoje. („) Chemoterapijos bandymai provincijos aplinkybėse. F. *Tallat-Kelpša* Kylų operacijos Kauno ligoninėje. *Freidas* Eklampsijos terapija. P. *Avižonis* Valstybinių ekzaminų gydytojo laipsniui programos reikalu. Referatai (Mackevičaitė, Nasvytis, Žemgulys, Kalvaitytė, Avižonis, Jonikaitis, Šimkevičius). Iš Kauno Miesto Sanitarijos. J. *Bagdonas* Sveikatos Departamento 1921 metų veikimo apyskaita. Iš Kauno Medicinos Draugijos. Kronika.

N 4. Balandžio m. K. *Nasvytis* Apie naujas blužnies funkcijas. Dr. V. *Tercijonas* Lietuvos gyventojų judėjimas. Dr. J. *Blažys* Psichiatrinės ligoninės 1921 m. apyskaita. P. *Kalvaitytė* Skrandžio ligų rentgenodiagnostika. Dr. J. *Mackevičaitė* Vėžys ir piktieji navikai apskritai naujų patyrimų šviesoje. Dr. B. *Zacharinas* Hohenlycken'o aplankymas. *Starr Parson* Dentisterija Amerikoje (sul. Žmogus). Dr. J. *Staugaitis* Kauno Medicinos Draugijos 1921—1922 metais darbuotės apyskaita. Referatai. Iš Kauno Medicinos Draugijos.

N 5. Gegužės m. Dr. K. *Grinius* Medicinos ir higienos žinių populerizacija lietuvių tarpe. Dr. *Zeller* Priedas parenteralei sieros terapijai. Dr. P. *Avižonis* Herpes zoster ophtalmicus. Dr. P. *Reklaitis* Rhinitis pseudomembranacea ocuta scarlatinosa. Dr. B. *Zacharinas* Mūsų Ištiesimo ir iškrovimo aparatas. A. *Jurgelionis* Dėliai maliarijos Lietuvoj. Dr. A. J. *Karalius* Venerinių ligų naikinimas. Dr. J. *Žemgulys* Steinach'o pajauninimo operacija. Europos sanitarinės konferencijos rezoliucijos. Dr. J. *Mackevičaitė* Vėžys ir piktieji navikai apskritai naujų patyrimų šviesoje. Dr. J. *Žemgulys* Ankstyba opendiato operacija kitur ir pas mus. Referatai. Kronika.

N 6—7. Birželio—liepos. (Pradedant šiuo N redaguoja Red. komisijos vardu Dr. J. Staugaitis.) Dr. J. *Alekna* Fiziologinė tonsilų reikšmė. Kazys *Nasvytis* Apie betarpio švitinimo kraujo ultrafiolėtiniais spindullais sekmes. Dr. K. *Grinius* Medicinos ir higienos žinių populiarizacija lietuvių tarpe. Dr. P. *Kairiūkštis* Apendecito diagnozos ir gydymo klausimu. Dantų gyd. S. *Griliches* Dantų bei jų šaknų traukimas prie sutinimo. Dr. Vl. *Lašas* Medicinos Fakulteto 1922 m. pavasario semestro veikimo trumpa apyskaita. Naujai išrinktieji Medicinos Fakulteto profesoriai. Prof. P. *Avižonis* Prie Medicinos Fakulteto mokslo plano. Dr. J. *Staugaitis* Kauno m. Ligoninės veikimo 1921 m. apyskaita. Dr. A. *Jurgeliūnas* Valstybės Higijėnos Instituto veikimo nuo 1922 m. 1 sausio iki liepos m. 1 d. apyskaita. Referatai. Lietuvos Universiteto Medicinos Fakulteto mokslą eiti taisyklės. *Talat-Kelpša* Iš medicinos draugijos gyvenimo. S. *Griliches* Iš Lietuvos dantų gydytojų gyvenimo. † Dr. Jonas Jonikaitis. † Dr. Borisas Radionovas. Kronika.

N 8. Rugpiūčio m. Pov. *Kairiūkštis* Endokarditų diagnozos klausimu. K. *Grinius* Medicinos ir higienos žinių populiarizacija lietuvių tarpe. J. *Bagdonas* Geriamojo vandens Lietuvoje tyrinėjimo rezultatai. Referatai (J. Mackevičaitė, V. B-ka, M. Nasvytis, F. Tallat-Kelpša, Jurgeliūnas, Avižonis, Šimkevičius). Bibliografija (J. Alekna). Iš medicinos draugijų gyvenimo. Visuotino Lietuvos Veterinarijos gydytojų suvažiavimo rezoliuzijos. Netekusiems sveikatos kariams, jų šeimoms, o taip pat žuvusiųjų karių šeimoms pensijų įstatymas. *J. St.* Kilnojamoji higien. venerinių ligų paroda. Kronika (J. Dagilis).

N 9—10. Rugsėjo - spalių m. Dr. M. *Nasvytis* Tuberkuliozo gydymas sulig Pondorf'u. Dr. L. *Kocinas* Vienos pusės kūno prakaitavimo atsitikimas. Dr. Pov. *Kairiūkštis* Endokarditų diagnozos klausimu. Dr. J. *Staugaitis* Kvarco žibintu (ultraviolėtiniais spinduliais) gydymo rezultatai Karo ligoninėje. Referatai. Naujai išrinktieji Medicinos fakulteto profesoriai. Medžiaga 2-jam Lietuvos gydytojų suvažiavimui (Prof. P. *Avižonis* — Lietuvos gydytojų sąjungos įstatų sumanymas). Iš Medicinos Draugijos gyvenimo. Medicinos, veterinarijos ir farmacijos personalo mobilizacijos įstatymas. Bibliografija. Nekrologai (Dr. Antanas Biržiška, Dr. Teodoras Mejerovičius). Vokiečių piliečių gydytojų klausimu. Gydytojų kongresai, suvažiavimai ir parodos. Gydytojų reikalai. Sveikatos komisija. Svetimšalių gydytojų sąrašas. Sveikatos reikalai. Sanitarijos reikalai. Priedas: Lietuvos gydytojų sąrašas.

N 11—12. Lapkričio - gruodžio m. P. *Rėklaitis* Sinus transversus „praevius“ prie mastoidito operacijos. A. *Didžiulis* Sunkaus apdegimo (combustio)

atsitikimas. P. *Avižonis* Kontuzinės kataraktos atsitikimas. Iz. *Kocinas* Du mikrodemos atsitikimu. Iz. *Kocinas* Vėja - raupų komplikuotė. V. *Pavlovskis* Apie gonorėjos gydymą intraveninėmis vynuogių cukraus skiedinio injekcijomis. Referatai (Mackevičaitė, J. St., M. Nasvytis, Kuzma, Kalvaitytė, Jurgeliūnas, Avižonis, Šimkevičius). J. *Blažys* Psichiatrinės pagalbos Lietuvoje klausimu. O. *Šereševskienė* Visuomenės kova su tuberkuliozu ir jos organizacijos planas. P. *Avižonis* Kovai su trachoma įstatymo sumanymas. Iš medicinos draugijų gyvenimo. Bibliografija (J. Staugaitis). Kronika.

1913 m. N 1. Sausio m. Nuo Redakcijos. Mot. *Nasvytis* Louis Pasteur'o gyvenimas ir mokslo nuopelnai. Vl. *Kuzma* Pneumatosis intestini hominis atsitikimas. Vl. *Kuzma* Folikuliarinė dantų cista. Referatai (Mackevičaitė, M. Nasvytis, Kuzma, Kalvaitytė, Jurgeliūnas, Avižonis, M. Šimkevičius). V. *Tumenienė* Kova su vaikų mirtingumu. Iš medicinos draugijų gyvenimo. Kronika. Priedas: Lietuvos Farmacijos prekybos įstaigų ir farmacininkų sąrašas.

N 2. Vasario m. K. *Oželis* Plaučių tuberkuliozas kariuomenės tarpe. J. *Marcinkus* Dacrycystordinostomia. Iz. *Kocinas* Visiško amauroro del vartojimo aptochino atsitikimas. Referatai (Mackevičaitė, M. Nasvytis, Kuzma, Kalvaitytė, Jurgeliūnas, Avižonis, M. Šimkevičius). L. *Epšteinas* Prostitucijos klausimo sutvarkymas ir kovos su veneros ligomis įstatymo sumanymas ir paaiškinamasis raštas. V. *Paliokas* Karo Sanatorijos 1 N Birštone 1922 m. sezono darbų apyskaita. *Ingelevičius* Žinios apie apkrečiamąsias ligas kariuomenėje už laiką jos gyvenimo iki sausio m. 1923 metų. A. *Jurgeliūnas* Valstybinio Higienos Instituto veikimo apyskaita. Medicinos Fakulteto jaunesniojo mokslo personalo pareigų ėjimo taisyklės. Iš medicinos draugijų gyvenimo. A. A. Liuda Tumaitė - Jaroškienė. Kronika.

„BERAŠTIS“ Suvalkijos profesinės mokytojų sąjungos laikraštis. Mariampolė.

1919 m. N 1. Gruodžio m. Skaitytojams ir bendradarbiams. *N.* Pradedant darbą. *Ignasta* Apskričių Švietimo Komisijos ir Ministerija. *I. V.* Keletas aritmetikos metodikos minčių. A. *Ješmanta* Gelbėkim vaikijai mokytis paišyt. Eilės Adomo *Juodojo* (Pažangos verpetai; Laukuose; Kapinės). K. *Maknio* (elegija). *J.* Į kaimo jaunimą. A. *Jakučionis* J. Murkos Metodikos etiudai. Profesinės mokytojų sąjungos atstovų konferencija. Mokyklose — kaimuose. Profesinės mokytojų sąjungos įstatai.

1920 m. N 1—2. Vasario m. Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos laikraštis. Adomas *Juodasai* Sąjungon. A. *Jakučionis* Mokslo metų sutvarkymo reikalu. *Ignasta* Auklėjimas. V. *Plaušinaitis* Mokinių bausmės prad. mokyklose. Adomas *Juodasai* eilės (Traukinys; Iš visų pajėgų). *Ovannės Ovannisjan* Grudelis (vertė J. V.); *Geine* Plaštakiui patiko (v. J. V.). A. *Jakučionis* J. Murkos Metodikos etiudai (tąsa). A. *Taučiabalis* Kas mūsų Švietimo Ministerijai svarbu ir kas nesvarbu. *Kaukiaragis* Del kunigų skverbimosi į Aukštuosius kursus. *Vinci* Aukštųjų kursų atidarymas. Liet. Mok. prof. sąj. atstovų suvažiavimo gruodžio 27—30 d. 1919 m. protokolas. Lietuvos Mokytojų profesinės sąjungos (centro) įst.

N 3. Kovo m. Adomas *Juodasai* Gerosios arba laisvosios mokyklos klausimu. *J. V.* Kaip mokyti aritmetikos. *Lermontov* Trys palmės (v. J. V.) Jurė *Avižienytė* Burtai (eil.) B. *Sirutis* Muzika pradžios mokykloje. V. *Plaušinaitis* Mūsų mokykla. V. *Pilėnas* Valdžia ir mes. Adomas *Lastas* Gimtosios kalbos turtinimas. *St. B.* Kaip atidaryti L. M. P. S. skyrius. Iš profesinio mokytojų gyvenimo.

N 4. Birželio m. A. *Ješmanta* Sąjungos organizuotė. Adomas *Juodasai* Gerosios arba laisvosios mokyklos klausimu (t.). *S. B.* Koks turėtų būti mokytojas. *Ignasta* Vaikų žaidimai. Adomas *Juodasai* eilės (Auksalapio, geltonpirščio). *Jakobsen* Ar sienos dar tvirtos (v. V. Plaušinaitis). *Geidžius* Mokytojas kaime. V. *Vijoklis* Švietimas ir visuomenė.

N 5. Rugpiūčio m. *J.* Sąjungos darbuotė. Adomas *Juodasai* Gerosios arba laisvosios mokyklos klausimu. *J. V.* Kaip mokyti aritmetikos. Adomas *Juodasai* Lalmėjimų pasaulyj (dailiosios kritikos) *Geinė* Štai ant kalno bakužėlė (v. J. V.). A. *Jakučionis* Mokinių ekskursijų reikalu. A. *Jakučionis* J. Murkos „Metodikos etiudai“ (t.). L. M. P. S. Mariamp. skyrius.

„MOKYKLA ir GYVENIMAS“. Šiauliai. Red. S. Braziškis.

1920 m. N 1—2. Rugsėjo—spalio m. J. *M-a* Šių 1920/21 m. darbas pradžios mokykloje. E. *Oertli* Liaudies mokykla ir darbo principas (v. S. B.). J. *M-a* Kiek patarimų ruošantiems jaunesniojo mokytojo vardo įgyti. K. *Kupčiūnas* Pradedamųjų mokyklų ūkio stovis. L.M.P.S. darbuotės apžvalga. L.M.P.S. Skyrių atstovų suvažiavimas. *St. B.* Paidagoginės literatūros reikalu. Mokykla, spauda ir gyvenimas. Klausimai — atsakymai. Žinių-žinutės.

N 3. Lapkričio m. *St. B.* Mokytojų profesinė sąjunga. E. *Oertli* Liaudies mokykla ir darbo principas (v. S. B). Artimųjų apylinkių tyrinėjimas (vertė J. *Murka*). *Šventosios Pužas* Kelios auklėjimo mintys. *Geidžius* Vakarų — Vakarėliai kaimuose. L. *Galvonas* Mokykime dainuoti. P. *Čiučielis* Gauna snausti. Iš laikraščių. Žinių-žinutės. Kritika ir bibliografija (V. Raginis).

N 4. Gruodžio m. *S. B.* Sena istorija. E. *Oertli* Liaudies mokykla ir darbo principas. M. *Vasiliauskas* Žaidimas — vaiko darbas. V. *Vijoklis* Del laikinosios pradedamųjų mokyklų programos. *J. T.* Tik vyrai pajudinkim žemę. *Mokytojas* Laikinosios pradžios mokyklų programos reikalu. *M.* Šveicarų ir mūsų pradedamoji mokykla. *J. R.* Amato ir technikos mokyklų trūksta. P. *Čiučielis* Žadėjimai. Žinių-žinutės (V. Plaušinaitis, S., Abu Labu, A. T-is, Pilėnas). Kritika ir bibliografija (J. M-ka, A. Jakučionis).

1921 m. N 1 (5). Sausio m. M. *Šalčius* Jonas Masė. E. *Oertli* Darbo principas (v. S. B.). Jono Jablonskio 60 m. sukaktuvėms paminėti. P. *Avižonis* Prie Kriaušaičio „Lietuviškos kalbos gramatikos“ istorijos. J. *M-ka* Kelios pastabos del Petro Kriaušaičio „Lietuviškos kalbos gramatikos“. Šventosios *Pužas* Keletas žodžių apie mokslo vadovėlius liaudies mokykloje. *Geidžius* Kaimo jaunimas. Rabindranat *Tagore* Gitraudžali (v. Stuobrys). A. *Juodasai* (eil.). *Šikšnosparnis* Pirmasis mokslas ar vagystė. K. *Bielinis* Latvijos mokytojų kongresas. Žinių žinutės (A. Tamošaitis, Žag., Jok., S.). Kritika ir bibliografija. (Pr. Mašiotas).

N 2 (6). Vasario 18 d. E. *Oertli* Darbo principas. *Em-vė* Keli žodeliai laikinosios pradedamųjų mokyklų programos vykdymo reikalu. Jonas *Jonaitis* Ekskursijos laiškais. M. *Vasiliauskas* Vadovėlių reikalu. *Šikšnosparnis* Putinėlis. S. B. Mokytojų suvažiavimui besiartinant. *Sklavė* Mokykla ir savivaldybė. J. *Burba* Nežūdyk!

N 3 (7). Kovo 5 d. E. *Oertli* Darbo principas. M. *Vasiliauskas* Mokyklos posūniai. V. *Raginis* Del vieno netikusio aplinkraščio ir vieno pamiršto darbo. Mokytojas *Becenzo* Sapnas. S. Mokytojų spaudos fondas. V. *Pilėnas* Vasaros kursai. Į Lietuvos visuomenę. *M. R.* Iš Anglų švietimo srities. (Žinios: Berželis, Kuopelės Narys, V. Pilenas, Šikšnosparnis, Pepė, S. A. Jakučionis.)

N 4 (8). Kovo m. 25 d. E. *Oertli* Darbo principas. V. *Biržiška* Prie slaptųjų mokyklų istorijos Lietuvoj. J. *Lizdeika X.* Vykdymas programos praktikoje. *Prūsokas* Jaunimo reikalu. *Marceliukas* Del vaikų laikraščio. Žinių-žinutės (Kuopelės narys, Mirties Šmėkla, Jauna Mokytoja). Mūsų elementoriai (J. Lazauskas).

N 5 (9) (net. 4 [8]). Balandžio 20 d. Pr. *In-s* Pirmasis Lietuvos Mokytojų Kongresas. K. *B-nis* Mokinių savivaldybė mokyklose. V. *Raginis* Del vaikų literatūros. *Ką-ne-ką matęs* Cenzo reikalu. K. *Bielinis* Estų mokytojai. E. *Oertli* Darbo principas. Žinių-žinutės (Tas pats, S.). Marė *Plungytė* Mūsų laikų dokumentai.

N 6—7 (9—10). Liepos 25 d. Kaunas. Redaktorius A. Busilas. P. *Čiučjelis* Ekskursijų trupiniai. A. *Klimas* Del svetimųjų kalbų mokykloje. Suaugusių švietimo projektas. A. *Busilas* Psichologijos etiudai. J. *Norkus* Mokytojo darbas liaudyje. Vaclovas *Biržiška* Kaip aš mokinau Lietuvos istorijos. J. *Norkus* Kolekcijų reikalu. *S.* Mokslo įrankiai ir brangumynas. V. *Čepinskis* Mokyklos skyrius Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. *Našlaitis* Mūsų vargai. *Gaidžius* Ratai be stipinų. *Lizdeika X.* Kūno bausmės mokykloje. Iš mokyklos higienos. Gyvenimo atbalsiai (Berželis, J. Brazauskas, Giraitės Žentas, P. S.). Kritika ir bibliografija (v. R., J. M-a, V. Raginis, K-s). Informacijos.

N 8—9 (11—12) (viduj 5—6 [9—10]). Liepos 25 d. (!). J. *Norkus* Mokytojų sąjungos ašiomuose. *J. G.* Suaugusių švietimo klausimu. A. *Busilas* Psichologijos etiudai. E. *Martinsonas* Žmonių švietimas Estuose. *A-nis A-tė* L. Mok. Prof. Sąjungos mokytojų ekskursija. L. M. Pr. S. Spaudos fondo įstatai. Tikyba ir mokykla. Gyvenimo atbalsiai (Laumė, Profesionalas, M. Barzdytė, Giraitės Žentas, Sąjungos narys, Mesa B., Dagilininkas, V. Pilėnas, A. T., Juozas Ašarėlė). Kritika ir bibliografija (V. B., B. Ž.).

N 10—11 (13—14) (viduj 10 [13]). Lapkričio 10 d. A. *Busilas* Psichologijos etiudai. Lad. *Natkevičius* Pas Latvius ir pas mus. V. *Bir-ka* Del dviejų „Mokyklos ir Gyvenimo" straipsnių. *V. G.* Mokytojai į koperaciją. Švietimo Ministerijos pradedamųjų mokyklų laikinoji programa. *V. R.* Belgų darbininkai ir švietimo klausimas. Kritika ir bibliografija. Gyvenimo atbalsiai.

N 12 (15). Gruodžio 20 d. A. *Busilas* Psichologijos etiudai. J. *Norkus* Mūsų laikų pedagogikos uždaviniai. A. *Kelmutis* Kodel maža knygų turime? Gyvenimo atbalsiai. Mūsų žinios. Informacijos. Laiškai į Redakciją.

1922 m. N 1 (16). Sausio m. *S. B.* Darbo Mokykla. Prof. Stanley *Hall* Naujoji auklėjimo kryptis Amerikoje. M. *Durys* Teologija ir Mokslas. A. *Busilas* Psichologijos etiudai. L. M. P. S. susivažiavimo protokolas. Aras *Besparnis* Sparnai. *K.-s* Mokslo priemonių paroda. A. *Besp.* Mokslo priemonių parodą atveriant. Dzidė *Vaidulis* Mokinių savivaldybės reikalu. Mokytojas ir Esperanto. Aras *Besparnis* Du poliusai. Kauno organizacijų protestas universiteto klausimu. Gyvenimo atbalsiai. Mūsų žinios. Ką „katalikai" veikia.

N 2 (17). Vasario 27 d. A. *Busilas* Skaitymo mokslo metodės. V. *B-ka* Laisvosios arba „naujosios" mokyklos principai. Juozas *Lizdeika* Lyties klausimas auklėjime. J. *Laurinaitis* Du švietimo klausimu. B. *Petrauskas* Kaimo žiburys. Aras *Besparnis* Del rykštės ir taktikos. Aras *Besparnis* Del krikščionių demokratų sofistikos. V. *Vijoklis* Vokiečių Mok. Prof. Sąjungos 50 metų sukaktuvės. Kritika ir bibliografija. Priedas: A. *Busilas* Pedagogijos pagrindai.

N 3 (18). Kovo 31 d. Aras *Besparnis* Šis-tas apie M. K. Čiurlionies kūrybą. *S. B.* Darbo mokykla. Del tėvų teisių į vaikus. *A. B. V.* Del mokytojų spaudos organų. *A. B. V.* Mokytojų medžiaginė padėtis. P. *Bortkevičius* Iš mano užrašų. *Geidžius* Vaikų mobilizacija. Gyvenimo atbalsiai. Priedas: A. *Busilas* Pedagogijos pagrindai.

N 4 (19). Balandžio 30 d. S. *Brasiškis* Mokslo priemonių reikalu. J. *Laurinaitis* Mokyklos higiena. A. *Kelmutis* Mokytojų darbo įvertinimas. A. *Kelmutis* Lietuvių kalbos mokymosi sunkenybės. A. *Busilas* Skaitymo mokslo metodės. A. *Krasuckas* Liaudies mokytojai ir mokytojos. Gyvenimo atbalsiai. A. *Busilas* Pedagogijos pagrindai.

N 5—6 (20). Gegužės-birželio m. *P. A.* (sekta Ostwaldu) Tikyba ir Mokslas. A. *Besparnis* Mokykla ir Religija. A. *Tamošaitis* Liaudies mokyklos Šveicarijoj. St. *Brasiškis* Mokslo priemonių reikalu. *Arcimavičienė-Rudzinskaitė* Keletas pastebėjimų del istorijos programos vidurinėms ir aukšt. mokykloms. Aras *Besparnis* Del sąjungos ideologijos. *St. Br.* Darbo mokyklos mokytojams ruošti seminarija. *Augustinavičius* Knygų leidimas bei platinimas. Tarptautinė mokytojų konferencija. A. *Tamošaitis* Pabaltijos valstybių Mokytojų konferencija Rygoj. V. *R-gas* Ekskursijos reikalu. Lietuvos jaunimo sąjunga draugams mokytojams. Aras *Besparnis* Iš St. Seimo stenogramų. Kritika ir Bibliografija. L. M. P. S. Centro Vald. 1922 m. I pusmečio darbavimosi apžvalga. *S. B.* Brangenybė ir algos.

N 7 (21). Rugpiūčio-rugsėjo m. Ant. *Tamošaitis* Liaudies mokyklos Šveicarijoje. V. *B-ka* Amerikos mokyklos. V. *R-gas* Darbo klausimu mokykloje. V. *Biržiška* Iš Lietuvos mokyklų istorijos. Aras *Besparnis* Keiskim, keiskim? Pavyzdinga pamoka iš negyvosios gamtos. J. *Elisonas* Kuo gamtos mokytojai su savo mokiniais galėtų padėti Lietuvos faunai pažinti. Rygos mokyklos. Kritika ir Bibliografija. A. a. Petras Mockevičius. Pradžios mokyklos įstatymas. Pradedam. mokyklų instruktorių suvažiavimas. Sauvaliavimo pavyzdys. *Pėpė* Kaip kyla knygų kainos. Emeritų klausimu. Mokytojų balsai.

N 8 (22). Spalių-lapkričio m. W. *Börner* Tikyba ir Mokykla (P. A.). A. *Besparnis* Apie tėvų pareigas, sąžinės laisvę ir socialistus. A. *Busilas* Skaitymo mokslo metodės. Aras *Besparnis* Del santikių su gydytojų korporacija. („) Jau metas pramokti. Projektas Liet. Mok. Pr. Sąj. įstatų. Vac. *B-ka* Istorija vidurinėse ir aukštesnėse mokyklose. V. *Ruzgas* L. M. Profesinės Sąjungos vasaros mokytojams kursų apyskaita. V. *O-nis* Pradžios mokyklų įstatymas. *Vosilkas* Apskričių viršininkai ir mokytojai. Švietimo reikalai Lietuvoje. Mūsų žinios. Iš Mažeikių padangės. Kritika ir Bibliografija.

1923 m. N 1 (23) (viduj N 9 [23] 1922). Gruodžio m. V. *B-ka* Amerikos mokyklos. *Rudzinskaitė-Arcimavičienė* Bendros pastabos del istorijos mokymo. St. *Brasiškis* Dailyraštis. A. *Gerd.* Pavyzdinga pamoka iš negyvosios gamtos. L. M. P. S. skyrių suvažiavimo protokolas. Aras *Besparnis* Laiškas Redakcijai.

N 2 (24). Vasario m. Nuo Redakcijos: „Aušros" 40 metų sukaktuvės. Dr. J. *Šliupas* Mano politiškasai credo „Aušros" metu. *V. K.* Aukštesniųjų Švietimo Ministerijos mokyklų įstatymo projektas. *A. P.* Gamtos mokslas mūsų mokykloj. V. *Bazilius* Del profesinių organizacijų taktikos. *V. L.* Universiteto metinės sukaktuvės. *Tas pats* Lietuvos mokykla pavojuje. Šių dienų dokumentai. Aras *Besparnis* Tamsumo mėgėjai. Mokytojų suvažiavimas Vilniuje. *V. L.* II Liet. Gydytojų suvažiavimas. *Neklerikalas* Iš studentų gyvenimo. Užsienis. Mūsų Žinios (K. Ž.). Iš Seimo darbų. Iš Centro Valdybos. Kritika (J. P. apie Lietuvos Mok.).

N 3 (25). Kovo m. Red. A. Kvieska. St. *Brašiškis* Rašto istorija. V. *Bazilius* Vidurinių ir Aukštesniųjų mokyklų organizacijų reikalu. V. *Ruzgas* Muzėjai. *A. M.* Rimta valanda. Aras *Besparnis* Šistas apie pradžios mokyklų įstatymą. Dar del gręsiančio mūsų mokyklai pavojaus. Užsienis. Mūsų žinios. Kritika (V. Biržiška apie A. Klimą). Priedai: A. *Busilas* Pedagogijos pagrindai.

N 4—5 (26—27). V. *Ruzgas* Muzėjai. J. *Vienožinskis* 1923 m. pavasarinė Meno Paroda. V. *Bazilius* Proto darbininkų organizacijos reikalu. *K. V.* Vilnijos mokytojai pavojuje. Del II Pabaltijos Mokytojų konferencijos. Dr. V. *Lazersonas* VII psichologų kongreso įspūdžiai. Buv. *Vilniaus seime* Kun. Būčio pažadai. 3-jo Lietuvos Katalikų Kongreso dvasia ir tikslai. Mūsų žinios. Užsienis. Kritika (S. *T-as* apie Vireliūną, A. *Jakučionis* apie Paluknės Praną; A. Klimo atsakymas). Priedai: A. *Busilo* Pedagogijos pagrindai.

„MŪSŲ SENOVĖ" Trečiosios knygos 1922. Tilžėje. Švietimo Ministerijos leidinys. Red. Juozas Tumas. N. E. *Ivonauskis* Laurynas Ivinskis. K. *Lapinas* Dr. Baltramiejus Jurgelis. J. *Tumas* Kunigaikščių Michailovičių - Žagelių kiltis. J. *Tumas* Iš Vytauto bažnyčios „istorijų". P. *Klimas* Iš studentijos gyvenimo 1914—1915 metais. Vaclovas *Biržiška* Vyskupo Valančiaus bylos V, VI, VII. Vac. *Biržiška* Iš Vilniaus ir Kauno žandarmerijų archyvų. A. *Sabaliauskas* Slaptosios draugijos (Jonas Kaziūnas. „Nemunėlio ir Apaščios Susivienijimas", „Palemonas"). A. *Dambrauskas* Mano užrašai. L. *Gira* Vilniaus gyvenimas po Vokiečiais 1917 m. J. *Bajoras* „Litovskija Mogily". J. *Tumas* Pelešynės Ragainių kalnas ir Raginėnų Milžinkapiai. Petras *Pundzevičius* Kun. Juozo Šnapščio — Margalio eilės. Bibliografija (P. *Klimas* apie J. Basanavičiaus — Apie trakų tautystę. J. *Tumas* apie P. Klimo Lietuvių senovės bruožai. A. *Alekna* Atsakymas prof. Voldemarui. A. *Voldemaras* apie J. Jakubovskio Tautybių santykiai). J. *Raitelaitis* Liškevos monografija.

Ketvirtosios ir penktosios knygos. Tilžėje 1922. P. *Galaunė* Iš stiklo ir keramikos istorijos. Veikėjų korespondencija. St. *Šalkauskio* Laiškai kunigui J. Tumui. Vac. *Biržiška* Antanas Daukša ir „Lietuvos Balsas". Kun. Jonas *Ulickas* Nuo Annos į Kajifą... P. *Klimas* Mano kelionė po Lietuvą 1915 metais. Olga *Velikienė* Netikėtina pasaka. Iš baudžiavos laikų: P. *Butėnas* Vaškuose; Kasp. *Aleksa* Veliuonoje. P. *Tarasenka* Ieškojimai Neries ir Šventosios santeklyje. P. *Butėnas* Mūsų kalnai. Vac. *Biržiška* Dokumentai. Keturi laiškai Žemaičių Vyskupui Kunigaikščiui Merkeliui Giedraičiui. Iš dr. J. *Basanavičiaus* archyvo: 1875—1779 m. laiškai. I Petras Vileišis ir lietuvių spauda Peterburge. II Prie d-ro Vinco Pietario biografijos. III Vinco Staniškio laiškai. J. *Šaulys* Įvairenybės: Daukantiana, kun. B. Mažonavičės antkapis. Prisieka liet. kalba. J. *Šaulys* Kun. Stanislovas Vaidila. Petras *Paystrietis* Kun. F. Lialis — Komandiras ir „Tėvynės Sargo" pradžia. V. *Steponaitis* Iš žandarų archyvo — Iš laikų perliustracijos; Politiniai neištikimų asmenų sąrašai; Naumiesčio ir Vilkaviškio apskrityse 1905 met. V. *Steponaitis* Apie Vilniaus seimą. V. *Steponaitis* „Litovskaja Rus" dienraščio ir Kauno policmeisterio byla. Vyt. *Steponaitis* Kaimo jaunimo organizacijos. Vac. *Biržiška* Iš Lietuvos gyventojų statistikos XVIII amž. gale. Vac. *Biržiška* Rietavo agronomijos mokyklos programa. Vac. *Biržiška* Palangos laikraštis 1886 m. „La Limande". A. *Janulaitis* Daukanto laiškai. A. *Dambrauskas* Mano užrašai. Kun. J. *Tumo* Sveikinimas Lietuvių-Švedų komiteto posėdyje Stokholme 1917 m. X-26. M. *Hriszkiewiczius* (vertė M. Davainis - Silvestravičius) Šiaulių Ekonomijos aprašymas.

„MŪSŲ ŽINYNAS" Karo Mokslo skyriaus leidinys Red. Kap. Steponaitis.

1922 N 2 (5) (apleistas). Leit. *Talliat-Kelpša* Lietuvos topografijos bei kartografijos darbų klausimu. Gen. *Radus-Zenkavičius* Priimtoji lenkų armijoje karo doktrina. *Vabalas-Gudaitis* Baimė ir kova su ja. Kap. *Biržiška* Karo pedagogijos bruožai. Pulk. *Betcheris* Prancūzijos ginkluotos pajėgos. K. *Boleckis* Apie milicinę sistemą. K. *Boleckis* Inžinerijos kariuomenės taktika. Pulk. *Bobinskis* Trumpa apžvalga radiotelegrafo vystymosi. Kap. V. *Steponaitis* Atskiras lietuvių batalionas. *Klaipėdiškis* Mažosios Lietuvos politikos veidrodis. Istorijos smulkmenos: Kap. *Biržiška* Dar del Žemaitijos seniūnų. Maj. *Ružancovas* Senas Didž. Lietuvos kunig. karo statutas. Kap. *B.* Lietuvos kariuomenės sudėtis 1780 m. Maj. *Ružancovas* Rusų karo topografijos darbai Lietuvoje pabaigoje XVIII ir prad. XIX amž. Kap. *S-tis* 1812 metų kapai Lietuvoje. Kap. *B.* Pirmoji oro kelionė Lietuvoje. Kritika ir bibliografija (Kap. J. U., kap. S-tis, E. B-is, J. Laurinaitis, Maj. Ružancovas) Maj. *Ružancovas* Karo literatūros rodyklė.

N 8. Gen. *Radus-Zenkavičius* Kautynių skyrius ir jo vartojimas kautinėse. K. *Boleckis* Technikos kariuomenė. Pul.-leit. *Žukas* Kariuomenės auklėjimo bruožai. Majoras *Škirpa* Ginkluotos Šveicarų pajėgos organizacija. K. v. K. *Dineika* Idealė kūno kultūra lietuvių tautai. Del vokiečių, bolševikų,, bermontininkų ir lenkų okupacijų eigos Lietuvoje. Vyr. leit. *Novakas* Sibiro lietuvių batalionas Vytauto didžiojo vardo. A. B. *Klaipėdiškis* Mažosios Lietuvos politikos veidrodis. Kritika ir bibliografija. Karo Mokslo skyriaus bibliotekos karo literatūros rodyklė N. 4 liepos—rugpiūčio.

N 9. Gen. *Radus-Zenkavičius* Ginamosios pėstininkų kautynės lauko kare. K. *Boleckis* Kavalerijos taktika. K. v. *Grigaitis* Kariuomenės ūkis. Pulk. *Bobinskis* Telefono pranešimų perėmimas ir priemonės jam kliudyti. Kap. *Gabrys* Sprogstamosios medžiagos sviediniuose pritaikinimo ir jų įtaisymo bruožai. K. v. K. *Dineika* Idealė kūno kultūra lietuvių tautai. P. *Galaunė* Lietuvos kultūros turtų likimas. Kritika ir bibliografija. Gen. *Radus-Zenkavičius*

Trumpas didžiojo karo eskizas. Karo Mokslo skyriaus biblioteka. Karo literatūros rodyklė N. 5 rugsėjo—spalių m.

N 10. 1923 m. K. *Boleckis* Žvalgymas. Pulk. *Bobinskis* Neperimamasis vokiečių telegrafo aparatas. Gen. *Radus-Zenkavičius* Trumpas didžiojo karo eskizas. Majoras *Acukas* Lietuviai tremtiniai Turkestane. P. *Galaunė* Lietuvos kultūros turtų likimas. A. B. *Klaipėdiškis* Mažosios Lietuvos mokyklos ir lietuvių kova del gimtosios kalbos. Įst. smulkmenos: Iš Lietuvos kariuomenės organizacijos XVIII amžiuje. Kap. *Biržiška* Lietuvos aviacijos pionieriai. V. *Steponaitis* Rusų kariuomenės pajėgos Kauno gub. pirmoje pusėje XIX amžiaus. J. *Laurinaitis* Kalbos reikalai. K. *Kepalas* Kaip rašyti pavardes. Terminai telefonijos reikalams. Kritika ir bibliografija (V. Biržiška, K. Kepalas, K. Sleževičius, Kap. V. S-tis, Gen. Radus-Zenkavičius, J. Betcheris, Jakobas, E. Katche, leit. Šulcas, Maj. Ružancovas, Juoz. Voronko) Maj. *Ružancovas* Karo literatūros rodyklė 6 N.

N 11. 1923 m. Gen. *Radus-Zenkavičius* Pėstininkų apginklavimas ir kautynių priemonės. Pulk. *Betcheris* Sutvirtintos pozicijos artilerijos paruošimas. *Boleckis* Veikiančios kariuomenės užpakalio įrengimas. Pulk. *Bobinskis* Žinios apie pryšakinių ryšių organizaciją. Kar. *Dineika* Idealė kūno kultūra lietuvių tautai. Kap. V. *Steponaitis* Kariuomenės organizavimo klausimas Valstybės Tarybos laikais. P. *Galaunė* Lietuvos kultūros turtų likimas. A. B. *Klaipėdiškis* Mažosios Lietuvos mokyklos ir lietuvių kova del gimtosios kalbos. Terminai telefonijos reikalams. Kritika ir bibliografija (J. Betcheris, K Boleckis, Kap. Steponaitis, Maj. Senatorskis, S. Garbačauskas, Maj. J. Laurinaitis). Maj. *Ružancovas* Karo literatūros rodyklė. 7 N.

N 12. Gegužės-birželio 1923 m. Jurų kap. T. *Daukantas* Jurų gynimas. Gen. *Radus-Zenkavičius* Pėstininkų parengimas. Pulk. K. *Boleckis* Sanitarijos tarnyba. Karo val. *Grudzinskas* Intendantūros tarnyba karo lauke. Pulk. P. *Šniukšta* Bausmės dovanojimo ir amnestijos klausimu. Pulk. *Radzvickas* Lietuvos kariuomenės akių apžiurėjimo rezultatai 1921 m. vasarą. Pulk. K. *Velykis* Iš nesenos praeities. A. B. *Klaipėdiškis* Mažosios Lietuvos mokyklos ir lietuvių kova del gimtosios kalbos. Terminai kelių reikalams. Terminai aviacijos reikalams. Kritika ir bibliografija (pulk. leit. Šilingas, k.-vald. Jurskis, vyr. leit. Hinnentalis, pulk. leit. J. Betcheris, leit. Šulcas, kap. V. Steponaitis, jurų kap. T. Daukantas). Maj. Ružancovas karo literatūros rodyklė N 8.

N 13. Liepos-rugpiūčio m. 1923 m. Prof. J. *Šimkus* Cheminiai produktai — karo priemonė. Pulk. K. *Boleckis* Apie savarankiškumą ir savo iniciatyvą. Pulk. leit. *Černiveckis* Taktikos bruožai. Karo-vald. *Grigaitis* Kariuomenės ūkis. Kap. *Tallat-Kelpša* Čekoslovakų karo mokyklos. Kap. *Steponaitis* Didžiojo karo nuostoliai. Maj. *Tarasenka* Piliakalniai. A. B. *Klaipėdiškis* Mažosios Lietuvos mokyklos ir lietuvių kova del gimtosios kalbos. Iš mūsų kariuomenės gyvenimo: Analfabetizmas naujokų tarpe 1921 m. Kap. *Ruseckas* Pirmasai baigusiųjų A. kar. K. suvažiavimas. Pulk. leit. *Šilingas* Žinios apie svarbesnius darbus Inžinerijos pulko. Karo Mokslo Skyriaus Biblioteka. Maj. *Braziulevičius* Kauno Karių Klubas. Artilerijos terminai. Kritika ir bibliografija (Vaižgantas, Kap. V. S-tis, Kapelm. Gudavičius, Pulk. Brofeldas, kap. Tallat-Kelpša, pulk. K. Boleckis, leit. Sulcas, pulk. leit. Betcheris, maj. Biržiška, maj. Ružancovas). Maj. *Ružancovas* Karo literatūros rodyklė N 9.

N 14. Rugsėjo-spalių m. 1923 m. Gyd. kap. *Žemgulys* Apie kai-kurias tendencijas karo medicinoje. Pulk. leit. *Černiveckis* Dujų kautynės. Pulk. leit. *Betcheris* Vokiečių toli šaudantieji 1918 m. pabuklai. Karo-val. *Grudzinskas* Karo paskolos. Kap. *Steponaitis* Karo Mokslo klubas Rusijos vakarų fronte. Pulk. *Boleckis* Kauno tvirtovės gynimas. Pulk. *Bobinskis* Mikrotelefono aparatai ir komutatoriai. Doc. A. *Rimka* Lietuvos karo nuostoliai. Naturalis gyventojų judėjimas Lietuvoje 1915—22 m. Terminai kariuomenės teismo reikalams. Kritika ir bibliografija (maj. Biržiška, kap. Steponaitis, kap. Ruseckas, pulk. Brofeldas, pulk. Boleckis, maj. Ružancovas). Maj. *Ružancovas* Karo literatūros rodyklė N 10.

N 15. Lapkričio-gruodžio m. 1923 m. Gen. leit. *Kubilius* Atsiminimai iš pirmųjų mūsų kariuomenės kurimosi dienų. Gen. leit. *Galvydis-Bikauskas* Iš atsiminimų. Pulk. *Grigaliūnas-Glovackis* Mano atsiminimai. Vyr. leit. *Gužas* Atsiminimai apie pirmąsias mūsų kariuomenės kūrimosi dienas. Pulk. *Grigaliūnas-Glovackis*. Em. *Šneideraitis*, d-ras *Alekna*, gen. leit. *Nastopka* Del mūsų kariuomenės įsikūrimo pradžios. Vyr. leit. *Šneideraitis* Pradedant kariuomenei kurtis. Karo-val. *Skeberdis* Atsiminimai. Maj. *Laurinaitis* Pirmieji organizaciniai pasitarimai. Kap. *Ruseckas* Užmirštas posėdis. Kap. *Mikelėnas* ir pulk. leit. *Genys* Atsiminimai iš 1-mo pėst. pulko gyvenimo pirmomis dienomis. Pulk. *Lavrentievas* Atsiminimai iš 1-mo gudų pulko gyven. Gardine. Kap. *Ruseckas* Prie mūsų pirmosios karo literatūros istorijos. Karolis *Dineika* Iš grumtynių del laisvės šiaurės Lietuvoje. Pulk. *Jezovitovas* Gen. Kiprijonas Kondratavičius gudų tarnyboje 1917 m. Leit. *Biržys* — Karininkas Antanas Juozapavičius. Istorinės smulkmenos: gen. leit. *Kleščinskis* Šis tas apie Vytautą ir kryžiuočius. Maj. *Biržiška* Sušaudyti ir pakarti sukilėliai buv. Kauno gub. 1866—67 m. Dr. *Čužilovič* — Kaunas Mažojoj Azijoj. Iš Karo Mokslo Draugijos gyvenimo. Kritika ir bibliografija (Vyr. leit. Hinnentalis, pulk. leit. Betcheris, leit. Šulcas, kap. Steponaitis, maj. Biržiška, kap. Ruseckas, maj. Ružancovas, pulk. K. Boleckis, pulk. Černiveckis, Juozas Voronko). Maj. *Ružancovas* Karo literatūros rodyklė N 11.

„NAUJOJI GADYNĖ“ (The New Era) Socializmo teorijos, mokslo ir literatūros iliustruotas mėnesinis žurnalas. (Amer.)

N 1. 1916 m. Birželis m. P. *Grigaitis* — Darbą pradedant. *P. G.* — Zimmerwaldo konferencija. V. *Kapsukas* — Inteligentijos klausimu. S. *Michelsonas* — Ar galima panaikinti privatinę nuosavybę? Zigas *Angarietis* — Mažuma prieš didžiumą. C. A. *Herman* — Ar mokslas ir dailė partyviški? *J. B.* — Kapitalistų mokslas. Žingsnis prie internacionalo atgaivinimo. Gibson *Cheyne*, vertė K. *Kaukė* — Nukryžiuotasai (eilės) L. *Jaras* — Iš Heines: Deutschland. Kl. *Jurgelionis* — Marta. Kas dedasi pasaulyj. Amerikos gyvenimas ir politika. Amerikos lietuvių judėjimas. Zigas *Angarietis* — Pramonės kilimas. Nelaimingų atsitikimų padidėjimas. P. G., V. K., P. K. — Knygų apžvalga.

N 2. Liepos m. Gyvenamuoju momentu. P. *Grigaitis* — Gaivint ar laidot antrąją tarptautinę. V. *Kapsukas* — Iš Lietuvos s-d. istorijos. Ch. A. *Herman* — Ar mokslas ir dailė partyviški. Zigas *Angarietis* — 1914—1916 metai ir proletariato šventė. V. *Kap-*

sukas — Iš Lietuvos moterų judėjimo. J. B. *Smelstorius* — Valstybinės apdraudos klausimu. *Žemaitė* — Prasikaltėlis. Kas girdėti pasauly. Suv. Valstijų politika. Amerikos lietuvių gyvenimas.

N 3. Rugpiūtis m. Socialistų laimėjimas Suomijoje. P. *Grigaitis* — Šių dienų socialistas. V. *Kapsukas* — Pirmieji L. S. D. žingsniai. C. A. *Herman* — Imperializmas, militarizmas ir prisirengimas. *Žemaitė* — Prasikaltėlis. *Pabraiža* — Karžygiai. Lietuvos partijų santykiai. V. *Kapsukas* — Nauji diplomatai. *„N. G." redakcija* — Dėliai „Lietuvos nepriklausomybės". Kas girdėti pasaulyj. Amerikos lietuvių judėjimas.

N 4. Rugsėjis m. V. *Kapsukas* — Redakcijos žodis. V. *Kapsukas* — L. S. D. brendimas. C. A. *Herman* — Tautybės rolė žmonijos progrese. Zigas *Angarietis* — Veidmainingi socialdemokratai. V. *Kapsukas* — Juodosios reakcijos metais. A. *Bielenis* — Rusijos socialdemokratų darbas karo metu. *V. K.* — Br. Vargšas kaipo scenos mylėtojas. Br. *Vargšas* — Nukritusi žvaigždė. Vaidilos *Ainis* — Ar tu matei; tremtiniai, bedarbis (eilės). *J. B. S.* — Tamsa (eilės), Andrzej *Strug*, vertė *V. K.* — Nekrologas. K. *Vidikas* Amerikos streikų banga. Socialistų tarptautinėje. Politikos ir visuomenės gyvenimas.

N 5. Spalis m. Rinkimams besiartinant. Z. *Aleksa* — Filozofiniai-istorinių pažiūrų keliai ir K. Marksas. V. *Kapsukas* — Juodosios reakcijos metais. C. A. *Herman* — Tautybės rolė žmonijos progrese. A. *Bielenis* — Rusijos s. d. karo metu. *Vaidilos Ainis* — Naujas Rytas (eilės). Kl. *Jurgelionis* — Klejonės. *Merkynės Vaidyla* — Rytas jūrėse (eilės). A. *Sandberg* — Pirmąją gegužės (socialė drama). *Vardunas* — Skriskite dainos... (eilės). *V. K.* — Del Lietuvių dienos. *V. A.* — Iš rusų lietuvių gyvenimo: moksleivių suvažiavimas. Socialistų tarptautinėje. Politikos ir visuomenės gyvenimas. *K. Vd.* — Jungtinės Valstijos. *K. Vd.* — Iš darbininkų judėjimo. Iš lietuvių gyvenimo. Spaudos apžvalga. *A. J. K., C. A. H.* — Iš mokslo srities.

N 6. Lapkritis m. Rinkimams pasibaigus. C. A. *Herman* — Tautybės rolė žmonijos progrese. G. *Zinovjev* — Kas darosi Vokietijos s-d. eilėse. V. *Kapsukas* — Lietuvos nepriklausomybės klausimu. *Vaidilos Ainis* — Rudens vidurnaktyj (eilės). V. *Kapsukas* — Kun. Antanas Strazdas. Br. *Vargšas* — Gražybė. *V. M.* — Jack London. Henryk Sienkiewicz. N. *Bucharin* — Europa ir karas. *K. Vd.* — Del darbo federacijos suvažiavimo. Socialistų Tarptautinėje. Politikos ir visuomenės gyvenimas. *K. Vd.* — Jungtinės Valstijos. *K. Vd.* — Iš darbininkų judėjimo. Iš lietuvių gyvenimo.

N 7. Gruodis m. Del socialistų balsų puolimo. G. *Zinovjev* — Kas darosi Vokietijos s-d. eilėse konferencijoj ir po jos. Z. *Aleksa* — „Mūsų Šviesunija". Jack *London*, vertė *K. Vd.* — Įdomus Fragmentas. Br. *Vargšas* — „Purvynas". *Juškutis* — Berželiui (eilės). J. A. *Svyrunėlis* — Jis žuvo. V. *Kapsukas* — Dionizas Poška. *J. B.* — Gojelis. *J. B.* — James Whitcomb Riley. *M. J. F.* — Kas spėkų tau duoda (eilės). *V. K.* — Tautos „vienybės" skelbėjai. K. *Vidikas* — Amerikos darbininkų apdrauda. A. *Bielinio* — Rusijos s-d. karo metu. Socialistų tarptautinėje. Politikos ir visuomenės gyvenimas. Spaudos apžvalga.

1917 m. N 1. Sausio m. Atsižvelgus į 1916 metus. Z. *Angarietis* — Ar tai socialistinė agitacija. V. *Kapsukas* — Smulkiosios buržuazijos svajotojai. C. A. *Herman* — Kosmiškoji evoliucija. A. *Kuršaičiutė, M. D.* — Amerikos darbo unijos. Z. *Angarietis* — Paprasti „doros" ir „tiesos" įstatymai. K. *Vidikas* — Brangumas ir darbininkų nerangumas. *Vaidilos Ainis* — Eilės. J. *Marčiuliukė* — Iš miesto gatvių vaizdų. R. *Rolinato* — Almužna. J. A. *Svyrunėlis* — Saldžiai užmigau. V. *Kapsukas* — Dailioji lietuvių literatūra 1916 m. *J. B.* — Tarp užnuodytų daiktų (eilės). *V. K.* — Lietuvių literatūra 1916 metais. *V. K.* — Trumpa lietuvių gyvenimo apžvalga. *K. Vd.* — Krizio priežasčių ieškojimas. *B.* — Buržuaziškas mokslas apie laisvę. *K. Vd.* — Politikos ir visuomenės gyvenimas.

N 2. Vasario m. Karo audrai besiartinant. Socialistai ir gresiamas karas. G. *Zinovjev* — 2-sis internacionalas 48 valandos prieš karą. C. A. *Herman* — Kosmiškoji evoliucija. *Merkynės Vaidila* — Užgriežk tu smuiką savo!.. (eilės). A. *Kuršaičiutė, M. D.* — Amerikos darbo unijos. Z. *Angarietis* — „Tėvynės gynimo" klausimu. *V. K.* — Dar del „tėvynės gynimo". K. *Vidikas* — Amerikos darbininkų apdrauda. *Vaidilos Ainis* — Puslėtosioms rankoms (eilės). J. A. *Svyrunėlis* — Atsisveikinimas. J. *Marčiuliukė* — Iš miesto gatvių vaizdų. *Vardunas* — Naujoji giesmė (eilės). *Žemaitė* — Povylas Višinskis. J. *Baltrušaitis* — Juozas Stibris. *V. K.* — Iš socialistų tarptautinės. *K. Vd.* — Iš visuomenės ir politikos gyvenimo. Knygų recenzija.

N 3. Kovo m. Socialistų partija ir karas. G. *Zinovjev* — 2-sis internacionalas Balkanų karo metu. Z. *Aleksa* — Istorinis materializmas ir K. Marksas. K. *Vidikas* — Mokslinė darbo vergija. G. *Tschudnowsky* — Iš Rusijos socialdemokratijos. V. *Kapsukas* — Imperialistinių karų gagynė. V. *Kapsukas* — Kova del socializmo. Kl. *Jurgelionis* — Uždraustas geismas (pasaka). *Keršto širdis* — Iš karo lauko (eilės). J. A. *Svyruonėlis* — Meškino nasruose. *V. M.* — Emil Vercharn. R. *Rolinato* — Ukrainų tarpe. Rusijos revoliucija. *V. K.* ir *Z. A.* — Iš socialistų tarptautinės. *J. B.* — Kareivinkai, kaipo darbininkų užtarytojai. *J. B.* — Europos žmonių mėsinyčios apyskaita. *K. Vd.* — Iš visuomenės ir politikos gyvenimo.

N 4. Balandžio m. Internacionalo šventei atėjus. *V. K.* — 1905 m. revoliucija. G. *Zinovjev* — Darbininkų biurokratija ir dabartinis krizis. Z. *Aleksa* — Istorinis materializmas ir K. Marksas. *Vardunas* — Raudona aušra (eilės). C. A. *Herman* — Geologinė evoliucija. A. *Kuršaičiutė, M. D.* — Amerikos darbo unijos. *Vardunas* — Darbininkas (eilės). *Merkynės Vaidila* — Rusijos revoliucijos audra (eilės). *Merkynės Vaidila* — Fragmentas (eilės). *Proletaras* — Br. Vargšas. *Muragas* — Nusidėjo (vaizdelis). *V. M.* — Oktavas Mirbeau. L. *Pruseika* — Japonijos socialistai. *Fridolin* — Armija Rusijos revoliucijoj. *V. K.* — 1905—1906 m. Lietuvoj. *V. K.* — Liet. demokratai ir liaudininkai. *V. K.* — Liet. s. d. atstovai ir demokratai. *V. K.* — Soc. partijos suvažiavimas. *K. Vd.* — Iš visuomenės ir politikos gyvenimo.

N 5. Gegužės m. Laikinoji valdžia ir taika. Petrogrado rinkimai. Z. *Angarietis* — Šiek-tiek apie Rusijos imperializmą. G. *Zinovjev* — Darbininkų biurokratija ir dabartinis krizis. L. *Pruseika* — Slaptoji diplomatija Amerikoj. A. *Kuršaičiutė, M. D.* — Am. Darbo unijos. C. A. *Herman* — Geologinė evoliucija. *Merkynės Vaidyla* — Mano vargdienė mergelė (eilės). Kl. *Jurgelionis* — Uždraustas geismas (pasaka). *Vaidilos Ainis* — Iš pirm — revoliucinių eilių. A. *Kuršaičiutė, M. D.* — Ekonominis determinizmas. *Švenčioniškis* — Jungtynių Valstybių

karo paskola. J. *Baltrušaitis* — Jurgio Washingtono dušia socialistų tarpe. J. *Baltrušaitis* — Amerikos autokratija. L. *Pruseika* — Naujas žurnalas „The Class Struggle". J. *Baltrušaitis* — Del revoliucijos darbo. Du imperislistų lageriu.

N 6. Birželio m. „Laisvojoj" Amerikoj. V. *Kapsukas* — Antrasis internacionalas apie „tėvynės gynimą". V. *Kapsukas* — „Tėvynės gynimas" imperializmo gadynėje. *Rygos Milionis* — Rusija, Vokietija, Amerika. Z. *Aleksa* — Nuosavybės klausimas ir vergija evangelijoj bei apaštalų laiškuose. A. *Kuršaičiutė, M. D.* — Amerikos darbo unijos. M. *Bevardis* — „Darbininkas" ir „Nedarbininkas". J. *Vilkelis* — Iš mainų (eilės). J. A. *Svyrunėlis* — Rožė (alegorija). *Merkynės Vaidila* — eilės. *Vaidylos Ainis* — Skurdžiui (eilės). C. A. *Herman* — Saumylystė. L. *Pruseika* — Dvi srovės Petrapilio ir Maskvos lietuviuose soc.-dem. L. *Pruseika* — Naujoji „socialistų" partija. L. *Pruseika* — Spaudos „laisvė" Amerikoj. *T. G.* — Buržuazijos spauda ir darbininkų judėjimas.

N 7. Liepos m. „Krauju ir geležim". J. *Baltrušaitis* — Kada revoliucijos darbas pasibaigs? M. *Lašelio* vertimas iš Strahdnecko — Pirmiausiai revoliucija. Z. *Aleksa* — Nuosavybės klausimas ir vergija evangelijoj bei apaštalų laiškuose. C. A. *Herman* — Pilietinės ir politinės laisvės. M. *Kuršaičiutė, M. D.* — Amerikos darbo unijos. J. *Baltrušaitis* — Teorija vieno žygio prie kooperatyvės respublikos. G. *Zinovjev* — Fridricho Adlerio dalykas. J. A. *Svyrunėlis* — Aržuolėli, liudyk (vaizdelis). *Merkynės Vaidyla* — Kartuvės ir kryžius. A. A. *Karalius* — Kapitalizmo atgyvenimas. Politikos apžvalga. J. *Janonis* — Darbininkui (eilės).

N 8. Rugpiūčio m. K. *Vidikas* — Ketvirtus karės metus pradedant. *Rygos Milionis* — Rusijos imperializmas. *Aurės Žvaigis* — Ant kapo (eilės). G. *Zinovjev* — Fr. Adlerio dalykas. A. *Kuršaičiutė, M. D.* — Amerikos darbininkų unijos. C. A. *Herman* — Pilietinės ir politinės laisvės. *Aurės Žvaigis* — eilės. M. *Muragas* — Naktibalda (vaizdelis). A. *Averčenko* — Apaštalas. J. *Crouch-Hazlett*, vertė A. *Petrika* — Negrai ir socialistai. A. A. *Karalius* — Kapitalizmo griuvimas. C. A. *Herman* — Sokratas. K. *Vidikas* — Tarptautiniai socialistai karės metu. Politikos apžvalga.

N 9. Rugsėjo m. K. *Vidikas* — Rusijos proletariatas ima valdžios vairą. Julius *Daubaras* — Liaudies Taryba. *L. F. d'M. R.* — Kolonijos, kaipo karės priežastis. J. V. *Stalioraitis* — Ekonominė valstybės reikšmė. *Kuršaičiutė, M. D.* — Amerikos darbo unijos. C. A. *Herman* — Pilietinės ir politinės teisės. *Žemaitė* — Baudžiavos naktis (vaizdelis). *Aurės Žvaigas* — Ligos sopuliuose (poema). R. *Milionas* — Kokia taktika geresnė? J. *Baltrušaitis* — Ko gi ginčijasi del tėvynės gynimo. Politikos apžvalga. *J. B.* — Karės priežastys anot kapitalistų.

N 10. Spalio m. K. *Vidikas* — Kas padarys taiką. *K. Vd.* — Amerikos laisvių inkvizicija. Tautų vergimas ir imperializmas. A. *Pannekoek* — Imperializmas ir proletariato uždaviniai. *Lėtelis* — Valstybių ginklavimosi mažinimas. *Lėtelis* — Tarp. arbitracijos teismas. J. V. *Stalioraitis* — Visuotinė reforma ir revoliucija. *L. F. d'M. R.* — Kolonijos kaipo karės priežastis. *Žemaitė* — Baudžiavos naktis (vaizdelis). *J. B.* — Orlaivis (eilės). *Aurės Zvaigas* — Ar girdėjai? (eilės). J. *Baltrušaitis* — Biznis ir idėja. *K. Vd.* — Pamoka iš Meyerio Londono. *J. B.* — Kokių „bolševikų" esama.

„ROMUVA" Tautinės kultūros ir Pilnutinio Gyvenimo laikraštis. Kaunas.

1922 m. N 2. Rugsėjo m. Prof. M. *de Munnyck'as* Lietuvių tautai. Prakalba pasakyta palaiminant lietuvių studentų vėliavą. St. *Šalkauskas* Pirmosios atžalos (Tautinės civilizacijos problema Lietuvoje). Kazys *Pakštas* Baltijos Pajūris — būsimasis civilizacijos centras. St. *Šalkauskas* Pilnutinio ūgdymo gairės. St. *Š-is* Pirmutinės prielaidos visuomeninei kritikai Lietuvoje. Ernestas *Hello* Kritika (v. Salduvos Žynys). Ernestas *Hello* Kritikos prievolės. Fr. W. *Förster'is* Dantės „Dieviškoji komedija" (sul. P. Dovydaitis). Fr. *Muckermann'as* Dantės kultūrinė misija dabarty (sul. Pr. Dovydaitis).

„SKAITYMAI" 1922 m. XV knygos. A. *Vienuolis* Bermontininkai. Petras *Vaičiūnas* Nerimo Ramybė (eil.). A. *Lastas* Daina sode, Šaulėta šluota, Baletas, Miške, Kryvės daina (eil.). J. *Švaistas* Ir padarė reviziją. F. *Kirša* Karaliai (eil.). *Paparonis* (eil.). A. *Rimka* Rabindranath Tagorė. Mūsų raštai (V. *Bičiūnas* apie Paparonį, B. *Sirakūzinas* apie Butkų Juzę).

XVI knygos. *Vaižgantas* Tėvo palikimas. Petras *Vaičiūnas* Saulė ir žaislai, Būrė, Amžių dėmės, Saulėj drypso (eil.). Juozas *Tysliava* Gegužynės (eil.). Ad. *Lastas* Ties duobe (eil.). *Vaidilutė* Operacija. F. *Kirša* Pelenai (eil.). Prof. A. *Voldemaras* Dantė. A. *Rimka* Rabindranath Tagorė. Mūsų raštai. (V. *Bičiūnas* apie Vaižgantą Pragiedrulius).

XVII knygos. Marija *Pečkauskaitė* Sename dvare. Petras *Vaičiūnas* Saulėtas liūdesys (eil.). *Putinas* Dūmuos cigaro (eil.). Juozas *Tysliava* Ant marių krašto (eil.). Salys *Šemerys* Rūpesnis (eil.). *Vaidilutė* Karo vaizdai. A. *Rimka* Rabindranath Tagorė. B. *Sruoga* Keli žodžiai. J. *Dobilas* Reikalingumas mums renesanso ir kun. Vienožinskis. Mūsų raštai (V. *Bičiūnas* apie „Pragiedrulius").

XVIII knygos. Marija *Pečkauskaitė* Sename dvare F. *Kirša*. Nuo Bornholmo salos. P. *Vaičiūnas* Amžinoji harmonija („) Jau švito sau rytas. *Paparonis* Et išplauksim plačia jūra. V. *Krėvė* Pirm nei amžiai gymė. Juozas *Tysliava* Nostalgija. B. *Sruoga* Naujas idealizmo istorijos lapas. Mūsų raštai (V. *Bičiūnas* apie Pragiedrulius).

XIX knygos. *Maironis* Užkeiktas Skapiškio varpas. M. *Pečkauskaitė* Sename dvare. Ad. *Lastas* Valandėlė vakarinė ir kur tik saulė (eil.). P. *Vaičiūnas* Griaučiai ir dvasia (eil.). Lazdynų *Pelėda* Velykos. *Vaidilutė* Brolis prieš brolį. Faustas *Kirša* Pelenai. A. *Kirtiklis* Burtų šypsena (eil.). B. *Buivydaitė* Astrai (eil.). J. *Vaižgantas* Maironies kūryba. V. *Bičiūnas* Sugaištoji mūza.

XX knygos. Lazdynų *Pelėda* Klaidūs keliai (ap.). B. *Buivydaitė* Indeivės (poėma). *Paparonis* Prano Vaičaičio kūryba.

XXI knygos 1923 m. Petras *Vaičiūnas* Žemėtos kaukės 3 veiksmų dramos kurinys. *Putinas* eil. B. *Sruoga* eil., A. *Lastas* eil., F. *Kirša* Pelenai (eil.). J. *Petrulis* (eil.). Lazdynų *Pelėda* Paleistuvė. Mūsų raštai (B. Sirakuzinas apie Jurgelionį, A. Voldemaras apie Krėvę).

XXII knygos. Red. Liudas Gira. *Maironies* Vertimai iš Rigvedos. Juozas *Žengė* eil. Lazdynų *Pelėda* Keleivio paskola. Petras *Vaičiūnas* (eil.). Vaclovas *Biržiška* Motutės malda. Alė *Sidabraitė* (eil.). Pr. *Būdvytis* (eil.). V. *Bičiūnas* Vogelsang. Kazys *Binkis* (eil.) F. *Kirša* Klajūnas. L. *Kuodis* (eil.) A. *Tulys* Laukinė žąsys. L. *Gira* (eil.) P. *Vaičiūnas*

(eil.) B. *Sruoga* Laiškai apie kultūrą. J. *Žilevičius* Muzikas Dileckas — lietuvis. V. *Soblys* Literato žvilgsnis į G. Hauptmano „Peskendusis varpas". *Vaižgantas* L. M. K. Dr. Meno Paroda. J. *Šlapelis* Meno parodos aidas. V. *D-ė* Voldemaras Bonzels. Mūsų raštai (V. J. apie Tumėną).

XXIII knygos. Dantė *Aleghieri* Dieviškoji komedija (vertė kun. Narijauskas). Eilės — *Putino*, A. *Lasto*, P. *Vaičiūno*, J. *Baldausko*, Juozo *Petrulio*, Juozo *Tysliavos*, P. *Kesiūno*, M. *Vaitkus* Žvaigždės duktė (drama). Lazdynų *Pelėda* Verpetė. P. *Kesiūnas* Liūdna gegužinė. *Vitas *Vikaris* Šilko tinklas. A. *Giedrius* Latrai. J. *Petrulis* Balio Sruogos lirika. B. *Sruoga* apie G. Savickį.

XXIV knygos. Dantė *Alighieri* Dieviškoji komedija. Fr. *Petrarka* Sonetas 270 N (vertė A. Lastas). M. *Vaitkus* Žvaigždės duktė. Eilės A. *Jakšto*, Alės *Sidabraitės*, Adomo *Lasto*, B. *Meingailio*, J. *Baldausko*, Juozo *Tysliavos*, P. *Vaičiuno*, L. *Kuodžio*, B. *Buivydaitės*, L. *Giros*). A. *Tulys* Tama Janošiūtė. A. *Giedrius* Latrai. Pr. *Bajoras* Rudens Preludija. P. *Kesiūnas* Liudna gegužinė. Pr. *Isakas* Lorenco Medići ir jo laikai. J. A. *Herbačevskis* Meno takai ir takeliai. Kazys *Šimonis* Lietuvių kryžiai. Voldemaras *Laursonas* Jaunas scenikas ir jo epocha. Kas daroma mūsų menininkų ir Lietuvos menui.

„ŠVIETIMO DARBAS" 1922 m. N 3—6. Kovo-birželio m. Dr. J. *Yčas* Simano Grunau, XVI amž. kronisto reikalu. A. *Smetona* Del D-ro J. Basanavičiaus 70 metų sukaktuvių. V. *Biržiška* D-ro Jono Basanavičiaus raštų bibliografijai medžiaga. Dr. J. *Endzelinas* I- kamienų vienaskaitos naudininkas baltų kalbose. Dr. R. *Trautmannas* Vienas baltų slavėnų gramatikos bruožas. D-ras M. *Vasmeris* Prie germanybių baltų kalbose. Dr. N. *Mladenovas* Anyta ir armėnų anes. Dr. J. *Gerullis* Mažvydo giesmių knygos naujai atrastos. Prof. K. *Būga* Kalbos mažmožiai (keli fonetikos ir senovės dalykėliai). Pr. *Dailydė* Kaip yra kilusi dabartinė numeracija. Prof. Pr. *Jodelė* Mineralogijos ir geologijos mokymuisi jau esami vadovėliai. A. *Vireliūnas* Švietimo darbas Švenduose. A. *Rudzinskaitė-Arcimavičienė* Sinuhetas St. *Brasiškis* Kuriais keliais eiti prie darbo mokyklos. A. *Virkutis* Apie mokinių rašinius. K. *Dineika* „Lietuviško" kūno lavinimo klausimu. V. *Biržiška* Lietuvių politinės brošiūros 1860-jų metų gale. Kritika ir bibliografija. Oficialinis skyrius.

N 7. Liepos m. (Red. A. Vireliūnas). P. *Micevičius* Suaugusių švietimas. Dr. *Berger'is* Del mokyklų medicinos organizavimo Lietuvoje. Pr. *Mašiotas* Del vieno įpročio aukštesniosios mokyklos matematikoje. A. *Janulaitis* Žydai Lietuvoje. Lietuva. Latvija. Kritika ir bibliografija. Oficialis skyrius.

N 8. Rugpiūčio m. P. *Mičevičius* Suaugusiųjų švietimas. A. *Janulaitis* Žydai Lietuvoje. Matas *Grigonis* Maža, graži dainelė. Vaclovas *Biržiška* Bellio — Lankasterio mokyklos. Lietuva. Latvija. *V. B. K.* — Rusija. A. *Banevičius* Amerika. Kritika ir bibliografija. Oficialinis skyrius.

N 9. Rugsėjo m. P. *Micevičius* Knygininko darbas. A. *Janulaitis* Žydai Lietuvoje. *Svirno Žvynė* Apie augštesniųjų mokyklų mokinių rašinius. Žinios. Kritika ir bibliografija.

N 10. Spalių m. Prof. *Reger'is* Dabartinės botanikos uždaviniai Lietuvos universitete. Dr. Alf. *Hettner'is* Geografijos vieningumas moksle ir mokyme. J. *Vabalas-Gudaitis* Lietuvos mokyklos kūrimas. Pr. *Mašiotas* Lygčių sprendimas graikų metode. J. *Sluoksnaitis* 1922 m. vasaros mokytojų kursai. Pabaltės mokytojų kongresas Rygoje. Latvija. Prancūzija. Kritika ir bibliografija. Pradžios mokyklų įstatymas. Mergaičių namų ūkio mokyklų įstatai.

N 11. Lapkričio m. Sofija *Čiūrlionienė (Kymantaitė)* Apie tautos auklėjimą. Pr. *Mašiotas* Dar del grafikos mokykloje. Juozas *Žilevičius* Daina ir muzika mokykloje. A. *Vireliūnas* Girutinio pažinimo pradai ir kalbos mokslas. J. *Vabalas-Gudaitis* Lietuvos mokyklos kūrimas. L. *Vailionis* Liudvikas Pasteuras. Lietuva: Valst. liaud. suvažiavimo 1922 m. gruodžio m. 14 d. rezoliucijos švietimo reikalams. Draugija mokslui ir krikščioniškajai kultūrai remti. A. *Vireliūnas* Latvija. („) Čekoslovakija. J. *Gudavičaitė* Prancūzija. V. *B-ka* Rusija. V. *S-tis* Švietimas Rusijoje. Aras *Besparnis* Apie dauginimą ir didėjimą iš trupmenos. H. *Vollmannas* Išnaudojimas ekskursijų auklėjimo ir mokymo reikalams. Herrmann'as *Schulcė* Kaip demonstruoti klasėje kalnas. Kritika ir bibliografija. Oficialinis skyrius.

N 12. Gruodžio m. J. *Žilevičius* Daina ir muzika mokykloje. V. *Plaušinaitis* Vasaros mokytojų kursų reikalu. M. *Grigonis* Ar mokslo šaknys turi būti karčios? Sofija *Čiūrlionienė* Apie tautos auklėjimą (t.). Lietuva. Užsieniai (A. Vireliūnas, V. V., V. S-tis, V. B-ka). Pr. *Mašiotas* Apie apytikrį skaičiavimą. E. *Fettweiss* (vertė Sal. Baltūsis) Mintys del trupmenų metodikos. Informacijos — patarimas. Kritika — Bibliografija (Pr. Jodelė, J. Totoraitis, J. Žilevičius, A. Vireliūnas, J. Stonkus). Terminai kelių reikalams. Oficialus skyrius.

1923 m. N 1. Sausio m. Red. A. Vireliūnas. Sofija *Čiurlionienė* Apie tautos auklėjimą. Dr. J. *Bergeris* Palyginamasis vidutinis vaikų svoris kaipo jų maitinimos rodiklis. J. *Žilevičius* Daina ir muzika mokykloje. Aras *Besparnis* Valykime savo kalbą. Pr. *Mašiotas* Skaičiaus sąvokos augimas. Lietuva. (V. Ruzgas, Vikt. K.) Užsieniai (A. Vireliūnas). V. *B-ka* Iš suaugusių švietimo judėjimo užsieniuose, V. *Vilkaitis* Gamtamokslis kitur. Kritika ir bibliografija. Terminai geografijos reikalams. Ofic. skyrius.

N 2. Vasario m. J. *Žilevičius* Daina ir muzika mokykloje. V. *Plaušinaitis* Mokyklų lankymo įspūdžiai. S. *Čiurlionienė* Mokykla ir auklėjimas. Kar. *Dineika* Kūno pedagogika pradžios mokykloj. M. *B-ka* Del M. Biržiškos vadovėlių ir jųjų kritikos. J. *Elisonas* Geologijos ir fizinės geografijos žodynui medžiagos truputys. Pr. *Mašiotas* Trupmenų daugybos ir dalybos klausymu. Lietuva. Užsieniai (A. Vireliūnas, V. V.). Kritika — Bibliografija (A. Voldemaras, Pr. Jodelė, J. Krasauskas). Ofic. skyrius.

N 3—4. Kovo-balandžio m. J. *Žilevičius* Daina ir muzika mokykloje. Pr. *Tamošaitis* Jaunuomenės auklėjimas pirmutinis mūsų uždavinys. Ign. *Šlapelis* Paišyba mokykloje. *Philippson* (vertė Vrs.) Mokslas apie žemės paviršiaus formas. L. *Baltutis* Pasikalbėjimo pamokos. Lietuva (Bronius Palukaitis, A. Vokietaitis) Užsieniai. Informacijos patarimai. Kritika ir bibliografija (A. Jaroševičius, A. Voldemaras, J. Murka, Pr. Mašiotas, A. Jakštas, A. Vireliūnas) Ofic. skyrius.

N 5. Gegužės m. Švietimo Ministerijos įstaigų 1921 m. apyskaita.

N 6—7. Birželio-liepos m. Kar. *Dineika* Kūno pedagogika pradžios mokykloj. Pr. *Tamošaitis* Jaunuomenės auklėjimas-pirmutinis mūsų uždavinys. J. *Murka* Mokyklų knygyno reikaliu. Ign. *Končius* Programa etnografijos medžiagai rinkti. Ign. *Končius*

Upių aprašymai. *Philippson* (v. Vrs.) Mokslas apie žemės paviršiaus formas. Lietuva. Užsieniai (M. Šalčius, A. Vireliūnas). Kritika — bibliografija (Voldemaras, A. Vireliūnas). Ofic. skyrius.

N 8—9. Rugpjūtis-rugsėjis m. Prof. V. *Čepinskis* Universiteto uždaviniai. *J. M.* „Darbo mokyklos" sąvoka. Lietuva. Užsieniai (M. Šalčius, A. Vireliūnas). Kritika — bibliografija (A. Vokietaitis, A. Vireliūnas). Ofic. skyrius.

N 10. Spalių m. Pranas Mašiotas 60 metų amžiaus darbininkas. Pr. *Mašiotas* Mano biografija. *Vaižgantas* Prano Mašioto biografija. P. *Leonas* Del gerb. Pr. Mašioto 60 metų sukaktuvių. A. *Giedraitis* Mūsų vaikų geradėjas. A. *Vienuolis* Pranas Mašiotas. Senas *Rygietis* Balsas iš Rygos. *Žvaigždietis* Prie gerb. Prano Mašioto 60 metų nuo jo gimimo dienos sukaktuvių. Pr. *Ašakaitis* Apie žemės paveikslą. Jonas *Bulota* Atsiminimai apie Praną Mašiotą. Ofic. skyrius.

N 11—12. Lapkritis-gruodis. Ant. *Kasakaitis* Estetinis jaunuomenės auklėjimas. Kar. *Dineika* Kūno pedagogika pradžios mokyklai. Ign. *Končius* Vienuolikos metų temperatūros ir saulės dėmių periodų pareinamumas. M. *Grigonis* Höffdingo temperamentai. Ign. *Malinauskas* Mokytojų santykiai su mokinių tėvais. M. *Grigonis* Proto vaidmuo. A. *Vireliūnas* Apuolė. M. *B-ka* Iš mūsų jaunuomenės „pirmųjų atsiminimų". M. *Grigonis* Dar del M. Biržiškos vadovėlių. Lietuva (G. Michnevičienė, Naumiestiškis) Užsieniai (M. Šalčius, A. Vireliūnas, M. Blažonytė). Kritika — bibliografija (St. Česūnas, J. Stonkus, K. Regelis, A. Vireliūnas). Ofic. skyrius.

„TAUTA ir ŽODIS" Humanitarinių Mokslu Fakulteto leidinys. I knygos. Kaunas 1923. Prof. Kaz. *Būga* Pratarmė. K. *Būga* Upių vardų studijos ir aisčių bei slavėnų senovė. K. *Būga* Aistiškosios kilmės Gudijos vietovardžiai. V. *Krėvė-Mickevičius* Pirmykštė indoeuropiečių giminė. A. *Janulaitis* Iš praeities vaizdelių. K. *Būga* Dvina. K. *Būga* Lydų kalba. S. *Daukantas* Lietuvių trobesiai. K. *Būga* Jotvingų žemės upių vardų galūnė da. A. *Kossarževskis* Keli tautotyros mažmožiai. Pasaka (užr. Mikaliūnaitės). Pasakos (užr. K. Žėkonytės). Iš kun. *Gimžausko* Linkmenų apylinkės padavimai. V. *Krėvė-Mickevičius* (tąs.) Padavimai apie Raigrodo miestą. Dainos užrašytos P. Zitkevičaitės, F. Karazijos, J. Šalučkos, M. Janušausko, K. Žekonytės, kun. M. M., d-ro Žemgulio, K. Būgos, V. Krėvės-Mickevičiaus, A. Vireliūno; Raudos užr. kun. J. Lelešio, A. Stančikaitės, A. Vireliūno. Patarlės sur. J. Vaičkaus; mįslės užr. K. Būgos; Priežodžiai užr. kun. A. Sabaliausko; patarlės iš S. Daukanto.

„TEISĖ" N 2. 1922 m. Balandžio-birželio m. Z. *Toliušis* Mažamečių nusikaltimai ir kova su jais Lietuvoje. Kazys *Šalkauskas* Šis-tas iš žemės nuomos politikos. O. *Finkelšteinas* Mūsų įstatymai teisės šviesoje. Vl. *Mačys* Del valdininkų traukimo atsakomybėn. *A. Kr.* Vyriausiojo tribunalo praktika. Oficialis skyrius. Priedas. R. v. *Ihering* Kova del teisės (A. Janulaičio vertim. p. 1—16).

N 3. Liepos-rugsėjo m. M. *Römeris* Vietos savivaldybės. O. *Biuchleris* Vietos reikšmė prievolėse. Mykolas *Cimkauskas* Kuriais įstatymais gyvena Lietuvos valstybė. O. *Biuchleris* Būkite teisininkai! M. *Römeris* Sunkiųjų darbų kalėjimas „ligi gyvos galvos". *Al. M.* Baudž. stat. 636, 639, 640 ir kitų str. vertimas. P. *Leonas* Del „gimininio (giminės) turto". Vl. *Stašinskas* Žemės Reformos įstatymo 2 str. J. *Stankūnas* Del „etatinų valstybės tarnautojų" atlyginimo lentelės. Vl. *Mačys* Teismo skolinamųjų — taupomųjų kasų reikalu. Teismo kronika. Bibliografija. Oficialinis skyrius (Lietuvos valstybės konstitucija ir kit.). Respublikos Prezidento įsakymai ir Teisingumo Ministerio įsakymai. *Jheringas* Kova del teisės. P. 17—46.

N 4. Spalių m. A. *Ugriumovas* Sąlyginis nuteisimas teorijoje ir įstatymuose. M. *Römeris* Auklėjamosios drausmės kolonijos Šveicarijoje. Vl. *Mačys* Teismų darbo palengvinimo ir sutvarkymo reikalu. L. *Toliušis* Jurisprudencijos populerizacija. Vl. *Stašinskas* Ar galima daryti pasidalinimo — aktai Žemės Reformos įst. paskelbus? Vl. *Mačys* Globų steigimo klausimu. *A. Kr.* Vyr. Tribunolo praktika. Oficialinis skyrius.

„VAIRAS" Literatūros, dailės, mokslo ir politikos laikraštis. Vilniuje. Red. leid. A. Smetona.

N 1. 1914 m. Sausio m. 5 d. Kun. Dr. J. *Steponavičius* Čiurlionis ir mūsų dvasios estetikos apsireiškimai. Sofija *Čiurlionienė* (Kymantaitė) Maironies kanklių stygos. M. *Yčas* Amerikos Lietuva. S. *Čiurlionienė* (Kymantaitė) Draugui. *K. J. T.* Kun. Antanas Kaupas. *Vydūnas* Labai mums reikalinga ypatybė. Pr. *Penkaitis* Tevynėn grįžtant. *Aišbė* Viso ko pradžia. — Kiaušinis. Mūsų raštai (Kun. J. Tumas apie V. Krėvės Dainavos šalies padavimus). Trumpa pernykščių metų apžvalga.

N 2. Sausio 20 d. *V-is* Mūsų kraštas ir jo praeitis (Rudziškės). J. *Rainis* Žvejys. *S. Č. K.* Akmens. Karalaitis ir karalaitė. *Vaižgantas* Dabar ir seniau (iš „Augštaičių Vaizdelių"). Pr. *Penkaitis* Elgeta. *S. Č. K.* Viltis. M. *Pečkauskaitė* Försteris. Pr. *Penkaitis* Tėvynėn grįžtant. Mūsų kultūros gyvenimas. *L. N.* Tautos fondas. Amerika. Svarbesni pasaulio atsitikimai.

N 3. Vasario m. 5 d. A. *Juškytė* ir kun. J. *Tumas* Kun. Kazimiero Jauniaus liga. *Vaižgantas* Dabar ir seniau. *X.* Rado Lietuvos karūną. G. *Mopasanas* Nelaisviai. Kritika (kun. J. *Tumas* apie Dobilo Blūdą). Mūsų kultūros gyvenimas.

N 4. Vasario m. 20 d. *Vydūnas* Poetas ir kultūra. L. *Noreika* Dešimtis metų lietuvių draugijos gyvenimo. *Pr. P.* Valgykloj. *Rygiškis* Rygos lietuviai. *S. Č. K.* Pasakėlė. Sofija *Čiurlionienė* (Kymantaitė) Pats su savimi. *Pr. P.* Prie smuklės. Kun. Dr. J. *Steponavičius* Eksperimentalinė psichologija bei pedagogika. *P. M.* Lietuvos girių gabenimas. *L. N.* Teatras. Mūsų kultūros gyvenimas.

N 5. Kovo m. 5 d. *Nendrė* Aštuntoji dailės paroda Vilniuje. M. *Piečkauskaitė* Šveicarijos įspudžiai. *Pn.* Sugrįžus. Alf. *Daudet* Sosto įpėdinio mirtis (v. J. Jonynas). *L. N.* Tarasas Ševčenka. Lietuvių Lenkų klausimas Prusų seime. *Pr. Mš.* Viesula. Teatras. *L. N.* J. E. Kun. kan. Pranciškus Karevičius Žemaičių Vyskupas. Mūsų kultūros gyvenimas. Bibliografija.

N 6. Kovo m. 20 d. A. *Jaroševičius* Tautos dailusis menas. *Nendrė* Aštuntoji dailės paroda Vilniuje. Alf. *Daudet* Paskutinė pamoka (v. J. Jonynas) M. *Pečkauskaitė* Šveicarijos įspudžiai. *Pr. Penkaitis* Besibastant. Vilniaus lietuvių šelpimosi draugijos jubiliejus. Kun. J. *Kukta* Kun. Antanas Kitkevičius (Kikutis). *Š. R.* Dailės kritika. Mūsų kultūros gyvenimas.

N 7. Balandžio m. 5 d. P. *Tvarkanta* Kodel mūsų dailininkai piešia daug peizažų ir maža figurų. *X.* Lietuvių dailės draugija pernykščiais 1913 metais. *Nendrė* Aštuntoji lietuvių dailės paroda Vilniuje. J. *Rainis* Sotieji (eil.) Pr. *Penkaitis* Besibastant. *P. M.* Kultūros laikai Lietuvoje. Boleslavas *Ščęsny-Herbačevskis* Jaunoji Lietuva eina. Mūsų kultūros gyvenimas.

N 8. Balandžio m. 20 d. Kun. Juozas *Tumas* Dešimties metų sukaktuvės. *P. M.* Lietuvių spaudos istorijal. A. *Jaroševičius* Dailusis tautos ir bažnyčios menas. *P. P.* O, tos kiaulės. *Visuomis* Iš atsiminimų. *P. M.* Kultūros laipsnis Lietuvoje. *Pušaitė* Lauko žvangutis ir aukso žvalgždelė. *V.* Lietuvių spauda ir inž. Petras Vileišis. *Pušaitė* Laimužės ieškoti. Mūsų kultūros gyvenimas.

N 9. Gegužės m. 5 d. *Vydūnas* Kultūrinė dailininko pareiga. M. *Pečkauskaitė* Šveicarijos įspudžiai. A. *Jaroševičius* Dailiojo tautos meno reikšmė. Alf. *Daudet* Kiukiuniano (cucugnan'o) klebonas (v. Ig. Jonynas). A. *Voldemaras* Kas reiktų daryti tyrinėjant senovės Romos istorikų raštus. K. *Būga* Kalbos mažmožiai. *X. Y. Z.* Naujas apsireiškimas lenkų neapykantos lietuviams. Mūsų kultūros gyvenimas.

N 10. Gegužės m. 20 d. A. *Jaroševičius* Tautos dailusis menas. *Pr. Mš.* Fotografams — mėgėjams. M. *Pečkauskaitė* Šveicarijos įspudžiai. Pr. *Penkaitis* Besibastant. Fr. V. *Foersteris* Autoritetas bei laisvė. K. *Būga* Kalbos mažmožiai. *Aišbė* Iš atliekamojo literato užrašų. Dr. gen. Aug. Paškevičius. *L. N.* Adolfas Vėgėlė. Mūsų kultūros gyvenimas. Iš Valstybės Dūmos.

N 11. Birželio m. 5 d. L. *Noreika* Trakai. *L. N.* Liet. Mokslo Draugijos darbai 1913/14 m. Pr. *Penkaitis* Besibastant. Fr. V. *Foersteris* Autoritetas bei laisvė. K. *Būga* Kalbos mažmožiai. Lietuvių spaudos paroda. Mūsų kultūros gyvenimas. Bibliografija.

N 12. Birželio m. 20 d. L. *Noreika* Palanga. *L. N.* VIII Liet. Mokslo Draugijos suvažiavimas Vilniuje. Pr. *Penkaitis* Besibastant. Fr. V. *Foersteris* Autoritetas bei laisvė. Amerikos lietuvių seimai. *L. N.* Trakai. *Pr. Mš.* Iš šiaudinės pastogės. Mūsų kultūros gyvenimas.

N 13. Liepos m. 20 d. *Žemaitė* Sulaukus vasaros. K. *Š[ake]nis* Saulės užtėmimas Lietuvoje 1914 m. rugpiūčio 8 d. Pr. *Penkaitis* Besibastant. K. *Būga* Kalbos mažmožiai. Mūsų kultūros gyvenimas.

N 14. Rugpiūčio m. 30 d. A. *Sm.* Karo ženkle gyvenant. Kun. J. *Tumas* Karo slibinas. L. *Noreita* Iš ko kilo karas. Karo apžvalga. *Ruginis* Amerikos lietuviai ir karas. V. *Karaliukas* Nakties Karalaitė.

N 15. Lapkričio m. 15 d. A. *Sm.* Kas daryti. *J. Ch.* Galicija ir jos gyventojai. Bukovina. *Vaižgantas* Karo garsai „Rimai ir Nerimai" Wundto „Kultūra", ir „Nov. Vremia" karingumas, anglų liberalizmas. Fr. V. *Foersteris* Autoritetas bei laisvė. K. *Būga* Kalbos mažmožiai. S. *Čiurlionienė* (Kymantaitė) Poetas. Spauda apie ukrainiečius. Suomijos sulyginimo reformų programa. Amerikos lietuviai.

N 16. Lapkričio m. 30 d. *L. Dr. nuk. del Karo* Lietuvos visuomenei. A. *Sm.* Lietuvos etnografijos ribos. *Miliukovas* Tautų rietenos Galicijoje. Fr. V. *Foersteris* Autoritetas bei laisvė. *Vaižgantas* Karo garsai.

N 17—18. Gruodžio m. 31 d. A. *Sm.* Lietuvių srovės ir jų vienybė. S. A. *Kaupas* Laimė. *Vaižgantas* Karo garsai. Fr. V. *Foersteris* Autoritetas bei laisvė. F. *Kirša* Beprotis (eil.). Sofija *Čiurlionienė* Poetas. K. *Būga* Kalbos mažmožiai. Amerikos lietuviai. A. *Prūsas* Komunų kreditas. Lietuviai svetur. „Vairo" Naujiems metams dovana. *Liūrbis* Du draugu. *Šimtaragis* Arklys ir asilas. A. *Varno* Šaržai,

1915 m. N 1. Sausio m. 10 d. A. *Sm.* Kuopon. A. *Sm.* Kun. I. Tumas (Vaižgantas). *Vaižgantas* Juodišiaus kelmas. Pr. *Mš.* Šis – tas iš latvių tolimosios ir artimosios praeities. Del karo nukentėjusių krašte. Karo apžvalga. *L. N.* Kalendoriai 1915-ms metams. Žinios.

N 2. Sausio m. 16 d. Bukime savęs verti. A. *Sm.* Reikia gerų knygų vadovėlių. Kun. Juozas *Tumas* Mūsų veikėjai — rašytojai Juzumai. A. *Sm.* Skaitmenų šviesoje. *Pr. Mš.* Prie mūsų vargų. Amerika ir karas. *L. N.* Karo apžvalga. *L. N.* Kalendoriai 1915-ms metams. Žinios.

N 3. Sausio m. 22 d. (nuo š. m. leidėjas M. Yčas). *A. Sm.* Labdarybė nelaisvėje. *A. J.* Svietimieji bernai. *Aišbė* Iš atliekamojo literato užrašų. Kun. J. *Tumas* Mūsų veikėjai rašytojai Juzumai. Sofija *Čiurlionienė* Doras, išmintingas, taktingas. M. *Yčas* Tarp įgaunių pasidairius. *Pr. Mš.* Knygynai ir kilnojamieji knygynėliai. *Rygiškis* Del atsitikimų Rygos bažnyčioje. *L. N.* Karo apžvalga. Žinios.

N 4. Sausio m. 29 d. *A. Sm.* Srovių santikiai. Kun. Juozas *Tumas* Mūsų veikėjai — rašytojai Juzumai. Sofija *Čiurlionienė* Doras, išmintingas, taktingas. *Rygiškių Jonas* Žemaitės „Nelaimė". *A. J.* Lietuvos lenkų pažangieji. K. A. *Vilimavičius* Atsišaukimas. Karo apžvalga· Žinios.

N 5. Vasario 6 d. *L. N.* Svarbieji dabarties reikalai. Kun. Juozas *Tumas* Mūsų vaikėjai — rašytojai Juzumai. *Čiobulis* Šelpimo reikalai. V. *Daugelaitis* Tarp griuvėsių. Moterų pareiga valstybei. *Rygiškių Jonas* Žemaitės „Nelaimė". Staje *Naginskas* Mūsų rašyba. *L. N.* Karo apžvalga. Žinios.

N 6. Vasario m. 13 d. *A. Sm.* Srovės antspaudas ar visuomenės nauda. Kun. Juozas *Tumas* Mūsų veikėjai — rašytojai Juzumai. *L. D. D. Valdyba* Padėkime suvalkieciams trobas statytis. *Pr. Mš.* Ištižusioms srovėms. *A. Sm.* Spaudos žaislas. *Rygiškių Jonas* Žemaitės „Nelaimė". Lietuvių belaisvių šelpimas. *L. N.* Karo apžvalga. *L. N.* Lietuvių dainos vakaras. Žinios.

N 7. Vasario m. 20 d. In rašytojus ir mūsų skaitytojus. P. *Šipaila* Mūsų krašto atstovai ir mūsų mokyklų reikalai. A. *Jaroševičius* Ar mes rūpinamies savo taikinamąja daile. A. *Prūsas* Savitarpinio kredito draugijos. *Pr. Mš.* Lietuviai Rygos miesto statistikoje. Staje *Naginskis* Mūsų rašyba. *A. Sm.* Ginčų metodai. Žinios. Kun. A. *Vilimavičius* Nauja draugija „Kooperatorius".

N 8. Vasario m. 27 d. *A. Sm.* Del apleistųjų reikalų. A. *Jaroševičius* Kaip mes rūpinamies savo tautodaile. S. *Čiurlionienė* Kažin kas pasigadino. A. *Prūsas* Savitarp. kredito draugijos. *A. Sm.* Nauda ar teisybė. Staje *Naginskis* Priebalsių rašyba. *L. N.* Karo apžvalga. Visuotinas „Blaivybės" draugijos susirinkimas. Žinios.

N 9. Kovo m. 6 d. *A. Sm.* Valsčiai del karo nukentėjusiems. *Pr. Mš.* Globos namai karo aukoms. S. *Čiurlionienė* Dolpelis — klebonų lekajus. *L. J.* Srovės ir bendrasai darbas. *J. J.* Mokyklų dalykai. *R. J.* Kalbos dalykų vietoje. *A. Sm.* „Spaudos liuosybė". *K. J. T.* Mūsų veikėjai — rašytojai: Kun. Kazimieras Pakalniškis (Dėdė Antanazas). *A. Sm.* Principai ir patyrimas. *L. N.* Karo apžvalga. Literatūros žinios. Žinios.

N 10. Kovo m. 13 d. *A. Sm.* Taip-pat opiuoju reikalu. *Mokinys* T. Koršo atminimui. Vytautas *Steponaitis* Lietuvos fabrikos. *A. Sm.* Mūsų pirmeiviai Amerikos pirmeiviams. *L. N.* Karo apžvalga. *L. N.* Karo žygiai Persijos ir Mesopotamijos pietuose. Žinios.

N 11. Kovo m. 20 d. *A. Sm.* Mūsų rašyba ir jos reformatoriai. V. *Krėvė* Gudruolė. Austrijos Italija. Vytautas *Steponaitis* Lietuvos fabrikos. *A. Sm.* Del palaidosios nepartiniams laisvės. *L. N.* J. A. Šingarievo paskaita — Blaivus biudžetas, karas ir mokiniai. Liet. Dailės Draugijos visuot. susirinkimas. *L. N.* Karo apžvalga. Žinios.

N 12. Balandžio m. 3 d. *V.* Nesiduokime. *Lazdynų Pelėda* Užmirštasis. *Aišbė* Iš atliekamo literato užrašų. Lenkijos miestų savivaldybė. *Kareivėlis* Senam ąržuoliui (eil.). P. *Leonas* Laiškas Redakcijai. J. *Kriaučiunas* Kamilė Žilinskienė. *L. N.* Karo apžvalga. Bibliografija. Žinios.

N 13. Balandžio m. 10 d. *Čirvas* Gyvas reikalas. *Lazdynų Pelėda* Užmirštasis. *Šipaila* Kas čia kaltas (fel.). P. *Leonas* Iš lietuvių gyvenimo Vilniuje. *L. N.* Karo apžvalga. Bibliografija. Žinios.

N 14. Balandžio m. 18 d. *A. Sm.* Kaltybės priežastis. *Lazdynų Pelėda* Užmirštasis. *Pr. Mš.* Dar del globos namų karo aukoms. Ad. *Prūsas* Taupymo naudingumas. *Nedruskius* Del A. Jakšto „Mūsų alfabeto klausimas". Martynas *Yčas* Kelionėje in Galiciją. *V.* Del „kovos būdo". Žinios.

N 15. Balandžio m. 25 d. *A. Sm.* Mokslo Draugijos susirinkimo belaukiant. *Kareivėlis* Apsiniaukė dangus (eil.). *Lazdynų Pelėda* Gedimino kalno paslaptis. *Nedruskius* Del A. Jakšto „Mūsų alfabeto klausimas". P. *Leonas* Prie straipsnio „Iš lietuvių gyvenimo Vilniuje". *L. N.* Karo apžvalga. Žinios.

N 16. Gegužės m. 8 d. *A. Sm.* Lietuviai svetimųjų šalių akyvaizdoje. *Lazdynų Pelėda* Juokdarys. Martynas *Yčas* Karo vaizdai. *Rygiškių Jonas* Vydūno rašyba. *V.* „Lietuvos Žinių" moralės logika. Karo apžvalga. Žinios.

N 17. Gegužės m. 15 d. *Ruginis* Galvokime, ruoškimės. *Lazdynų Pelėda* Juokdarys. Martynas *Yčas* Kelionėje in Galiciją. *Rygiškių Jonas* Kalbos dalykai. Iš rusų spaudos. *L. N.* Karo apžvalga. Žinios.

N 18. Gegužės m. 30 d. V. Sveikatos ir agronomų bei teisininkų draugijos. Žemaitės sukaktuvės. Stasys P. *Jokubėlis* Sužeistas lietuvis. J. *Jablonskis* Naujosios rašybos belaukiant. Iš lenkų spaudos. L. *Noreika* Šv. Jokūbo bažnyčios skandalas. *L. N.* Karo apžvalga. Žinios.

N 19. Birželio m. 12 d. *L. N.* Mokyklos reformos belaukiant. Gudų žemės visuomenei. *Lazdynų Pelėda* Memento mori! V. *Ruokis* Nausodės šulinial. Pensijos ir pašalpos mažiesiems kariuomenės tarnautojams ir jų šeimynoms. Lietuvių Mokslo Draugija. Vyt. *Bičiūnas* Del tautos stiliaus sudarymo. *L. N.* Karo apžvalga. Žinios.

N 20. Birželio m. 26 d. Pr. *Mš.* Senomis akimis žiūrint. Jurgis *Kinka* Kelionė in burtininką. Lietuvos visuomenei. *L. N.* IX visuotinis Lietuvių Mokslo Dr-jos susirinkimas. Pensijos ir pašalpos mažiesiems kariuom. tarnaut. ir jų šeimynoms. Teatras. *R-nis* A. a. kun. Juoz. Ambrozevičius. *L. N.* A. a. Romanas Bytautas.

N 21. Liepos m. 9 d. *V.* Mūsų diduomenė ir bažnyčia. *A. Sm.* Rašybos vargais. Kaz. *Būga* Rašybos klausimu. *P. K.* Iš Zarasų padangės. V. *Daug.* Trys susitikimai (a. a. kun. J. Ambraziejaus atminimui). Pensijos ir pašalpos mažiesiems kariuomenės tarnautojams ir jų šeimynoms. *L. N.* St. Šimkus Amerikoje. *L. N.* Karo apžvalga. Bibliografija. Žinios.

N 22. Liepos m. 25 d. A. *Sm.* Koks dar pavojus? J. *Jablonskis* Del vienos komisijos. Jurgis *Kinka* Vasaros naktį. *Slapyvardis* Del mūsų rašytojų slapyvardžių ir titulų. *Pr. Mš.* Prie mūsų šių dienų rūpesčių. Kooperacijos reikalai. Valstybės Dūma. Žinios.

N 23. Rugpiūčio m. 8 d. *Pr. Mš.* In laikraštininkus. *R-nis* Iš lenkų spaudos. „Lietuvių Globos" apyskaita. *Pr. Mš.* Ar ne perdaug garbės. Karas ir Vokietijos kolonijos. Iš valstybės Dūmos. *L. N.* Karo apžvalga. L. *Noreika* A. a. Vladas Juodišius. Žinios.

„VAIRAS" Politikos, visuomenės, dailės, literatūros ir mokslo laikraštis. I metai 1923. Red. A. Smetona.

N 1. Rugsėjo m. 23 d. A. *Sm.* Vietoje programos. P. P. *Gronskis* Adriatikos raktas. Iz. *Didžiulis* Vidurinė mokykla. Europos krizė. Eilės. *Putino* ir Liūdo *Giros*. *Aišbė* Laisvė. *Vaižgantas* Atidengus paminklą Stanislovui Dagiliui. P. *Galaunė* A. Varno litografijoms pasirodžius. A. *Voldemaras* Nepriklausomybės naikinimas. Iz. *Didžiulis* Kas girdėti. V. *Ašmys* Mūsų teatras.

N 2. Rugsėjo m. 27 d. A. *Sm.* Apie studentų buitį. A. *Voldemaras* Metas nubusti. *P-s* Litų klausimu. P. P. *Gronskis* Ispanijos perversmas. *Vaižgantas* A. a. Pijus Mičiulis. *Putinas* (eil.). *Aišbė* Laisvė. Pr. *Mašiotas* Yra teisybė. Knygelės apie kolerą. Iz. *Didžiulis* Mokykla ir auklėjimas. *Vaižgantas* Kauno jezuitai. A. *Voldemaras* Priėmė — nepriėmė.

N 3. Spalio m. 4 d. A. *Sm.* Vidaus politikoj pasidairius. Iz. *Didžiulis* Susirūpinimas „Kresais". A. *Voldemaras* Lietuvos finansinė bei ekonominė padėtis. Vl. *Kairiūkštis* Lietuvos šundaktariai ir burtininkai. *Aišbė* Laisvė. Pr. *Pen-tis* Tremtinio užrašai. P. *Galaunė* Lenkija ir jos kultūrinių turtų grąžinimas iš Rusijos. A. *Sabaliauskas* Prof. Dr. R. Niemi.

N 4. Spalio m. 11 d. A. *Sm.* Mūsų kritikams. A. *Voldemaras* Kas toliau? Iz. *Didžiulis* Darbas pakraščiuose. Europos krizė. *Vaižgantas* Istorija kontrafakcinės lietuvių literatūros. A. *Vireliūnas* Žemės drebėjimas.

N 5. Spalio m. 18 d. A. *Sm.* Vidutinė mokykla ir universitetas. Iz. *Didžiulis* Kitur ir pas mus. A. *Voldemaras* Lietuvos finansinė bei ekonominė padėtis. P. *Matulionis* Miškų sauga. *Miškinis* Ar nėra? A. *Voldemaras* Kabineto krizė. J. *Slovackis*

Liūdna man Dieve (vertė P. Vaičiūnas). L. *Matkus* (eil.). Pr. *Mašiotas* Juozas kontrabandininkas. P. *Galaunė* Petrapilio Ermitaže. *Morkelis* Arklių gerinimas. A. *Vireliūnas* Žemės drebėjimas. *Vaižgantas* Širvintų nugalėtojams. V. *Vak.* Iš mūsų studentų gyvenimo.

N 6. Spalio m. 25 d. A. *Sm.* Apie du ministerio pašnekėsiu. J. *T-nas* Žemės reforma ir pinigų stoka. A. *Voldemaras* Katruo keliu? Iz. *Didžiulis* Papročių pakrikimas. A. *Mickevičius* Ponas Tadas. Giria (vertė K. Šakenis). Inž. *Š.* Klaipėdos krašto gelžkeliai. A. *Voldemaras* Lietuvos finansinė bei ekonominė padėtis. Čaura—paučanka (versta J. M.). Julius *Nendrė* (eil.). P. *Mašiotas* Laisvės kriaušė. L. *Matkus* (eil.).

N 7. Lapkričio m. 1 d. A. *Sm.* Kur krypti? A. *Voldemaras* Dangus niaukiasi. J. *T-nas* Žemės reformos vykdymo klausimu. P. *Vaičiūnas* (eil.). A. *Sm.* Čekoslovakija. Iz. *Dižiulis* Marksizmo keliais. L. *Kuodys* (eil.). *Vilnietis* Valdžia apie savo darbus Ženevoje. L. *Matkus* (eil.). Pr. *Pen-tis* Niekšai. M. *B-ka* Jono Jaknavičiaus tekstelis.

N 8. Lapkričio m. 8 d. A. *Sm.* Rudens ūpan. Iz. *Didžiulis* Ar nesusimąsčius. Eilės Petro *Vaičiūno*, Vyt. *Svajonio*, Teofilio *Tilvyčio*. Pr. *Mašiotas* Aplink mano trobą. A. *Mickevičius* Rago muzika (vertė K. Šakenis). A. *Voldemaras* Lietuvos finansinė bei ekonominė padėtis. A. *Sm.* Ne skausmas o piktumas. Pr. *Pen-tis* Niekšai. A. *Sm.* Himno pagarba. A. *Giedrius* Pasaka be vardo.

N 9. Lapkričio m. 15 d. *Vaižgantas* Iš minių psichologijos. P. *Vaičiūnas* (eil.). P. *Variakojis* Žemės ūkio padėtis P. *Vaičiūnas* Knyga ir mes. A. *Mickevičius* Tado pašnekesys su Zose (vertė K. Šakenis). Pranas *Ancevičius* Kaip vykdoma. Alė *Sidabraitė* (eil.). Pr. *Pen-tis* Niekšai. J. *Lendrė* (eil.) Pr. *Mašiotas* Elgeta Baltrus.

N 10. Lapkričio m. 22 d. A. *Sm.* Ar nesusipras? Iz. *Didžiulis* Slidžiais keliais. J. *T-nas* Žemės ūkio kredito klausimu. Eilės L. *Kuodžio*, Alės *Sidabraitės* M. *Vaitkaus*. A. *Sm.* Vivos voco, mortuis plango. J. *Augustaitytė-Vaičiūnienė* (eil.). *B-teris* Valdininkų klausimu. M. *Gustaitis* (eil.). Iz. *Didžiulis* Ištikimieji sūnūs. Pr. *Pen-tis* Niekšai. M. *Jarušaitė* (eil.).